

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 03891

MABL

Henryk Sienkiewicz

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

ה ע נ ר י ק ש ע נ ק ע ו ו י ט ש מ ב ר ו ל

(צווייטער טייל פון דער טרילאָגיע)

י י ד י ש : מ ש ה ב ל י ש ט י פ ס

פ א ר ל א ג . ח . ב ז ש א ז א
ו ו א ר ש ע , 6 2 9 1

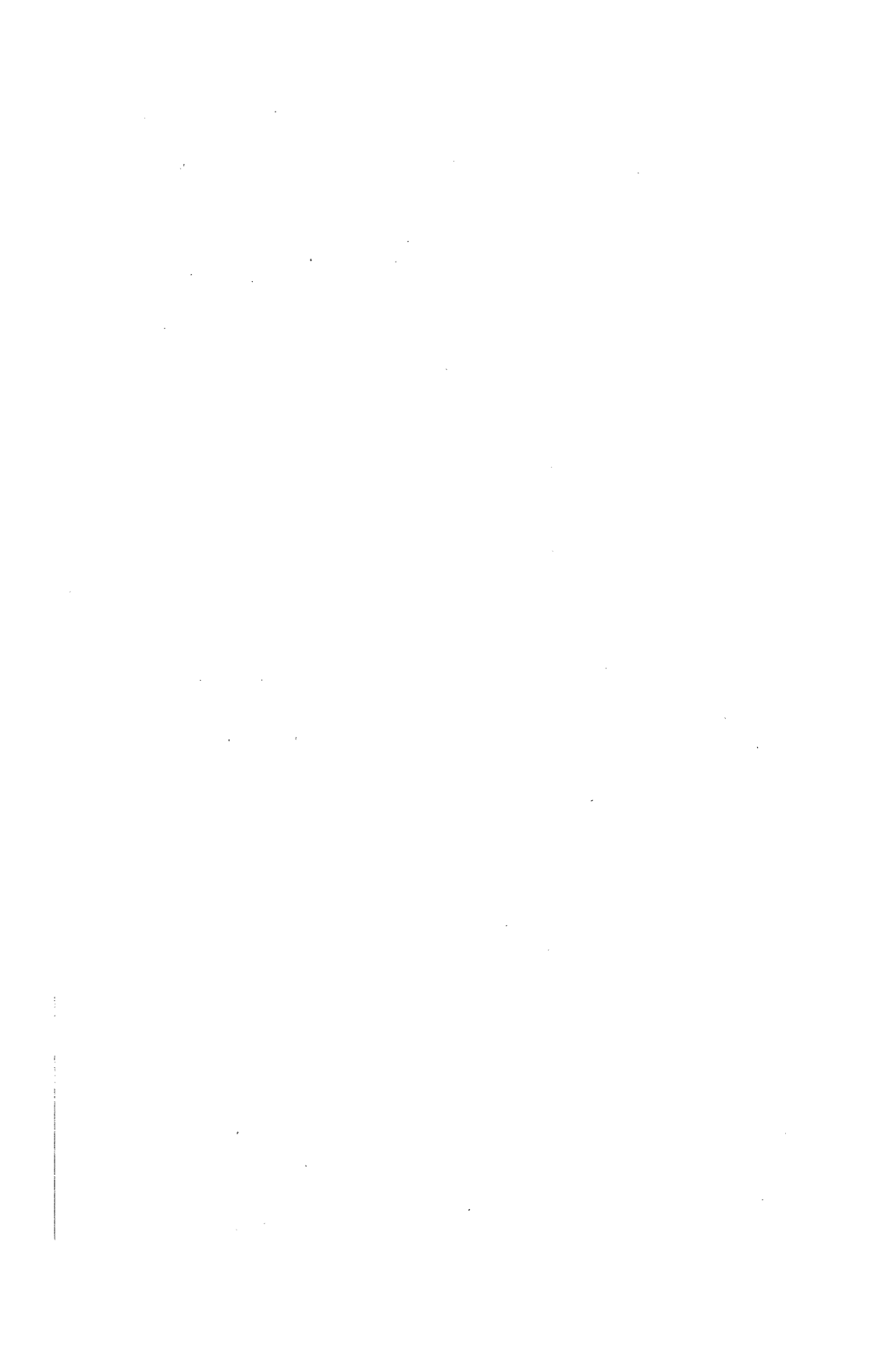
MADE in POLAND

הילע בעצ"כנס י. טיקאטשינסקי
בעדוקט ביי שיקארז און מילנער, נאָואַליפּקי 6.

P O T O P
H. SIENKIEWICZA
Wydawnictwo Ch. Brzoza
Warszawa, Leszno № 27.

Druk. Sikora i Milner, Nowolipki 6.

צוה"ט ערט"ק

1. ק א פ י ט 5.

הער זאגלאבא איז שוין געווען שטארק בגילופינדיק, הען
ער האָט דעם שרעקלעכן העטמאן דריי מאל געוואָרפן אין פנים
אַריין דאָס וואָרט: „בוגד“. אָבער מיט אַ שעה שפעטער, ווען
דער וויין האָט זיך אים שוין געהאַט אין קאָפּ אויסגעוועפּט און
ווען ער האָט זיך צוזאַמען מיט ביידע סקשעטוּסקיס און דעם הער
מיכאַל געפונען אין דער קיידאַנער אונטערערדישער שלאָס-הייל,
האָט ער זיך ערשט אַרומגעזען, אויף וואָס פאַר אַ ספּנה ער האָט
אויסגעשטעלט זיין אייגן לעבן און דאָס לעבן פון די חברים און
ער האָט דערפון געהאַט גרויס עגמת נפש.
— און וואָס וועט איצט זיין? — האָט ער געפרעגט, קוקנ-
דיק מיט אומעטיקע אויגן אויפן קליינעם ריטער, אין וועלכן ער
האָט אין אַן עת-צרה געהאַט גרויסן בטחון.
— זאָל דער טיורל נזמען דאָס לעבן! ס'איז מיר אַלץ-
איינס! — האָט וואָלאָד־אַוסקי געענטפערט.
— מיר וועלן דערלעבן אַזעלכע צייטן און אַזעלכע בזיונות,

וואס די וועלט און דאסדאזיקע לאנד האבן נאך ביז איצט נישט
געהערט! — האט יאן סקשעטוסקי געזאגט.

— מיר זאלן זיי נאר דערלעבן — האט זאגלאבא געענט.
פערט — מיר וואלטן דאן געקענט דורך א גוטן ביישפיל אויך
אנדערע מחזיר-למוטב זיין... צי וועלן מיר אבער דערלעבן? אט
דאס איז דער עיקר...

— א שרעקלעכע זאך, וואס לאזט זיך גארנישט גלייבן! —
האט סטאניסלאוו סקשעטוסקי געזאגט — ווו איז אזוינס געהערט
און געזען געווארן? ראטעוונט מיך, גנעדיקע הערן, ווייל כ'שפיר,
אז איך גיי פון זינען אראפ... צוויי מלחמות, א דריטע א קא-
זאקישע... און דערצו א מגפה פון בגידות: ראדזשיעאווסקי,
אפאלינסקי, גרוזשינסקי, ראדזיוויל! נישט אנדערש, נאר ס'איז
עק וועלט און גאטס משפט! זאל זיך שוין די ערד שפאלטן;
אונטער אונדזערע פיס. ווי גאט איז מיר ליב, איך פארליר ד.ם.
שכל!

און פארלייגנדיק די הענט הינטערן קאפ, האט ער גענו-
מען שפאנען אין דער לענג און ברייט פון קעלער, ווי א ווילדע
חיה אין א שטייג.

— מיר וועלן זיך אפשר נעמען די תפילות אפריכטן? —
האט ער צום סוף געזאגט — דערבארעמדיקער גאט, העלף
אונדו!

— בארויקט זיך! — האט זאגלאבא זיך אָנגערופן — עס
איז איצט נישט קיין צייט צו פארצווייפלען!
הער סטאניסלאוו האט מיטאמאל די ציין אָנצופגעפרעסט,
די רציחה האט אים אָנגעכאפט.

— להואי וואלט איר דערהרגעט געווארן! — האט ער
א געשריי געטון אויף זאגלאבאן — אייער איינפאל איז דאס גע-
ווען: פארן צום דאזיקן בוגד! להואי עס זאל אייך ביידן די
נקמה ארעפן!

— בארויקט זיך, סטאניסלאוו! — האט יאן שארף געזאגט —
דאס, וואס איז געשען, האט קיינער נישט געקענט פארזיסען...
לייד, ווייל נישט נאר דו אליין ליידסט, און וויסן זאלסטו, אז

אונדזער אַרט איז דאָ, און נישט ערגעץ אַנדערש-ווּ. . . דערבאַ-
רעמדיקער גאַט! דערבאַרעם זיך נישט איבער אונדז, נאָר איבער
דעם אומגליקלעכן פּאַטערלאַנד!

סטאַניסלאָוו האָט גאַנזשט געענטפערט, ער האָט נאָר די
הענט געבראַכן, אַז די געלענקען האָבן צוש געקנאַקט.
זיי זענען אַנטשוויגן געוואָרן. בלויז הער מיכאַל האָט פאַר-
צווייפלט געפינן דורך די ציין און עס האָט זיך געדוכטן, אַז
אַלץ, וואָס קומט פאַר אַרום אים, גייט אים לחלוטין נישט אָן,
הגם ער האָט אין תוך גענומען טאַפלט געליטן: איינמאַל צוליב
דעם אומגליק פון פּאַטערלאַנד, און צווייטנס, ווייל אַפּוואַגנדיק זיך
צו געהאַרכן דעם העטמאַן, האָט ער געבראַכן די דיסציפלין.
פאַר אים, אַ זעלנער ביזן מאַרך פון די ביינער, איז דאָס געווען
אַ שרעקלעכע זאַך. ער וואָלט בעסער וועלן טוינט מאַל אומ-
קומען.

— פייפט נישט, הער מיכאַל! — האָט זאָגלאָבאָ צו אים
זיך אַנגערופן.

— ס'איז מיר אַלצייט!

— וואָס הייסט? קיינער פון אייך וועט נישט אַ קלער טון,
צי עס איז נישטאָ עפעס אַ מיטל זיך צו ראַטעווען? און עס איז
דאָך פד"י איבער דעם דעם מוח אַנצושטרענגען! זאָלן מיר טאָ-
קע אין דאָזיקן קעלער פאַרפּוילט ווערן דאַמאַלס, ווען יעדע האַנט
איז דעם פּאַטערלאַנד גייטיק? ווען איין צדיק מוז קלעקן פאַר
צען בוגדים?!

— דער פּאַטער איז גערעכט! — האָט יאָן סקשעטוסקי
געזאָגט.

— דו איינער ביסט פון צער נישט פאַרנאַרט געוואָרן.
ווי מיינסטו? וואָס האָט דערדאָזיקער בוגד בדעה מיט אונדז צו
טון? צום טויט וועט ער דאָך אונדז נישט פאַרמשפטן?
הער וואָלדאָוואָסקי האָט מיטאַמאַל אויסגעשאַסן מיט אַ
פאַרצווייפלט געלעכטער.

— כ'וואָלט אַ בעלזן געווען וויסן, פאַרוואָס דען נישט? . . .
האָט ער דען נישט קיין אינקוויזיציע אין זיין רשות? האָט ער דען

גישט קיין שווערט אין זיין רשות? איר מוזט ראדזיווילן גישט
 קענען!
 — וואָס רעדט איר דאָרט! וואָס פאַר אַ רעכט האָט ער
 דערצו? ...
 — איבער מיר — דאָס רעכט פון אַ העטמאַן, און איבער
 אייך — געוואָלט!
 — פאַר וועלכן ער וואָלט געמוזט טראַגן די אחריות...
 — פאַר וועמען? פאַרן שוועדישן קעניג?
 — זייער שיין טרייסט איר מיך! גישטאָ וואָס צו זאָגן!
 — איך האָב אַבער גאַרנישט בדעה אייך צו טרייסטן.
 זיי זענען אַנטשוויגן געוואָרן און אַ געזיסע צייט האָט
 מן געהערט בלויז די געמאַסטענע טריט פון די שאַטישע פוס-
 גייער הינטער דער טיר פון קעלער.
 — גישטאָ קיין אַנדערע עצה! — האָט זאָגלאַבא זיך אַג-
 גערופן — דאָ מוז מען פאַלן אויף עפעס אַן המצאה.
 קיינער האָט אים גישט געענטפערט, ער האָט דעריבער אין
 אַ ווילע אַרום ווידער גענומען רעדן:
 — עס ווילט זיך גישט גלייבן, אַז מיר זאָלן צום טויט
 פאַרמשפט ווערן. אויב מען וואָלט פאַר יעדן וואָרט, וואָס ווערט
 בחפזונדיק און שיפורעהייט אַרויסגעזאָגט, דעם קאַפּ אַראַפּגענו-
 מען, וואָלט דאָן אין דער רעפּובליק קיין איין שליאַכטשיץ מיט
 אַ קאַפּ גישט אַרומגעאַנגען. ("neminem captivabimus" איז
 גאַרנישט?)

* Neminem captivabimus, nisi jure vietum — מיר
 וועלן קיינעם גישט געפאַנגען נעמען, נאָר דעם, וועלכן מיר וועלן
 יורדיש איבערצייגן אין זיין שולד: דער פרינציפּ פון ריטער-
 טום, דער יסוד פון פערזענלעכער פרייהייט אין אַלטן פוילן.

דער איבערזעצער.

— איר האָט אַ ביישפּיל אויף זיך און אויף אונדז ! —
האַט סטאַניסלאָוו סקשעטוסקי געזאָגט.

— ווייל דאָס איז געשען אין איילעניש אָבער איך בין
בטוח, אַז דער פּירשט וועט זיך די זאך איבערלייגן. מיר זענען
פרעמדע מענטשן, מיר קענען בשום אופן אונטער זיין געריכט
נישט אַרונטערפאַלן. ער מוז זיך רעכענען מיט דער עפנטלעכער
מיינונג און ער טאָר נישט באַגיין קיין געוואַלטאָטן, כדי זיך
נישט צו פאַרמיאָסן אין די אויגן פֿון דער שליאַכטע. אַפֿצירן
האַט ער דאָס רעכט צו משפטן, דאָס קען איך נישט אַפּשפּאַרן,
אָבער איך מיי, פֿונדעסטוועגן, אַז ער וועט נעמען אין אַכט דאָס
חיל, וועלכעס וועט אַורדאי פאַר זיינע פּירער זיך אָננעמען. . .
און וווּ איז אייער פּוילק, הער מיכאַל ?

— אין אופּיטאַ !

— זאָגט מיר נאָר, זענט איר זיכער, אַז אייערע מענטשן
וועלן געטריי זיך שטעלן אויף אייער זייט ?

— פֿונדאָנען זאָל איך וויסן ? זיי זענען צו מיר גענוג צו-
געבוירנדען, אָבער זיי ווייסן, אַז דער העטמאַן איז איבער מיר.
זאָגלאַבאַ האָט זיך פאַרטראַכט אויף אַ וויילע.

— גיט-זשע מיר צו זיי אַ באַפעל, אַז זיי זאָלן מיך אין
אַלעם פּאָלגן, ווי אייך אַליין, אויב איך וועל זיך צווישן זיי באַ-
ווייזן.

— אייך דאַכט זיך, אַז איר זענט שוין פֿריי !

— עס שאַדט גאַרנישט, מיר זענען שוין געווען אין גרע-
סערע עניגענישן און גאָט האָט געהאַלפֿן. גיט אַ באַפעל פאַר מיר
און פאַר ביידע הערן סקשעטוסקי. ווער עס וועט דער ערשטער
זיך אַרויסבאַקומען, דער וועט באַלד צום פּוילק זיך אַלאַז טון און
אים אַראָפּברענגען, כדי די איבעריקע אַרויסציראַטעווען.

— איר רעדט שטותים ! אַ שאַד די צייט אויף די פּלאַפּע-
רייען ! ווער וועט זיך דאָ אַרויסבאַקומען ! איבעריקנס, אויף וואָס
וועל איך געבן דעם באַפעל ? איר האָט פּאַפּיר, טינט, פעדערן ?
איר זענט חסר-דעה.

— אן אומגליק! — האָט זאָגלאָבאָ געזאָגט — גיט-זשע
מיר כאָטש אייער רינג.
— גאָט אייך און לאָזט מיך צורו! — האָט הער מיכאַל
געזאָגט.

הער זאָגלאָבאָ האָט גענומען דעם רינג, האָט אים אָנגעטון
אויפן קליינעם פינגער און גענומען שפּאַנען איבערן קעלער
פאַרטראַכטערהייט.

דער ווייל איז דאָס רויכיקע לעמפלֵ אױסגעגאַנגען און עס
האָט זיי אַרומגענומען אַ שטאַק-פּינסטערניש; נאָר דורך די קרא-
טעס פון הויכן פענסטער האָט מען געזען אַ פאַר פינקלענדיקע שטערן
אויפן לױטערן הימל. זאָגלאָבאָ האָט זײַנע אויגן נישט אַוועקגע-
ריסן פון דידאַזיקע קראַטעס.

— ווען דער פאַרשטאַרבענער פּאַדפּיענטאַ וואָלט געלעבט
און געווען מיט אונדז — האָט דער אַלטער אַ ברום בעטן —
וואָלט ער די קראַטעס אַרויסגע-ײַסן און אין אַ שעה אַרום וואָלטן
מיר געווען הינטער קיידאַני.

— איר וועט מיך אונטערהייבן צום פענסטער? — האָט
יאָן סקשעטוסקי מיטאַמאָל געפרעגט.

זאָגלאָבאָ מיטן הער סטאַניסלאָו האָבן זיך אַוועקגעשטעלט
באַ דער וואַנט און אין אַ וויילע אַרום איז יאָן געשטאַנען אויף
זייערע אַקסלען.

— עס קנאַקט! ווי גאָט איז מיר לײב, עס קנאַקט! — האָט
זאָגלאָבאָ אויסגערופּן.

— וואָס רעדט דער פּאַטער! — האָט יאָן געענטפּערט —
כ׳האַב נאָך נישט אָנגעהויבן צו רײסן.

— קריכט אַרויף אין צווייען, איר מיט סטאַניסלאָו, איך
וועל אייך שוין ווי עס איז דערטראָגן. . . נישט איינמאָל האָב
איך באַדויערט דעם הער מיכאַל, וואָס ער איז אַזוי קליין, און
איצט באַדויער איך, וואָס ער איז נישט נאָך קלענער, ווייל ער
וואָלט זיך דאָן ווי אַ שלאָנג געקענט דורכגלייטשן.
אַבער יאָן איז אַראָפּגעשפּרונגען פון די אַקסלען.

— די שאַטן שטייען פון יענער זייט ! — האָט ער גע-
זאָגט.

— אז עס זאָל פון זיי ווערן שטיקער זאָלן, ווי כּוּן לױטס
ווייב. פינטער איז דאָ כּאָטש נעם זיך אָן אויג אַרײַם. באַלד
וועט נעמען טאָגן. כּרעכן. אז מ'וועט אונדז ברענגען עפעס צו
עסן, ווייל אפילו באַ די לױטערצער איז מען זיך אויך נישט נוהג
געפאָנגענע מיט הונגער צו פייניקן. און אפשר וועט אויך גאָט
אַייגען שכל דעם העטמאַן. אין דער גאַכט וועקט זיך אויך
אַפט דאָס געוויסן אין מענטש אין די פּושעים ווערן געמאַטערט
פון שדים. איז עס דען מעגלעך, אז גין דאָזיקן קעלער זאָל
זיין גאָר איין אַיינגאַנג? נאָאָג וועלן מיר זיך אַרומקוקן,
דער קאַפּ איז מיר עפעס אַזוי שווער און איך קען קיין שום
המצאה נישט אויסטראַכטן — מאָרגן וועט גאָט העלפּן, און איצט
לאָמיר זיך נעמען די תּפּלות זאָגן און לאָמיר זיך איבערגעבן
דעם שוץ פּון דער הייִליקסטער בתּוֹה און דערדאָזיקער אפיקורסי-
שׁר תּזײַסה.

אין אַ וויילע אַרום האָבן זיי טאַקע גענומען זאָגן די תּפּלות,
דערנאָך זענען ביידע סקשענזוסקיס און וואָלאָדזשײַאָוסקיס אַנטשוויגן
געוואָרן, ווייל זייערע הערצער זענען איבערגעגאַנגען פון
די יסורים. און זאָגלאָבא האָט אין דער שטיל אונטערגע-
ברומט :

— עס קען אַנדערש נישט זיין. מאָרגן וועט מען אונדז
אורדאי זאָגן: איר האָט זי ברירה צו בלייבן באַ ראַדזיווילן און
אַלץ וועט זיין פאַרגעבן ווערן. מיר וועלן גאָר זען, ווער וועמען
עס וועט פּנאַרן. אַזוי גאָר? שליאַכט גיצעס פאַקט איר אין תּפּיסה
אַרײַן און רעכנט זיך גאַרנישט מיט זייער עלטער און פאַר-
דינסטן? — גוט! ווי איר בעט זיך אויס, אַזוי וועט איר שלאָפּן!
דער שוטה וועט זיין פון אונטן און דער חכּם פון אויבן. כּוועל
איך צוזאָגן, וואָס איר ווילט, אָבער דאָס, וואָס איך וועל האַלטן,
וועט אויף צו פאַרלאָטן די שטיינל נישט קלעקן. אויב איר האָט
געבראַכן אייער טריישאַפּט צום פאַטערלאַנד, וועט אַ צדיק זיין
דער, וואָס וועט איין באַשווינדלען. אָבער זיכער איז שוין, אַז

עס שלאָגט די לעצטע שעה פון דער יעפּופּליק, אויב אירע חשובסטע און העכסטע באַזאָמטע מאַכן יד-אחת מיטן שונא... דאָס איז נאָך אויף דער וועלט נישט געווען און ס'איז קיין חידוש נישט, וואָס מען פאַרלירט דעם שכל. איז דען פאַרהאַן אין גיהנום גענוג מאַטערישן פאַר אַזעלכע בוגדים? וואָס האָט אַזאַ ראַדזי-וויץ געפּעלט? קאַרג האָט אים דאָס פאַטערלאַנד באַשאַנקען, וואָס ער האָט עס ווי אַ יהודה-איש-קריות דעם שונא איבער גענוטפערט און דאָס גראַד אין אַ צייט פון די גרעסטע מפּלות, אין אַ צייט פון זריי מלחמות? ... גערעכט, גערעכט איז דיין משפט, גאָט, שיק נאָר וואָס גיכער צו די שטראַף. הלואי עס זאָל אַזוי זיין! אמן! לאַמך נאָר וואָס גיכער פונדאָנען זיך אַרויסקריגן אויף דער פריי — וועל איך דיר באַשאַפן אָנהענגער, גנעדיקער הער העטמאַן! דו וועסט שפירן, ווי באַטעמט עס זענען די פירות פון בגידה. וועסט מיך נאָך האַלטן פאַר אַ פריינט, אויב אָבער דו וועסט קיין בעסערע פריינט נישט געפינען, זאָלסטו שוין קיינ-מאַל זיך מער נישט לאַזן אין געיעג נאָך אַ בער, סיידן דאָס לעבן איז דיר נמאס געוואָרן. . .

אַזוי האָט הער זאַגלאַבא זיך אויסגעשמועסט מיט זיך אַליין. דערחייל איז אַריבער אַ שעה און נאָך אַ שעה און צום סוף האָט אָנגעהויבן צו טאַגן. די גראַע שייך, וואָס איז אַריינגעפלאָסן דורך דער קראַטע, האָט ביסלעכווייז אַרויסגעשטויסן די פינסטער-ניש, וואָס האָט געהערשט אין קעלער, און אַנטפלעקט אין איר די טריבע ריטערלעכע געשטאַלטן, וואָס זענען געזעסן באַ די ווענט. וואַלאַדאַווסקי און ביידע סקשעטוסקיס האָבן געדערעמלט פון מידיקייט, אָבער ווען ס'איז געוואָרן נאָך ליכטיקער, האָט זיך פון שלאָס-הויף דערטראַגן אַן אָפהילך פון זעלבוערישע טריטן אַ געקלימפער פון פלי-זיין, דאָס קלאַפן פון קאַפּיטעס און קלאַנגע פון טרומיטן באַם טויער. די ריטער זענען אויפגעשפּרינגען פון די ערטער.

— דער טאַג הייבט זיך אָן פאַר אונדו נישט זייער מזל-

דיק! — האָט יאָן געזאָגט.

— הלואי ער זאָל זיך מזלדיק אויסלאַזן! — האָט זאַג-

לאַבא געענטפערט — איר הייסט, וואָס איך האָב באַנאכט אויס-
געקלערט? מען וועט אהדאי אונדז צוזאָגן צו שענקען דאָס לעבן,
אויב מיר וועלן מסכים זיין צו דינען ראַדזיווילן און מיטצוהעלפן
אין דער בגידה; מיר ווידער דארפן דערצו איינשטימען, פּוּדי מיר
זאָלן קענען די פּרייהייט אויסנוצן און זיך שטעלן אויף דער זייט
פון פּאַטערלאַנד.

— זאָל מיך גאָט אַפהיטן, אַז איך זאָל זיך אויף אַ בגידה
אונטערשרייבן — האָט מיר זיך אָנגערופן — ווייל הגם איך וואָלט
שפעטער פון בוגד זיך אָנגעקערט, וואָלט אָבער מיין נאָמען שוין
געבליבן פאַרצייכנט צווישן די בוגדים צו דער שאַנד פון מיינע
קינדער. איך וועל דאָס נישט טון, כּוועל בעסער שטאַרבן.

— איך אויך נישט! — האָט סטאַניסלאָו געזאָגט.
— און איך זאָג אייך באַצייטנס אָן, אַז איך וועל עס טון.
בלויז למראית-עין, און דערנאָך וועט גאָט העלפן. קיינעם וועט
נישט איינפאַלן, אַז איך האָב דאָס פון גוטן ווילן, אַדער אמת-
דיק געטון. זאָל דער טייוול נעמען דעם שלאַנג ראַדזיוויל. מיר
וועלן נאָך זען, ווער עס וועט זיין פון אויבן.

דעם ווייטערדיקן שמועס האָבן איבערגעהאַקט געשרייען,
וואָס האָבן זיך דערטראַגן פון הויף. עס האָבן זיך אין זיי גע-
הערט אימהדיקע טענער פון פעס און אויפּרעגונג. גלייכזייטיק
האָבן זיך דערהערט איינצלנע שטימען פון קאַמאַנדע און אָפּ-
קלאַנגען פון טריט פין גאַנצע מחנות און אַ שווער גערויש, ווי
פון הרמאַטן, וואָס קאַלערן זיך איבער פון איין אָרט אין
צווייטן.

— וואָס קומט דאָרט פאַר? — האָט זאָלאַבאָ געפרעגט —
אפשר איז דאָס עפעס אַ הילף פאַר אונדז?
— דאָס איז בלייסק אָן אומגעוויינטלעכער ליאַרם —
האָט וואָלאַדאַווסקי געענטפערט — גיט כּיך נאָר אַ הייב
אונטער צום פעסטער, ווייל איך וועל גיכער דערקענען, וואָס דאָס
איז... .

יאָן סקשעטווסקי האָט אים אָנגענומען באַ די זייטן און
אים אויפּגעהויבן אינדערהייך, ווי אַ קינד, הער מיכאַל האָט זיך

אָנגעכאַפט באַ דע- קראַטע אין גענומען זיך גוט איינקוקן אין
הויף.

— עפעס איז דאָרט! — האָט ער מיטאַמאָל זיך לעבּהאַפּט
אָנגערופּן — איך זע דעם אונגאַרישן הויף-פּוּלַק פּון די פּיסגייע-
מיט וועלכן אָסקערקאָ האָט אָנגעפּירט. זיי האָבן אים שטאַרק
ליב געהאַט, און ער איז איך אַרעסטירט; זיי פאַרלאַנגן
אונדאָי אים צו באַפּרייען. באַ גאָ! זיי שטייען גרייט צום
קאַמף. פאַרוטשניק סטאַכאַויטש איז מיט זיי, דאָס איז אָסקערקאַס
א פּ יינא.

אין דעם מאָמענט וואָס זיך די געשרייען נאָך פאַר-
שטאַרקט.

— גאַנצהאָף איז צו זיי צוגעפּאַרן... ער רעדט עפעס
מיט סטאַכאַויטש. . . וואָס פאַר אַ געשריי! . . . איך זע, אַז
סטאַכאַויטש מיט צוויי אָפּיצירן גייען אַזעק פּוּ פּוּלַק זיי גייען
מכתּמא צום הענטמאַן אין אַ שלּיחוט. ווי גאָט איז מיר ליב, די
מרידה פאַרשפּרייט זיך אין מיליטער. די האַרנאַטן זענען אָנגע-
שט. לט אויף די אונגאַרן און דער שאַטישער רעגומענט שטייט
אויך גרייט צום קאַמף. די זעלנער פּון די פּוּלישע פּוּלַקן קלויבן
זיך צונויף באַ די אונגאַרן. אָן זיי וואָלטן זיי נישט געהאַט אַזא
דרייטקייט, ווייל באַ די פּוּסגייער איז די דיסציפּלין זייער אַ
האַרטע. . .

— באַ גאָט! — האָט זאָגלאַבאַ אויסגעשריגן — אין דעם
ליגט אונדזער ישועה! . . . הער מיכאַל, איז גרויס די צאָל פּון
די פּוּלישע פּוּלַקן? . . . ווייל, אַז זיי וועלן זיך צעפּונטעווען
וועט דאָס זיין אַן אמתער פּונט.

— סטאַנקעוויטשס הונדערן-פּוּלַק און מירסקיס פּאַנצער-פּוּלַק
שטייען אויף אַ מרחק פּון צוויי טעג פּון קייראַני — האָט וואָ-
לאַדזאַווסקי געענטפּערט — ווען זיי וואָלטן דאָ געווען, וואָלט מען
זיך נישט דערוועגט זיי צו אַרעסטירן. וואָרט נאָר צו. . . פאַר-
האַן כאַרלאַמפּס דראַגונער, איין רעגומענט, מיעלעשקאַס אַ צוויי-
טער; ביידע שטייען אויף ראַדזיווילס זייט. . . ניעוואַראַחווסקי איז

אויך צוגעשטאנען צום פירשטן, אָבער זיין פולק איז ווייט. . .
צוויי שאַטישע רעגִימענטן. . .

— בוך-הכל פיר רעגִימענטן אויפן פירשטן זייט.

— און די אַרטילעריע אונטער קאַרפס קאַמאַנדע: צוויי
רעגִימענטן. . .

— און קמיטשיצס פולק, א גוט באוואַפּנעטער. . . זעקס הונד-
דערט מענטשן.

— און קמיטשיץ איז אויף וועמענס זייט?

— כ'ווייס נישט.

— איר האָט אים נישט געזען? ער האָט געכטן געוואָרפן
דעם שטאַב, אָדער ער האָט נישט געוואָרפן?

— מיר ווייסן נישט.

— ווער-זשע איז קעגן פירשטן? וועלכע פולקן?

— קודם-כל דידאַזיקע אונגאַרן, צוויי הונדערט מענטשן.
דערנאָך אַ מחנה פֿין לויזע זעלנער פון מירסקיס און סטאַנקע-
וויטשס פולקן. אַ ביסל שליאַכטע. . . און קמיטשיץ, אָבער ער
איז אַזויכער.

— אַז עס זאָל אים! . . . באַ גאַט. . . ווייניק. . . ווייניק!
— דידאַזיקע אונגאַרן זענען שקול כנגד צוויי פולקן, און
אַלטער און אויסגעבילדעטער זעלנער! וואָרט נאָר צו. . . מען צינדט
אַן די קבויטן באַ די האַרמאַטן, מען גרייט זיך צו אַ שלאַכט. . .
די סקשעטוסקיס האָבן געשוויגן, זאגלאַבא האָט זיך גע-
וואָרפן ווי אין קדחת.

— שלאַגט די בוגדים! שלאַגט די פֿאַביים! עי, קמיטשיץ,
קמיטשיץ! אַלץ איז פון אים אָפהענגיק. איז דאָס אַ דרייטער
זעלנער?

— ווי אַ טייוול. . . ער איז גרייט אויף אַלץ.

— עס קען אַנדערש נישט זיין, נאָר אַז ער וועט זיך שטעלן
אויף אונדזער זייט.

— אַ מרידה אין מיליטער! אַט, צו וואָס דער העטמאַן
האַט דערפירט! — האָט וואָלדאַדאַוסקי אויסגעשריגן.

— ווער איז דאָ דער מורד ? דאָס הייל, אָדער דער העט-
מאָן, וועלכער האָט זיך קעגן דעם אייגענעם קעניג צעבוטעוועט ! —
האַט זאָגלאָבאָ געפרעגט.

— זאָל גאָט משפטן, וואָרט צו. ס'איז דאָרט ווידער עפעס
אַ גערודער. אַ טייל פון כאַרלאַמפּס דראָגונער שטייט צו צו די
אונגאַרן. בלוז גוטע שליאַכטע דינט אין דאָזיקן רעגירענט. איר
הערט, ווי זיי שרייען ?

— די פּוּלְקאַוויקעס ! די פּוּלְקאַוויקעס ! — האָבן שטור-
מישע שטימען גערופן אין הויף.

— הער מיכאַל ! איך באַשווער איך, שרייט אַרויס צו זיי,
אַז זיי זאָלן שיקן נאָך אייער פּוּלְק און נאָך די הונדערן און
פאַנצער-הייל.

— שווייגט שטייל !

זאָגלאָבאָ האָט אַליין גענומען שרייען :

— שיקט דאָרט נאָך די איבעריקע פּוּלְישע פּוּלְק און
פאַרטייליקט די בוגדים !

— שווייגט שטייל !

מיטאַמאָל האָט הינטערן שלאַס, נישט אויפן הויף, אָפּגע-
הילכט אַ קורצער, אָפּגעהאַקטער זאַלפּ פון בייקסן. ..

— יעזוס מאַריאַ ! — האָט וואָלאָדאַוואַחסקי אויסגעשריגן.

— הער מיכאַל, וואָס איז דאָס ?

— דאָס האָט מען אוודאי דערשאַסן סטאַכאַזיטשן און די
צוויי אָפיצירן, וואָס זענען געגאַנגען אין שליחות ! — האָט וואָ-
לאָדאַוואַחסקי פיבערהאַפּט געזאָגט — עס קען אַנדערש נישט זיין !
— גרויסער גאָט אין הימל ! אויב אַזוי קען מען אויף קיין

שום גנאָד נישט רעכענען.

אַ קנאַל פון אַ שייסעריי האָט פאַרטויבט דעם הייטערדיקן
שמועס הער מיכאַל האָט זיך קאָנוולסירט אַנגעכאַפט פאַר דער קראַטע
און צוגעדריקט צו איר דעם שטערן, אָבער אַ וויילע האָט ער
גאַרנישט געקענט דערזען, אַ הויף די פּיס פון די שאַטיש פּיס-
גייער, וואָס זענען האָרט באַם פענסטער געווען אויסגעשזעלעט.

די זאלפן פון די בייסן זענען געוין רן וואס אמאל אפטער, צום סוף האבן זיך אויך אנגערופן די הארמאטן. דאך טרוקענע און קלאפן פון די קוילן זיין די וואנט איבערן מעלער האט מען אויסגעצייכנט געהערט, ווי דאך קלאפן פון א האגל. דער שלאג האט זיך געטרייסלט אין זיינע יסודות.

— מיכאל, שפרינג אראפ, וועסט דארט אומקומען! — האט יאן אויסגערופן.

— פאר קיין שום פרייז נישט. די קוילן גייען העכער, און פון די הארמאטן פליען זיי אין די אנטקעגנאיבערדיקע זייט. כוועל פאר קיין שום פרייז נישט אראפגיין.

און נוכאפנדיק זיך גאך שטארקער פאר דער קראטע, האט הער וואלדאדאחוסקי זיך אינגאנצן אריינגעצויגן אין די אויסהוי-לונג פון פענסטער, ווו ער האט שוין מער נישט געדארפט סקשע-טוסקיס אקסלן צום אונטערשפארן זיך. אין קעלער איז אמת געווארן פינסטער, ווייל דאס פענסטערל איז געווען קליין אין הער מיכאל, הגם ער איז געווען דאר אין נידעריק, האט ער עס אינגאנצן פארשטעלט, דערפאר אבער האבן די חברים, וואס זענען אונטן פארבליבן, געהאט יעדע רגע פרישע ידיעות פון שלאכט-פעלד.

— כ'זע איצט! — האט הער מיכאל א געשריי געטון — די אינגארן האבן זיך צו דער וואנט צוגעשפארט, פון דארט שיסן זיי... הא! כהאב מורא געהאט, אז זיי זאלן זיך אין א ווינקל נישט אריינשטופן, ווייל די הארמאטן וואלטן פהרף-עין פון זיי א תל געמאכט. אויסגעצייכנטע זעלבער! ווי גאט איז מיר לייב! און אפיצירן וויסן זיי, וואס זיי האבן צו טון. ווידער א רויך! כ'זע בארנישט... .

די שיסעריי איז שוואכער געווארן.

— דערבארעמדיקער גאט! לייג נישט אפ די שטראף! — האט זאגלאבא אויסגערופן.

— נו, וואס איז דארט, מיכאל? — האט סקשעטוסקי גע-פרעגט.

— די שאַטן גייען צי דער אַטאַקע.
 — און מיר מוזן דאָ זיצן, אז דער טייל זאָל עס נע-
 מען! — האָט סטאַניסלאָוו אויסגעשריגן.
 — זיי זענען שוין דאָ! מיט די גרויסע שפּיזן! די אונ-
 גארן קעמפן מיט די שווערטן! אַך! אַ שאָד, וואָס איר קענט
 זיך נישט צוקוקן! וואָס פאַר אַ הייל!
 — אָנשטאַט מיטן שונא, שלאַגן זיי זיך מיט זיך אַליין!
 — די אונגאַרן האָבן די אויבער-האַנט! די שאַטן ציען
 זיך צוריק! ווי איר זעט מיך אַ לעבעדיקן! מיעלעשקאַס דראַ-
 גונער גייען אַריבער אויף זייער זייט!... די שאַטן זענען
 אַרומגענומען פון צוויי פּייערס. קאַרף קען פון די האַרמאַטן
 נישט שיסן, ווייל ער וואָלט אויך די שאַטן געטראַפן. כּיזע שוין
 אויך גאַנצהאַפּט מיגדירן צווישן די אונגאַרן. זיי גייען צו דער
 אַטאַקע אויפן טויער. זיי חילן זיך פון דאַנען אַרויסקריגן. זיי
 גייען ווי אַ שטורעם. זיי מאַכן פון אַלץ אַ תּל!
 — הע? ווי הייסט? כּוואָלט בעסער וועלן, אז זיי זאָלן
 דעם שלאַס אייננעמען — האָט זאַגלאַבאַ אויסגעשריגן.
 — ס'שאַדט נישט! מאַרגן וועלן זיי צוריקקומען מיט מירס-
 קיס און סטאַנקעוויטש פּוילקן... העי! כאַרלאַמפּ איז אומגעקו-
 מען!... ניין! ער שטעלט זיך אויף, ער איז פאַרזונדעט...
 אַט, אַט זענען זיי שוין באַם טויער... וואָס איז דאָס? נישט
 אַנדערש, נאָר די שאַטישע וואַך אין טויער גייט אויך אַריבער צו
 די אונגאַרן, ווייל זיי עפענען די פּרענטן... קנוילן שטויב הויבן
 זיך אויף פון יענער זייט. קמיטשיצן זע איך! קמיטשיץ מיט די
 רייטער פליט אָן דורכן טויער!
 — אויף וועמענס זייט? אויף וועמענס זייט? — האָט זאָ-
 גלאַבאַ געשריגן.
 אַ וויילע האָט הער מיכאַל נישט געגעבן קיין תּשובּה, אָבער
 נאָר אַ קורצע וויילע; דער פאַרטייבנדיקער ליאַרס, געקלאַנג פון
 פּלי-זיין און די קולות האָבן זיך דערווייל געהערט מיט אַ פאַר-
 טאַפּלעך קראַפּט.

— שוין נאך זיי! — האָט האַלדנאַוסקי אַ מ'ראַדיקן גע-
שריי געגעבן.

— נאך וועמען? נאך וועמען?

— נאך די אונגאַרן! די רייטער האָבן זיי צעקלאַפט, צע-
טרעטן און צעהאַקט! די פּאַן איז אין קביטשיצס האַנט! .. אַ סוף,
אַ סוף!

באַ דידאַזיקע ווערטער האָט הער מיכאַל זיך אַראָפּגעלאָזט
פון פענסטערל און אַריינגעפאלן אין יאָן סקשעטוסקיס אַרעמס.
— שלאָגט מיך! — האָט ער אויסגערופֿן — שלאָגט מיך
ווייל איך האָב דעמדאַזיקן מענטש געהאַט אונטער מיין שווערט
און האָב אים אַ לעבעדיקן אָפּגעלאָזט; איך האָב אים אַוועקגע-
פירט אַ בריוו מיט באַפעלן! דורך מיר האָט ער ווערפירט דאָס-
דאַזיקע פּוּלק, מיט וועלכן ער וועט איצט קעגן פּאַטערלאַנד
קעמפֿן. ער האָט געוואָסט, וועמען צו ווערבירן: רשעים, גזלנים,
רוצחים, מנווילים, אַזעלכע ווי ער אַליין. הלואה, איך זאָל אים
נאָכאַמאָל מיט דער שווערט באַגעגענען. .. גאָט! פאַרלענגער מיר
דאָס לעבן אויף נקמה צו נעמען פון דאַזיקן בוגד, ווייל איך
שווער, אַז מער וועל איך אים פון מיינע הענט נישט אַרויס-
לאָזן. . .

דערווייל האָבן די קולות, פּערדישע טריט און זאָלפֿן
פון שאָסן נאָך געהילכט מיט דער באַנצער קראַפֿט, אָבער
בהדרגה האָבן זיי גענומען שוואַכער ווערן, און מיט אַ שעה
שפעטער האָט אין קיידאַנער שלאָס געהערשט אַ שטילקייט,
וועלכע איז איבערגעריסן געוואָרן נאָר דורך די אָפּגעמאַסטענע
שריט פון די שאַטישע פּאַטרוֹלן און די אָפּקלאַנגען פון דער קאָ-
מאַנדע.

— הער מיכאַל! גיט נאָך אַ קוק אַרויס, וואָס עס איז גע-
וואָרן — האָט זאָגלאַבאַ געבעטן.

— צו וואָס? — האָט דער קליינער ריטער געענטפּערט —
אַ מיליטער-מאַן וועט זיך אַנשטויסן, וואָס עס איז געוואָרן. איבע-
ריקנס, האָב איך געזען, ווי זיי זענען צעקלאַפט געוואָרן. . . קמי-
טשיץ טרוימפירט דאָ!

— אן מיזאל אים מיט פערר צעפליקן, דעם רשע, דעם
גולן! אן ער זאל נאך מוזן ווערן א שומר אין א טאטערישן
הארעם!

2. קאפיטל 5.

הער מיכאל איז גערעכט געווען! קמיטשיץ האט טרויג-פירט. די אוינגארן און אטייל פון מיעלעשקאס און כארלאמפא דראגונער, וואס זענען צו זיי צוגעשטאנען, האבן מיט זייערע הרונים געדיכט באדעקט דעם קיידאנער שלאס-פלאץ. קוים א פאר צענדליק איז אנטקומען און זיך צעלאפן אין דער אומגעגנט פון שלאס און פון דער שטאט, ווו עס האבן זיי נאכגעיאגט די ריי-טער. א סך פון זיי האט מען אויפגעכאפט, די איבעריקע האבן מסתמא אנגעשפארט ביו צום לאגער פון פאזעל סאפיעהא, דעם וויטעבסקער האיעוואדע, וועלכן זיי האבן די ערשטע געמוזט ברענגען די שרעקלעכע ידיעה וועגן דער בגידה פון גרויס-העט-מאן, וועגן זיין אריבערגיין צו די שוועדן, וועגן ארעסט פון די פולקאוויקעס און ווידערשטאנד פון די פוילישן פולקן.

דערווייל האט קמיטשיץ, אזוי גרויס ווי ער איז באדעקט מיט בלוט און שטויב, מיט דער אויגארישער פאן אין האנט זיך געשטעלט פאר ראדזיווילין, וועלכער האט אים מקבל-פנים געווען מיט אפגעארעמס. אבער דעם הער אנדושעי האט דער גצחן

נישט פארשיפורט. אדרבא, ער איז געווען אָננעכמירעס און בייג, גלייך ווי דאָס געוויסן וואָלט אים געפייניקט.

— גנעדיקער הער פירשט — האָט ער געזאָגט — כיויל נישט הערן קיין שבחים און כיוואָלט הונדערט מאָל בעסער מיטן שונא פון פאָטערלאַנד געקעמט. איידער מיט זעלנער, וועלכע וואָלטן דעם פאָטערלאַנד געקענט צונויך קומען. עס דאַכט זיך מיר, אז איך האָב זיך אַליין בלוט אָפגעצאָפּט.

— און ווער איז שולדיק, אויב נישט דידאָזיקע מורדים ? — האָט דער פירשט געענטפערט — אויך איך וואָלט זיי בעסער וועלן קיין ווילנע אַוועקפירן און איך האָב טאַקע בדעה געהאַט אזוי צו טון... זיי אָבער האָבן בעסער געוואָלט דער אויב ר-מאַכט זיך אַקעגנשטעלן. וואָס עס איז געשען, איז געשען. מ'האַט געדאַרפט און מ'וועט דאַרפן געבן אַ ביישפּיל.

— וואָס האָט דער גנעדיקער הער פירשט בדעה צו טון מיט די געפאַנגענע ?

— יעדן צענטן אַ קויל אין קאַפּ אַריין, די איבעריקע אויב-מישן מיט די אַנדערע פּוילקן. דו וועסט היינט פאַרן צו מירסקיס און סטאַנקעוויטש פּוילקן, וועסט זיי אַוועקפירן מיין באַפעל, אז זיי זאָלן גרייט זיין צום מאַרש. איך מאַך זיך פאַר קאַמענדאַנט איבער דידאָזיקע צוויי פּוילקן און איבער וואָלאָדיאַחסקיס דריטן פּוילק. די שטעל-פאַרטערטער דאַרפן זיך דיר אונטערוואַרפן און אין אַלעם געהאַרכן. כּיהאַב צום דאָזיקן פּוילק צוערשט געוואָלט כּיאר אַמפן שיקן, אָבער ער טויג צו גאַניש... כּיהאַב זיך איבער-געלייגט.

— און אז זיי וועלן אַ ווירערשטאַנד שטעלן ? ווייל באַ וואָ-לאָדיאַחסקין דינען לאַודער מענטשן, וועלכע האָבן מיך פיינט בתכלית-השנאה.

— דו וועסט אויס-וּפּן, אז מירסקי, סטאַנקעוויטש און וואָ-לאָדיאַחסקי וועלן באַלד דערשאַסן ווערן.

— דאַמאָלס וועלן זיי אפשר באַוואַפנטערהייט גיין קיין קיי-דאָני זיי אָפּשלאַגן. באַ מירסקין דינען בלויז חשובע שליאַכ-טשיצעס.

— דו וועסט נעמען מיט זיך א רעגלימענט פון שאַטישע פוס-גייער און א רעגלימענט פון דייטשישע פוס-גייער. צום ערשט וועסטו זיי אַרומרינגלען אין דערנאָך צים באַפעל אויסרופן.
— ווי דער גנעדיקער פירשט ווי?

ראַדזיוויל האָט אַנגעשפּאַרט די האַנט אויף די קני און זיך פאַרטראַכט.

— מירסקין און סטאַנקעוויטשן וואָלט איך גערן דערשאַסן, ווען נישט דאָס, וואָס זיי זענען אַנגעזען נישט בלויז אין זייערע פּוּלֶקן, נאָר אין דער גאַנצער אַרמיי, יא, אין גאַנצן לאַנד. . . כ'האַב מורא פאַר אַ ליאַרם און אַפּענער מרידה, וואָס איר ביי-שפּיל האָבן מיר שוין געהאַט פאַ- די אויגן. . . צום גליק, אַ דאַנק דר, האָט מען זיי גוט אַנגעלערנט און צוויי מאָל וועט זיך יעדער פּוּלֶק מיישב זיין, איידער ער וועט זיך אונדז אַנטקעגן שטעלן. מ'דאַרף נאָר נישט מאַכן קיין שהיות, פּדי די ווידער-שפּעגיקע זאָלן נישט באַווייזן אַריבערצוגיין צום וויטעבסקער וואָ-יעוואָדע.

— דער גנעדיקער הער פירשט האָט גערעדט בלויז וועגן מירסקין און סטאַנקעוויטשן, און נישט דערמאַנט וועגן וואָלאַדיאַוו-סקין און אַסקערקאַן.

— אַסקערקאַן מוז איך אויך פאַרשויןען, ווייל דאָס איז אַ חשיבער מענטש מיט אַ סך קרובים; אָבער וואָלאַדיאַווסקי שטאַמט פון רייסן און האָט דאָ נישט קיין קיוב און קיין גואַל. דאָס איז אַ טיכטיקער זעלנער, אַתּ זיך האָבן אויף אים אויך גערעכנט. . . איז נאָך ערגער פאַר אַם, אויב איך האָב מיך צפּנענאַרט, ווען דער טייוול וואָלט נישט אַנגעטראָגן יענע פאַרשליפּזע ברוואים, די פריינט זיינע, וואָלט ער אפשר אַנדערש זיך אויפגעפירט; אָבער נאָך דעם, וואָס עס איז געשען, וואָרט אויף אים אַ קויל אין קאַפּ, אויך אויף ביידע סקשעט-סקיס און יענעם דריטן אַקס, וועלכער האָט דער ערשטער גענומען ריטשען: „בוגד, בוגד!“
הער אַנדזשי האָט זיך אַ ריס געטון, ווי אַן אַפּגע-בריטער.

— גנעדיקער הער פירשט! די זעלנער זאָגן, אז וואָלאַדי-

אָוסקי האָט באַ ציביכאַוו דאָס לעבן פֿון גנעדיקן הער פירשט
מזיל געווען.

— ער האָט דערפֿילט זיין חוב און דערפֿאַר האָב איך אים
דידקעמיע אויפן גאַנצן לעבן אַרויס געוואָלט שענקען. . . איצט
האָט ער מיך פֿאַראַטן און דעריבער וועל איך אים הייסן דער-
שיסן.

פֿון קמיטשיצס אויגן האָבן פֿונקען געשפּריצט און די נאַז-
לעכער זיינע האָבן זיך גענומען שטאַרק באַוועגן.

— גנעדיקער הער פירשט! דאָס קען נישט זיין!

— וואָס הייסט, עז קען נישט זיין? — האָט ראַדזיוויל גע-
פרעגט, קנייטשנדיק די ברעמען.

— איך בעט אייך, גנעדיקער הער פירשט! — האָט קמי-
טשיץ היציק געזאָגט — אַז עס זאָל וואָלאַדיאָוסקין קיין האַר
אויפן קאַפּ נישט גערירט ווערן. דער גנעדיקער הער פירשט
וועט מיר פֿאַרעבען. . . איך בעט אייך! . . . וואָלאַדיאָוסקי האָט
געהאַט די ברירה מיר נישט אָפּצוגעבן דעם בריוו מיט די באַ-
פעלן, ווייל דער גנעדיקער הער פירשט האָט אים איבערגעשיקט
אויף זיינע הענט און עס איבערגעלאָזט אויף זיין איינזען, און
ער האָט אים אָפּגעגעבן! . . . ער האָט מיך מזיל געווען פֿון
אונטערגאַנג. . . דורכדעם בין איך אַריבער אונטער די אינקווי-
זיציע פֿון גנעדיקן הער פירשט. . . ער האָט זיך געקווענקלט מיך
צו ראַטעווען, הגם ער האָט געליבט דאָס זעלבע מיידל. . . איך
בין אים שוילדיק אַ דאַנק און איך האָב זיך אַ שבועה געגעבן
אים אָפּצודינען! דער גנעדיקער הער פירשט וועט עס מיר צוליב
טון, אַז נישט אים און נישט זיינע פֿריינט זאָל קיין עום שטראַף
נישט טרעפן. קיין האַר דאַרף זיי אויפן קאַפּ נישט גערירט ווערן
און, איך שווער באַ גאַט! עס וועט נישט גערירט ווערן, פֿל-זמן
איך לעב! . . . איך בעט אייך, גנעדיקער הער פירשט!

הער אַנדזשעי האָט געבעט, און די הענט צונגיפגעלייגט,
אַבער אין זיינע ווערטער האָבן קעגן זיין ווילן געקלינגען טענער
פֿון צאַרן און דראָנג און אויפֿרעגונג. די אומגעווימטע נאַטור
האָט באַקומען די אויבער-האַנט. און ער איז געשטאַנען פֿאַר

ראדזיווילן מיט א פנים ענלעך אויפן קאפ פון א צערייצטן רויב-
פויגל, מיט אויגן פון וועלכע ס'האבן פונקען געשפריצט. און
דעם העטמאס פנים איז אויך געווען שרעקלעך, פאר זיין איי-
זערנעם ווילן און דעספאטיום האט זיך אלץ אין ליטע און רייסן
ביז איצט געבויגן — קיינער האט קיינמאל נישט געהאט די
העזה זיך אים אקעגנצושטעלן, צו בעטן גנאד פאר פארשפטע,
און איצט האט קמיטשיץ גאר לפנים געבעטן — אין דער אמתן
האט ער געפאדערט, און דער מצב איז געווען אזא, אז עס איז
כמעט נישט מעגלעך געווען אים אפצוזאגן.

דער דעספאט האט באַלד אין אָנהייב פון זיין ראַלע אַס
בוגד דערשפירט, אַז נישט איינמאַל וועט אים אויסקומען זיך אונ-
טערצוגעבן דעם דעספאטיום פון מענטשן און אומשטענדן, אַז ער
וועט זיין אָפהענגיק פון די אייגענע אָנהענגער, פון אַ סך קלענע-
רער באַדייטונג, אַז דערדאָזיקער קמיטשיץ, וועלכן ער האַט גע-
וואַלט פאַרוואַנדלען אין אַ געטרייען הינט, וועט גיכער זיין אַ
היימיש-אויפגעצויגענער וואַלף, וועלכער איז צערייצטערהייט גרייט
דעם האַר באַ דער האַנט מיט די ציין אָנצוכאַפן.

ראדזיווילס שטאַלצע בלוט איז דעם אלעם אויפגעקאכט
געוואָרן. ער האַט באַשלאָסן זיך אַקעגנצושטעלן, ווייל אויך די
אייגענעבוירענע שרעקלעכע נקמה-גיריקייט האַט אים צו אַ ווידער-
שטאַנד געשטויסן.

— וואַלאַדיאַווסקי און יענע דריי מוזן די קעפ פאַרלירן! —

האַט ער געזאָגט מיט אַ העכערער שטים.

אַבער ער האַט דערמיט גאַר צוגעגאַסן אייל צום פייער.

— ווען איך וואַלט די אונגארן נישט צעקלאַפט, וואַלטן

נישט זיי די קעפ פאַרלירן! — האַט קמיטשיץ אויסגעשריגן.

— וואָס הייסט דאָס? דו רעדסט מיר שוין אויט דיינג

טובות? — האַט דער הוטמאַן ביזו געפרעגט.

— גנעדיקער הער פירשט! — האַט הער אַנדזשעי האַס-

טיק געזאָגט — איך רעד נישט אויס. . . איך בעט. . . איך בעט

רחמים. . . אַבער דאָס וועט נישט געשען. — די דאָזיקע מענטשן

זענען באַרימט איבער גאַנץ פּוילן. . . עס קען נישט זיין! עס

קען נישט זיין! ... איך וועל נישט זיין קיין יהודה-איש-קריות
פאר וואָלאָדזשוקין. איך וועל פארן גנעדיקן הער פירשט גיין
אין פייער, אָבער זאָגט מיר נישט אָפּ דעמדאָזיקן חסד...

— און אז כוועל אָפּזאָגן ?

— זאָל דער גנדיקער הער פירשט מיך בעסער הייסן
דערשיסן! ... כוועל נישט לעבן! ... זאָל מיך אַ דונער טויט-
שלאָגן! ... זאָל מיך דער טייוול לעבעדיקערהייט אין גיהנום
אריין נעמען!

— וואָס טוט זיך מיט דיר, אַ ומגליקלעכער, פאר וועמען
רעדסטו דאָס ?

— זאָל מיך דער גנעדיקער הער פירשט נישט דערפירן
צו פארצווייפונג!

— צו בקשות האָב איך געקענט דאָס אויער צילייגן, מיט
דראָונגען וועל איך זיך נישט רעכענען.

— איך בעט... רחמים בעט איך! ...

דאָ האָט הער אנדזשעי זיך געוואָרפן אויף די קני.

— לאָזט מיך, גנעדיקער הער פירשט, דינען אייך ברצון

און נישט באונס, אַנישט וועל איך משוגע ווערן!

ראַדזיוויל האָט גאַרנישט געענטפערט, קמיטשיץ האָט גע-
קניט, אַ בלייכקייט און אַ רויטקייט האָפן זיך מיט דער שנעלקייט
פון אַ בליץ געביטן אויף זיין פנים. ס'איז קענטיק געווען, אַז
נאָך אַ וויילע און ער וועט זיך אַנצינדן אויף אַ שרעקלעכן
אופן.

— שטיי-אויף! — האָט ראַדזיוויל געזאָגט.

הער אנדזשעי האָט זיך אויפגעשטעלט.

— דו קעסט פארטידיקן דינע פריינט — האָט דער
פירשט געזאָגט — דאָס באַווייזט, אַז דו וועסט אויך מיך קענען
פארטידיקן און אַז דו וועסט מיר קיינמאָל נישט אָפּטריניקן ווערן.
נאָר גאָט האָט דיך באַשאַפן פון סאַלפּעטער און נישט פון פלייש,
גיב דעריבער אַכטונג, אַז דו זאָלסט נישט פאַרברענט ווערן. איך
קען דיר גאַרנישט אָפּזאָגן. הער-זשע מיך אויס: סטאַקעוויטשן,
מירסקין און אַסקערקאָן וויל איך צו די שוועדן קיין בירזשע

ז' העקשיקן, זאָלן-זשע די ביידע סקשעטוסקיס און וואָלדזאָוסקיס
מיט זיי מיטגיין. די קעפּ וועט מען זיי דאָרט נישט אָפהאַקן, אין
דאָס, וואָס זיי וועלן אין מלחמה צייט זיך זיצן במנוחה, איז דאָך
אורדאי גוט.

— איך דאָנק אייך, גנעדיקער הער פירשט, פאָטער מיי-
גער! — האָט הער אנדזשעי אויסגעשריגן.

— געלאָסן... — האָט דער פירשט געזאָגט — איך האָב
געשוויגן דיין שבוּנה, שוין צופיל געשוויגט, א צט שוין דו אויך
מיין שבוּנה... דעמדאָזיקן קויכשעדיקן טייל, וועלכער איז מיט
די סקשעטוסקיס געקומען אָהער, האָב איך אין האַרצן דעם טויט
אַנגעצייכט. ער האָט דאָס דער ערשטער מיך גרויפן בוגד, ער
האַט מיך באַשולדיקט אין נעמען שוחד, ער האָט אַנדערע איג-
טערגעהצט, ווייל עס וואָלט אפשר נישט געקומען צום דאָזיקן
ווידערשטאַנד, ווען נישט זיין חוצפה! (דאָ האָט דער פירשט מיט
דער פויסט אַ זעץ געטון אין טיש אַריין) גיכער וואָלט איך זיך
געריכט אויפן טויט, גיכער וואָלט איך געגלייבט, אַז די וועלט
עקט זיך, איידער דאָס, אַז עמעצער וועט מיר, ראַדזוויילן, די
העזה האָבן אַ שריי צו טון אין פנים אַריין: „בוגד!“ אין פנים
אַריין, פאַר מענטשן אין די אויגן! נישטאַ אַזאַ טויט, נישטאַ
אזעלכע ענויים. וואָס זאָלן גענוג זיין פאַר אַזאַ פאַרברעך. בעט
מיך נישט פאַר אים, ווייל עס וועט גאַרנישט העלפן.

אַבער הער אנדזשעי, קוים האָט ער עפעס אונטערגענימען,
האַט ער זיך שוין לייכט נישט אונטערגעגעבן. ער האָט זיך נאָר
שוין מער נישט געבייזערט און נישט אַנגעצונדן זיך. אדרבא,
אַנכאַפּנדיק אויפּצניי דעם העטמאַנס האַנט, האָט ער זי גענימען
באַדעקן מיט קושן און בעטן אַזוי הייס, ווי ער האָט נאָר געקענט.
— מיט קיין שום שטריק און מיט קיין שום קייט וואָלט
דער גנעדיקער הער פירשט מיך נישט צוגעבונדן אַזוי פעסט צו
זיך, ווי מיט דעם דאָזיקן חסד. אַבער כוּט אים נישט אויף אַ
העלפט, און נישט צום טייל, נאָר אינגאַנצן... גנעדיקער הער
פירשט! דאָס, וואָס דערדאָזיקער שליאַכטשיץ האָט געטון גע-
זאָגט, האָבן אַלע געטראַכט. איך אַליין האָב דאָס אייגענע גע-

טראכט, ביז דער געדיקער הער פירשט האָט מיר די אויגן נישט געעפנט. . . זאָל מיך אַ פייער פאַרברענען, אויב איך האָב דאָס נישט געטראַכט. . . דער מענטש איז נישט שולדיק, אויב ער באַנאַרשט זיך. דערדאָזיקער שליאַכטשיץ איז דערצו נאָך געווען שיכור, און וואָס ער האָט געהאַט אויפן האַרץ, האָט ער אויסגע- שריגן. ער האָט געמיינט, אַז ער פאַרטיידיקט דורכדעם דאָס פאַ- טערלאַנד, און ס'איז שווער עמעצן צו באַשטראַפן פאַר זיינע גע- פילן צום פאַטערלאַנד. ער האָט געוואַלט, אַז עס שמעקט מיט סכנת-נפשות, און דערפאַר האָט ער אויסגעשריגן, וואָס ער האָט געהאַט אויף דער לונג און אויף דער צונג. ער איז מיר נישט קיין קרוב און נישט קיין גואל, אָבער פאַר וואַלאַדיאַוסקין איז ער ווי אַ ברודער, אַדער גאַר ווי אַ פאַטער. פון גרויס צער אי- בער זיין טויט וואַלט ער פאַרצווייפלט געוואָרן ביז גאַר, און איך וויל דאָס נישט. אַזא טבע האָב איך שוין, אַז ווען איך גין עמעצן גוטס, וואַלט איך אים די נשמה אוועקגעגעבן. ווען עמעצער וואַלט מיך פאַרשוניט, אָבער מיינעם אַ פריינט אומגעבראַכט, וואַלט אים דער טייוול געמעגט כאַפן פאַר אַזא טובה. געדיקער הער פירשט | פאַטער מיינער, בעל-טובה מיינער, טוט מיט מיר דעם באַנצן חסד, שענקט מיר דעמדאָזיקן שליאַכטשיץ, און איך וועל אייך דאָס גאַנצע בלוט מיינס אַוועקשענקען, אפילו שוין מאַרגן, היינט, באַלד!

ראַדזיחאָיל האָט געפיסן די וואַנסעס.

— איך האָב אים געכטן דעם טויט אָנגעצייכנט אין דער נשמה.

— דאָס, וואָס דער הענטמאַן און ווילנער וואַיעוואַלדע האָט אָנגעצייכנט, קען דער ליב-ווישער גרויס-פירשט און — זאָל גאָט געבן אין דער צוקונפט — דער פוילישער קעניג, אַלס געדיקער מאַנאַרך, מבטל מאַכן. . .

הער אַנדזשעי האָט געזאָגט אויפריכטיק דאָס, וואָס ער האָט געפילט אַז געטראַכט, אָבער ווען ער וואַלט געווען דער דורכ- געטריבנסטער הויף-מאַן, וואַלט ער קיין וואַגיקערן אַרגומענט אויף צו פאַרטיידיקן זיינע פריינט נישט געקענט צוטראַכטן. דאָס

שטאַלצע פנים פון מאגנאט האָט זיך אויסגעלייטערט — און ער האָט די אויגן צוגעמאַכט, ווי ער וואָלט זיך געקוויקט מיטן קלאַנג פון דיראַזיקע טיטלען, וועלכע ער האָט נאָך נישט פאַרמאַגט. אין אַ וויילע אַרום האָט ער געזאָגט :

— האָסט מײַך מיט דייַנע ווערטער אַזוי גענומען, אז איך קען דיר גאַרנישט אַפּזאָגן. זיי וועלן אַלע קיין בירושע גיין. זאָלן זיי דאָרט באַ די שוועדן אַפקומען פאַר די חטאים, און דערנאָך, אז עס וועט מקיים ווערן דאָס, וואָס דו האָסט געזאָגט, וועסטו קענען אַ נייעם חסד פאַר זיי פאַרלאַנגען.

— איך שווער באַ גאָט, אז איך וועל פאַרלאַנגען. הלואי וואָס גיכער! — האָט קמיטשיץ געענטפערט.

— גיי-זשע איצט און זאָג זיי אָן די גוטע בשורה!

— די בשורה איז גוט פאַר מיר, אָבער נישט פאַר זיי, ווייל זיי וועלן אים אודאי מיט דאָנק נישט אויפנעמען, בפרט, אַז זיי האָבן זיך נישט געריכט אויף דעם, וואָס האָט זיי געדראָגט. איך וועל נישט גיין, גנעדיקער הער פירשט, ווייל דאָס וואָלט אויסגעזען אַזוי, ווי איך וואָלט זיך וועלן מיט מיין שהדלנות פאַר זיי רומען.

— טו, ווי דו ווילסט. אָבער אויב אַזוי, פאַרליר נישט קיין צייט און לאַז דיך אין וועג אַריין נאָך מירסקיס און סטאַנקע-וויטש פּוילקן, ווייל באַלד דערנאָך וואָרט אויף דיר אַ צווייטע עקספּעדיציע, פון וועלכער דו וועסט אודאי זיך נישט אַפּ-זאָגן.

— וואָסערע, גנעדיקער הער פירשט?

— וועסט פאַרן פאַרבעטן אין מיין נאָמען דעם הער ביי-לעוויטש, דעם ראַסיענער שווערט-טרעגער, אַז ער זאָל צוזאַמען מיט דער קרובה קומען צו מיר, קיין קייראַני, און דאָ אויף דער צייט פון דער מלחמה זיך באַזעצן, פאַרשטייט?

קמיטשיץ איז מבולבל געוואָרן.

— ער וועט דאָס נישט וועלן טון... ער האָט פאַרלאָזט

קייראַני אין גרויסער רציחה.

— כ'האָף, אַז די רציחה האָט אים שוין אַפּגעלאָזט; אויף

יעדן פאל העסטו נעמען מענטשן מיט זיך און אויב זיי וועלן
 גערנחיליק נישט וועלן קומען אהער, וועסטו זיי אריינעצן אין
 א קאטש, ארומרינגלען מיט דראגונער און אהערברענגען. דער
 שליאכטשיץ איז געווען הייך ווי וואקס; ווען כיהאב מיט אים גע-
 רעדט, האָט ער זיך צעפלאַמט ווי אַ מיידל און זיך גענייגט ביז
 צו דער ערד; אָבער אייך ער האָט זיך דערשראָקן פאַרן שווע-
 דישן נאָמען, ווי אַ שר פאַר ווירויך, און איז אַוועקגעפאַרן. איך
 דאַרף אים דאָ האָבן אי פאַר דיר און אי פאַר מיר. איך האָף,
 אַז איך וועל פון דאָזיקן וואַקס נאָך אויסקעטען אַזאַ ליכט, ווי
 מיר וועט געפעלן, און וועמען איך וועל וועלן, דעם וועל איך עס
 אָנצייגן. עס וועט גאָר גוט זיין, אויב עס וועט אַזוי געשען...
 און אויב נישט, וועל איך לפחות האָבן אַן ערובניק. די בילע-
 היטשס האָבן אין זשאַמעט אַ גרויסע השפעה, הייל זיי זענען
 דורך קרובהשאַפט כמעט מיט דער גאַנצער שליאכטע כאַרקניפט.
 אויב איך וועל איינעם און דאָס נאָך דעם עלטסטן באַקו-
 מען אין די הענט, וועלן די איבעריקע צוויי מאָל זיך מיישב
 זיין, איידער זיי וועלן עפעס קענען מיר אונטערנעמען. און היי-
 טער זיי און הינטער דיין מיידל שטייט דאָך דאָס גאַנצע לאַז-
 דער געווימל, וואָס אויב עס וואַלט אַוועק אין לאַגער פון ווי-
 טעבסקער וואַיעוואַדע, וואַלט ער זיי אחדאי מיט אָפּענע אַרעמס
 אויפגענומען. . . אַ היכטיקער ענין איז דאָס, אַזוי היכטיק, אַז
 איך לייג זיך איבער, צי איך זאָל נישט פון די בילעוויטשס
 אָנהייבן.

— אין וואַלאַדזשאַחסקיס פּוילק דינען בלויז לאַודער מענטשן.
 — די אפּטרופּסים פון דיין מיידל. אויב אַזוי זאָל דיין
 ערשטע זאָך זיין זי דאָ אַראַפּצוברענגען. אָבער הער מיך אויס:
 איך נעם זיך אונטער דעם הער שווערט-טרענער צו געווינען
 אויף אונדזער זייט, אָבער מיטן מיידל מוזסאָ דיר שוין אַליין אָן
 עצה געבן, ווי דו קענסט. אַז איך וועל דעם שווערט-טרענער
 האָבן געווינען, וועט עס דיר העלפן דאָס מיידל צו געווינען. וועט
 זי מסכים זיין, וועל איך אייך באַלד, אָן שום שהיות, חתונה-
 מאַכן. . . וועט זי נישט מסכים זיין, נעם זי אָן איר הסכּם. אַז

עס וועט זיין לאחר-המעשה, וועט זיין פארפאלן. . . מיט מיידלעך
דארף מען גאר אזוי זיך נוהג זיין. זי וועט הייבען און קלאַנג,
אז מען וועט זי צו דער חופה שלעפן, אָבער אויפן צווייטן טאָג
וועט זי טראַכטן, אַז דער טייוול איז גישט אזוי שרעקלעך, ווי
מען מאַלט אים, און אויפן דריטן טאָג וועט זי זיין צופרידן. ווי
אזוי האָט איר זיך דען נעכטן צעשיידט ?

— ווי זי וואַלט מיר אין פּיסק דערלאַנגט !

— וואָס האָט זי דען געזאגט ?

— זי האָט מיך גערופן בוגד. . . כ'האַב שווער גישט די

נכפה באַקומען.

— אַזאַ פאַרביסענע איז זי ? אַז דו וועסט זיין איר מאַן,

זאָלסטו איר זאָגן, אַז די עובדא פון ווייבער איז זיך צו פאַרנע-
מען מיטן שפינרעדל, און גישט מיט פּלל-זאָכן, און האַלט זי
קורץ.

— דער גנעדיקער הער פירשט קען זי גישט. יעדער זאָך

מעסט זי מיט איין מאָס ; ערלעך אַדער אומערלעך. און שכל האָט
זי, מעג גישט איין מאַנסביל זי מקנא זיין. גאָך איידער דער
מענטש קוקט זיך אום, טרעפט זי שוין אין פינטל אַריין.

— זי האָט דיר אויך געטראַפן אין האַרץ אַריין. . . באַמי

זיך איר אויך צו טרעפן.

— הלוואי, גנעדיקער הער פירשט. איך האָב זי שוין אַמאָל

גענומען מיט אַ באַוואַפנטער האַנט, אָבער איך האָב זיך דערנאָך
דאָס וואָרט געגעבן, אַז איך וועל מער דאָס גישט טון. . . און
דאָס, וואָס דער גנעדיקער הער פירשט זאָגט, אַז איך זאָל זי
אפילו מיט געוואַלט צו דער חופה פירן, קען איך דאָס באַ מיר
גישט פועלן, ווייל איך האָב זיך און איר צוגעזאָגט, אַז איך וועל
קיין געוואַלט מער גישט באַנוצן. . . די גאַנצע האַפנונג מיינע
איז, אַז דער גנעדיקער הער פירשט וועט דעם הער שווערס-טרע-
גער אויפקלערן, אַז גישט פלוז מיר זענען גישט קיין בוגדים,
גאָר אַז מיר זענען אויסן דאָס פאַטערלאַנד אויסצולייזן. . . אייב
ער וועט זיך איבערצייגן, וועט ער אויך זי איבערצייגן, און דאָ-
מאָלס וועט זי אַנדערש אויף מיר קוקן. איצט וועל איך פאַרן צו

ביצעווישן און זיי ביידע דאָ אַהערברענגען, ווייל איך האָב מורא, אז זי זאָל נישט ערגעץ אין אַ קלויסטער אַריינגיין. . . אָבער איך וועל דעם גנעדיקן הער פירשט זאָגן דעם ריינעם אמת, אז הגם דאָס איז אַ גרויס גליק פאַר מיר צו קוקן אויפן דאָזיקן מיידל, וואָלט איך בעסער וועלן די גאַנצע שוועדישע מאַכט אָנגרייפן, איידער זיך איצט פאַר איר שטעלן, ווייל זי קען נישט מיינע ערלעכע פּחנות און האַלט מיך פאַר אַ בוגד.

— אויב דו ווילסט, וועל איך אַן אַנדערן אַהינשיקן, כאַר-לאַמפּן אָדער מייעלעשקאַן.

— גיין! כּוועל בעסער אַליין פאַרן. . . כאַרלאַמפּ און,

איבעריקנס, פאַרווונדעט.

— איז נאָך בעסער. כאַרלאַמפּן האָב איך נעכטן געוואָלט אַרויסשיקן צו וואָלאַדיאָוסקיס פּולק, כדי ער זאָל איבער אים די קאַמאַנדע איבערנעמען און, אויב עס וועט גוטיק זיין, צווינגען צו געהאַרצאמאָקייט; אָבער דאָס איז אַן אומגעשיקטער מענטש און עס האָט זיך אַרויסגעשטעלט, אז ער האָט איבער די אייגענע מענטשן קיין שליסה נישט. איך קען אים צו גאַרנישט אויסנצן פאַר-זשע צוערשט נאָכן שווערט-טרעבער און מיידל, און דערנאָך צו יענע פּולקן. און לעצטן פאַל זאָלסטו נישט חס זיין אויף קיין בלוט, ווייל מען דאַרף ווייזן די שוועדן, אז מיר האָבן אַ מאַכט און אז מיר האָבן פאַר אַ מרידה קיין מורא נישט. . . די פּול-קאַוויקעס וועל איך באַלד אונטער אַ באַגלייטונג אַוועקשיקן. איך האָף, אז פּוילוס דע לאַ גאַרדי וועט דאָס אָננעמען פאַר אַ באַ-וויז פון מיין אויפריכטיקייט. . . מייעלעשקאַ וועט זיי באַגלייטן. שווער גייט עס צו פון אָנהייב! שווער! איך זע שוין, אז האַלב דיטע וועט זיך מיר אַקעגנשטעלן.

— עס שאַדט נישט, גנעדיקער הער פירשט, ווער עס האָט אַ ריין געוויסן, דער וועט זיך פאַר קיין שום זאָך נישט אָפּ-שרעקן.

— כּוהאַב געמיינט, אז על-פל-פּנים די ראַדזיוויס וועלן זיך אַלע שטעלן אויף מיין זייט, דערווייל זע, וואָס עס שרייבט מיר דער פירשט טיש-מייסטער פון גיעסוויעזש.

דאָ האָט דער העטמאַן געגעבן קמיטשיצן קאַזשימיעזש מי.
כאַלס בריוו.

קמיטשיץ איז מיט די אויגן דורכגעלאָפן דעם בריוו.
— ווען איך וואָלט נישט געקענט דעם גנעדיקן הער פירשטס
פוונות, וואָלט איך געמיינט, אז ער איז גערעכט און אז דאָס איז
דער ערלעכסטער האַר אויף דער וועלט. זאַל אים גאָט געבן אַל-
דאָס גוטס! . . . איך זאָג, וואָס איך טראַכט. . .
— פאַר שוין! — האָט דער העטמאַן געזאָגט מיט אַ גע-
חיסער אומגעדולד.

3. ק א פ י ט 5

קמיטשיץ איז אָבער נישט אַרויסגעפאַרן נישט יענעם טאָג
און נישט צומאַרגנס, ווייל זייער שלעכטע ידיעות זענען פון אלע
זייטן אָנגעקומען קיין קיידאַני. אַזוי איז נאַרנאַכט געקומען צו-
לויפן אַ קוריער מיט דער מעלדונג, אַז מירסקיס און סטאַנקעוויטש
פּוילקן מאַרשירן אַליין צום העטמאַנס רעזידענץ, גרייט מיט באַ-
וואַפנטער קראַפט צו פּאַדערן אַרויסצוגעבן זייערע פּוילקאוויקעס ;
אַז עז הערשט צווישן זיי אַ שרעקלעכע אויפּרעגונג און אַז זיי
האַבן אַרויסגעשיקט דעפּוטאַציעס צו אלע פּוילקן, וואָס שטייען
לעבן קיידאַני און ווייטער, אַזש אויף פּאַלעסיע קיין זאַבלודאַוו,
מיט דער מעלדונג וועגן העטמאַנס בגידה און מיט אַן אויפּפּאַדע-
רונג, זיך צונויפּצונעמען און אינזינעם צו פּאַרטיידיקן דאָס פּאַ-
טערלאַנד. ס'איז דערביי לייכט געווען פּאַרויסצוגען, אַז אַ סך
שליאַכאשיצעס וועלן צושטיין צו די צעבונדענע פּוילקן און אַז
עס וועט זיך בילרן אַ באַדייטנדיקע קראַפּט, וועלכע עס וועט שווער
זיין בייצוקומען אין נישט באַפעסטיקטן קיידאַני, בפרט, אַז נישט

אויף אלע פולקן, וואָס ראָדזיוויל האָט געהאַט באַ דער האַנט, האָט מען געקענט אויף זיכער רעכענען.

דאָס האָט געענדערט דעם העטמאַנג אויסרעכנונגען און אַלע זיינע פּאָנער, אָבער אַנשטאַט אָפּצושוואַכן דעם מיט, האָט עס, דאַכט זיך, אים נאָך געשטאַרקט. ער האָט באַשלאָסן אַליין אַרויס-צומאַרשירן אַקעגן די מורדים בראש פון די געטרייע שאַטישע רעגירעמענטן, פון די רייטער און אַרטיילעריע און צו דערשטיקן דאָס פּייער אין שורש. ער האָט געוויסט, אַז די זעלבער אָן די פּולקאָוויקעס זענען נאָר ווי שאַף אָן אַ פּאַסטור, וועלכע וועלן זיך צעלויפן בלויז פון אימה פאַרן נאָמען פון העטמאַן.

ער האָט אויך באַשלאָסן נישט צו שפּאַרן קיין בלוט, כדי דאָס גאַנצע חיי, די גאַנצע שליאַכטע, יא, אויך גאַנץ לייטע זאָל זיך אַרצופּנעמען אַ מוסר-המכל און נישט דערוועגן זיך אפילו אַ ריר צו טון אונטער זיין אייזערנער האַנט. עס האָט געזאָלט מקיים ווערן אַליץ, וואָס ער האָט געפּלאַנט, און דאָס מיט די אייגענע כוחות.

דעם זעלבן טאָג נאָך זענען אַ פּאַר אויסלענדישע אַפיצירן אַרוםגעפאַרן קיין פּרייסן ווערבירן דאָרט פּישע היילות, און אין קיידאַגיי האָט געברויזט פון באַוואַפּנטע מאַסן. די שאַטישע רעגירע-מענטן, די אויסלענדישע רייטער, מיעלעשקאָס און כאַרלאַמפּס דראַ-גונער און הער קאַרפּס „פּייערדיק פּולק“ האָבן זיך געגרייט צו דער עקספּעדיציע. דעם פּירשטס היידוקן, די דינערשאַפּט, די קיי-דאַנער איינזוינער האָבן געזאָלט פאַרשטאַרקן דעם פּירשטס כוחות, און לסקו איז אויך באַשלאָסן געוואָרן צוצוואַיילן דאָס אַרוישיקן די אַרעסטירטע פּולקאָוויקעס קיין בירושע, וווּ ס'איז געווען זי-כערער זיי צו האַלטן, איידער אין אַפּענעם קיידאַגיי. דער פּירשט האָט מיט רעכט דערואַרט, אַז דאָס אַרוישיקן זיי אין אַזאַ אַפּ-געלעגענע פּעסטונג, וווּ עס האָט לויטן אַפּמאַך שוין געדאַרפּט שטיין אַ שוועדישער גאַרניזאָן, וועט פון די מוחות פון די צעבונג-טעוועטע זעלבער אַרויסשלאָגן די האַפּנונג זיי צו באַפּרייען און די מרידה וועט דורך דעם פאַרלירן יעדן יסוד.

הער זאגלאָבא, די סקשעטיסקיס און האַלאַדיאַוסקיס האָבן
געזאָלט מיטמאַכן דעם גורל פון זייערע אחים-לצרה.
עס איז שוין געווען אַזונט, ווען אין קעל ער, ווו זיי זענען
געזעסן, איז אַריינגעקומען אַן אַפיציר מיט אַ לאַמטער אין דער
האַנט און געזאָגט :

— קלויבט זיך, געדיקע הערן, צו גיין מיט מיר.
— ווהיין ? — האָט הער זאָגלאָבא געפרעגט מיט אַן אומ-
רויקער שטים.

— איר וועט שוין געווירר ווערן... גיכער ! גיכער !
— מיר גייען.

זיי זענען אַרויסגעגאַנגען. אין קאַרידאָר זענען זיי אַרומגע-
רינגלט געוואָרן פון שאַטישע זעלנער, באַוואָפנט מיט בייסן. זאָג-
לאָבא איז געוואָרן וואָס אַמאָל אומרויקער.

— צום סויט האַלט מען דאָך אונדז נישט געפירט אַן
קסיאָנדו, אַן ווידוי ? — האָט ער האַלאַדיאַוסקין געשעפטשעט אין
אויער אַריין.

דערנאָך האָט ער זיך געווענדט צום אַפיציר :

— ווי איז אייער חשובער נאָמען, כ'בעט אייך ? ...

— און וואָס גייט אייך אַן מיין נאָמען ?

— ווייל איך האָב אַ סך קרובים אין ליטע און ס'איז אַן-

גענעם צו וויסן, מיט העמען מ'האַט צו טון.

— ס'איז איצט קיין צייט נישט דעם יחוס אויסצורעכענען,

אַבער אַ שוטה איז דער, וואָס שעמט זיך מיט זיין נאָמען... אין

בין ראַך קאַוואַלסקי, אויב איר חילט וויסן.

— אַ פיינע משפחה איז דאָ ! די מאַנסבילן זענען גוטע

זעלנער, די ווייבער גרויסע צניעות. מיין באַבע איז געווען אַ

קאַוואַלסקא, אַבער זי איז מיר אַפגעשטאַרבן, נאָך איידער איך

בין אויף דער וועלט געקומען... און איר זענט פון וועלכע קא-

וואַלסקיס : פון די וויערושט אַדער קאַראַבס ?

— וואָס העט איר מיך דאָ באַנאָכט חוקר-ודורש זיין ?

— ווייל איר זענט אודאי מיינער אַ קרוב, מחמת דער

בוי פון אונדזערע קערפערס איז אויך אַן עגאַליקער. איר

האָט גראַפֿע ביינער און ברייטע פלייצעס, פונקט ווי איך, און איך
בין אינגאנצן געראָטן אין דער באַבען.

— נו, מיר וועלן זיך שוין אויסן וועג וועגן דער משפחה
אויסטענהן. . . מיר האָבן צייט!

— אויפן וועג? — האָט זאגלאַבא געזאָגט.

און אַ גרויסע משא אין אים פון דער ברוסט אַראָפּנעפאלן.
ער האָט אָפּגעסאַפּעט, ווי אַ בלאַז-זאָק, און איז באלד געוואָרן
מונטער.

— הער מיכאל — האָט ער געשעפטשעט — האָב איך אייך

נישט געזאָגט, אז מ'וועט אונדז די קעפּ נישט אַראָפּהאַקן?

דערווייך זענען זיי אַרויס אויפן שלאָס-הויף. די נאַכט איז

שוין אינגאנצן געווען צוגעפאלן. נאָר דאָ און דאָרט האָבן גע-

פלאַקערט רויע פּיקעלס, אָדער עס האָבן געפּינקלט לאַמטערנ-

דלעך, וועלכע האָבן געוואָרפן אַ שוואַכע שוין אויף גרופּעס זעל-

בער, רייטער און פּוסיגייער פון פאַרשידענע פּוילקן. דער גאַנצער

הויף איז געווען געפאַקט מיט מיליטער. מ'האָט זיך אַ פנים גע-

גרייט צום מאַרש, ווייל אומעטום איז קענטיק געווען אַ גרויסע

באוועגונג. דאָ און דאָרט האָבן אין דער פּינסטערניש אַ בלענד

געטון שפּיטן און רוירן פון ביקסן, פּערדישע קאַפיטעס האָבן גע-

קלונגען איבערן ברוק; איינצלע רייטער זענען דורכגעלאָפן צווישן

די פּוילקן; דאָס זענען מסתמא געווען אַפיצירן, וועלכע האָבן פו-

גאַנדערגעפירט באַזעלן.

קאָואַלסקי האָט פאַרהאַטן די באַגלייטונג און די אַרעסט-

טאַנטן פאַר אַ גרויסן לייטער-וואַגן, איינגעשפּאַנט אין פּי-

פּערד.

— זעצט זיך אַרײַן, גנעדיקע הערן! — האָט ער געזאָגט.

— דאָ זיצט שוין עמעצער — האָט זאגלאַבא אַרויפקלע-

טערנדיק געזאָגט. — און וווּ איז אונדזע דעק?

— די דעק איז אונטערן שטרוי — האָט קאָואַלסקי גע-

זנטהערט — גיכער! גיכער!

— און ווער זיצט דאָ? — האָט זאגלאַבא גזפּרעגט, איי-

קונדיק זיך אין די טונקעלע געשטאלטן, האָס זענען געל גן
אויסגעצויגן אויפן שטרוי.

— מירסקי, סטאַנקעוויטש, אַסקערקאָ! — האָבן זיך שוין
מען אָנגערופן.

— וואָלדזאַוסקי, יאָן סקשעטוסקי, סטאַניסלאָוו סקשעטו-
סקי, זאַגלאָבאָ! — האָבן אונדזערע ריטערס געענטפערט.

— מיר פאַרנייגן זיך, מיר פאַרנייגן זיך!
— מיר פאַרנייגן זיך! אין אַ פיינער חברותא וועלן מיר

פאַרן. און ווהין פירט מען אונדז, ווייסט איר נישט, גנעדיקע
הערן?

— איר פאַרט, גנעדיקע הערן, קיין בירושע! — האָט קאָ-
וואָלסקי זיך אָנגערופן.

באַ דידאַזיקע ווערטער האָט ער געגעבן אַ באַפעל. אַ וואָר
פון פופציק דראָגונער האָט אַרומגערינגלט דעם וואָגן און זיי האָבן

זיך געלאָזט אין וועג אַריין.
די אַרעסטאַנטן האָבן גענומען שמועסן אין דער שטיבל.

— אין די הענט פון די שוועדן גיט מען אינדז איבער! —
האָט מירסקי געזאָגט — איך האָב זיך דערויף געריכט.

— כווייל בעסער זיצן צווישן שונאים, איידער צווישן
בוגדים! — האָט סטאַנקעוויטש געענטפערט.

— און איך וואָלט וועלן אַ קויל אין קאַפּ אַריין! — האָט
וואָלדזאַוסקי איסגערופן — איידער זיצן מיט פאַרלייגטע הענט,

בשעת אַז אומגליקלעכער מלחמה.
— זינדיקט נישט, הער מיכאַל — האָט זאַגלאָבאָ געענט-

פערט — ווייל פון וואָגן, אבי עס זאָל נאָר זיין אַ שעת-הפּושר, קענט
איר מאַכן פּליטה, פון בירושע אויך, אָבער מיט אַ קויל אין קאַפּ

איז שווער צו אַנטלויפן. און איך האָב פריער געוויסט, אַז דערדאַזי-
קער בוגד וועט זיך נישט דערוועגן אויף אומצוברענגען.

— ראָדזיוויל וועט זיך פאַר עפעס אַפּשרעקען! — האָט
מירסקי געזאָגט — משמעות, איר קומט פון מרחקים אין קענט

אים נישט. קוים האָט ער עמעצן נקמה צוגעשווירן, האָט שוין
יענער זיך געמעגט אַ קבר אויסגראָבן. און איך גזדענק נישט

אזא פאר, אז ער זאל עמעצן האבן די מינדסטע עברה מוחל געווען.

— אין דאך האָט ער נישט געהאַט די העזה אויף מיר די האַנט אויפצוהייבן ! — האָט זאָגלאָבאָ געענטפערט — הער ווייסט, צי איר האָט נישט מיר צו פאַרדאַנקען אייער לעבן. — פאַרוואָס עפעס ?

— ווייל דער קרימער כאַן האָט מיך שטאַרק לייב דערפאַר, וואָס איך האָב אַ פאַרשווערונג אויף זיין לעבן אויפגעדעקט, ווען איך בין אין קרים אין געפאַנגענשאַפט געזעסן. אין אויך אונדזער גנדיקער האַר יאָן קאַזימירעוויטש איז אין מיר איינגעלייבט. ער האָט נישט געוואָלט, דער רשע ראַדזיוויל, מיט צוויי מאַכט-האַ-בער איינברייטן, ווייל זייער האַנט וואָלט צו אים אויך אין ליטע דערגרייכט.

— וואָס רעדט איר ! ער האָט פיינט דעם קעניג, ווי אַ שד חיידיוך, און ער וואָלט אויף איך געווען נאָך מער פאַרביסן, ווען ער וואָלט געוואָלט, אז איר זענט דעם קעניגס אַ מקורב — האָט סטאַנקעוויטש געענטפערט.

— און איך מיין — האָט אַסקערקא זיך אָנגערופן — אז דער העטמאַן אליין האָט זיך נישט געוואָלט איינשמירן מיט אונז-דזער בלוט, פרי ער זאל צו זיך קיין שגאה נישט אַרויסרופן, אָבער כּוואָלט געשווירן, אז דערדאָזיקער אָפיציר פירט אַ באַ-פעל צו די שוועדן אין בירושע, אז מען זאל אונדז הייבן-ומיד דערשיסן.

— אוי ! — האָט זאָגלאָבאָ אויסגערופן.

זיי זענען אויף אַ וויילע אַנטשוויגן געוואָרן ; דערווייל האָט דער וואָגן זיך אַריינגעקאַטשעט אין קיידאַנער מאַרק. די שטאַט איז געשלאָפן, אין די פענסטער איז נישט געווען קיין ליכט, נאָר די הינט פאַר די הייזער האָבן ביזן געהיילט אויף די פאַרבייפאַרנ-דיקע מחנה.

— אַלצאיינס — האָט זאָגלאָבאָ געזאָגט — יעדנפאַלס האָבן מיר געוואָנען צייט, עס קען זיך מאַכן עפעס אַ צופאַל און עס קען אויך עפעס אַ המצאה קומען אין קאַפּ אַריין.

דאָ האָט ער זיך געווענדט צו די אלטע פולקאָהני-

קעס :

— איר, גנדיקע הערן, קענט מיך ווייניק, אָבער פרעגט מיינע חברים, אין וואָס פאַר אַ קלעם איך בין שוין געווען, אָבער איך האָב מיך תמיד אַרויסגעדרייט. זאָגט מיר נאָר, וואָס פאַר איינער איז דאָס דער אָפיציר, וועלכער האָט די קאָמאַנדע איבער דער וואַך ? אַזער קען מען אים איבערדערן, אָו ער זאָל פאַר-לאָזן דעם בוגד, זיך שטעלן אויף דער זייט פון פאַטערלאַנד און מיט אונדז זיך פאַרייניקן ?

— דאָס איז ראַך קאָוואַלסקי פון די קאַראַב קאָוואַלסקים — האָט אַקערקא געענטפערט — איך קען אים טענהן מיט אים איז אַלציינס ווי טענהן מיט זיין פערד, ווייל בנאמנות, כ'חייט נישט, ווער פון זיי איז אַ גרעסערער טפש.

— און מ'האָט אים פונדעסטוועגן געמאַכט פאַר אַן אָפי-

ציר ?

— ער טראָגט די פאַן אין מיעלעשקאַס דראָגונער-פּוילק, דערצו דאַרף מען נישט האָבן קיין שכל. און פאַר אַן אָפיציר האָט מען אים געמאַכט, ווייל ער האָט באַם פירשט מיט זיין גבורה נושא-חן געווען, וואָרים ער ברעכט פאַדקאוועס און ראַנגלט זיך מיט אויפגעצויגענע בערן, און ס'איז נאָך נישט געבוירן גע-וואָרן אַזאַ איינער, וועלכען ער זאָל נישט לייגן.

— אַזאַ בעל-כוח איז דאָס ?

— יא, אַזאַ בעל-כוח איז דאָס, און דערביי, זאָל אים אַן עלטסטער זאָגן : צעלייג מיטן קאַפּ די וואַנט — וועט ער קיין איין רגע נישט טראַכטנדיק זיך באַלד נעמען אין איר מיטן קאַפּ האַקן. מ'האָט אים באַפוילן אונדז קיין בירושע אַוועקצופירן, וועט ער אַוועקפירן, ווען אפילו די ערד זאָל זיך שפאַלטן.

— אַווי ! — האָט געזאָגט זאַגלאַבא, וועלכער האָט מיט גרויסער אויפמערקזאַמקייט זיך צוגעהערט צום דאָזיקן שמועס — מוז ער דאָך יאָ זיין אַ יונג אַ גבור.

— ווייל די גבורה זיינע שטאַמט אייגנטלעך פון זיין טפשות. איבעריקנס, אָו ער האָט צייט, און עסט נישט, שלאַפּט ער. איר

וועט נישט גלייבן, אז איך וועל אייך דערציילן: ער איז דאך
אמאל אין וואפן-מאגאזין געשלאפן גאנצע אכז אין שערציק שעה
אין נאך געגענעצט, ווען מען האט אים פון טאפשאן אראפגע-
צויגן.

— דערדאזיקער אפיציר געזעלט מיר זייער שטארק —
האט זאגלאבא געזאגט — ווייל כ'האב שטענדיק לייב צו וויסן,
מיט וועמען כ'האב צו טון.

בא דידאזיקע ווערטער האט ער זיך געווענדט צו קא-
וואלסקין.

— קומט נאך דאך אהער! — האט ער אים גערופן מיט א
טאן פון א היימישן.

— וואס איז? — האט קאוואלסקי געפרעגט, אויסדרייענ-
דיק דאס פערד.

— האט איר נישט אמאל בראנפן?

— כ'האב.

— גיט אזער.

— וואס הייסט: גיט אהער?

— זעט איר, גנעדיקער הער קאוואלסקי, ווען מען וואלט
דאס נישט געטארט, וואלט איר געהאט א באפעל נישט צו געבן,
און אזוי ווי איר האט נישט אזא באפעל, מעגט איר געבן.

— הע! — האט דער פארהידושטער הער ראך געזאגט —

טאקע אמת! אבער איך מוז דען?

— מוזן מוזט איר טאקע נישט, אבער איר מעגט, און ס'איז

א מצוה צו טון א טובה א קרוב און אן עלטערן מ. נטש, וואס
ווען ער וואלט געווען חתונה האבן מיט אייער מאמע, וואלט ער
ווי גארנישט געקענט זיין אייער טאטע.

— וואס פאר א קרוב זענט איר מיר דארט!

— עס זענען פארהאן צוויי צוויי קאוואלסקים. די איינע

חתמענען זיך ווערוואנדעט און אויף זייער הערב איז אויסגעמאלט
א ציגנבאק מיט אן אויגערגעוויבענעם הינטערשטן פוס, און די
צווייטע קאוואלסקים האבן אויף זייער הערב א שיף, אויף וועל-
כער זייער עלטער זיידע קאוואלסקי איז דורכן ים קיין פוילן

בזקומען, און די דאזיקע קאזואלסקים זענען מיינע קרובים פון
דער נאָבעס צד און דערפאר טאָקע חתמע אין זיך און קאַראָבאָ.
— באַ גאָט! אויב אזוי זענט איר דאָך אייף אַן אמת מיר—
גער אַ קרוב

— זענט איר דען פון די קאַראָבאָס.

— פון די קאַראָבאָס.

— מיין פלוט, ווי גאָט איז מיר ליב! — האָט זאָגלאָבאָ
אויסגערופן — גוט, וואָס מיר האָבן זיך באַגענוגט, ווייל אין תּוֹך
גענומען בין איך דאָך קיין ליטע געקומען צו די קאָזואַלסקים,
און הגם איך בין אויף צרות, און דו ביסט אויפן פּערד און אויף
דער פּריי, וואָלט איך דיך גערן אַרומגענומען, ווייל אַן אייגענער
איז פאַרט אַן אייגענער.

— וואָס קען איך אייך העלפן? מהײַט אייך געהייסן אזויק-
פירן קיין בירושע, וועל איך אוועקפירן... טאָקע אייגן פּלוצע
אַבער די דינסט פאַדערט אזוי.

— רוף מיר: פעזער! — האָט זאָגלאָבאָ געזאָגט.

— נאָט אייך, פעזער, בראַגפן — האָט ראָך געזאָגט —

דאָס מעג אײַ.

זאָגלאָבאָ האָט גערן צוגענומען די פעלד-פּלאַש און זיך
גוט אָנגעטרונקע. אין אַ וויילע אַרום האָט אַ ליבע וואַרעמקייט
זיך צעגאַסן איבער אַלע זיינע אברים, אין קאָפּ איז אים געוואָרן
קלאָר, און אויך אין די געדאַנקען איז אים קלאָר געוואָרן.

— קריך נאָר אַראָפּ פון פּערד — האָט ער געזאָגט צו
ראָכן — און זען דיך אַ ביסל צו אויפן וואָגן, מיר וועלן זיך
דורכשמועסן, ווייל כװאַלט וועלן, און דו זאָלסט מיר עפעס זען—
צייַלן וועגן די קרובים. איך שוין די דינסט, אַבער דאָס מענטש
דאָך.

קאָזואַלסקי האָט אַ וויילע נישט געענטפּערט.

Korab (*) — אַ שיף.

— מהאָט עס נישט געאסרט — האָט ער צום סוף זיך
אַנגערופן.

און באַלד דערויף איז ער שוין געזעסן אויפן וואַגן לעבן
הער זאָגלאַבאָן, אָדער בעסער געזאָגט, זיך אויסגעצויגן אויפן
שטרוי, מיט וועלכן דער וואַגן איז געווען פֿול אַנגעפאַקט.
הער זאָגלאַבאָ האָט אים הערצלעך אַרומגענומען.

— און וואָס מאַכט דיין אַלטער? ... צום טייל! ...
כִּהאַב פאַרגעסן, ווי ער הייסט.
— אויך ראַך.

— ריכטיק, ריכטיק. ראַך האָט באשאפן ראַכן... ווי גאָט
האָט געבאַטן. דו דאַרפסט דיין זון אויך אַ נאָמען געבן ראַך און
זאָלן זיך די שוטים פרוכפערן און מערן אויף דער וועלט. און
באַזייבט ביסטו?

— אהודאי בין איך באַזייבט! איך בין קאָוואַלסקי, און
דאָס איז מאַדאָם קאָוואַלסקאַ, קיין אַנדערע וויל איך נישט.
באַ דיִדאָזיקע ווערטער האָט דער יונגער אַפּיציר אונטער-
געטראָגן צו הער זאָגלאַבאָס אויגן די קלינג פֿון אַ שווערער דראַ-
גונער-שווערט און איבערגעזחורט:

— קיין אַנדערע וויל איך נישט!

— ריכטיק! — האָט זאָגלאַבאָ געזאָגט — דו געזעלסט
מיר זייער שאַרק ראַך בן ראַך. דעס גרעסטן נחת האָט אַ זעל-
נער, ווען ער האָט נאָר אַזאַ ווייב; און נאָך דאָס וועל איך דיר
זאָגן, אַז גיכער וועט זי נאָך דיר בלייבן אַן אַלמנה, ווי דו נאָך
איר אַן אַלמן. אַ שאַד נאָר, וואָס דו וועסט מיט איר קיין יונגע
ראַכס נישט האַבן, ווייל ווי איך זע ביסטו אַ פֿלינקער ריטער און
עס וואָלט געווען אַ שאַד, אַז אַזאַ שטאַם זאָל פאַרלוירן
גיין.

— אַוואָ! — האָט קאָוואַלסקי געזאָגט — מיר זענען זעקס
ברידער.

— און אַלע זענען ראַכס.

— ווי דער פעטער וואָלט געוואָסט, אַז יעדער פֿון זיי האָט
זיין קינד, אויב נישט דעם ערשטן איז דעם צווייטן, אַ נאָ-

מען געגעבן ראָך, ווייל דאָס איז אונדזער באַליבטסטער פּאַט-
ראָן.

— לאַזיר נאַכאַמאַל טרינקען!

— ווט.

זאָגלאָבאַ האָט ווידער גענומען זיך צו דער פּעלר-פּלאַש,
אַבער זי נישט אויכגעליידיקט, גאָר זי אָפּגעגעבן דעם אָפיציר
און געזאָגט:

— ביז צום באַדעם! ביז צום באַדעם!

— אַ שאַד, וואָס כ'קען דיך נישט זען! — האָט ער גע-
זאָגט — די נאַכט איז אַזאַ פינסטערע, כאַטש נעם און דערלאָנג
אין פּיסק אַרײַן, די אייגענע פינגער נישט צו דערקענען. הער
נאָר, גנעדיקער הער ראָך, ווהיין האָט עס געזאָלט גיין דאָס מי-
ליטער פון קיידאַני, ווען מיר זענען אַרויסגעפאַרן?
— אַקעגן די מורדים.

— איין גאַט ווייסט, ווער עס איז דאָ אַ מורד: דו, אָדער

זײ?

— איך בין אַ מורד? מי אַזוי דען? וואָס מײן העטמאַן

הײסט, דאָס טו איך.

— אַבער דער העטמאַן טוט נישט, וואָס דער הער קעניג
הײסט אים, ווייל ער האָט דאָך אודאי אים נישט געהייסן מאַכן
פּד-אחת מיט די שוועדן, וואָלסטו נישט בעסער וועלן די שוועדן
שלאָגן, איידער מיך, אַן אייגענעם, אין זייערע הענט איבער-
געבן?

— כ'וואָלט אפשר טאַקע וועלן, אַבער אויף אַ באַפעל קען

מען נישט עובר זיין!

— און מאַדאָם קאַוואַלסקאַ וואָלט אויך אַזוי געוואָלט. איך
קען זי. צווישן אונדז גערעדט: דער העטמאַן האָט זיך קעגן
קעניג און פאַטערלאַנד צעבונטעוועט. זאָלסט דאָס קיינעם נישט
אויסזאָגן, אַבער אַזוי איז עס. און איר, וואָס דינט אים, דאַרפסט
זיך אויך בונטעווען.

— דאָס דאַרף איך נישט פאַלגן. דער העטמאַן האָט זיין

עלטסטע, און איך האָב מיינע, טאַקע דעם העטמאַן, און גאַט

וואָלט מיך באַשטראַפּט, ווען איך וואָלט אין אים מורד געווען.
דאָס איז אַן אומדערהערטע זאַך!

— דו רעדסט ווי אַ בר-דעת... אָבער באַשטראַכט נאָר,
ראַך: ווען דו וואָלסט אזוי אַריינגעפאַלן אין די הענט פון יענע
מורדים, וואָלט איך דאָך פריי געווען און דו וואָלסט נישט גע-
ווען דער חייב, הייל אַ גרויסער מחנה מוז אפילו דער גרעסטער
גבור זיך אונטערגעבן!... איך ווייס נישט, ווי יענע פולקן גע-
פינען זיך ערגעץ, אָבער דו מוזסט דאָס וויסן... און זעסטו, מיר
וואָלטן געקענט אַ ביסל צו זיי פאַרקירעווען.

— וואָס הייסט?

— און אז דו וואָלסט אזוי מיט אַ פּיחן צו זיי צוגעפאַרן?
ס'וואָלט דאָך נישט געווען דיין שולד, ווען זיי וואָלטן אונדז אָפּ-
געשלאָגן. דו וואָלסט מיך נישט געהאַט אייפן געוויסן... און
האַבן אַן אייגענעם אויפן געוויסן, גלייב מיר, דאָס איז אַ שרעק-
לעכע לאַסט!

— אָבער וואָס רעדט דער פעטער? בנאמנות, כ'ודעל אַראָפּ-
קריכן פון וואָגן און זיך אויפן פּערד אַרויפן צען. נישט איך וועל
האַבן דעם פעטער אויפן געוויסן, נאָר דער העטמאַן. פּל-זמן אַך
לעב, וועט פון דעם גאַרנישט ווערן!

— גאַרנישט, איז גאַרנישט! — האָט זאָגלאָבאָ געזאָגט —
עס געפעלט מיר, וואָס דו רעדסט אמתדיק, הגם איך בין פּרזער
געווען דיין פעטער, איידער ראַדזיוויל דיין העטמאַן, און ווייסטו,
ראַך, וואָס דאָס איז אַווינס אַ פעטער?

— אַ פעטער איז אַ פעטער.

— האָסט דאָס זייער קלוג באַרעכנט, אָבער די הייליקע
שריפט זאָגט דאָך, אז דאָרט, וווּ קיין טאַטע איז נישטאַ, מוז
מען פאַלגן דעם פעטער. דאָס איז ווי אַ פאַטערלעכע מאַכט, וועל-
כער ס'איז אַ זינד זיך אַקעגנצושטעלן, ראַך... וואָרים דו מוזסט
אויך דאָס באַשטראַכטן, אז ווער עס האָט חתונה, דער קען לייכט
ווערן אַ טאַטע; אָבער אין אַ פעטער פליסט דאָסזעלבע בלוט,
וואָס אין אַ מאַמע. איך בין אמת נישט קיין ברודער פון דיין
מאַמע, אָבער מײן באַבע האָט געמוזט זיין אַ מומע פון דיין באַ-

בע; נעם דיר דעריבער אין זיין אריין, און איך טראג אין זיך
 דעם אַנזען פון א פאַר דורות, וואָרים אַזוי ווי מיר אַלע אויף
 דער וועלט זענען נאָר שטערבלעכע בשר-ודמם, גייט די מאַכט
 איבער פון איין דור אויפן צווייטן, און סיי די העטמאַנישע און
 סיי די קעניגלעכע מאַכט קענען זי נישט פאַרלייקענען און אויך
 קיינעם נישט נייטן, און ער זאָל זיך איר אַקעגנשטעלן. וואָס איז
 אמת, איז הייליק! האָט דען דער גרויס-העטמאַן, אַדער, אַ שטיי-
 גער, דער וויצע-העטמאַן דאָס רעכט גוזר צו זיין, איך רעד שוין
 נישט וועגן אַ שליאַכטשיץ אַדער אַן אַמיציר, נאָר אפילו אויף
 דעם מינדסטן קנעכט, און ער זאָל באַפאַלן און אייגענעם טאַטע,
 אַ מאַמע, אַ זיידע, אַדער אַן אַלטע, בלינדע באַבע? ענטפער מיר
 דערויף, ראָך! האָט ער זאָס רעכט?
 — הע? — האָט קאַוואַלסקי געפרעגט מיט אַ שלעפּעריקער
 שטיי.

— אויף אַן אַלטע, בלינדע באַבע! — האָט הער זאגלאַ-
 באַ איבערגעזאָרט — ווער וואָלט דאָמאַלס געוואָלט חתונה-האַבן
 און קינדער געבוירן, אַדער אויף אייניקלעך זיך דערוואַרטן?...
 ענטפער מיר אויך אויף דעם, ראָך!
 — איך בין קאַוואַלסקי, אין דאָס איז מאַדאָם קאַוואַלסקאַ —
 האָט דער אַפיציר וואָס אַמאָל שלעפּעריקער געזאָגט.
 — און דו ווילסט, זאָל זיין אַזוי! — האָט זאגלאַבאַ גע-
 ענטפערט — ס'איז אפילו בעסער, וואָס דו וועסט קיין קינדער
 נישט האָבן, וועלן ווייניקער באלנים זיין אויף דער וועלט. נישט
 אמת, ראָך?

זאגלאַבאַ האָט אַנגעשטעלט דאָס אויער, אָבער ער האָט
 שוין נישט דערהערט קיין שום תשובה.
 — ראָך! ראָך! — האָט ער שטיל גערופן.
 הער ראָך איז געשלאָפן, ווי אַ געהרגעטער.
 — שלאָפסט?... — האָט זאגלאַבאַ אַ ברום געטון —
 וואָרט צו... כ'חזר דיר דאָסדאָזיקע אייזערנע טעפל פון קאַפּ
 אַראָפּנעמען, ווייל ס'איז דיר נישט באַקוועם. דער רעדן-מאַנטל
 שטיקט דיך באַם האַלדן, דאָס בלוט קען דיר נאָך קומען אין קאַפּ

אריין. וואס פאר א קרוב וואלט איך געווען, ווען איך וואלט דין
גישט מציל געווען.

דא האָבן הער זאגן אַפּאָס הענט גענומען ליכט נישט ערן
לעבן קאָואַלסקי קאַפּ און האַרד. אויפן וואָגן זענען אַלע גע-
שלאָפּן מיט אַ ניפּן שלאָף; די זעלבנער האָבן זיך אויך געשאַקלט
אויף די זאַטלעך, און די וואָס זענען געפאַרן פאַרנט, האָבן אין
דער שטיל וונטערגעזונגען, און אַגב גוט אויסגעקוקט דעם וועג,
ווייל הגם די נאכט איז נישט געווען קיין רעגנדיקע, איז דאָך גע-
ווען זייער פינסטער.

פונדעסטוען, אין א געוויסער צייט ארום, האָט דער זעל-
בער, וואָס האָט הגרט הינטערן וואָגן געפירט דאָס פערד, דער-
זען אין דער פינסטערניש דעם מאַנטל און העלן העלם פון זיין
אַפּיצייר. גישט פאַרהאַלטנדיק דעם וואָגן האָט קאָואַלסקי זיך פון
הים אַראָפּגעלאָזט און אַ ווינק געטון, אַז מען זאָל אים דאָס פערד
דערלאָנגען.

אין אַ וויילע ארום איז ער שוין אויף אים געזעסן.

— הָר קאָמענדאַנט, און וווּ וועלן מיר זיך אָפּשטעלן אויף
פּאַשע? — האָט דער וואַכמייסטער, דערנענטערנדיק זיך צו אים,
געפרעגט.

הער ראָן האָט נישט געענטפערט קיין וואָרט און זיך גע-
לאָזט רייטן פאַרויס, האָט אַיינציקווייז געמיטן די זעלבער, וואָס
זענען געפאַרן פון פאַרנט, און איז געלם געוואָרן אין דער פינס-
טערניש.

באַלד האָט צו די אויערן פון די דראָגנער זיך דערטראָגן
דער אָפּהילף פון דעם פערדס גיכן לויף.

— דער קאָמענדאַנט האָט זיך געלאָזט גאַלאָפּ! — האָבן
די צווישן זיך געזאָגט — ער וויל אודאי זיך אונקוקן, צי ער
איז ערגעץ אין דער נאַנט נישט פאַרהאַן עפעס אַ קרעכטשמע.
ס'וואָלט שוין צייט געווען די פערד צו פאַשן, די העכסטע
צייט!

דערווייל איז אַריבער אַ האַלבע שעה, אַ שעה, צוויי און
דריי קאָואַלסקי איז משמעות נאָך אַלץ געפאַרן ווייטער, ווייל

מ'האָט אים עפעס נישט געזען. די פערד זענען שוין פאַרמאַטערט
געזען, באַזונדערס באַם טאַג, און זיי האָבן גענומען פאַמעלעך
זיך שלעפן. די שטערן זענען פאַרשוונדן פון הימל.

— זאָל נאָר עמעצער אַ שפּרינג טון צום קאַמענדאַנט —
האָט דער וואַכמייסטער זיך אָנגערופן — זאָג אים, אַז די שקאַ-
פעס קענען שוין קוים די פּיס נאַכשלעפן, און די פערד באַם וואַגן
זענען אָפּגעשטאַנען.

איינער פון די זעלנער האָט זיך געלאָזט אין וועג אַרײַן,
אַבער אין אַ שעה אַרום איז ער צוריקגעקומען איינער אַרײַן.
— פון קאַמענדאַנט איז קיין זכר און קיין שפור נישטאַ —
האָט ער געזאָגט — ער האָט געמוזט אויף אַ מייל וועג זיך דער-
ווייטערן.

די זעלנער האָבן גענומען וואַרטשען פון אומצופרידנ-

הייט.

— אים איז גוט, ווייל ער האָט באַטאָג זיך אויסגעשלאַפן
און אויך איצט אויפן וואַגן, און דאָ אומגליקלעכער, שלעפּ דײַך
באַנאַכט און צי אַרויס דעם לעצטן אַטעם פון דיר און פון
פערד.

— דאָ נישט ווייט איז אַ קרעטשמע פאַרהאַן — האָט גע-
זאָגט דערזעלבער זעלנער, וואָס איז געריטן פאַרויס — האָב איך
געמיינט, אַז כ'זעל אים דאָרט טרעפן, אָבער עס הייבט זיך
נישט אָן! ... כ'האָב זיך איינגעהאַרכט, צי כ'זעל דאָס פערד
נישט דערהערן. .. מען הערט נאָרנישט. דער טייחל ווייט, וווּ
ער איז פאַרפאַרן.

— מיר וועלן סיי ווי זיך דאָרט אָפּשטעלן — האָט דער
וואַכמייסטער געזאָגט — מ'דאַרף די פערד לאָזן אויסרוען.

זיי האָבן טאַקע פאַרהאַלטן דעם וואַגן פאַר דער קרעטש-
מע. די זעלנער זענען אַראָפּגעקראַכן פון די פערד. אַ טייל איז
אָועק אָנקלאָפן אין דער טיר און אַ צווייטע טייל האָט אָפּגע-
בוּגן די בינטלעך היי. וואָס זענען געהאַנגען הינטער די זאָט-
לען, כדי די פערד כאַטש פון די הענט אָנצוקאַרמען.

די געפאנגענע אויפן וואַגן האָבן זיך אויפגעוועקט, ווען דער וואַגן האָט זיך אָפגעשטעלט.

— און ווי זענען מיר דאָס? — האָט דער אַלטער סטאַן קעוויטש געפרעגט.

— באַנאַכט קען איך נישט דערקענען — האָט וואַלאַך דיאַווסקי געענטפערט — בפרט, אז מיר פאָרן נישט דורך אופי. טא.

— אָבער פון קיידאַני קיין בירושע פאַרט מען דאָך דורך אופיטא? — האָט יאָן סקשעטוסקי געפרעגט.

— אמת. אָבער אין אופיטא שטייט מיין פולק, פאַר וועלכן דער פירשט האָט אָפנים מורא געהאַט, אז ער זאָל זיך נישט אַקעגנשטעלן, דערפאַר האָט ער געהייסן דורך אַן אַנדערן וועג פאָרן. באַלד הינטער קיידאַני האָבן מיר זיך אַרויסגעדרייט אויפן וועג קיין זאַלנאָו און קראָקי, פון דאָרט וועלן מיר מסתא פאָרן איבער בייסאַגאַרע און שאווליי. מיר וועלן מאַכן אַ שטיקל אַמזעג, דערפאַר אָבער וועלן אופיטא און פאַניעוויעזש בלייבן אויף רעכטס. אויפן וועג זענען דאָרט נישטאָ קיין שום פולקן, ווייל די אַלע וואָס זענען געווען, האָט מען אַראָפגעבראַכט קיין קיידאַני, כדי זיי צו האָבן אונטער דער האַנט.

— און הער זאַגלאַבא — האָט סטאַניסלאָו סקשעטוסקי געזאָגט — שלאָפּט געשמאַץ און כראַפעט, אַנשטאַט צו טראַכטן וועגן המצאות, ווי ער האָט זיך באַרימט.

— זאָל ער שלאָפּן... ס'האָט אים אָפנים מיד געמאַכט דאָס געשפרעך מיטן דאָזיקן נאַרישן קאַמענדאַנט, וועלכן ער האָט איינגעשמיעסט, אז ער איז זיינער אַ קרוב. ער האָט אים, ווייזט אויס, געוואַלט געזיגען אויף זיין זייגל, אָבער עס איז אַן אומ-זיסע טרחא. ווער עס האָט צוליב דעם פאַטערלאַנד ראַדזיווילן נישט פאַרלאָזט, דער וועט אים צוליב אַ ווייטן קרוב אודאי נישט פאַרלאָזן.

— זענען זיי דען באמת קרובים? — האָט אַסקערקא גע-ערענט.

— זיי? זיי זענען פונקט אַוועלכע קרובים, ווי איך מ'ז

איך — האָט האַלדאָווסקי געענטפֿערט — ווייל דאָס, וואָס
הער זאָגלעבאָ האָט געזאָגט וועגן בשותפותדיקן הערב, איז דאָ
אויך נישט וואָר, ווייל מיר איז גוט באַקאַנט, אָז זיין הערב רופֿט
זיך ווטשעלז.

— און וווּ איז הער קאָוואָלסקי?
— ער מוז זיין באַ די מענטשן, אָדער אין דער קרעטש-

מע.

— כּוואָלט אים וועלן בעטן, אָז ער זאָל מיר דערלויבן
אויפֿן פֿערד פֿון אַ זעלנער זיך צוויפֿצוזעצן — האָט מירסקי
געזאָגט — ווייל אַלע אַברים זענען מיר שטייף געוואָרן.

— ער וועט דערצו זיכער נישט מסכים זיין — האָט סטאַנ-
קעוויטש געזאָגט — ווייל די נאַכט איז אַ פינסטערע; ס'וואָלט
לייכט געווען נאַכצולאָזן דאָס פֿערד אָן צומאַכן פֿליטה. ווער
וואָלט אָנגעיאָגט!

— כּוועל אים געפֿן מיין ריטערלעך וואָרט, אָז איך וועל
נישט פֿרווון צו אַנטלויפֿן, איבעריקנאָ, וועט מסתֿאָ באַלד אויך
אָנהייבן צו טאָגן.

— זעלנער! וווּ איז ערגעץ דער קאָמענדאַנט? — האָט
וואַלדאָווסקי געפרעגט אַ דערלעבן-שטייענדיקן דראָגונער.
— און ווער ווייסט?

— וואָס הייסט: ווער ווייסט? אָז כּוואָג דיר, זאָלסט אים
רופֿן, דאַרפֿסטו אים רופֿן.

— אָז מיר אַלעין ווייסן נישט, הער פּולקאוויק, וווּ ער
איז — האָט דער דראָגונער געזעטערט — ווי ער איז אַראָפֿע-
קראַכן פֿון וואָגן און אוועקגעריטן, איז ער נאָך ביז איצט נישט
צוריקגעקומען.

— אָז ער וועט צוריקקומען, זאָגט אים, אָז מיר ווילן מיט
אים רעדן.

— לויטן באַפֿעל פֿון הער פּולקאוויק! — האָט דער זעל-
בער אָפֿגעענטפֿערט.

די געפֿאַנגענע זענען אַנטשוויגן געוואָרן.
נאָר פֿון צייט-צו-צייט האָט אַ הויך געזעצן זיך דעהערט

אויפן וואָגן ; דערלעזן האָבן די פּערד, קיינענדיק דאָס היי, מיט
די ציין געקנאַקט. די זעלנער האָבן, אַנשפּאַרנדיק זיך אויף די
זאַטלען, גערעדמלט לעבן וואָגן. אַנדערע האָבן געשמעסט אין
דער שטיל אָדער געגעסן, וואָס איינער האָט געהאַט, ווייל עס
האַט זיך אַרויסגעשטעלט, און די קרעטשמע איז געווען פּוסט און
און קיינער האָט אין איר נישט געווינט.

די נאַכט האָט שוין אויך גענומען בלייך ווערן, אויף דער
מזרח-זייט איז דער טונקעלער פּאָן פון הימל אַ ביסל גרוי גע-
וואָרן, די שטערן זיך ביסלעכווייז געלאָשן און געלויכטן מיט
אַ פּלאַטערנדיקער, אימזיכערער שיין. אין דערנאָך איז אויך דער
דאָך פון דער קרעטשמע גרוי געוואָרן, די ביימער, וואָס זענען
לעבן איר געוואַקסן, האָבן זיך גענומען מיט זילבער באַזוימען. די
פּערד און די מענטשן האָבן זיך ווי אַרויסגענורעט פון שאַטן. מיט
אַ וויילע שפעטער האָט מען שוין אויך די פּנימער געקענט דער-
קענען און די געלע קאַליר פון די מאַנטלען. אין די הימלען האָט
זיך דער פּרימאַרגן-שימער אָפּגעשפּיגלט.

הער וואָלפּאָד:אַזוסקי האָט צענומען די הענט און זיך אויס-
געצויגן, גענעצנדיק דערביי מיט אַ פּילן מויל, דערנאָך האָט ער
אַ קוק געטון אויפן שלאָפּנדיקן הער זאַגלאַבאַ; מיטאַמאַל האָט
ער זיך געגעבן אַ צי-צוריק און אויסגעשריגן :

— און די קוילן זאַלן אים טרעפן ! באַ גאַט ! געדיקע
הערן ! גיט נאָר אַ קוק !

— וואָס איז געשען ? — האָבן די פּולקאַוויקעס געפרעגט,
עפּענענדיק די אויגן.

— גיט נאָר אַ קוק ! גיט נאָר אַ קוק ! — האָט וואָלפּאָד-
אַזוסקי געשריגן, טייטנדיק מיטן פינגער אויף דעם שלאָפּנדיקן גע-
שטאַלט.

די געפאַנגענע האָבן גענומען קוקן אין די אָנגעוויזענע ריכ-
טונג און אַ פאַרחידושטייט האָט זיך אָפּגעשלאָגן אויף אלעמענס
פּנימער : אונטער הער זאַגלאַבאַס בורקע און אין זיין היטל איז
זיך רויק און געשמאַק געשלאָפּן הער ראָך קאַזאַלסקי, און זאַ-
גלאַבאַ איז גאַרנישט געווען אויפן וואָגן.

— ער איז אנטקומען, ווי גאט איז מיר ליב! — האט דער פארווונדערטער מירסקי געזאגט, אימקינדיק זיך אויף אלע זייטן, גלייך ווי ער וואלט די אייגענע אויגן נישט געגלייבט.

— דאס איז א דורכגעטריבזענער פוקס! אז דער טייוול זאל אים נעמען! — האט סטאנקעוויטש אויסגעשריגן.

— ער האט אראפגענומען דעם העלם און דעם מאנטל פון דאזיקן שוטה און איז אנזקומען אויף זיין אייגענעם פערד!

— ווי אין וואסע-אריין!

— ער האט אבער געזאגט, אז ער וועט דורך א שפיצל זיך ארויסקריגן.

— אזוי פיל וועלן זיי אים זען!

— געדיקע הערן! — האט וואלאדיאָוסקי ווייטער גע-
זאגט — איר קענט נאך נישט דעמדאזיקן מענטש, און איך בין גרייט צו שווערן, אז ער וועט נאך אונדז אויך מציל זיין. כ'זייס נישט, ווי אזוי, ווו, אויף וואס פאר אן אופן, אבער איך וועל שווערן!

— בא גאט! עס ווילט זיך די אייגענע אויגן נישט גלייבן! — האט סטאניסלאָו סקשעטוסקי געזאגט.

דאָ האָבן די זעלבער דערשפירט, וואָס עס איז געשען. עס איז צווישן זיי געוואָרן אַ גערודער. איינע איבער די אנדערע זע-
נען זיי געלאָפן צום וואָגן און אויסגעלאָצט די אויגן, דערזע-
ענדיק, אי זייער קאָמענדאָנט מיט דער האַריקער בורקע און פון-
טערנעם היטל לינט פאָרוואַנקען אין אַ טיפן שלאָף.

דער וואַכמיסטער האָט אים גענומען רייסן אָן צער-
מאַניעס:

— הער קאָמענדאָנט! הער קאָמענדאָנט!
— איך בין קאָוואַלסקי. . . און דאָס איז מאַדאָם קאָוואַל-
סקאָ — הַט הער ראַך געברוּחט.

— הער קאָמענדאָנט! אַ געפאַנגענער איז אַנטלאָפן!
קאָוואַלסקי האָט זיך אויפגעזעצט אויפן וואָגן און געעפנט
די אויגן.

— וואָס? . . .

— א געפאנגענער איז אנטלאפן, דער דיקער שלאכטיק,
וועלכער האט מיטן הער קאמענדאנט געשמיעט!
דער אפיציר איז געקומען צו זיך.

— ס קען נישט זיין! — האט ער א דערשראקענער אויס-
געשריגן — וואס היסט? ! וואס איז געשען? ווי אזוי איז ער
אנטלאפן?

— אין הער קאמענדאנטס העלם און מאנטל; די זעלנער האבן
אים נישט דערקענט, די נאכט איז געווען א פינסטערע.
— ווו איז מיין פערד? — האט קאוואלסקי א געשריי גע-
טון.

— נישטא דאס פערד. יענער שלאכטיק איז טאקע אויף
אים אנטלאפן.

— אויף מיין פערד?

— יא!

קאוואלסקי האט זיך פארן קאפ אנגעכאפט.

— יעזוס פון נצרת! מלך פון די יידן! ...

מיט א וויילע שפעטער האט ער א ג שריי געטון!

— גיט אהר דעם פלב, דעם מנוול, וואס האט אים דאס
פערד דערל גוט!

— הער קאמענדאנט! דער זעלנער איז גארנישט שולדיק,
די נאכט איז געווען א פינסטערע, כאטש דערלאנג אין נישט
אריין, און ער האט פון אייך אראפגענומען דעם העלם און דאס
מאנטל. ער איז פארביגעפארן הארט לעבן מיר און איך האב
אים אויך נישט דערקענט. ווען איר וואלט זיך נישט אויפן וואגן
געזעצט, וואלט ער דאס נישט געקענט באווייזן.

— שלאגט מיר! שלאגט מיר! — האט דער אומגליקלע-
כער אפיציר געשריגן.

— וואס זאלן מיר טון, גנדיקער הער?

— שלאגט אים, כאפט אים!

— דערפון וואלט גארנישט אויסגעקומען. ער איז אויף
איער פערד, און דאס איז דאס בעסערע פערד. אונדזערע זענען

שרעק'עך פארמאטערט, און ער איז אנטקומן מיט א פאך שעה צוריק. מיר וועלן נישט דעריאָן!

— יאָג זיך נאָכן ווינט אין פעלד! — האָ! סאַנקצוויטש געזאָגט.

קאַוואַלסקי האָט זיך געווענדט צו די געפאַנגענע מיט א חילדער רציחה:

— איר האָט אים געהאַלפן אַנטלויפן! איך וועל אייך! ...

ער האָט צונויפגעביילט די פויסטן און גענומען צו זיי צוגיין.

דאָ האָט מירסקי ביז געאַכט:

— שרייט נישט און געדענקט, אַז איר רעדט צו עטערע

פון זיך!

הער ראָך האָט אַ ציטער געטון און אומגענוויליק זיך

אויסגעגלייכט, ווייל אינדעראמתן איז דאָך זיין חשיבות לגבי אַזאַ

מירסקין געזען אַ נישטיקע און יענע געפאַנגענע זענען געווען

מיט אַ קאָפּ העכער פון אים לויט זייער אַט און באַדייטונג.

סטאַנקעוויטש האָט צוגעגעפן:

— וווּ מ'האַט אייך געהייסן אונדז פירן, פירט אונדז, אָבער

די שטים זאָלט איר נישט איפהייבן, ווייל מאַגן קענט איר

אַרונטערפאלן אינטער די קאַמאַנדע פון יזון פון אינז.

הער ראָך האָט אויסגעלאָצט די אויגן און געשוּיגן.

— נישטאָ וואָס צו רעדן, הער ראָך, איר האָט זיך באַ

נאַרישט — האָט אַסקערקאָ זיך צוגערופן — דאָס, וואָס איר

זאָגט, אַז מיר האָבן אים געהאַלפן, איז אַ באַרישקייט ווייל ערשט אַס

זענען מיר געשלאָפן, פונקט ווי איר, אין צווייטנס, וואָלט יעדער

גיכער געהאַלפן זיך אליין, איידער אַן אַנדערן. אָבער איר האָט

זיך באַנאַרישט! קיינער איז דאָ גאַננישט שולדיק, נאָר איר

אַליין. דער נרשעזער וואָלט איך געהייסן אייך דערפאַר דערשיסן,

ווייל, אַז אַן אַפיציר זאָל זיך שלאָפן ווי אַ געהרגעטער אין אַ גע-

פאַנגענעם לאַזן זינטלויפן אין אייגענעם העלם און מאַנטל, יאָ

אפילו אויפן אייגענעם פערד, דאָס איז דאָך אַן אומדער-

הערטע זאך, וואָס זייט די די וועלט שטייט האָט עס נאָך נישט
געטראָפֿן!

— און אַלטער פּוקס האָט אַ יונגען געפירט אין באַד
אַרײַן! — האָט מירסקי געזאָגט.

— יעזוס, מאַריאַ! — איך האָב דאָך די שווערט אויך
נישט! — האָט קאַוואַלסקי אויסגעשריגן.

— וועט אים דען די שווערט נישט צוניצקומען? — האָט
סטאַנקעוויטש שמייכלענדיק זיך אָנגערופֿן — הער אַסקערקאַ איז

גערעכט: איר האָט זיך באַאָרײַשט, יונגעראַן. אַ פּיסטאַלעטל
האָט איר אַוודאי אויך געהאַט אין דער שײד?

— געהאַט טאַקע... — האָט קאַוואַלסקי ווי אַ באַוואוסט-
לעזער געזאָגט.

מיטאַמאָל האָט ער זיך מיט ביידע הענט פאַרן קאָפּ אָנ-
געכאַפּט:

— אויך אַ בריוו פֿון האָר פירשט צום בירושער קאַמענ-
דאַנט! וואָס וועל איך איצט אומגליקלעכער טון?! ... כ'בין

פאַרלוירן אויף אייביק! ... אז אַ קויל זאָל מיך טרעפֿן אין
קאַפּ! ...

— דאָס וועט אייך נישט מיידן! — האָט מירסקי ערנסט
געזאָגט — ווי אזוי וועט איר אונדז איצט פירן קיין בירושע? ...

וואָס וועט זײַן, אז איר וועט זאָגן, דאָס איר ברענט אונדז אַלס
געפאַנגענע, און מיר, די העכערע לויטן אַמט, וועלן זאָגן, אז

דאָס דאַרפט איר גאָר אַרײַנגעוואַפֿן ווערן אין תּפּיסה! וועמען,
מיינט איר, וועט מען גלייבן? ... קלערט איר דען, אז דער

שוועדישער קאַמענדאַנט וועט אונדז פאַרהאַלטן נאָר דערפאַר,
ווייל דער הער קאַוואַלסקי וועט אים וועגן דעם בעטן? גיכער

וועט ער אונדז גלייבן און אײך אין קעלער פאַרש:אַרן.
— כ'בין פאַרלוירן! פאַרלוירן! — האָט קאַוואַלסקי גע-
קרבֿעכט.

— שטותים! — האָט וואַלאַדיאווסקי געזאָגט.
— וואָס דאַרף מען טון, הער קאַמענדאַנט? — האָט דער

וואַכמייסטער געפֿרעגט.

— גיי צו אלדי רוחות — האָט קאָואַלסקי אַ געשריי גע-
 טן — ווייס איך, וואָס מען דאַרף טון? ... וווּ פאַרן? ... אז
 אַ דונער זאָל דיך טויט-שלאָגן!
 — פאַר, פאַר קיין בירזשע! ... וועסט זען! ... — האָט
 מירסקי זיך אָנגערופן.
 — אימקערן זיך קיין קיידאַני! ... — האָט קאָואַלסקי אַ
 געשריי געטון.

— אויב מ'וועט דיך דאַרט באַ דער וואַנט נישט אוועק-
 שטעלן און נישט דערשיסן, זאָלן מיר חזיר-האַ-אַריסוואַסן! —
 האָט אַסקערקא געזאָגט — ווי אזוי וועסטו זיך ווייזן פאַרן העט-
 מאַן? טפול! חרפות און בושות וואַרטן אויף דיך און אַ קויל אין
 קאַפּ, נישט מער!
 — ווייל כ'בין מער נישט ווערט! — האָט דער אומגליק-
 ליכער יונגעראַן אויסגעשריגן.

— באַרישקייטן, הער ראָך! באַר מיר קענען דיך ראַטע-
 ווען — האָט אַסקערקא געזאָגט — דו ווייסט, אז מיר זענען
 גרייט געווען צו גיין מיטן העטמאַן אין עק וועלט און אומצוקי-
 מען. מיר האָבן געהאַט מער פאַרדינסט, גרעסערע אַמאָן פון דיר.
 מיר האָבן נישט איינמאַל פאַרגאַסן בלוז פאַרן פּאַטערלאַנד און
 וועלן עס שטענדיק גערן פאַרגיסן; אָבער דער העטמאַן האָט
 דאָס פּאַטערלאַנד פאַראַטן, האָט דאָסראַזיקע לאַנד איבערגעענט.
 פערט אין די הענט פֿון די שונאים, האָט געמאַכט מיט זיי יד-
 אחת קעגן אונדזער גנעדיקן הער קעניג, וועלכן מיר האָבן טריי-
 שאַפט צוגעשווירן, מיינסטו, אז אַזעלכע זעלבנער, ווי מיר, איז
 לייכט אָנגעקומען מורד צו זיין אין די אויבער-מאַכט, צו ברעכן
 די דיסציפלין, דעם אייגענעם העטמאַן זיך אַקעגנצושטעלן? אָבער
 ווער עס איז היינט מיטן העטמאַן, דער איז קעגן פּאַטערלאַנד!
 ווער עס איז היינט מיטן העטמאַן, דער איז קעגן מאַיעסטעט!
 ווער עס איז היינט מיטן העטמאַן, דער באַגייט אַ בגידה לגבי
 דעם קעניג און דער רעפּובליק! ... דערפאַר טאַקע האָבן מיר
 געוואָרפן די שטאַבן צו די פיס פון העטמאַן, ווייל די ערלעכקייט
 אין די טריישאַפט און דער פּבוד האָבן אזוי געבאַטן. און ווער

האַט דאָס געטין, צי נאָר איך אַליין? גיין! איך הער מירסקי
און הער סטאַקעוויטש, די בעסטע זעלנער, די אשכנזאע
מענטשן! ... אין ווער איז באַ אים געבליבן? ... רשעים! ...
און פאַרוואָס גייסטו אויך נישט אויפן וועג פון די, וואָס זענען
בעסער- און קלוגער און עלטער פון דיר? ווילסטו, אז דיין נאָמען
זאָל ווערן צו שאַנד און צו שפּאַט? אז מען זאָל דיר כאַר אַ
ביגד אויסרופן? ... מאַך אַ חשבון-הנפש. פּרעג אָן דאָס געוויסן,
וואָס דו זאָלסט טון: צי באַ ראַדזיווילן דעם בוגד — אַ ביגד
פאַרבלייבן, אָ-ער גיין מיט אונדז, מיט די, וואָס ווילן זייער
לעצטן הויך פאַרן פאַטערלאַנד אַרויסלאָזן, דעם לעצטן טראַפּן
בלוט פאַר אים פאַרגיסן? ... הלואי וואָלט אונדז די ערד פּרזיער
אַיינזעלונגען, איידער מיר האָבן אין העטמאַן מורד געווען...
אַזער בעסער וואָלטן מיר קיינמאָל פון גיהנום נישט אַרויסגעק-
מען, אויב מיר האָבן געזאָלט דעם קעניג און דאָס פאַטערלאַנד
צוליב ראַדזיווילס פּערזענלעכע פּניות פאַראַטן! ...

דידאָזקע דרשה האָט געשיינט צו מאַכן אַ רושם אויפן הער
רצף. ער האָט די אויגן אויסגעגלאַצט, דאָס מויל אויפגעמאַכט און
אין אַ ווילע אַרום געזאָגט:

- וואָס ווילט איר, גנעדיקע הערן, פון מיר?
- אז דו זאָלסט צוזאַמען מיט אונדז אַוועק צום וויטעב-
סקער וואַיעוואַדע, וועלכער וועט דאָס פאַטערלאַנד פאַרטיידיקן.
- גיך האָב דאָך אַבער אַ באַפעל אייך קיין בירושע אַוועק-
צופירן.

— גיי, טענה מיט אים! — האָט מירסקי זיך אָנגערופן.
— דאָס ווילן מיר דאָך טאַקע. אז דו זאָלסט דעם באַפעל
נישט פאַלגן! ... אז דו זאָלסט פאַרלאָזן דעם העטמאַן און גיין
מיט אונדז, פאַרשטיסט! — האָט געזאָגט אַסקערקא, וועלכער
איז אַרויסגעפּראַכט געוואָרן פון געדולד.

— רעדט זיך, גנעדיקע הערן, וואָס איר ווילט, עס וועט
דערפון גאַרנישט ווערן. . . איך בין אַ זעלנער! וואָס וואָלט איך
ווערט געווען, ווען איך וואָלט דעם העטמאַן פאַרלאָזט. סאיז נישט
מיין מוח נאָר זיינער; נישט מיין ווילן, נאָר זיינער; אויב ער

וועט זינדיקן, וועט ער טראָגן די אחריות פאַר מיר און פאַר זיך, און מיין הינטישער חוב איז אים צו פאַלגן! ... איך בין אַ פראַקטער מענטש, וואָס איך וועל מיט דער האַנט נישט מאַכן, וועל איך מיטן קאָפּ און נישט מאַכן. .. אָבער דאָס הייס איך, אַז איך דאַרף פאַלגן און ווייטער גאַרנישט.

— אויב אַזוי, מאַך וואָס דו ווילסט! — האָט מירסקי אויס-
געשריגן.

— איך האָב געזינדיקט שוין דער מיט — האָט הער ראָך ווייטער געזאָגט — וואָס איך האָב געהייסן קיין קיידאַני, זיך אומ-
קערן, בשעת מ'האַט מיך געהייסן קיין בירושע פאַרן. .. איך בין אָבער פאַרחושט געוואָרן דורך דעם דאָזיקן שליאַכטשיץ, וואָס הגם ער איז מיין קרוב, האָט ער מיר אָפגעטון אַזא זאך, וואָס אַ פּרעמדער אפילו וואָלט עס מיר נישט געטון. .. וואָלט ער כאַטש נישט געווען קיין קרוב! ער האָט קיין גאַט אין האַרץ נישט געהאַט, אויב ער האָט מיר אי די שקאַפע צוגענומען, אי דעם פירשטס גנאָד פון מיר אָפגעטון און אי אויף אַ שטראַף מיך אויס-
געשטעלט. .. אַזא קרוב איז דאָס! און איר וועט פאַרן קיין ביר-
זשע, זאָל דערנאָך זיין, וואָס עס וויל!

— אַ שאַד די צייט, הער אַסקערקא — האָט וואָלדאָזאָוסקי
געזאָגט.

— אומקערן זיך קיין בירושע, פּלבים! — האָט קאָוואַלסקי
אַ געשריי געטון אויף די דראַגונער.

און זיי האָבן זיך צוריק אויסגעדרייט קיין בירושע. הער
ראַך האָט איינעם פון די דראַגונער געהייסן זיך זעצן אויפן וואָגן
און אַליין האָט ער זיך אַרויסגעזעצט אויף זיין פּערד און גע-
ריטן לעבן די געפאַנגענע, איבערהורנדיק אַ געוויסע צייט.

— אַן אייגנער זאָל דאָס אַזא זאך אָפטן!
הערנדיק דאָס, האָבן זי אַרעסטאַנטען, הגם זיי זענען געווען
נישט זיכער אין זייער גורל און שטאַק בצוואַרגט, זיך דאָך נישט
געקענט איינהאַלטן פון לאַכן, און הער וואָלדאָזאָוסקי האָט זיך
צום סוף אָנגערופן.

— טרייסט זיך, הער קאָוואַלסקי, וואָס איר זענט נישט

קײן יחיד, ווייל גרעסערע פון אייך האָט יענער מאָן אויף ספּנות
אויסגעשטעלט. . . כּמיעלניצקין גופא אױ ער מיט זײן כּיטרעקײט
אַריבערגעשטיגן און וואָס שײך קונציקע אױנפאַלן, האָט ער צו
זיך קײן גלײכן נישט.

קאַוואַלסקי האָט גאַרנישט געענטפּערט, ער איז נאָר אַפּיסל
אַוועקגעפאַרן פון וואָגן, מורא-האַבנדיק, אַז מ'זאָל פון אים נישט
חוק-מאַכן. אגב, האָט ער זיך געשעמט אױ פאַר די אַרעסטאַנטען
און אױ פאַר די אױגענע זעלנער און אױ געזען, אַזוי פאַטרייבט
אַז ס'איז געווען אַ רחמנות צו קוקן אויף אים.

דערווייל האָבן די פּוֹקאַוויקעס גערעדט וועגן הער זאַג-
לאַבא און זײן ווונדערלעכן אַנטלויפן.

— ס'איז באמת אַ פּלאדיקע זאַך — האָט הער וואַלאַדי-
אַווסקי געזאָגט — וואָס עס זענען גאַר אויף דער וועלט נישטאַ
אַזעלכע ספּנות, פון וועלכע דערדאַזיקער מענטש זאָל נישט באַ-
ווייזן זיך מצײל צו זײן. דאָרט, וווּ ער קען זיך מיט קײן גבירה
און כּוח נישט העלפּן, דרייט ער זיך אַרויס מיט אַ עפּיצל. אַג-
דערע פּאַרלירן דעם מוט. ווען דער טויט שוועפט אױבער זײער
קאָפּ, אַזער זײ גיפן זיך אױבער אויף גאַטס נאַראַט, וואַרטנדיק,
וואָס עס וועט זײן; ער אָבער הייבט פאַלד אָן מיטן מוח צו אַר-
בעטן און טראַכט תּמיד עפעס אויס. העלדיש איז ער אין אַ נױט
ווי אַכילעס, אָבער ער ווייל בעסער גײן אין אױלעס דרכים.

— איך וואַלט אים נישט וועלן היטן ווען אפּילו מ'וואַלט
אים מיט קײטן געבן נדן — האָט סטאַנקעוויטש געזאָגט — וואָרים
לא-די, וואָס ער אַנטלויפט, שזעלט ער נאָך אויס אויף לײטישן
געלעכטער און אויף בזיונות.

— אודאי! — האָט הער מיכאַל זיך אַנגערופן — ער
וועט אױט קאַוואַלסקין זײן גאַנץ לעבן אויסזאַכן, אין זאַל גאַט
אַפּהיטן אַרײנצופאַלן אין זײן מויל אַרײן, ווייל קײן שאַרפּערע
צונג איז אין דער גאַנצער רעפּובליק נישטאַ. . . און אַז ער הייבט
נאָך אָן אויף זײן שטייגער זײן זאַך אַפּצומשלען, קע מען דאַמאַלס
פּלאַצן פון געלעכטער. . .

— אָבער אין אַ נױט, זאַגט איר, באַזווייזט ער אויך מיט

דער שווערט זיך צו פארטיידיקן? — האָט סטאַנקעוויטש גע-
פרענט.

— אונדאָ! דאָס האָט ער דאָך פאַרזאָגט בורלאַזן צו-
האַלט פאַר די אויגן פון גאַנצן הייל.

— ניין! בנאמנות! — האָט סטאַנקעוויטש אויסגעשריגן —

זעלעכן האָב איך נאָך נישט געזען!

— אַ גרויסע טובה האָט ער אונדז שוין געטון מיט זיין
צונטלויפן — האָט אַסקערקאָ געזאָגט — ווייל ער האָט דעם העט-
מאַנג ברייח צוגעזומען, און ווער ווייסט, וואָס אין זיי איז קעגן
אונדז געווען געשריבן... איך גלייב נישט, אַז דער שוועדישער
קאַמענדאַנט אין פּוּזשע וועט פאַלגן אונדז, און נישט קאַמאַל-
סקין. דאָס וועט נישט געשען, ווייל מיר וועלן אַנקומען ווי אַרעס-
טאַנטן, און ער אַלס אַנפירער פון דער וואַך... אָבער, אַז זיי
וועלן דאָרט נישט וויסן, וואָס מיט אונדז צו טון, דאָס איז זיי-
כער. יעדנפאַלס וועט מען אונדז די קעפּ נישט זראָפהאַקן, און
דאָס איז דער עיקר.

— איך האָב איך נאָר דאָס געזאָגט — האָט מירסקי גע-
ענטפּערט — כדי קאַוואַלסקין נאָך מיר צוצודריקן... אָבער
דאָס, וואָס איר זאָגט, אַז מ'וועט איין די קעפּ נישט אַראָפהאַקן
איז גאַרנישט קיין גרויסע נחמה. אַלץ לייגט זיך צונויף אַזוי, אַז
עס איז שוין בעסער נישט צו לעבן, ווייל עס איז שוין גאָר קיין
ספּאָ נישט, אַז איצט וועט נאָך איין מלחמה אויסברעכן, און דאָס
אַ פּירגער-מלחמה, און זי וועט שוין זיכער דערפירן צום אונטער-
נאָנג, צו וואָס זאָל איך אויף מיינע אַלטע יאָרן דאָס דער-
לעבן?

— אָדער איך, וואָס געדענק גאַנץ אַנדערע צייטן! — האָט

סטאַנקעוויטש געזאָגט.

— איר דאַרפט אַזוי נישט רעדן, גנעדיקע הערן, ווייל

גאַטס רחמנות איז גרעסער פון דער מענטשלעכער רשעות, און
זיין אַלמעכטיקע האַנט איז פּוּח אונדז צו צוראָטעווען פון
תּוּחם גראַד דאַמאָלס, ווען מיר וועלן צום היינטיקסטן זיך דערויף
ריכטן.

— אלץ וואָס איר זאָגט, איז קודש-קדשים — האָט יאָן סקשע-
טוסקי זיך אָנגערופן — אויך אונדז, די מענטשן פון פאַרשטאַר-
בענעם פירשט יערעמיס חייל, איז שווער איצט צו לעבן, ווייל
מיר זענען צו נצחונות צוגעוויינט געוואָרן, אָבער עס ווילט זיך
דאָך נאָך דעם פאַזערלאַנד דינען, זאָל נאָר גאָט צושיקן אַ פּי-
רער נישט קיין בוג, נאָר אַזעלכע, וואָס דער מענטש זאָל זיך
קענען אים אָנפאַרטויען בלויב ונפש.

— אוי, אמת, אמת! — האָט הער וואָלדזיאָוסקי געזאָגט —
דער מענטש וואָלט זיך געשלאָגן באַטאָג אין באַנאָכט.

— און איך זאָג אייך, אַז דאָס קען צו דער גרעסער
פאַרצווייפלונג דערפירן — האָט מירסקי געזאָגט — ווייל דורך
דעם טאַפט דער מענטש אין דער פינסטער און פרעגט זיך אליין:
וואָס טון? ... און די אומזיכערקייט שטיקט אים, ווי די שווער-
סטע משא, כּוֹזוּיִים נישט ווי אייך, אָבער אַן אומרוקייט מאַטערט
אויך מיין נשמה... און ווען איך דערמאָן זיך, אַז דאָס האָט
איך דעם העטמאַן געוואָרפן דעם שטאַב צו די פיס, אַז איך האָב
גורם געווען דעם ווידערשטאַנד אין די מרידה שטעלן זיך מיר
פּוין שרעק דאָס רעשט ביסל גרויע האָר אויפן קאָפּ קאַפּויר.
יאָ! ... אָבער וואָס דען האָט מען געזאָלט טון לגבי אַ באַשיינ-
פערלעכער בגידה? ווייל איז זי, וואָס האָבן נישט געדאַרפט זיך
שטעלן אַזעלכע קשיות אין זוכן אויף זיי אַ תּירוץ אין דער
נשמה!

— אַ פירער, אַ פירער גיב אונדז, דערבאַרעמדיקער גאָט! —
האָט סטאַנקעוויטש געזאָגט, אויפהייבנדיק די אויגן צום הימל.
— מ'זאָגט, אַז דער וויטעבס, עי וואָיעווע, דע איז אַ זייער
איידעלער שררה? — האָט הער סטאַניסלאָוו סקשעטוסקי גע-
פרעגט.

— יאָ! — האָט מירסקי געענטפערט — אָבער ער איז
נישט קיין גרויס-העטמאַן, און נישט קיין וויצע-העטמאַן און פּל-
זמן דער האָר קעניג וועט אים מיטן העטמאַן-אַמט נישט מוכה
זיין, קען ער נאָר אויף אייגענער האַנט זיך שלאָגן, ער וועט

נישט גיין צו די שוועדן און אויך נישט אנדערש-ווי, דאָס איז זיכער!

— הער גאַשיעווסקי, דער וויצע-העטמאַן, איז אין געפאַנגענשאַפט באַ ראַדזיוויסלן.

— ווייל ער איז אויך אַן איידעלער מענטש — האָט אַז-סערקאָ געענטפערט — ווען איך האָב זיך וועגן דעם געהאַט דערוואַסט, איז מיר אַזש דאָס לשון אַפגענומען געוואָרן און איך האָב תיכף אין דעם דערווען אַן אַנזאָג פון עפעס אַ צרה. הער מיכאַל האָט זיך פאַרטראַכט און אין אַ וויילע אַרום געזאָגט:

— כּ'בין אַמאָל געווען אין וואַרשע און געגאַנגען אין די קעניגלעכע שטובן, און אינדזער גנעדיקער האָר קעניג, וואָס איז איינגעליבט אין די זעלנער און האָט מיך געהאַט געלייבט נאָך דער שלאַכט באַ בערעסטעטשאַק, האָט מיך דאָס מאָל באַלד דער-קענט און געהייסן קומען צום מיטאַג. אויף יענעם מיטאַג האָט איך אויך געווען דעם הער טשאַרניצעצקי, ווייל דער מיטאַג איז אייגנטלעך געווען לכבוד אים. דער האָר קעניג איז דעריבער גע-ווען אויפגערוימט און גענומען דעם הער טשאַרניצעצקי פאַרן קאָפּ דריקן און צום סוף האָט ער געזאָגט: „ווען עס זאָלן אַזילן קו-מען אַיעלכע צייטן, וואָס אַלע וועלן מיך פאַרלאָזן, וועסטו מיר געטריי פלייבן!“ מיט די אייגענע אויערן האָב איך געהערט די דאָזיקע נביאישע ווערטער. הער טשאַרניצעצקי איז געווען אַזוי גע-רירט, אַז ער האָט כמעט נישט געקענט רעדן, ער האָט נאָר איבער-געחזרט: „ביון לעצטן אַטעם! ביון לעצטן אַטעם!“ און דאַמאַלס האָט דער האָר קעניג זיך צעוויינט.

— ווער ווייסט, צי דאָס זענען נישט געווען קיין נביאישע ווערטער, ווייל די צייט פון מפלות איז שוין געקומען! — האָט מירסקי געזאָגט.

— הער טשאַרניצעצקי איז אַ גרויסער זעלנער! — האָט סטאַנ-קעוויטש זיך אָנגערופן — נישטאַ שוין אַזאָ מויל אין דער רע-פובליק, וואָס זאָל זיין נאָמען נישט האָבן דערמאָנט. — מ'זאָגט — האָט סקשעווסקי זיך אָנגערופן — אַז די

טאָטערן, וואָס שטיצן דעם הער רעזועראַ פּאַזאַצקי אַקעגן כּמיעל-
ניצקין, זענען אזוי איינגעליבט אין הער טשאַרניצעצקין, אַז זיי
וויילן נישט גיין דאָרט, וווּ ער איז נישטאַ.

— דאָס איז אמת — האָט אַסקערקא געזאָגט — כּיהאַב
געהערט, ווי מ'האַט דאָס דערציילט אין קייראַני פּאַרן פּירשט
העטמאַן אין די אויגן; מיר האָבן אַלע דאַמאַלס דעם הער טשאַר-
ניצקי שטאַרן גערימט, און דעם פּירשט האָט דאָס נישט גע-
שמעקט, ווייל ער האָט געמאַכט אַ בייזע מינע אין געזאָגט: ער
איז קרוין-לאַנגער-מייסטער, אָבער פּינקט אזוי וואָלט ער באַ מיר
אין טיקאַטשין געקענט זיין אַ וויצע-סטאַראָסטע.

— דאָס האָט די קנאה משמעות פּין אים אַרויסגע-
רעדט.

— אַ באַקאַנטע זאַך, אַז אַ פאַרבּרעכער קען דאָס ליכט פּון
ערלעכקייט נישט כאַטראַגן.

אזוי האָבן די געפּאָנגענע פּוילקאוויקעס צווישן זיך געשמ-
עט; דערנאָך האָבן זיי ווידער גענומען רעדן וועגן הער זאַנגלאַ-
באַ. הער מ'כאַל וואָלאָדיאַווסקי האָט גוט געזאָגט, אַז זיי קענען
זיך ריכטן פּון אים אויף ה'רף, ווייל דאָס איז נישט קיין מענטש,
וואָס וועט זיינע פּריינט אין אַ צרה פאַרלאָזן.

— כּ'בין זיכער — האָט ער געזאָגט — אַז ער איז אַנט-
לאָפּן קיין אַפּיטאַ, וווּ ער וועט מיינע מענטשן געפּינען, אויב
מ'האַט זיי נאָך נישט צעקלאַפּט, אָדער קיין קייראַני מיט געוואָלט
נישט אַראָנגעברענגט. ער וועט מיט זיי אַרויסמאַרשירן אונדז
צו הילף, סײַרן זיי זאָלן נישט וועלן גיין, אָבער איך גלייב דאָס
אויף זיי נישט, ווייל דאָס רובּ דינען אין פּוילק לאַדער מענטשן
און זיי האָבן מיר ליב.

— אָבער דאָס זענען דאָך אויך ראַדיווילס אַלטע אָנהענג-
גער ? — האָט מירסקי באַמערקט.

— אמת, אָבער אַז זיי וועלן זיך דערוויסן, אַז ליטע איז
אַבערגעגעבן געוואָרן די שוועדן, אַז דער וויצע-העטמאַן, ריטער
יודיצקי, איר און זענען אַרעסטירט געוואָרן, וועלן זיי זיך
באַלד פּון ראַדיווילן אָפקערן. דאָס איז אַן ערלעכע שליאַכטע,

און הער זאגלאבא וועט שוין אלץ טון, אז דעם העטמאנס פנים
זאל אין זייערע אייגן גוט פארשווארצט ווערן, אין ער וועט דאס
מאכן בעסער, ווי יעדער פון אינדו.

— יא! — האט סטאניסלאוו סקשזוסקי זיך אנגערופן —
מיר וועלן אבער בינו-בינו קיין בירושע אַנקומען.

— דאס קען נישט זיין. ווייל מיר מאכן אומוועגן, כדי
אופיטא אויסצומיידן, און פון אופיטא איז דער וועג אַ גראָזער.
ווען אפילו זיי זאלן אַרויספאַרן מיט אַ טאַג, אַדער גאַר מיט
צוויי טעג שפעטער, וואָלטן זיי אויך נאָך געקענט זיין אין
בירושע פאַר אונדז וועג אונדז פאַרלוויפן. מיר פאַרן
דאָך איצט ערשט קיין שאַווליי און פון דאָרט וועלן מיר ערשט
מיט אַ גראָדן וועג קיין בירושע פאַרן, און איר דאַרפט
חיסן, אַז פון אופיטא קיין בירושע איז בענטער, ווי פון
שאַווליי.

— אודאי, דער וועג איז אי בענטער און אי בעסער, ווייל
דאָרט גייט אַ טראַקט! — האט מירסקי זיך אנגערופן.

— זעט איר. און מיר זענען נאָך נישט אין שאַווליי.
ערשט נאַרנאכט האָפן זיי טאַקע דערוען דעם באַרג, וואָס
הייסט סאַלטוועס-קאַלנאַס און אונטער וועלכן עס איז געלעגן די
שטאָט שאַווליי. אויפן וועג האָבן זיי באַמערקט, אַז אַן אומרויקייט
האַט שוין געהערשט אין אַלע דערפער און שטעטלעך, וועלכע
ס'איז זיי אויסגעקומען דורכצופאַרן. משמעות, אַז די ידיעה וועגן
העטמאנס איבערגיין צו די שוועדן האָט זיך שוין צעטראָגן אי-
בער גאַנץ זשאַמעט. דאָ און דאָרט האָט מען אויסגעפרעגט די
זעלנער, צי ס'איז אמת, אַז דאָס לאַנד זאל פאַרנומען ווערן דורך די
שוועדן; דאָ און דאָרט האָט מען געזען מאַסן פויערן, וועלכע האָבן
פאַרלאָזט די דערפער מיט די הייבער און קינדער און בהמות און
אַריינגעלאָזט זיך טיף אין די וועלדער, מיט וועלכע דאָס גאַנצע
לאַנד איז געווען געדיכט באַדעקט. ערטערווייז איז די שטעלונג
פון די פויערן שיעור נישט געווען אַ דראַענדיקע, ווייל מ'האַט
די דראַגונער אָפנים אַנגענומען פאַר שוועדן. אין די שלאַכעצקע
דערפער האָט מען זיי פשוט אויסגעפרעגט, ווער זיי זענען און

וזהין זיי פאָרן, אין ווען קאָואַלסקי האָט אָנשטאַט צו ענטפערן געהייסן פון וועג אָפּטרזטן, איז געקומען צו סקאַנדאַלן אין גע- שרייען אזוי ווייט, אָז ערשט מיט די ביקסן, אָנגעשטעלט צום שיסן, האָבן זיי זיך געקענט אַ וועג דורכברעכן.

דער גרויסער וועג, וואָס צייט זיך פון קאָוואַ דורך שאַוולסי קיין מיטאַוואַ, איז געווען באַדעקט מיט וועגנז און קאָטשן, אין וועלכע עס זענען געפאָרן די ווייבער און קינדער פון דער שליאַכ- טע, וואָס האָבן זיך געוואַלט באַהאַלטן פאַר דער מלחמה אין די קורלענדישע גיטער, אין שאַוולסי גופא, וואָס האָט מיט זיך פאַר- געשטעלט אַ קעניגלעך גוט, איז נישט געווען קיין איין העטמאַני- שער פּריוואַטער פּולק און אויך נישט קיין מלכה-מיליטער; דער- פאַר האָבן די אַרעסטירטע פּולקאָוויקעס צום ערשטן מאַל דאָ דערזען אַ שוועדישע אָפּטיילונג, וואָס איז באַשטאַנען פון פינף און צוואַנ- ציק רייטער און וועלכע איז אויף אויסשפּירונג פון בירזשע אַרויס- געפאָרן. אַ המון פון יידן און בירגער האָבן אויפן מאַרק מיט פאַרן וישטע אויגן געקוקט אויף די אימבאַקאַנטע מענטשן, אָבער אויך די פּולקאָוויקעס האָבן מיט נייגעריקייט זיי אָנגע- קוקט, און באַזונדערס הער וואַלדיאַוסקי, וועלכער האָט ביז איצט נאָך קיינמאַל קיין שוועדן נישט געזען; ער האָט זיי דע- ריבער אַרומגענומען מיט גיריקע און זשענדע אויגן, מיט וועלכע עס קוקט אַ וואַלף אויף אַ סטאַדע שעפּסן, און דערביי מיט די וואַנסעלעך באַווינגן.

הער קאָואַלסקי האָט זיך פאַרשטענדיקט מיטן אָפיציר, פאַרגעשטעלט זיך ווער ער איז, ווזהין ער פאַרט, וועמען ער פירט און פאַרלאַנגט, אָז דער אָפיציר זאָל זיינע מענטשן צו זיינע דראַגונער צוגעבן, פרי צו פאַרגרעסערן די זיכערקייט אויפן וועג, אָבער דער אָפיציר האָט געענטפערט, אָז ער האָט אַ באַפעל וואָס ווייטער און טיפּער אין לאַנד זיך אַריינצולאָזן, פרי זיך צו באַקענען מיט זיין מצב, און אָז דעריבער קען ער קיין בירזשע נישט צוריקקערן; דערפאַר האָט ער פאַרזיכערט, אָז דער וועג איז אומעטום פריי פון סכּנות, ווייל די קליינע אָפּטיילונגען, וואָס זענען אַרויסגעשיקט געוואָרן פון בירזשע, לויפן דורך דאָס לאַנד

אין אלע ריכטונגען, און אייניקע זענען אפילו אַזש קיין קיידאָי.
עקסצעדירט געוואָרן. נאָכדעם ווי ער האָט זיך אויסגערוט אַזש
ביז האַלבער נאכט און די שטאַרק פאַרמאַטערטע פּערד אַנג-
פאַשעט. האָט הער ראָך צוזאַמען מיט זיינע געפאַנגענע זיך גע-
לאָזט אין ווייטערדיקן וועג אַרײַן, פאַרקירעווענדיק פון שאַווליי
אויף מורח דורך יאַהאַזישקעלע און פאַסווט קיין בירושע, פּדי
צוצוקומען צום טראַקט, וואָס פירט גלייך אַהין פון אַפּטאַ און
פאַניעחיעזש.

— אויב הער זאָגלאָבאַ וועט אונדז קומען צו הילף — האָט
וואַלאַדיאַווסקי פאַרטאַגט געזאָגט — וועט אויפן דאָזיקן טראַקט
אים צום לייכטסטן אַנקומע אונדז דעם וועג צו פאַרלויפן, ווייל פון
אויפּטאַ האָט ער שוין געקענט זיין אַנגעקומען.
— אפשר לוייערט ער דאָרט ערגעץ! — האָט סטאַניסלאָו
סקשעטווסקי געזאָגט.

— פּליזמן איך האָב די שוועדן נישט געזען, האָב איך
נאָך געהאַפּט — האָט סאַנקעזיטש געענטפּערט — אַבער, דאַכט
זיך מיר, אַז עס איז פאַר אונדז שוין קיין רעסונג נישטאָ...
— זאָגלאָבאַס דאגה וועט דאָס שוין זיין זיי אויסצומיירן,
אַדער צו באַשווינדלען, און ער וועט דאָס פאַרזיין.
— אַבער ער קען דאָך דאָס לאַנד נישט.
— דערפאַר קענען עס אַבער די לאַנדער מענטשן, ווייץ
אַזש קיין ריגע פירן זיי פּלאַקס און געהילף און סאַלע, און
אין מיין פּלאַק פּעלן אַזעלכע נישט.
— די שוועדן מוזן שוין אלע שטעטלעך אַרום פירושע
פאַרנעמען.

— שיינע זעלבער זענען די, וואָס מיר האָבן אין שאַווליי
געזען, מוזן דאָס מודה זיין — האָט דער גלייכער ריטער
געזאָגט — איינס גיין איינס מיט אלע מעלות!... איר האָט
דערביי געזען, ווי אויסגעפאַשעט זייערע פּערד זענען?
— דאָס זענען ליפּענדישע פּערד, זייער שטאַרק — האָט
מירסקי געזאָגט — אויך אינדזערע הוזאַרן און פאַצער-פּילקן

זיכן פערד אין ליפלענד, ווייל בא אונדו זענען די שקאזעס דאר
אין שוואך.

— רעדט פזער העגן די שוועדישע פוס-גייער! — האָט
סטאַנקעוויטש זיך אַרײַנגימישט — די רייטער, הגם זייער אויס-
זען איז פרעכטיק, איז אָבער זייער גברה נישט אַזוי גרויס. עס
פֿלעגט טרעפן, אַז ווען אונדזערס אַ פּוּלֶק, און באַזונדערס פֿון
די באַרימטע, האָט זיך אַ פֿאַנגעטון אייף דיִדאַזיקע רייטער,
האַבן זיי אָן לאַנגע שהיות זיך באַלד געמוזט אונטערגעבן.

— איר האָט זייער טעם שוין נאַרוזכט אין די אַלטע
צייטן — האָט דער קליינער רייטער זיך אָנגערופן — און איך
מוז נאָר דאָס שפּײַעכץ שלינגען. איך זאָג אייך, גנעדיקע הערן,
ווען איך האָב איצט אין שאַוּלי דערזען זיי און זייערע געלע
בערד, האָט מיך אַזש אין די פינגער גענומען בייסן. עי, עס
רייסט זיך די נשמה אין גן-עדן אַרײַן, און דאָ זיך אויפן וואָגן
אין גיי-אויס פֿון בענקעניש!...

די פּוּלֶקאָוויקעס זענען אַנטשוויגן געוואָרן, אָבער אַ פנים
אַז נישט בלויז הער וואַלֶאָד־אַוּסקי אַלײַן האָט געברענט מיט
אַזעלכע פּריינטשאַפּטלעכע געפילן פאר די שווערן, ווייל אינגליכן
האַט צו די אויערן פֿון די געפאַנגענע זיך דערטראָגן דער פּאַלגנדיקער
שמרעס פֿון די דראַגונער, וואָס האָבן אַרומגערינגלט דעם
וואָגן:

— איר האָט געזען דיִדאַזיקע געצנדינערישע פֿלבים —
האַט אײַן זעלנער געזאָגט — מיר האָבן זיך מיט זיי געוואַלט
שלאָגן, און איצט וועלן מיר זיי די פערד פּוּצן...
— אַז דער טייל זאָל דאָס בעמען! — האָט אַ צווייטער
דראַגונער אַ ברום-געטון.

— זיי שטיל, דער שוועד וועט זיך אין שטאַל לערנען
דרך-אָרץ מיט אַ בעזעם איבערן קאַפּ!
— אָדער איך אים.

— שוטה! וויכטיקערע פֿון דיר האָבן געוואַלט זיך זיי
אַקעגנשטעלן און אַט מיט וואָס עס האָט זיך אויסגעלאָזט!
— די גרעסזע רייטערס פירן מיר אַוועק צו זיי, דעם הונט

גלייך אין פיסק אריין. זיי העלן זיך איבער זיי לוסטיק מאכן,
די מנוולים.

— אן א ייד העסטו זיך מיט אזא חזיר נישט צונויפרעדן.
האָט דאָך אפילו דער קאָמענדאַנט געמוזט אין שאַוילי באַלד נאָך
א ייד שיקן.

— אַז אַ מגפה זאָל אויף זיי קומען!
דאָ האָט דער ערשטער זעלנער אַביסל שטילער געפרעגט:
— מ'זאָגט, אַז אַלע בעסערע זעלנער ווילן נישט מיט זיי
קעגן דעם אייגענעם האָר דינען?

— אוודאי! האָסט דען נישט געזען די אינגאַרן, אַדער
האָט דען. דער הער העטטאן זיך נישט אַ לאַז געטון מיט מילי-
טער אויף די ווידערשפעניקע? מ'ווייסט נאָך נישט וואָס עס וועט
זיין. האָבן דאָך אויך אַ סך פון אונדזערע דראַגונער זיך פאַר די
אינגאַרן אָנגענומען, און אַ סברה, אַז מ'וועט זיי אַלע דערשיסן.
— דאָס וועט זיין דער שכר פאַר זייער געטרייער
דינסט!

— צום טייל זאָל אַרבעט!
— זידישע דינסט! ...
— שטיי! — האָט זיך מיט צמאַל דערהערט די שטים פון
הער ראָך, וואָס איז געפאַרן דער ערשטער.
— אַז אַ קייל זאָל זיך דיר שטעלן אין פּיסק! — האָט אַ
שׂים באַם וואָגן אַ ברום געטון.
— וואָס איז דאָרט? — האָבן די זעלנער געפרעגט איינער
באַם צווייטן.

— שטיי! — האָט אַ קאָמאַנדע אויפסניי אַ הייליך געטון.
דער וואָגן האָט זיך אָפגעשטעלט. די זעלנער האָבן די
פערד איינגעהאַלטן. דער טאַג איז געווען אַ לויטערער, אַ לייכ-
טיקער. די זון איז שוין געווען אויפגעגאַנגען — און באַ איר
שיין האָט מען פאַרנט, אויפן טראַקט, געזען אויפגייענדיקע שטויב-
וואַלקנס, גלייך ווי סטאַדעס, אַדער היילות וואַלטן אַקעגנגעגאַנג-
גען.

ב. די זעלנער אין שטויב גענומען בלענדן, גלייך ווי עמעצער

וואָלט אין די וואַלקנס פונקען פונאָדערערגעשאַטן — און די
ליכטלעך האָבן געפֿינקל'ז וואָס אמאָל דיטלעכער, ווי פּרע:ענדליקע,
מיט רויך אַרומגערינגלטע ליכט.
— דאָס גלאַנצן שפּיגל! — האָט הער וואַלאַדזשאווסקי אויס-
גערוּפֿן.

— מיליטער גייט.

— מסתמא עפעס אַ שוועדישע אָפטיילונג.

— באַ זיי האָבן נאָר די פוסגייער שפּיגל, און דאָרט באַ-
וועגט זיך דער שטויב זייער גיך. דאָס זענען רייטער, דאָס זענען
אינדזערע!

— אונדזערע, אינדזערע! האָבן זיי דראָגונער איבערגע-
חז ט.

— אויסשטעלן זיך! — האָט הער ראַכס שטיים אַ הילף גע-
טון.

די דראָגונער האָבן דעם וואַגן אין אַן עיגל אַרומגערינגלט.
הער וואַלאַדזשאווסקי האָבן זיך די אויגן צעפלאַצמט.

— דאָס זענען מיינע לאַנדער מענטשן מיט זאגלאַבאָן! עס
קען אַנדערש נישט זיין!

נאָר אַ קליינער מרחק האָט שוין די אַנקומענדיקע אָפגע-
טיילט פון וואַגן און דער צווישנשייד איז קלענער געוואָרן מיט
יעדער רגע, ווייל די קעגנאיפֿנדיקע מחנה איז אָנגעקומען מיט
אייליקע שריט, צום סוף האָט זיך פון שטוב אַרויסגערקט אַ מעכ-
טיקע אָפטיילונג פון מיליטער, וואָס איז גלאַנגען אין גוטער
אָרדנונג, ווי צו דער אַטאַקע. מיט אַ וויילע שפעטער זענען זיי
געווען נאָך גענטער. אין דער ערשטער שורה אַ ביסל פון
דער רעכטער זייט, האָט זיך געדרייט אונטער אַ פּערדישן עק
עפעס אַ מעכטיקער פּאַרשוין מיט אַ שטאַב אין דער האַנט. קוים
האָט וואַלאַדזשאווסקי אויף אים געוואָרפֿן אַ פליק. ווי ער האָט
אויסגעשריגן:

— דאָס איז הער זאגלאַבאָן! ווי גאָט איז מיר ליב! הער

זאגלאַב!

אַ שמייכל האָט אויסגעלייטערט יאָן סקשעוואַסקיס פנים.

— ער | נישט קיין אנדערער | — האָט ער געזאָגט — איז
אונטער אַ פּערדישן עק! ער האָט זיך שוין פאַר אַ העטמאַן ב =
שטימט. לויט דערדאָזיקער איינבילדונג אַליין וואָלט איך אים אים
מעטום דערקענט. .. דערדאָזיקער מענטש וועט שטאַרבן אַווי, ווי
ער איז געבוירן געוואָרן.

— זאָל אים גאָט געבן געזונט! — האָט אַסקערקאָ זיך אָנג-
גערוּפּן.

דערנאָך האָט ער די הענט באַם מויל צונויפגעלייגט און
גענומען שרייען:

— הער קאַוואַל-קי! דאָס קומט אייער קרוב אייך באַ-
זוכן!

אַבער הער ראָך האָט נישט געהערט, ווייל ער איז גראָד
אַרומגעלאָפּן צווישן זיינע דראָגונער. און מען מוז אים דעם שבח
נאַכזאָגן, און הגם ער האָט געהאַט אַ הייפּל מענטשן, און דאָרט
איז אַ גאַנצער פּוילק אייף אים אָנגעלאָפּן, איז ער פּונדעסטוועגן
נישט צעטומלט געוואָרן און האָט אייך דעם מוט נישט פאַרלוירן.
ער האָט די דראָגונער אין צוויי שורות אַרויסגערוקט פאַרן וואָגן,
און יענע האָבן זיך דערווייל אויסגעצויגן און גענומען אים אַקעגן-
רייטן איפּן טאַזערנישן שטייגער, אין אַ האַלב-עיגול, פּון ביי-
דע זייטן פעלד. זיי האָבן אָבער משמעות געוואָלט צוערשאַ אונ-
טערהאַנדלען, ווייל זיי האָבן גענומען פאַכן מיט דער פּאַן און
שרייען:

— שטיי! שטיי!

— פאַרויס! מיט קליינע טריט! — האָט הער ראָך אַ גע-
שריי געטון.

— גיב זיך אונטער? — האָט מען פּון וועג אויסגע-
רוּפּן.

— פייער! — האָט קאַוואַלסקי אָפּגעענטפערט.
עס האָט געהערשט אַ טיפע שטילקייט: קיין איין דראָגונער
האָט נישט אויסגעשאָסן.

הער ראָך איז אויף אַ וויילע שטום געוואָרן; דע-נאָך

האַט ער זיך מיט אַ ווילדער רציחה געוואָרפן אויף די אייגענע
דראַגנער.

— פייער, פֿלבים! — האָט ער אַ רעווע געטון מיט אַ מורא-
דיקער שטים און מיט איין מאַך מיט דער פויסט האָט ער דעם
נאַנטסטן זעלנער פון פערד אַראָפגעשליידערט.

די איבעריקע האָבן זיך גענומזן צוריקציען פאַר דער רציחה
פון קאַמענדאַנט אָבער קיינער האָט די קאַמאַנדע נישט געפאַלגט.
דערנאָך האָבן זיי זיך פּהר-עין צעשאַטן, ווי אַ סטאַדע איבערגע-
שראַקענע קוראַפּאַטוועס.

— זידדזיק זעלנער וואָלט איך פונדעסטוועגן געהייסן
דערשיסן! — האָט מירסקי אַ ברום געטון.

זעענדיק אז די אייגענע מענשן פאַרלאָזן אים, האָט קאָ-
וואַסקי דערווייַל זיך אַ קער געזון מיטן פערד צו די אַטאַקירנ-
דיקע רייען.

— דאָרט וועט זיין מײַן טויט! — האָט ער אויסגעשריגן
מיט אַ ווילדע שוים.

און ער האָט אַ שפּרונג געטון צו זיי, ווי אַ רוח.
אָבער ער האָט נאָך נישט באַוויזן דורכצולייפן העלפט
וּ ג, ווי אין זאַגלאַבאַס רייען האָט אַ קנאַל געטון אַ שאַס פון אַ
פּיסטאָליעט; הער ראַכס פערד האָט זיך ניט די נאַזלעכער אין
שטויב איינגעבויגן און איז אומגעפאַלן. צוּדריקנדיק דעם רייטער.
אין דער זעלבער רגע האָט עפעס אַ זעלנער פֿין וואָלאַ-
דיאַוסקיס פּוּלק זיך בלייב-שנעל אַרויסגערוקט פאַרויס און אַ כאַפּ-
געטון פאַרן קאַרק דעם אָפיציר, וואָס האָט זיך אויפגעהויבן פון
דער ערד.

— דאָס איז יוזוואַ בוטרים! — האָט וואָלאַדיאַוסקי אויס-
גערופן — יוזוואַ אָן פּיס!

הער ראַך האָט אויך יוזוואַן אָנגעכאַפט באַ דער פּאַלע און
די פּאַלע איז אים געבליבן אין דער האַנט; דערנאָך האָבן זיי
זיך גענומען אַרומפירן, ווי צוויי צונויפגעטשעפעטע יאַכטרעבן, ווייל
ביידע זענען געווען באַשאַנקען מיט אַ רייזיקן פּוח. באַ בוטרימען
האַט דער שפּאַרן געפּלאַצט און אַליין איז ער אַראָפגעפּלויגן פון

פערד אין זיך איבערגעקערט, אָבער דעם הער ראָך האָט ער
נישט אָפגעלאָזט און ביידע האָבן געבילדעט ווי איין קויל,
וועלכע האָט זיך געקייקלט אויפן טראַקט.

עס זענען אָנגעלאָפן אַנדערע, אַ צוואַנציק הענט האָבן
אָנגעכאַפט דעם הער קאַוואַלסקי, וועלכער האָט זיך געריסן און
געראַנגלט ווי אַ בער אין דער נעץ; ער האָט געוואָרפן מיט
די מענטשן, ווי אַ ווילדער חזיר מיט הינט האָט זיך פסדר
אויפֿגעהויבן און נישט געוואָלט זיך אונטערגעבן, ער האָט גע-
וואָלט אומקומען, דערווייל האָט ער אָבער פון אלע זייטן גע-
הערט צענדליקער שטימע, וואָס האָבן איבערגעזחורט די ווערטער:
„לעבעדיקערהייט! לעבעדיקערהייט!“

צום סוף האָבן אים די כוחות פאַרלאָזט — און ער איז גע-
פאלן אין הלשות.

בינו-בינו איז הער זאָגלאָבא שוין געווען באַם וואָגן און
גיכער אויפן וואָגן און אַריינגעכאַפט אין די אַרעמס די סקשע-
טוסקיס, דעם קליינעם ריטער, דעם הער מירסקי, דעם הער סטאַב-
קעוויטש און אַסקערקאָן און דערביי האָט ער געשריגן מיט אַ פאַר-
קייכטער שטים:

— האָ! זאָגלאָבא איז צוגוף געקומען. מיר וועלן איצט
ראַדזיווילן אָנלערנען! געדיקע הערן, מיר זענען פריי און מיר
האָבן מענטשן! מיר וועלן זיך באַלד לאָזן אים די גיטער חרוב
מאַכן! נו, וואָס! ס'האָט זיך איינגעגעבן דאָס שפיצל? ... אויב
נישט אזוי, וואָלט איך אויף אַן אַדערן אופן אַרויסגעקריגן זיך
און איך אויך! ... איך האָב זיך פאַרקייכט, און איך קען אַזש
דעם אַטעם נישט כאַפן! אין ראַדזיווילס גיטער, געדיקע הערן,
אין ראַדזיווילס גיטער! איר וויסט נאָך וועגן אים נישט אַלץ,
וואָס איך ווייס! ...

זאָגלאָבאס ווייטערדיקע רייד זענען איבערגעריסן געוואָרן
דורך די לאַדער מענטשן, וועלכע זענען געלאָפן איינער איבערן
אַנדערן באַגריסן זייער פולקאָוויק, די פוטרימס, גאַשטשעוויטשס
די רויכיקע, די דאַמאַשעוויטשס, סטאַקיאַנאָוס, גאַשטאָוויטש האָבן

זיך געשטופט ארום דעם וואַגן, אין מעכטיקע גאַרגלען האָבן אָן
אויפהער געריטשעט:

— וויזאָט! וויזאָט!

— גנעדיקע הערן! — האָט דער קליינער ריטער זיך אָן-
גערופן, ווען עס איז אַ ביסל שטיל געוואָרן — טייערסטע חברים!
איך דאַנק אייך פאַר דער טריישאַפט... אַ שרעקלעכע זאַך איז
דאָס, וואָס מיר מוזן זיך אָפּוואַגן דעם העטמאַן צו געהאַרכן אַן
די האַנט אויף אים אויפהייבן, אָבער ווען די בגידה איז אָן
אָפּענע, קען עס אַנדערש נישט זיין. מיר וועלן נישט אָפּטריניק
ווערן פון פּאָטערלאַנד און פון אונדזער גנעדיקן קעניג... זאָל
לעבן דער קעניג יאָן קאַזשימיעזש!...

— זאָל לעבן דער קעניג יאָן קאַזשימיעזש! — האָבן דריי
הונדערט שטימען איבערגעזאָרט.

— אין ראַדזיווילס גיטער אַריינרייטן! — האָט זאָגל פּאָ
געשריגן — די שפייכלערס און די קעלערס אים אויסליי-
דיקן!

— פערד אונדז דערלאַנגען! — האָט דער קליינער ריטער
אויסגערופן.

מען האָט אַ שפּרינג געטון נאָך פּערד.

דער ווייל האָט זאָגלאַבא געזאָגט:

— הער מיכאַל! כּי האַב אָנגעפירט מיט די דאָזיקע מענטשן
אויף אייער אָרט און איך זאָג זיי גערן נאָך דעם שבת, אַז זיי
האָבן זיך העלדיש געהאַלטן... אָבער איצט, אַז איר זענט פריי,
גיב איך איבער די מאַכט אין אייערע הענט.

— נעמט איר איבער די קאַמאַנדע, ווייל איר זענט לויטן
אַמט דער עלטסטער — האָט הער מיכאַל זיך אָנגערופן, ווענד-
דין זיך צו מירסקין.

— עס פאַלט מיר גאַרנישט איין! ווי קום איך דערצו! —
האָט דער אַלטער פּוילקאוויק געענטפּערט.

— אפשר הער סטאַנקעוויטש?

— איך האָב מיין פּוילק אין קיין פרעמדן וועל איך נישט
איבערנעמען! — בלייבט, גנעדיקער הער, באַ דער קאַמאַנדע.

צוואַס די פּוּסטע צארעמאַניעס? איר קענט די מענטשן, די מענטשן קענען אייך און זיי וועלן אַמבעכטן אונטער אייער פּירונג דינען.

— טו אזוי, מיכאַל, טו, עס לוינט זיך וועגן דעם נישט צו שפּאַרן! — האָט יאָן סקש:טוסקי געזאָגט.
— זאָל-זשע אזוי זיין.

באַ די דאָזיקע ווערטער האָט הער מיכאַל געוואָסן דעם קאַמאַנדע-שטאַב פֿון זאַגלאָבאַס הענט, האָט אין איין רגע אייסגע-שטעלט דעם פּוּלק צום מאַרש און צוזאַמען מיט די חברים זיך אין זיין שפּיץ געלאָזט אין וועג אַריין.

— און וווּ וועלן מיר גיין? — האָט זאַגלאָבאַ גע-פרעגט.

— דעם אַהט געזאָגט, ווייס איך אַליין נישט, ווייל איך האָב נאָך וועגן דעם נישט געטראַכט — האָט הער מיכאַל געענט-פערט.

— ס'איז פּדאי זיך צו באַראַטן, וואָס מיר זאָלן טון — האָט מירסקי זיך אָנגערופן — און מיר דאַרפן תּיכּף-ומיד צו דער באַראַטונג ציטרעטן. אָבער פּריער זאָל מיר דערלויבט זיין אין אַלעמענע נאָמען אָפּצוגעבן אַ דאַנק דעם גנעדיקן הער זאָ-בלאָבאַ דערפאַר, וואָס ער האָט אונדז אין אַן עת-צרה נישט פאַרגעסן און אזוי געשיקט אונדז אַרויסגעראַטעוועט.

— און וואָס? — האָט זאַגלאָבאַ געזאָגט מיט שטאַלץ אויפהייבנדיק דעם קאַפּ און דרייענדיק די וואַנסעס — אָן מיר וואָלט איר געווען אין בירזשע!... על-פּי-יִשׁוּר מוזט איר מודה זיין, אַז דאָס, וואָס קיינער וועט נישט אויסטראַכטן, וועט זאַגלאָ-באַ אויסטראַכטן... הער מיכאַל, מיר זענען שוין געווען אין גרע-סערע ענגענישן! איר געדענקט, ווי איך האָב אייך מציל געווען, ווען מיר זענען מיט העלענאַן פאַר די טאָטערן אַנטלאָפּן, וואָס?

הער מיכאַל וואָלט געקענט ענטפערן, אַז דאַמאַלס האָט נישט זאַגלאָבאַ אים, נאָר ער האָט זאַגלאָבאַן מציל געווען, ער האָט

אָבער געשוויגן און גענומען נאָר מיט די וואַנסלעך באַוועגן. און דער אַלטער שליאַכטשיץ האָט ווייטער געזאָגט:

— מען דאַרף נישט דאַנקען, ווייל דאָס, וואָס האָט אייך היינט געט אָפּן, קען מאַרגן מיך טרעפן און איר וועט מיך אונדאָי אויך נישט פאַרלאָזן אין אַ נויט. עס פרייט מיך אזוי, וואָס איך זע אייך אויף דער פריי, גלייך ווי איך וואָלט דעם גרעסטן נצחון אָפּגעהאַלטן. עס שטעלט זיך אַרויס, אז סיי דער קאַפּ און סיי די האַנט זענען נאָך נישט אינגאַנצן עבר-וּפּטל.

— האָט איר, הייסט עס, באַלד קיין אופּיטאָ געטראָפּן? — האָט הער מיכאַל געפרעגט.

— און וווּ דען האָב איך געזאָלט טרעפּן? קיין קינדאָני? דעם וואָלף אין האַלדז אַריין קריכן? אונדאָי קיין אופּיטאָ און איר מעגט מיר גלייבן, אז איך האָב די שקאַפע נישט געשוויגט, און געזען איז עס אַ זייער גוטע בעסטיע! נעכטן אין דער פרי ביזן איך שוין געזען אין אופּיטאָ, און מיטאַג-צייט האָבן מיר זיך געלאָזט צו פּירזשע-צו, אין יענער ריכטונג, אין וועלכער איך האָב זיך געריכט אייך צו טרעפּן.

— און מיינע מענטשן האָבן אייך טאַקע באַלד געגלויבט? — האָט הער מיכאַל געזאָגט — זיי האָבן דאָך אייך נישט געקענט, אַחוץ צוויי אַדער דריי, וועלכע האָבן אייך באַ מיר געזען!

— דעם אמת געזאָגט, האָב איך דערביי נישט געהאַט די מינדעסטע שוועריקייט, ווייל ערשטנס האָב איך געהאַט אייער רינג, הער מיכאַל, און צווייטנס האָבן די מענטשן גראַד נאָר-וואָס זיך געהאַט דערוויסט וועגן אייער אַרעסט און וועגן דער פּגידה פון העטמאַן. כּ האָב געטראָפּן דעזוטאַציעס פון הער מירסקיס און הער סטאַנקעוויטש פּולקן צו זיי, אז זיי זאָלן זיך צונויפן-נעמען אינאיינעם קעגן העטמאַן, דעם פּגיד. ווען איך האָב זיי מודיע געזען, אז מען פירט אייך קיין פּירזשע, איז ווי עמעצער וואָלט אַ שטעקן אין אַ געמויזעכץ אַריינגעזעצט. די פּערד זענען געזען אויפן גראָז, האָט מען באַלד געשיקט זיי אַראָפּברענגען און מיטאַג-צייט האָבן מיר זיך געלאָזט אין וועג אַריין.

— און פּונדאָנען האָט דער פּאַטער אַ פּערדישן עק גענו-

מען? — האָט סקשעטוסקי געפרעגט — פון דערווייטנס האָבן מיר געמיינט, אז אַ העטמאַן פאַרט.

— וואָס? איך האָב אַוודאי נישט ערגער אויסגעזען? פון וואָנען איך האָב דעם פּערדישן עק גענומען? אַז פּונדאָנען: צו-זאַמען מיט די דעפּוטאַציעס פון די חידערושפּעניקע פּוילקן איז אויך פון העטמאַן דער הער שטשיט אָנגעקומען מיט אַ באַפּעל צו די לאָודער מענטשן, אז זיי זאָלן גיין קיין קיינאָנג, און געקו-מען איז ער מיט אַ פּערדישן עק, כדי דעם באַפּעל אַ גרעסערע חשבוֹת צוצוגעבן. כּיִהאָב אים תּיכּף געהייסן אַרעסטירן און דעם פּערדישן עק איבער מיר טראָגן, כדי די שוועדן אין אַ נויטיקן פּאַר אין אַ טעות אַרײַנצופירן.

— ווי קלוג ער האָט אַלץ באַקלערט! — האָט אַסקערקא זיך אָנגערופּן.

— ווי שלמה המלך! — האָט סטאַנקעוויטש צוגע-

געבן.

הער זאָגלאָבא איז געוואָקסן ווי אויף היינן.

— לאָמיר זיך איצט משאַל-עצה-זיין, וואָס מיר זאָלן טון? — האָט ער צום סוף געזאָגט — אויב איר וועט באַוויליקן מיך גע-דולדיק אויסצוהערן, וועל איך אייך זאָגן, וואָס איך האָב אויפן וועג אויסגעקלערט. מיט ראָדזימילן ראָט איך נישט קיין מלחמה צו פאַרפירן, און דאָס צויליב צוויי טעמים, ערשטנס, איז ער, גַהבדיל, אַ העכט און מיר קלייגע פּישלעך. בעסער פאַר קלייגע פּישלעך קיינמאַל זיך מיטן קאַפּ צום העכט נישט אויסדרייען, ווייל ער קען לייכט איינשלינגען, נאָר מיטן עק, ווייל דאַמאַלס ווערן זיי דורך די שאַרפע גרנטן געשיצט. זאָל אים דאָרט דער טייל וואָס גיכער אויף אַ בראַט-שפּיז אַרויפּשטעקן און מיט סמאַ-לע באַגיסן, כדי ער זאָל זיך נישט צו שטאַרק אָנברענען.

— צווייטנס? — האָט מירסקי געפרעגט.

— צווייטנס — האָט זאָגלאָבא געענטפּערט — ווען מיר וואָלטן דורך עפעס אַ סיבה אַרײַנגעפאַרן אין זיינע הענט, וואָלט ער אַנגזאָ אַזוי מקיים-פּסק געווען, אז אַלע סראַקעס אין לייטע וואָלטן געהאַט וועגן וואָס צו קראַקן... קוקט גנעדיקע הערן,

וואָס עס איז געשטאַנען אין בריות, וועלכן קאָואַלסקי האָט געפירט צום שוועדישן קאָמענדאַנט קיין בירושע און איר וועט זיך באַקענען מיטן ווילנער וואַיעוואַדע, אויב איר האָט אים נאָך ביז איצט נישט געקענט!

בא דיראַזיקע ווערטער האָט ער אויפגעקענעפלט דעם אויבער-ראַק און אַרויסגעזנדיק פון אונטערן בוזעם אַ בריוו האָט ער אים דערלאָנגט מירסקין.

— אָבער וואָס איז דאָס: דייטש, אָדער שוועדיש? — האָט דער אַלטער פּולקאַוויק זיך אַנגערופן — ווער פון אייך וועט דעם-דאַזיקן בריוו דורכלייענען?

עס האָט זיך אַרויסגעשטעלט, אַז איין הער סטאַניסלאָוו סקשעטסקי האָט געקענט אַ ביסל דייטש, ווייל ער איז אָפט פון דער היים קיין טאַרין געפאַרן, אָבער דאָס געשריבענע האָט ער אויך נישט געקענט דורכלייענען.

— אויב אַזוי, וועל איך אייך דעם תוכן איבערגעבן — האָט זאגלאָבא געזאָגט — ווען די זעלנער האָבן אין אופיטאַ געשיקט נאָך די פּערד אויף די לאַנקעס, האָב איך געהאַט אַ ביסל צייט, איך האָב זיך דעריבער געהייסן ברענגען פאַר די פּאות אַ יוד, וועלכן אַלע האָבן דאַרט געהאַלטן פאַר אַ גרויסן ידען און האָבן-דיק אַ שווערט איבערן קאַרק, האָט ער אַרויסגעלייענט גענוי אַלץ, וואָס דאַרט שטייט, און מיר מסביר געווען. אין בריוו זאָאויפּטראָגט דער העטכאַן דעם בירושער קאָמענדאַנט און הייסט אים פאַר דעם שוועדישן האַר קעניגס טובה וועגן, אַז נאָכדעם ווי ער וועט צו-ערשט משלח זיין די באַגלייטונג, זאָל ער דערנאָך אַלע, נישט אויסשליסנדיק קיינעם, הייסן דערשיסן, נאָר אַזוי, אַז קיינער זאָל וועגן דעם נישט וויסן.

די פּולקאַוויקעס האָבן אַזש גענומען מיט די הענט פּאַטשן, אַ חוץ איין מירסקין, וועלכער האָט אַ שאַקל געטון מיטן קאַפּ און געזאָגט:

— אויך מיר, וואָס איך קען אים, איז עס געווען קשה אין מיין מוח האָט עס גאַרנישט געקענט באַנעמען, וואָס ער האָט אונדז לעבעדיקערהייט פון קיידאַגי אַרויסגעלאָזט. עס האָבן אונדז אַ גע-

מוזט זיין עפעס סבות, וועלכע מיר וויסן נישט און צוליב וועלכע
ער האט אליין נישט געקענט אנדזן צום טויט פארמשפטן.
— מסתמא האט ער זיך גערעכנט מיט דער עפנטליכער

מיינונג?

— אפשר.

— א פלא פונדעסטוועגן, ווי פארביסן דערדאזיקער שורה
איז! — האט דער קליינער ריטער געזאגט — נאָריס דאָס האָב
איך דאָך, אומאויסגערעדט זאָל עס זיין, ערשט גאַרנישט לאָב:
צוזאמען מיט גאנצהאפן דאָס לעבן אים געראַטעוועט.
— און איך האָב באַ זיין פאַטער, און שפעטער באַ אים
פינף און דרייסיק יאָר געדינט! — האָט סטאַנקעוויטש גע-
זאָגט.

— אַ שרעקלעכער מענטש! — האָט סטאַנסלאַז סקשעווי-
סקי צוגעגעבן.

— אַט אַזאַ מענטש איז בעסער אין פּיסק אַריין נישט צו
קריכן — האָט זאַגלאָבאָ געזאָגט — זאָל אים דער טייל זי-
מען! לאָמיר אויסמיידן אַ שלאַכט מיט אים, דערפאַר אָבער לאָמיר
זיינע גיטער, וואָס וועלן זיך אויפן וועג טרעפן, גוט אים אויסליי-
דיקן. לאָמיר גיין צום וויטעבסקער וואַיעוואָדע, כדי צו האָבן
וועלכן עס איז שוין, וועלכן עס איז האַר הינטער זיך, און אויפן
וועג לאָמיר נעמען, וואָס עס וועט זיך לאָזן, פון די שפּיזיקאַ-
מערס, פון די שטאַלן, שייערס, שפּייכלערס, קעלערס, די נשמו-
מיינע רייסט זיך אַזש דערצו און איר קענט זיכער זיין, אַז איך
וועל פון קיינעם נישט לאָזן דערביי זיך אַריבעריאָגן. וויפיל מיר
וועלן קענען געלט נעמען איבער די זירטשאַפטן, לאָמיר אויך
נעמען. וואָס טוגלדיקע און וואָס מער פאַרזאָרגט מיט כל-טוב
מיר וועלן אָנקומען צום וויטעבסקער וואַיעוואָדע, אַלץ שענער
וועט ער אונדז אויפנעמען.

— ער וועט אונדז אַזוי אויך שיין אויפנעמען — האָט אַס-
קערקאָ זיך אָנגערופן — אָבער ס'איז אַ גוטע עצה, אַז מען זאָל
גיין צו אים און קיין בעסערע וועט איבער קליינער נישט אויס-
קלערן.

— אלע וועלן דערצו מסכים זיין — האָט סטאַקעוויטש צו-
געבן.

— יאָ — האָט הער מיכאַל געזאָגט — צום היטעבסקער
וואַיעוואַדע! זאָל ער זיין יענער פירער, וועגן וועלכן מיר האָבן
גאָט געבעטן.

— אמן! — האָבן די איבעריקע זיך אָנגערופן.
און זיי זענען געפאָרן אַ געוויסע צייט שטיל שווינגנדיק, בין
הער מיכאַל האָט צום סוף זיך גענומען דרייען אויפן זאַטל.
— און אפשר ערגעץ אויפן וועג די שוועדן גלאַט אזוי אַ
ציפּ טון? — האָט ער געפרעגט, ווענדנדיק די אויגן אויף די
חברים.

— מיין עצה איז, אַז אויב עס וועט זיך מאַכן, פאַרוואָס דען
נישט? — האָט סטאַנקעוויטש געזאָגט — מסתמא האָט ראַדזיוויל
דאָרט פאַרזיכערט די שוועדן, אַז ער האָט גאַנץ ליטע אין דער
האנט און אַז אלע וועלן יאָן קאַזשימיעוושן גערן פאַרלאָזן, זאָל-
זשע זיך אַרויסווייזן, אַז דאָס איז נישט וואָר.

— גערעכט! — האָט מירסקי געזאָגט — אויב עפעס אַן
אַפטיילונג וועט אונדז קריכן אין וועג אַרײַן, וועלן מיר איבער
אירע בייכער דורכפאָרן. איך בין אויך מסכים, אַז מען זאָל אויפן
פירשט גופא זיך נישט וואַרפן, ווייל מיר וועלן אים נישט ביי-
קומען. אַ מלחמה-מאַן איז דאָס אַ גרויסער! אָבער אויסמיידנדיק
אַ שלאַכט, וואָלט כדאי געווען זיך אַ פאַר טעג צו דרייען אַרום
קידאָני.

— כּדי אים אַ תל צו מאַכן פון די גיטער? — האָט זאָג-
לאָבא געפרעגט.

— נישט דאָס! נאָר כּדי מער מענטשן צונויפצוקלויבן. מיין
און הער סטאַנקעוויטש פּולק וועלן צו אונדז צושטיין. און אויב
זיי זענען שוין צעקלאַפט, וואָס עס קען אויך זיין, וועלן אויך די
מענטשן יחידים זיך צו אונדז צושאָרן. ס'איז אויך נישט מעג-
לע, אַז עס זאָל אַ ביסל שליאַכטשיצעס נישט צוקומען. מיר
וועלן דעם הער סאַפּיעהאַן אַראַפּברענגען אַ גרעמערע קראַפט.
מיט וועלכע ער וועט לייכט קענען עפעס אונטערברענגען.

באמת, די דאָזיקע אויסרעכענונג איז געווען אַ גוטע, און
אַלס ערשטער ביישפּיל האָבן געקענט דיגען הער ראַכט דראָגנער,
וועלכע זענען אַלע, אַ הויך אים אַליין, און קווענקלעניש אַריבער
צום הער מיכאַל. אַזעלכע האָט געקענט זיין אַ סך אין ראַדוי-
וילס רייען. מ'האַט זיך דערביי געקענט משער זיין, און דער
ערשטער אַנגריף אויף די שוועדן וועט אַרויסרופן און אַלגעמיינעם
אויפשטאַנד אין לאַנד.

הער וואַלאַדיאָוסקי האָט בכּן באַשלאָסן צו לאָזן זיך באַ-
נאַכט אין דער ריכטונג פון פּאַניעוויצש, אין דער סביבה פון
אפיטאַ פּאַרכאָפּן נאָך פון דער לאַדער שליאַכטע, וויפּיל מ'וועט
קענען, און פון דאָרט זיך אַריינצולאָזן טיף אין די ראַגאָווער וועל-
דער, אין וועלכע עס האָבן זיך לויט זיין השערה געמוזט באַהאַלטן די
צעקלאָפּטע ווידערשפּעניק פּולקן. דערווייל האָט ער זיך אָפּגע-
שטעלט אויף אַפּרו לאַפּן טייך לאַוועטש, פּדי די מענטשן און
די פּערר צו קרעפּטיקן.

דאָרט זענען זיי געשטאַנען ביז נאַכט, קונדיק פון די גע-
דיכטענישן אויפן גרויסן וועג, איבער וועלכן עס האָבן זיך פּסדר
געצויגן מחנות פּויערן, וואָס זענען אַנטלאָפּן אין די וועלדער פּאַר
דעם שוועדישן אַנגלויף, אויף וועלכן מ'האַט זיך געריכט.
די זעלבער, וואָס זענען אַרויסגעשיקט געוואָרן אויפן וועג,
האַבן פון צייט-צו-צייט געבראַכט אַיינצלע פּויערן, פּדי צו דערוויסן
זיך עפעס מעגן די שוועדן, אָבער קיין סך האָט מען פון זיי נישט
געקענט דערגיין.

די פּויערן זענען געווען איבערגעשראַקן און יעדער באַזונ-
דער האָט איבערגעחורט, און די שוועדן זענען שוין דאָ, אָבער
קיין גענויע אויפקלערונגען האָט קיינער נישט געקענט געבן.
הען עס איז שוין אינגאַנצן פינסטער געוואָרן האָט הער
וואַלאַדיאָוסקי געהייסן די מענטשן זיך זעצן אויף די פּערד, אָבער
איידער זיי האָבן גערירט, האָט זיך צו אַלעמענס אויערן דער-
טראַגן אַ גענוג דייטלעכער אָפקלאַנג פון גלעקער.

— וואָס איז דאָס? — האָט זאָגלאָבאַ געפּרעגט — צו די
פּמילות איזעס דאָך צו שפּעט?

הער וואָלדיאָזסקי האָט אַ וויילע זיך גוט איינגעהערט.
— דאָס קלינגט מען אויף אַלאַרם! — האָט ער זיך אָנגע-
רופֿן.

דערנאָך האָט ער זיך געזאָגט אין די לענג פֿון דער
רײ.

— און ווייסט נישט עמעצער פֿון אייך — האָט ער גע-
פרעגט — וואָס איז דאָס פֿאַר אַ דאָרף, אָדער שטעטל אין יענער
זײַט?

— קלאַוואַני, הער פֿולקאָזניק! — האָט איינער פֿון די
גאַשטשעוויטשס געענטפֿערט — מיר פֿאַרן דאָרט אַרום מיט פֿאַר-
טאַש.

— איר הערט דאָס קלינגען?

— מיר הערן! דאָס איז אַן אומגעוויינטלעכע זאַך!

הער מיכאַל האָט אַ ווינק געטון צום טראָמפֿייטער און באַלד
האָט צווישן די פינסטערע געדיכטענישן אַ פֿאַגעהילכט די שטיינע
שטים פֿון אַ טראָמפֿייטל. דער פֿולק האָט זיך אַ רוק געטון פֿאַר-
אויס.

אַלעמענס אויגן זענען געווען געווענדט אין דער ריכטונג, פֿון-
וואָנען עס האָט זיך אָנגעטראָגן וואָס אַמאָל אַ היליכקער געקלאַנג;
זיי האָבן טאַקע אומזיסט נישט געקוקט, ווייל אינגליכן האָט אויפֿן האַ-
ריזאָנט אַ בליץ געטון אַ רויט ליכט, וועלכעס איז גרעסער גע-
וואָרן מיט יעדער רגע.

— פֿייער! — האָט מען געשעפֿטשעט און די רײען.

הער מיכאַל האָט זיך אַראָפֿגעבויגן צו סקשעטוסקין.

— שוועדן! — האָט ער געזאָגט.

— מיר וועלן פֿאַרזוכן! — האָט הער יאַן געענטפֿערט.

— עס חידושש מיך גאָר, וואָס זיי צינדן אונטער.

— די שליאַכטע האָט געמוזט שטעלן אַ חידע רשטאַנד, אָדער
די פֿויערן האָבן זיך אויף זיי אַ לאַז געטון, אויב זיי האָבן געוואָלט
אין דער קירך אַריינדריינגען.

— נו, מ'וועט זען! — האָט הער מיכאַל געזאָגט.

און ער האָט אָפֿגעטעמט מיט צופֿרידנהייט.

דא איז הער זאגלאָבא צו אים צוגעריטן.
 — הער מיכאל?
 — וואָס איז?
 — איך זע שוין, אַז איר האָט שוועדיש פלייש דערשנאַפט.
 עס וועט אודאי זיין אַ שלאַכט, וואָס?
 — אַז גאָט וועט צושיקן! אַז גאָט וועט צושיקן!
 — און ווער וועט דעם געפאַנגענעם היטן?
 — וואָס פאַר אַ געפאַנגענעם?
 — אודאי נישט מיך, נאָר קאַוואַלסקין. זעט איר, הער מי-
 כאל, דאָס איז אַ זייער וויכטיק, זאך, אַז ער זאָל נישט אַנטלויפן.
 געדענקט, אַז דער העטמאַן ווייסט גאַרנישט, וואָס עס איז געשען
 און וועט פון קיינעם נישט געוויזן ווערן, אויב קאַוואַלסקי וועט
 אים נישט מודיע זיין. מיטאַרף אים איבערגעבן אין זיכערע הענט,
 הייל בשעת אַ שלאַכט איז לייכט צו מאַכן פליטה, פּרעט, אַז ער
 קען אויך מיט שפיצלעך זיך באַנוצן.
 — ער האָט אַזאָ סיגול צו שפיצלעך, ווי דער וואָגן, אויף
 וועלכן ער זיצט. אָבער איר זענט גערעכט, אַז מען דאַרף עמעצן
 באַ אים איבערלאָזן. ווילט איר אויף אים השגחה האָבן פאַר דער-
 דאָזיקער צייט?
 — הם! אַ שאַד מיר די שלאַכט!... אמת, אַז אין דער
 נאכט באַ פייער זע איך כמעט גאַרנישט. ווען מיר וואָלטן זיך אַזוי
 באַטאָג געדאַפּט שלאָגן, וואָלט איר עס קיינמאָל באַ מיר נישט
 געפועלט... אָבער קוים פּאָדערט דאָס דער טובת-הפּלל, זאָל שוין
 זיין אַזוי!
 — גוט. איך וועל אייך איבערלאָזן אַ פינף מענטשן צו הילף,
 און אַז ער וועט וועלן אַנטלויפן, גיט אים אַ קויל אין קאַפּ אריין
 — איך וועל אים אין די פינגער הי וואָס צעקוועטשן,
 האָט קיין מורא נישט!... אָבער דאָס פייער ווערט דאַרט וואָס
 אַמאָל גרעסער. ווי זאָל איך זיך אַפּשטעלן מיט קאַוואַלסקין?
 — ווי איר ווילט. כּהאַב איצט קיין צייט נישט! — הַט
 הער מיכאל געזאָגט.
 און איז אַרויסגעפאַרן פאַרויס.

די פלאמען האָבן זיך פונאַנדער געגאַסן וואָס אַמאָל ברייטער.
דער ווינט האָט געבלאָזן פון דער זייט פון פייער און צוזאַמען
מיטן געקלאַנג פון די גלעקער געברענגט אַן אָפּהילף פון אַ שי-
סעריי.

— גאַלפּ! — האָט הער וואָלדאַדיאַוסקי אַ קאַמאַנדע גע-
געבן.

4. ק א פ י ט 9.

צופאָרנדיק נענטער צום דאָרף, האָבן זיי איינגעהאַלטן די סריט אין דערזען אַ ברייטע גאַס, וואָס איז אַזוי שטאַרק גע-ווען באַלויכטן פֿון פֿלאַמען, אַז מען וואָלט אויף איר שפּילקעס גע-קענט קלויבן, ווייל פֿון ביידע זייטן האָבן געברענגט אַ פּאַר כאַלדן-פעס און די איבעריקע האָבן זיך ביסלעכווייז פֿון זיי אָנגעכאַפט, ווייל דער ווינט איז געווען אַ גענוג שטאַרקער און האָט אויף די דערלעבנדיקע דעכער געטראָגן די פֿונקען אין גאַנצע סנאַפעס, וועלכע האָבן געהאַט אַ פנים פֿון פייערדיקע פּייגל. אויף דער גאַס האָבן די פֿלאַמען באַלויכטן גרעסערע און קלענערע הייפלעך מענטשן, וועלכע האָבן זיך גיך באַוויגן אין פאַרשידענע זייטן. מענטשלעכע קולות האָבן זיך אויסגעמישט מיטן אָפּקלאַנג פֿון די גלעקער פֿון דער צווישן ביימער באַהאַלטענער קירך, מיט דער ריטשעריי פֿון בהמות, מיטן געפיל פֿון הינט און מיט די זעל-טענע שאַסן פֿון הייסן פֿלי-זיין.

צוקומענדיק נאָך נענטער, האָבן הער וואָלאַד! אַזוי אַז זעל-נער דערזען רייטער, אָנגעטון אין רונדיקע קאַפּעלשן, אָבער

זייער צאל איז נישט געווען גרויס. מאַנכע האָבן זיך געראַנגלט מיט קופּעס פּויערן, וועלכע זענען געווען באַזאַפּנט מיט דרעש-אייזנס און ייִדלעס, און געשאַסן אויף זיי פון פּיסטאָלעטן אין אַרויסגעשטופּט הינטער די כאַלופּעס, אויף די גערטנער; אַ צוויי-טער טייל האָט מיט די שווערטן אַרויסגעטריבן אויפן וועג די אַקסו, קי און שעפּסן. נאָך אַנדערע, וועלכע מ'האַט קוים אַרויס-געווען פון די געדיכטע קנולין פעדערן, האָבן זיך באַהאַנגען מיט עופות, וועלכע האָבן נאָך געקלאַפּט מיט די פּליגל אין גסיסה-געצאַפּל. אַ פּאַר האָבן געהאַלטן פּערד, יעדער צו צוויי אַדער דריי, וועלכע האָבן געהערט צו די אַפיצירן, וואָס זענען אַפנים געווען פאַרנומען מיט ראַבירן די כאַלופּעס.

דער וועג צום דאָרף איז געגאַנגען אַ ביסל פאַרג-אַראַפּ, דורך אַ וועלדל, אַזוי, אַז די לאַדער מענטשן זענען געווען רואים וואינט-גראים און דעריבער זיך רויק געקענט צוקוקן צום איבער-פאל פון שונא, צו דער שרפה, וואָס באַ איר שיין האָט מען דייט-לעך געקענט פונאַנדערשיידן די פרעמדע זעלנער, די דאָרף-לייט. די ווייבער, וואָס זענען געשלעפט געוואָרן צווישן די רייטער, און די מענער, וואָס האָבן זיך פאַרטיידיקט אין נישט געאַרדנטע קי פעס. דאָס אַלץ האָט זיך האַסטיק באַווויגן, ווי די פּופּעס און קריפּן-שפּיל, און דערביי האָבן זיך געהערט געשרייען, קולות אַ געקלאַנג און אַ געיאַמער.

דאָס פּייער האָט איבערן דערפל געפלאַטערט מיט דער פּלאַמיקער גושיבע און געקנאַקט וואָס אַמאָל שרעקלעכער. דערנענטערנדיק זיך מיטן פּולק צום אויפגעפלאַטן טויער האָט הער וואָלדל-אָוסקי געהייסן איינהאַלטן די שריט. ער האָט געקענט אָנגרייפן און מיט איין קלאַפּ כאַרטיליקן די אָנפאַלער וועלכע האָבן זיך אויף גאַרנישט געריכט; דער קליינער ריטער האָט אָבער באַשלאָסן „צו פאַרזוכן די שוועדן“ אין אַן אָפּענע אמתער שלאַכט, ער האָט דעריבער בפּיוון געמאַכט אַזוי, אַז מ'זאָל אים באַמערקן.

אַ פּאַר רייטער, וואָס זענען געשטאַנען באַם טויער, האָבן טאַקע די ערשטע באַמערקט דעם אָנקומענדיקן פּולק. איינער פון

זיי האָט אַ שפּרונג געטון צום אָפיציר וועלכער איז אין מיטן
זעב געשאַנען מיט אַ הוילער פעכט-שווערט צווישן אַ גרעסערער
קופּע רייטער, און גענומען עפעס רעדן צו זיי, אַנזוינדיק מיט
דער האַנט אין דער ריכטונג, פון וואָנען דער וואָלד-אַד-אַוסקי האָט
זיך אַראָפּגעלאָזט מיט זיינע מענטשן. דער אָפיציר האָט מיט דער
האַנט פּאַרשטעלט די אויגן און אַ וויילע געקוקט, דערנאָך האָט
ער געגעבן אַ צייכן און באַלד האָט אַ דייטלעכער אָפּקלאַנג פון אַ
טראַמפּייטל אָפּגעהילכט צווישן די פּאַרשידענע מענטשלעכע און
חיפשע קיחות.

און דאָ האָבן אונדזערע רייטער געקענט באַוונדערן די
פלינקייט פון שוועדישן זעלבנער; וואָרים קום האָבן זיך נאָר
דעהערט די ערשטע טענער זענען שוין אַ טייל פון די רייטער
אין גרעסטן איילעניש אַרויסגעפאלן פון די כאַלופּעס, אַ צווייטער
טייל האָט אַוועקגעוואָרפן די צוגעראַפּירטע זאכן, די אַקסן, שעפּסן,
און געלאָפּן צו די פּערד.

פּהרף-עין האָבן זיי זיך אויסגעשטעלט אין געהעריקע רייען,
וואָס אויף זייער אַנבליק איז דער קליינער רייטער אַזש נתפעל
געוואָרן, אַזוי צוגעקליבן זענען די זעלבנער געווען. אַלע זענען זיי
געווען געוויקסיקע און געזונטע יונגען, אַנגעטון אין קאַפּטאַנעס
מיט לעדערנע גארטלעך. נ. כן אַקסל, אין איינהייטלעכע שוואַרצע
קאַפּעלשן מיט אַן אויפגעהויבענעם ראַנד פון דער לינקער זייט;
אַלע האָבן זיי געהאַט עגאַליקע קאַשטאַן-ברוינע פּערד און זיי
זענען געשטאַנען ווי אַ מויער, מיט די פעכט-שווערטן פאַ די
אַרעמס, קוקנדיק שאַרף אַבער רויק אין דער זייט פון וועג.

אַבער פון דער ריי האָט זיך אַרויסגערוקט אַן אָפיציר מיט
אַ טראַמפּייטער. ער האָט אַפּנים געוואָלט פּרעגן, וואָס פאַר אַ
מענטשן זענען דאָס די, וואָס דערנענטערן זיך אַזוי לאַנג-
זאַם.

ער האָט משמעות געמיינט, אַז דאָס איז עפעס ראַדזוויילעס אַ
פּולק, פון וועלכן ער האָט גישט דערוואַרט קיין אַנגריף. ער האָט
דעריבער גענומען פאַרן מיט דער שווערט און מיטן קאַפּעלשן.

און דער טראַמפּייטער האָט כסדר געטרומייטערט צום צייכן, און זיי ווילן זיך צוויפרעדן.

— זאָל נאָר עמעצער צו זיי אויסוויסן פון אַ פּיסטאָלעט — האָט דער קליינער ריטער זיך זינגערופן — פּדי זיי זאָלן וויסן, וויף וואָס זיי האָבן זיך פון אונדז צו ריכטן!

אַ שאַס האָט אַ קנאל געטון, אָבער די קוילן זענען נישט דערגאַנגען, ווייל עס איז געווען צו ווייט. דער אָפיציר האָט אָפּנים נאָך אַלץ געמיינט, און דאָס איז עפעז אַ מיספּאַרשטענדע-ניש, ווייל ער האָט גענומען נאָך שטאַרקער שרייטן און פּאָכן מיטן קאַפּעלוש.

— גיט זשע אים אַ צווייט מאָל! — האָט הער וואָלאַדיאַוו-כקי אויסגעשריגן.

נאָכן צווייטן שאַס האָט דער אָפיציר זיך אומגעזרייט און איז אַוועק, הגם נישט זייער אייליק, צו זיינע מענטשן, וועלכע האָבן זיך אויך צו אים דערנענטערט מיט קליינע טריט. די ערשטע ריי פון די לאַדער מענטשן איז שוין אַריינגעפאַרן אין טויער.

דער שוועדישער אָפיציר האָט צופאַרנדיק אַ געשריי געטון אויף זיינע מענטשן; די פּעכט-שווערטן, וועלכע האָבן ביז איצט געשטאַרט נאָ די אַרעמס כּוּן די רייטערס, האָבן זיך אויסגעבויגן און געפליבן אַראָפּהינגען אויף די גאַרטלען — דערפאַר האָבן אַלע מיטאַמאָל אַרויסגעזוימען די פּיסטאָלעטן פון די שייטן און זיי אָנגעשפּאַרט אויף די שטרוי-בינטלעך פון די זאָלען, האַלטנדיק די לונגעס אינדערהיין.

— אַן אויגעצייכנטער זעלנער! — האָט וואָלאַדיאַווסקי אַ ברום געטון, זעענדיק די גיכקייט און די כּמעט מעכאַנישע איינ-צייטקייט פון זייערע באַוועגונגען.

באַ דיזאַזיקע ווערטער האָט ער זיך אומגעקוקט אויף זיינע מענטשן, צי די רייטן זענען אין אַרדנונג, האָט זיך אויסגעגלייכט אויפן זאָטל און אַ געשריי געטון:

— פּאַרויס!

די לאדער האָבן זיך אַרצפגעבויגן צו זיי העלדער פון די פערד און זיך אַ לאַז נעטון פאַרויס, ווי אַ וויכער.

די שוועדן האָבן זיי צוגעלאָזט נאָנט און באַלד געשאַסן פון די פיסטאַלעטן, אָבער דער זאַלף האָט קיין סך נישט געשאַדט די לאַדער, וואָס זענען געווען באַהאַלטן הינטער די פערדישע קעפּ, קוים אַ פאַר האָבן אַרויסגעלאָזט די צוימען פון די הענט און זיך אויסגעבויגן אויף הינטן, די איבעריקע זענען צוגעלאָפּן און צונויפגעשטן סך זיך מיט די רייטער ברוסט צו ברוסט.

די וויישע לייכטע פולקן האָבן נאָך באַנוצט שפּיון, וועל-כע עס האָבן אין קרוין-הייל געברויכט נאָר די הונדערן אָבער הער וואָרדאָיאָוסקי, וועלכער האָט זיך געריכט אויף אַ שלאַכט אין ענגשאַפט, האָט נאָך פריער אויפן וועג זיי געהייסן אַריינשטעקן, עס איז דעריבער באַלד געקומען צו אַ געראַנגל אויף שווערטן.

דער ערשטער אימפעט האָט נישט באַוווּן דורכצערייסן די שוועדן, אָבער ער האָט זיי צוריקגעשטופּט אַווי, אז זיי האָבן גע-נומען זיך צוריקציען, האַקנדיק און שטויסנדיק מיט די שווערטן, און די לאַדער האָבן זיי מיט אַ ווילדער רציחה צוריקגעשפּאַרט אין דער לענג פון דער גאַס. הרגים גענען ג פאַלן גאַנצע חזרים. דאָס געדראַנג איז געוואָרן וואָס אַמאָל גרעסער; דאָס געקלימפער פון די שווערטן האָט פאַריאַגט די איבערגעשראַקענע פּויערן פון דער ברייטער גאַס, אין וועלכע עס איז פון די ברענענדיקע הייזער געווען הייס נישט צום אויכהאַלטן, הגם די הייזער זענען פון וועג און פון די פאַרצוימונגען געווען אָפּגעטיילט דורך גערט-נער.

די שוועדן, וועלכע זענען געשטויסן געוואָרן מיט וואָס אַמאָל אַ גרעסערער קראַפט, האָבן זיך פאַמעלעך צוריקגעצויגן, אָבער שטענדיק אין אַ גוטער אַרדנונג. ס'איז, איבעריקנס, זיי שווער גע-זען זיך פּונדערצושפּרייטן, ווייל שטאַרקער פּלויטן האָבן דעם וועג פאַרשפּאַרט פון ניידע זייטן, וויילנווייז האָבן זיי געפרוּווט זיך פאַרהאַלטן, אָבער זיי האָבן זיך נישט געקענט קיין עצה געבן. געווען איז דאָס אַן אויסטערלישע שלאַכט, אין וועלכע עס האָבן צוליב דעם לפּי-ערך ענגן נלאָץ געקעמפט נאָר די ערשטע

ריינען, די ווייטערדיקע האַפן נאָר געקעט שטופן די, וואָס זע-
 גען געשטאַנען אין די פּאָדערשטע שורות. אָבער טאַקע דערפאַר
 איז דער קאַמף פאַרוואַנדלט געוואָרן אין אַ ווילדע שחיטה.
 הער וואָלאַדיאָוסקי, וועלכער האָט פּריער געהאַט געבעטן
 די אַלטע פּוילקאוויקעס און יאָן סקשעטיוסקין, אז זיי זאלן בשעת
 דער אַטאַקע האַפן השגחה אויף די מענטשן, האָט זיך געלאָזט וויל-
 גיין אין דער ערשטער ריי, יעדע ווילע איז פאַר אים אין ענג-
 שאַפט אַ שוועדישער קאַפעלוש פאַרפאַן געוואָרן ווי ער וואָלט
 אין דער ערד איינגעזען; פון צייט צו צייט איז אַ שווערט
 אַרויסגעשליידערט געוואָרן פון אַ רייטערס האַנט און געפלוין
 מיט אַ געפייף איבער דער ריי און גלייכצייטיק האָט זיך דער-
 הערט אַן אימהריק מענטשעך געשריין און ווידער איז אַ קאַפע-
 לוש פאַרפאַן געוואָרן; עס האָט אים פאַרביטן אַ צווייטער, דעם
 צווייטן אַ דריטער, אָבער הער וואָלאַדיאָוסקי האָט פּסדר זיך
 גערוקט פאַרויס, זיינע קליינע אייגעלעך האַפן געלויכטן ווי צוויי
 ביינע פּייערלעך און ער האָט זיך נישט פאַרגעסן אין נישט פאַר-
 לירן, נאָר געפאַכעט מיט דער שווערט ווי מיט אַ סערפּ; ווילנ-
 ווייז, ווען ער האָט אויף דער לענג פון דער שווערט נישט גע-
 האָט קיינעם פאַר זיך, האָט ער אויסגעדווייט דאָס פנים און די
 קלינג אַ ביסל אויף רעכטס אָדער אויף לינקס אין פּהרף-עין אַראָפּ-
 געשליידערט אַ רייטער מיט אַ לפנים אימבאָדייטנדיקער באַוועגונג,
 און מוראדיק איז ער געווען מיט זיינע דאָזיקע קליינע, אָבער
 בליציקע, כמעט נישט מענטשעכע באַוועגונגען.
 פונקט ווי אַ כרוי, וואָס פליקט קאַנאַפיעס, נורעט זיך איין
 אין זיי אַזוי, אז זי ווערט פון זיי אינגאַנצן פאַרשטעלט, אָבער
 פון די בלויון, וואָס אַנזשטייען, דערקענט מען לייכט איר וועג,
 אַזוי איז ער אויך ווילנזייז בעלם געוואָרן פון די אויגן אין
 המון פון די געוויקסיקע מענער, אָבער דאָרט, ווי זיי זענען גע-
 פאַרן ווי די זאַנגען אונטערן סערפּ פון שניטער, וואָס שניידט
 אונטער דאָס קאָרן פון אונטן, דאָרט איז ער טאַקע געווען. סטאַ-
 ביסלאָוו סקשעטיוסקי און דער טריבער יוזוואַ בוטריים, אָדער, ווי
 מען רופט אים, אַן-פיס, זענען גענאָג גען האָרט הינטער אים.

צום סוף האָבן די שוועדישע הינטערשטע רייען געזען זיך אַרויסרוקן פון די פאַרצוימונגען אויפן גרעסערן לוסט-גאַרטן פאַר דער קירך און גלאַקן-טורעם, און נאָך זיי האָבן זיך אַרויס-גערוקט אויך די פאַדערשטע שורות. ס'האַט זיך דערהערט אַ קאַ-מאַנדע פון אַפֿיציר, וועלכער האָט אַפנים געהאַלט אַלע מענטשן מיטצמאַל אַריינפירן אין די שלאַכט, און דער רייען נון די ריי-טער, וואָס זענען ביז איצט געווען אויכגעשטעלט אין אַ גראַדן עק, האָבן זיך כהרף-עין אויסגעצויגן אין די ברייט אין אַ לאַנג-גער ליניע, ווילנדיק שטעלן אַ ווידערשטאַנד מיטן גאַנצן פראַנט.

אַבער יאָן סקשעטוסקי, וועלכער האָט געהאַכט איבערן אַלגעמיינעם גאַנג פון דער שלאַכט און אַנגעפירט מיטן פראַנט פון פּוּלַק, האָט נישט נאָכגעטון דעם ביישפּיל פון שוועדישן קאַ-פיטאַן, דערפאַר האָט ער זיך מיטן גאַנצן אימפעט אַ לאַנגגעטון פאַרויס אין אַ צונויפגעפירעטער קאַדומע, וועלכע האָט אַנטרעפּן-דיק אויף די שוין שוואַכערע שוועדישע וואַנט, זי תּכּף-ומיד דורכגעקלאַפט ווי מיט אַ קליין, און ער האָט זיך האַסטיק אַ קער געטון צו דער קירך, צו דער רעכטער זייט, און ייגפאַלנדיק מיט דערדאָזיקער באַוועגונג אין רוקן פון איין העלפט פון די עווען און צו דער צווייטער העלפט זענען מירסקי און סטאַנקעוויטש צוגעשפּרונגען מיטן רעזערוו, האָבנדיק הינטער זיך אַ טייל פון די לאַדער מענטשן און קאַוואַלסקיס אַלע דראַגונער.

עס האָבן זיך איצט צעפלאַקערט צוויי שלאַכטן, אַבער זיי האָבן שוין לאַנג נישט געדויערט. דער לינקער פּליגל, וועלכן סקשעטוסקי האָט אַנגעגריפּן, האָט נישט באַוווּן זיך צו פאַרמירן און זיך פרייער פון אַלע צעשאַטן; דער רעכטער פּליגל, אין וועלכן דער אַפֿיציר גופא איז געווען, האָט לענגער געשטעלט אַ ווידערשטאַנד, אַבער מחמת דעם, וואָס ער איז געווען צופיל אויסגעצויגן, האָט ער גענומען זיך ברעכן, מיטן אין צום סוף האָט ער נאָכגעטון דעם ביישפּיל פון לינקן פּליגל.

דער גאַרטן איז געווען גרויס, אַבער צום אומגליק פון אַלע זייטן מיט אַ הויכן פּלוּט אַרומגעצוימט, און דאָס קעגנאָ-

בערדיקע טויער האָט די קירך-דינע-שאַפט, וועלכע האָט געזען
זיי עס האָלט, פאַרמאכט און אונטערגעשפּאַרט.

די צעשפּרייטע שווערן זענען דעריבער געלאָפּן אַזויס און
אַרום, און די לאַדער האָבן זיי נאָכגעיאָגט. דאָ און דאָרט האָבן
זיך גרעסערע קופּעס געשלאָגן אויף שווערן; דאָ אין דאָרט
האָט די שלאַכט זיך פאַרוואַנדלט אין אַ ריי דויעלן און אַ מאַן
האָט זיך צוואַנגעשטויסן מיט אַ מאַן, אַ שווערט האָט זיך גע-
קרייצט מיט אַ שווערט, פון זייט צו זייט האָט אַ שאַס פון אַ
פיסטאָלעט אַ זעק געטון. דאָ און דאָרט האָט אַ רייטער זיך
אַרויסגעדרייט פון אונטער איין שווערט און באַלד אַנגעלאָפּן
אונטער אַ צווייטער. דאָ און דאָרט האָט אַ שוועד אָדער אַ לייט-
זוינער זיך אַרויסבאַקומען פון אונטער אַן אומגעוואָרפענעם פערד
און איז באַלד געפאַלן אונטערן שניט פון אַ שווערט, וואָס האָט
אויף אים געוואָרט.

אין דער מיט פון גאַרטן זענן געלאָפּן צעבריקעוועטע פערד
אַן רייטער, מיט פון שרעק פונאנדערגעבלאָזענע נאָזל כער און
צעפלאַשעטע גזשפּעס; מאַנכע האָבן זיך אייס דאָס אנדערן גע-
ביסן, אַנדערע, בלינד-געוואָרענע און צעוילדעוועטע, האָבן זיך
מיטן הינטן אומגעקערט צו די זיך ראַגלענדיקע קופּעס און גע-
קלאַט אין זיי מיט די קאַפּיטעס.

אַראָפּשליידערנדיק אַגב-אורחא די שוועדישע רייטער, האָט
הער וואַלאַדזשאַווסקי איבערן גאַצן גאַרטן מיט די אויגן דעם אָפּ-
ציר געזוכט. צום סוף האָט ער באַמערקט, ווי ער פאַרטיידיקט
זיך קעגן צוויי בוטרימס און האָט אַ שפּרינג געזון צו אים.
— אין אַ זייט — האָט ער אַ גשריי געטון אויף די בוס-
רימס — אין אַ זייט!

די געהאַרכזאמע זעלנער זענען אַזעקגעשפּונגען — און
דער קליינער רייטער איז צוגעלאָפּן און זיך אַזוי האַסטיק צוואַ-
געבנעשטויסן מיטן שוועד, אַז די פערד האָבן זיך אַזש אויף די
הינטנס אַראָפּגעזעצט.

דער אָפיציר האָט ווייזט אויס געוואַלט מיט אַ שטאַך דעם
קעג ער פון פערד אַראָפּזעצן, אָבער הער וואַלאַדזשאַווסקי האָט

אונטערגעשט דאָס הענטל פֿון דראָגונער-שווערט, האָט געמאַכט
א גליציקן האַלב-עיגול גון די שווערט איז פֿון אַפיצירס האַנט
אַרויסגעשפרונגען. דער אַפיציר האָט זיך אַראָפּגעבויגן צו דער
שייד, אָבער אין דער רגע האָט ער באַקומען אַ שניט אין דער
באַק און אַרויסגעלאָזט די לייצעס פֿון דער ליינקער האַנט.

— לעבעדיקערהייט אים נעמען! — האָט וואָלאָדיאָוסקי
אַ געשריי געטון אויף די בוטרימס.

די לאָודער האָבן אַ כאַפּ געטון דעם פֿאַרווונדעטן און אונט-
טערגעהאַלטן דעם זיך וואָקלדיקן אַפיציר אויפֿן זאָטל, אין דער
קליינער ריטער האָט זיך אַ לאָז געטון טיף אין גאַרטן אַריין און
ווייטער זיך געיאָגט נאָך די רייטער, לעשנדיק זיי פֿאַר זיך ווי
די ליכט.

אַבער די שוועדן האָבן שוין אומעטום גענומען זיך אונטער-
געבן דער אין האַנט-געפעכט און אין איינצל-געראַנגל געשיקטע-
רער שליאַכטע. מאַנכע האָבן אַנכאַפּנדיק די שווערטן פֿאַר די
שאַרפֿן זיי אויסגעשטרעקט מיטן הענטל צו די קעגנער, אַנדערע
האַבן געוואָרפֿן דאָס געווער צו די פּיס; דאָס וואָרט: „פֿאַרדאַן!“
האַט געהילכט, וואָס אַמאַל אַפּטער אויפֿן קאַמף-פּלאַץ. אָבער
מ'האַט דערויף נישט געקוקט, ווייל הער מיכאַל האָט געהייסן
נאָר אַ פֿאַר פֿאַרשוויגען. זעענדיק דאָס, האָבן די איבעריקע זיך
וידער אַ ריס געטון צום קאַמף און זיי זענען אומגעקומען, ווי
עס פֿאַסט פֿאַר זעלנער, נאָך אַ מסירת-נפשדיקער פֿאַרטיידיקונג,
אויסקויפּנדיק מיט אַ שפּאַר ביסל בלוט דעם אייגענעם טויט.
מיט אַ שעה שפעטער האָט מען פֿאַרענדיקט דאָס אויסקוילן
דעם יתר-הפּלטה.

די פּויערן האָבן זיך, דורכן וועג פֿון דאָרף, אין גאַנצע
מחנות אַ וואָרף געטון אויפֿן גאַרטן כאַפּן די פּערד, דערקוילן
די פֿאַרווונדעטע און אַראָפּרייסן אַלץ פֿון די געפּאַלענע.
אַזוי האָט זיך אויסגעלאָזט דאָס ערשטע באַגעגעניש פֿון די
ליטווינער מיט די שוועדן.

בינו-לבינו האָט הער זאַגלאָבאַ, וועלכער איז פּונדערווייטנס
געשטאַנען אין וועלדל מיטן וואָגן, אויף וועלכן הער ראָך איז

בעלעבן, געמוזט אויסהערן די ביטערע תוכחה זיינע, אז הגם ער
איז אן אייגענער, האָט ער אים פונדעסטוועגן אזוי מיאוס פא-
האַנדלט.

— איר האָט מיך, פעטער, אוימגליקלעך געמאַכט, אז איך
וועל שוין מער קיין תקימה נישט האָבן, וואָרים לא-די, וואָס אין
קיינאָני וואָרט אויף מיר אַ קויל אין קאַפּ, וועט נאָך מייַן נאַמען
באַדעקט ווערן מיט אַן אייביקער שאַנד. פֿין איצט אָן, ווער
עס וועט וועלן זאָגן: שוטה, וועט קענען זאָגן: ראָך קאַ-
וואַלסקי!

— און דעם אמת געזאָגט, וועלן זיך נישט געפינען קיין
סך, וואָס זאָלן אים וועלן אָפּשאַרן — האָט זאָגלאַבאָ געענט-
פערט — און די בעסטע ראייה איז, אז דו הידושסט זיך איבער
דעם, וואָס איך האָב דיך אין אַ סכנה אַרייַן געפירט, איך, וואָס
איך האָב מיטן קרימער כאָן זיך אזוי געשפּילט, ווי מיט אַ פופע.
וואָס האָטו זיך, חמור-קאַפּ, געטראַכט, אז איך וועל דיך לאָזן
מיך צוזאַמען מיט חשובע מענטשן קיין ביזשע פירן און אונדו
די שווערן אין פּיסק אַרייַנזאַרפן, אונדו, די גרעסטע מענטשן,
די צירונג פון דער רע. ופליק!

— דאָס האָב איך דאָך נישט פון אייגענעם ווילן אייך גע-
פירט אַהין!

— אָבער דו ביסט געזען אַ משרת באַם תּלּין און דאָס
איז פאַר אַ שליאַכטשיץ אַ חרפה, דאָס איז אַ שאַנד, וואָס דו
מוזסט אָפּוואַשן, אַנישט וועל איך פאַרלייקענען דיך אין אַלע קאַ-
וואַלסקיס. זיין אַ פּונד איז ערגער ווי זיין אַ רשע, אָבער זיין
אַ העלפער פֿין עמעצן, וואָס איז ערגער פֿון אַ רשע, איז די
גרעסטע געמיינהייט!

— איך האָב געדינט דעם העטמאַן!

— און דער העטמאַן דעם טייוול! האָטו איצט! ... ביסט
אַ שוטה, ראָך, זאָלסט עס וויסן איינמאַל פאַר אַלע מאָל און אין
וּפּוּחִים זיך נישט אַרייַנגלאָזן, אין האַלטן זאָלסטו זיך באַ מיין
פּאַלע, וועט נאָך פֿון דיר אַ מענש אַרויסקומען, ווייל וויסן וואָל-

סטו, און נישט איינער איז שוין דורך מיר ערליך-לגדולה גע-
וואָרן.

דעם ווייטערדיקן שמועס זייערן האָט איבערגעהאַקט דאָס
קנאַלן פֿון אַ שיסעריי, ווייץ גראַד האָט זיך אין דאָרף די
שלאַכט אָנגעהויבן. דערנאָך האָט די שיסעריי אויפגעהערט.
אַבער דאָס געפילדער האָט כסדר אָנגעהאַלטן און די געשרייען
זענען דערגאַנגען אַזש ביי צו יענעם אָפגעלעגענעם אָרט אין
וועלדל.

— הער מיכאַל אַרבעט שוין דאָרט — האָט זאָגלאָבאָ גע-
זאָגט — גרויס איז ער נישט, אַבער ער בייסט ווי אַ שלאַנג. זיי
וועלן דאָרט פֿון דידאַזיקע מעב-לימדיקע טיילחאָגים די הויט
אַראַפשינדן. כ'וואָלט בעסער וועלן דאָרט, אידער דאָ זיין, און דורך
דיר מוז איך בלויו זיך צוהערן פֿון דאָזיקן וועלדל. אזוי דאַנק
סטו דאָס מיר אָפּ? טוט דאָס אָן אייגענער?
— און פאַרוואָס זאָל איך אָפדאַנגען.

— פאַר דעם, וואָס דער בוגד אַקערט נישט מיט דיר ווי
מיט אַן אַקס, הגם דו טויגסט צום אַקערן מער, ווי צו עפעס אַנ-
דערש, ווייל דו בייסט אַ טפּש און אַ געזונטער יונג דערצו, פאַר-
שטייסט? ... עי! דאָרט הערט וואָס אַמאָל הייסער... הערסט? דאָס
מוזן אורדאי די שוועדן אזוי ריטשען, ווי די קעלבלעך אויפן פאַ-
שע פֿלאַץ.

דאָ איז זאָגלאָבאָ געזאָרן ערנסט, ווייל ער איז אַ ביסל
געווען אומרויך; מיטאַמאָל האָט ער, קיקנדיק דעם הער ראָך שאַרף
אין די אויגן אַריין, אַ פרעג געטון:

— וועמען ווינטשסטו אַ נצחון?

— פאַרשטייט זיך, אַז אונדזערע.

— זעסטו! און פאַרוואָס נישט די שוועדן?

— ווייל איך וואָלט זיי אויך וועלן שלאָגן, וואָס אונדזער,

איז אונדזער!

— דאָס געוויסן וועקט זיך אין דיר... און ווי אזוי האָסטו
געקענט אייגו בלוט צו די שוועדן אַזעקפירן?

— ווייל כ'האָב געהאַט אַ באַפעל.
 — אָבער איצט האַסטו נישט קיין באַפעל?
 — אַוודאי נישט.
 — איבער דיר האַט איצט צו באַפעלן הער וואַלאַד־אַווסקי
 אין נישט קיין אַנדערער!
 — גו, יאָ... אַזוי איז עס טאַקע!
 — דו דאַרפסט טון דאָס, וואָס הער וואַלאַד־אַווסקי הייסט
 דורך...
 — ווייל כ'מוז.
 — און אַט הייסט ער דורך קודם־כל זיך אַפּוואַגן פון ראַ-
 דזיחילן און נישט דינען מער אים, נאָר דעם פּאַטערלאַנד.
 — סטייטש? — האַט הער ראַך געפרעגט, קראַצנדיק זיך
 אין קאַפּ.
 — אַ באַפעל! — האַט זאַגלאַבאַ אַ געשריי געטון.
 — איך פּאַלג! — האַט הער ראַך אַפּגעענטפּערט.
 — איז גוט! באַ דער ערשטער געלעגנהייט וועסטו די
 שוועדן שלאַגן!
 — אַז אַ באַזעל, איז אַ באַפעל! — האַט קאַוואַלסקי גע-
 ענטפּערט אין טיף אַפּגעעטעמט, ווי אַ שווערע משאַ וואַלט אים
 פון דער ברוסט אַראַפּגעפּאַן.
 זאַגלאַבאַ איז אויך געווען צופרידן, ווייל ער האַט זיך גע-
 האַט זיינע פּלענער בנוגע דעם הער ראַך. און אַזוי האַבן זיי
 אייניגעם גענומען זיך איינהערן אין די זיך אַנאַראַגנדיקע אַפּ-
 קלאַנגען פון דער שלאַכט און געהאַרכט אַזוי אַ שעה צייט, ביז
 אַלץ האַט זיך נישט אייגעשטילט.
 זאַגלאַבאַ איז געוואָרן וואָס אַמאָל אומרויקער.
 — זאַלן זיי האַבן געליטן אַ מפּלה?
 — פּענטער, אַן אַלטער מיליטער-מאַן זאַל רעדן אַנעלכע
 זאַכן! ווען מ'וואַלט זיי צעקלאַפּט, וואַלטן זיי דאָך לעבן אונדז
 קופּעסחייז צוריקגעקערט...
 — אמת!... כ'זע, אַז אויך דיין קאַפּ טויג נאָך צו
 עפעס.

— דער פֿײַער הערט טריט? זיי גייען פֿאַמעלעך. זיי האָבן
אודאי די שוועדן אויסגעקוילעט.

— אוי! זענען דאָס גאַר אונדזערע לייט? איך וועל אפשר
אַזעגנרייטן, וואָס?

באָ דידאַזיקע ווערסער האָט הער זאַגלאָבאָ אַראָפּגעלאָזט
די שווערט אויפן רימען, האָט גענומען דעם פיסטאַלעט אין דער
האַנט אַריין און זיך אַ לאָז געטון פֿאַרויס. אינגיכן האָט ער פֿאַר
זיך דערזען אַ שוואַרצעכע מאַסע, וועלכע האָט זיך לאַנגזאַם באַ-
ווינגן אויפן וועג; צו דערזעלבער צייט האָט זיך צו אים דער-
טרעגן אַ ווידערקול פֿון שמועסן.

פֿאַרנט זענען געריטן אַ פֿאַר מענטשן, וועלכע האָבן צווישן
זיך הויך געשמועסט און באַלד האָט זיך אָן הער זאַגלאָבאָס
איערן אָפּגעשלאָגן; די אים באַקאַנטע שטים פֿון הער מיכאַל, וועל-
כער האָט געזאָגט:

— ווילע יונגען! כִּיזייט נישט, ווי זייערע פֿוס-גייער זעען
אויס, אָבער די רייטער זענען אויסגעצייכנט!

זאַגלאָבאָ האָט אַ זעץ געטון דעם פערד מיט די שפֿאַרנס.
— וואָס מאַכט איר?! וואָס מאַכט איר?! איך בין שוין
געחאָרן אומגעדולדיק און געוואַלט אין פייער אַריין פֿלעען...
איז קיינער נישט פֿאַרווונדעט?

— אַלע זענען, גאָט צו דאַנקען, געוונט! — האָט הער מי-
כאַל געענטפערט — אָבער מיר האָבן עטלעכע און צ אַנציק גו-
טע זעלנער אָנגעוויירן.

— און די שוועדן?

— מיר האָבן זיי אַלע אַוועקגעלייגט.

— הער מיכאַל, איר האָט דאָרט געמוזט זיך לאָזן וויל-
גיין, ווי אַ הונט אין אַ ברונעם. איז עס אָבער געזען אַ יושר ניד
דאָ איבערצולאָזן אויף דער וואַך? די נשמה איז מיר שווער נישט
אויסגעגאַנגען, אַזוי שטאַרק האָט זיך מיר שוועדן פֿלייש פֿאַרגלוסט.
רויערהייט וואַלט איך זיי געגעסן!

— איר קינט אויך גערצטענע קריגן, ווייל עס האָבן זיך
דאָרט אַ פּאַר אייפן פּייער צוגעברענגט.
— זאָלן זיי די הינט פרעסן, אין געזאַנגענע האַז איר
עפעס ?

— פאַרהאַן אַ ריטזייסטער און זיבן רייטער.
— און וואָס האָט איר בדעה מיט זיי צו מאַכן ?
— כּוואַלִיט זיי געהייסן אייפהענגען, ווייל זיי זענען ווי
רוצחים דאָס אומשולדיקע דאָרף באַזאַלן און די מענזשן געקוי-
לעט... אָבער יאָן זאָגט, אַז דאָס גייט נישט
— ה'רש-זשע זיך צו גנעדיקע הערן, וואָס מיר איז פאַר
דער צייט דאָ איינגעפאַלן. מען דאָרף זיי נישט הענגען, נאָר
אדרבה, אָפּלאָזן זיי וואָס גיכער קיין בירושע.
— פאַרוואָס עפעס ?

— איר קענט מיך אַלס זעלנער, וועט איר מיך איצט ק-
נען אויך אַלס מ'זוכה-מאַן. די שוועדן לאָמיר אָפּלאָזן, אָבער לאָ-
מיר זיי נישט זאָגן, ווער מיר זענען. אדרבא, לאָמיר זיי זאָגן,
אַז מיר זענען ראַדזיווילס מ'זעטן, אַז אויפן באַזעל פּוין העט-
מאַן האָבן מיר אויסגעקוילעט די דאָזיקע אָפּטיילונג און אַז מיר
וועלן ווייטער קוילן די אַזע, וואָס מיר וועלן באַגענענען, ווייל
דער העטמאַן האָז נאָר דורך אַ שפּיצל געמאַכט דעם אָשטעל.
אַז ער גייט אַריבער צו די שוועדן. זיי וועלן זיך דאָרט פאַר די
קעפּ רייסן און מיר וועלן דורך דעם שטאַרק דעם העטמאַנס אָג-
זען אונטערגראָבן. אויב דערדאָזיקער איינפאַל איז נישט מער
ווערט פּוין אייער נצחון, זאָל מיר אַן עק ווי באַ אַ פּערד אַרויס-
וואַקסן. וואָרים איר מוזט וויסן, אַז עס וועלן דערפון אַרויסקומען
צרות אי פאַר די שוועדן און אי פאַר ראַדזיווילן. קיידאַנגי איז
ווייט פון בירושע, און ראַדזיוויל פון פּאַנטוסן איז נאָך ווייטער.
ביז זיי וועלן זיך קלאָר מאַכן, ווי און וואָס עס איז געשען, אַז
רעכט, אַז זיי זאָלן זיך צעשלאָגן! לאָמיר אָנגאַבן אַ מחלוקת
צווישן בוגד און די איבערפאַלער און ווער וועט דעם גרעסטן
בוצן האָבן דערפון, אויב נישט די רעפּובליק ?
— אַ טייערע עצה איז דאָס און זי איז טאַקע מער ווערט

פון דעם נצחון, אז די קוילן זאל אים טרעפן! — האָט סטאַג-
קעוויטש זיך אָנגערופן.

— איר האָט אַ קאַפּ ווי אַ קאַנצלער — האָט מירסקי צו-
געגעבן — וואָרום אז דאָס וועט אַרײַנטראַגן אַ צעטומלעניש אין
זייערע רײען, איז גאָר קײן ספּק נישט.

— אוודאי וועט מען אזוי דאַרפן טון — האָט הער מיכאַל
געזאָגט — באַלד מאַרגן וועל איך זײ אַפּלאַן, אָבער היינט הייל
איך גאַרנישט וויסן, ווייל איך בין שטאַרק פאַרמאַטערט... הייס
איז דאָרט געווען אויפן וועג, ווי אין אַ באַק-אויזן... און! די
הענט זענען מיר אינגאַנצן אָפּגעשטאַנען... דער אָפיציר וואָלט
אפּילו היינט נישט געקענט פאַרן, ווייל דער פּיסק איז אים דורכ-
געשניטן.

— ווי אזוי וועלן מיר זײ אָבער דאָס אַלץ זאָגן? וואָס
פאַר אַן עצה גיט איר, פּאָטער? — האָט יאַן סקשעטוּסקי גע-
פרעגט.

— כ'האַב שוין וועגן דעם אויך געטראַכט — האָט זאָגל-
באַ געענטפּערט — קאָואַלסקי האָט מיר געזאָגט, אז צווישן זײַנע
דראָגונער זענען פאַרהאַן צוויי פּרוּסאַקעס, מענטשן מיט שכל, וואָס
קענען גוט דײַטש פּלאַפּלען. זאָלן-זשע זײ דאָס זײ זאָגן אויף
דײַטש, און די שוועדן קענען דאָך מסתמא דאָסדאָזיקע לשון נאַכ-
דעם, ווי זײ האָבן אזוי פיל יאַרן אין דײַטשלאַנד זיך אָנגעקעמפּט.
קאָואַלסקי איז שוין אונדזער מיט לײב אין לעבן. דאָס איז אַ
לײטישער בחור און איך וועל גאָר כּוון אים אַ סך נחת האָבן.

— גוט! — האָט וואַלאַדיאַוּסקי געזאָגט — זאָל עמעצער
פון אייך אזוי גוט זײן און זיך דערמיט פאַרנעמען, ווייל
איך קען שוין צי וויסן געטון, אז מיר בלײבן דאָ אין דאָ-
זיקן וועלדל ביז באַגײנען. עסן וועט מען אונדז ברענגען
פון דאָרף, און איצט שלאָפן! איבער די וואַכן וועט מײן פּאָ-
רוטשניק השגחה האָבן. בנאמנות, אז איך זע אייך שוין נישט,
ווייל די אויגן פאַלן מיר צו... —

— געדיקע הערן — האָט הער זאָגלאַבאַ געזאָגט — פאַר-

האן דאָ אַ היי-הויפּן נישט ווייט הינטערן וועלדל, פֿאַמיר גיין
אַהין, מיר וועלן זיך אויסרוּען ווי די מיינ, און מאַר גן אין וועג
אַריין... מיר וועלן זיך שוין נישט אומקערן אַהער, סידן מיטן
הער סאַפּיעהאַ אַ קעגן ראַדזיווילן.

5. ק א פ י ט ל

און אזוי האָט זיך אין לײטע אָנגעהויבן אַ בירגער-מלחמה, וועלכע האָט נאָך די צוויי אַרײַנפאַלן אין די גרענעצן פֿון דער רעפּובליק און דער אוקראַינישער מלחמה, וואָס איז געוואָרן וואָס אַמאָל פֿאַרביטערטער, איבערפּולט די מאָס פֿון אומג לײק.

דאָס רעגולערע לײטווישע חײל, הגם עס איז געווען אזוי קלײן אין כמות, אַז עס האָט קײן אײנעם נון די שונאים נישט געקענט געבן קײן דערפֿאַלגרייכן ווידערשטאַנד, האָט זיך צע-טײלט אויף צוויי לאַגערס. אײן טײל, און באַזונדערס די פרעמד-לענדישע ראַטעס, האָבן זיך געשטעלט אויף ראַדזיווילס צד; דער צווייטער טײל, און דער איז געווען דער גרעסטער, האָט דעם העטמאַן אויסגערופֿן פֿאַר אַ בוגד און מיט וואָפֿן פֿראַטעסטירט קעגן דער פֿאַרײַניקונג מיט שוועדן, אָבער אָן אחדות, אָן פֿירער, אָן פֿלאַן. אַ פֿירער האָט געקענט זײן דער וויטעבסקער וואַיעוואַ-דע, אָבער ער איז אין דעם מאָמענט געווען צופֿיל פֿאַרגומן מיט דער פֿאַרטיידיקונג פֿון ביכאַוו און מיטן פֿאַרצווייפֿלטן קאַמף

אין דער טיפעניש פון לאַנד, אז ער זאל מיט איינמאל זיך קענען
 שטעלן בראש פון דער באוועגונג קעגן ראדזיוויילן.
 דערווייל האָבן אויך די אַנפאלער, וואָס יעדער פון זיי האָט
 די גאַנצע מדינה באַטראַכט פאַר זיין אייגנטום, גענומען שיקן
 איינער צום צווייטן שליחים מיט דראָנגען. פון דידאַזיקע סכסוכים
 זייערע וואָלט געקענט נולד ווערן די רעטונג פון פאַטערלאַנד.
 אָבער ביז עס איז געקומען צו פיינטלעכע שריט צווישן זיי, אז
 גאַנץ ליטע ביזוועלטיקט געוואָרן פון אַ מוראדיקן כאָס. ראַדזיו-
 ווייל, וועלכער האָט זיך אָפגעבאַרט אין זיינע חשבונות וועגן חיי, 1,
 האָט באַשלאָסן מיט געוואָלט עס צו צווינגען צו געהאַרזאָמ-
 קייט.

קוים האָט הער וואָלאַדיאַזוסקי נאָך דער קלאַוזאַנער שלאַכט
 זיך דערשלעפט מיט זיין אָפטיילונג ביז פּ נייעוויזש, ווי עס איז
 צו אים דערגאַנגען די ידיעה אז דער העזאַגן האָט אַ תּל גע-
 מאַכט פון מירסקים אין סטאַנקעוויטש פּוילקן. אַ טייל פון זיי
 איז מיט געוואָלט אַריינגענימען געוואָרן אין ראַדזיווילס חיילות,
 אַ טייל איז פאַרטייליקט אָדער צעטרעפן געוואָרן אויף אַלע פיר
 זייטן. די רעשטלעך האָבן יחידימוויו אָדער אין נישט גרויסע
 גרופעס געוואָגלט איבער די דערפער און וועלדער, זוכנדיק וווּ
 דעם קאַפּ צו באַוואַרענען פאַר דער גקמה און נאַכיאַגע-
 ניש.

יעדן טאָג זענען צו הער מיכאַלס אָפטיילונג זוגעפלאָסן
 נייע פליטים, וועלכע האָבן פאַרשטאַרקט זיינע כוחות און אגב
 אויך געבראַכט די פאַרשידנסטע נייעס.

דאָס וויכטיקסטע פון זיי איז געווען די ידיעה וועגן דער
 מרידה פון די רעגירערע פּוילקן, וואָס זענען געשט בען אין פּאָ-
 לעסיע, לעבן ביאַליסטאָק און טיקאַטשין, נאָכדעם ווי די מאַסקווער
 חיילות האָבן פאַרנומען ווילנע, האָבן יענע פּוילקן פון דאָרט-
 אויס געוואָלט באַשיצן דעם צוטריט צו די קרוין-פּוילישע לענדער.
 ווען זיי זענען אָבער געוויר געוואָרן וועגן דער בגידה פון העט-
 מאַן, האָבן זיי געשאַפן אַ קאָפּעדעראַציע, וואָס אין איר שפּיץ
 האָבן זיך געשטעלט די צוויי פּוילקוויקס; האַראַטקעוויטש און

יאָקוב קמיטשיץ, אַ ברודערנון פון ראָדזיווילס געטרײַעסטן אונ-
טערשטיצער פון אַנדושעין.

דעס נאָמען פון לעצטן האָבן די זעלנערס מיילער איבער-
געזעט מיט אַ גרויל. ער האָט דאָס דער עיקר מיטגעהאַלפן צו
צעקלאַפן סטאַנקעוויטשס און מירסקיס פּוילקן, ער האָט אומ
ברחמנותדיק דערשאָסן די געכאַפטע אַפיצירן, דער העטמאַן האָט
אים בלינד געטרויט און אין די לעצטע צייטן אים גראַד אַרויכ-
געשיקט אַקעגן ניעוואַראָווסקיס פּוילק, וועלכער האָט נישט נאָכ-
געטון דעם ביישפּיל פון זיין פּוילקאַוויק און אין אים מורד גע-
ווען.

אַט דעם לעצטן באַריכט האָט הער וואַלאַדזשאווסקי אויסגע-
הערט מיט גרויס אויפּמערקזאַמקייט, דערנאָך האָט ער זיך גע-
ווענדט צו די חברים, וואָס זענען צוגויפּגערופן געוואָרן אויף אַ באַ-
רעטונג, און געזאָגט:

— וואָס וואַלט איר, גנעדיקע הערן, געזאָגט דערצו ווין
אַנשטאַט צו אײַלן קיין ביכאַו צום וויטעפּסקער וואַיעוואַדע, וואַלטן
מיר אַזעק קיין פּאַלעסע צו יענע פּוילקן, וואָס האָבן געמאַכט אַ
קאַנסעדראַציע?

— איר האָט מיר דאָס פון מויל אַרויסגעכאַפט! — האָט
זאָגלאָבא זיך אָנגערופן — מען וועט זיין גענוגער צו די היימי-
שע מקומות און צווישן אייגענע שפּירט מען זיך שטענדיק באַ-
קומער.

— די פּליטים האָבן אויך דערציילט — האָט יאָן סקשע-
טוסקי געזאָגט — אַז זיי האָבן געהערט, דאָס דער האַר קעניג
זאָל האָבן עטלעכע פּוילקן געהייסן פון אוקראַינע צוריקקערן, פּרי
באַ דער ווייסער צו שאַעלן אַ ווידערשטאַנד די שוועדן. אויב דאָס
וועט זיך אַרויסשטעלן פאַר אַן אַמת, וועלן מיר זיך געפינען
צווישן אַטע חברים, אַנשטאַט דאָ פון איין ווינקל אין צווייט
זיך וואַלגען. . .

— און ווער פירט אָן מיט די דאָזיקע פּוילקן? ווייסט איר
נישט, גנעדיקע הערן?

— מען זאָגט, אַז דער הער קרוין-לאַגערמייסטער — האָט

הער וואָלאַדיאָוסקי גענטפערט — אַבנר דאָס זענען גיכער סברות. איידער זיכערע ידיעות, ווייל אַזעלכע האָבן נאָך נישט געזענט אַנקומען.

— ווי עס זאָל נישט זיין — האָט זאָגלאָבא געזאָגט — ראָט איך קיין פאַלעסיע זיך דורכצוקריגן מיר קענען דאָרט ראַדיווילס יענע צעבונטעוועטע פּולק' מיט זיך מיטכאַפן און זיי אום האַר קזניג אַוועקפירן, און דאַמאַלס וועט דאָס זיכער נישט בלייבן אַ באַלוינט.

— זאָל זיין אַזוי! — האָבן אַסקערקא און סטאַנקעוויטש זיך אָננערנען.

— ס'איז נישט קיין גרינגע זאָך — האָט דער לייענער ריטער געזאָגט — זיך אַריבערצוקלייבן קיין פאַלעסיע, ווייל עס וועט אויסקומען דעם העטמאַן דורך די פינגער דורכצוקריכן, אָבער ניר וועלן פּרוּבן. ווען דאָס מוז זאָל דערביי צושפּילן און מיר זאָלן ערגעץ אויפן וועג קמיטשיצן דערזוישן, וואָלט איך אים אין אויער אַרײַן געזאָגט אַ פאַר ווערטער, פון וועלכע די הויט וואָלט אויף אים גערונצעלט געוואָרן...

— ער איז עס ווערט! — האָט מירסקי געזאָגט — וואַריים אז אַ פאַר אַלטע זיבער, העלכע האָבן אַ לעבן לאַנג באַראַדזי-וילן אויסגעדינט, האַלטן מיטן העטמאַן, איז אויף זיי דער חידוש נישט אַזוי גרויס; בער יענער הצופּה דינט דאָך נאָר צוליב אים-גענעם נוצן און צוליב דער הנאה, וואָס די בגידה פאַרשאַמט אים.

— לאָזן מיר זיך, הייסט עס, קיין פאַלעסיע? — האָט אַס-זערקא געפרעגט.

— קיין פאַלעסיע! קיין פאַלעסיע! — האָבן אַלז אינגינעם אויסגעשריגן.

אַבער עס איז נישט געווען קיין לייכטע זאָך, ווי הער וואָ-לאַדיאָוסקי האָט געזאָגט, ווייל ווילנדיק זיך אַריבערקריגן קיין פאַלעסיע, האָט מען געדאַרנט דורכגיין די געגנט פון קיידאַני, דאָס הייסט לעבן גרויב, אין וועלכן דער לייב האָט זיך גע-דרייט.

די וועגן און וואלד-פאסן, די שטעטלעך און דערפער זע-
נען געווען אין ראדזיווילס הענט; א ביסל הינטער קיידאני אין
געשטאנען קמיטשיק מיט די רייטער, פוסגייער און הארמאטן. דער
העטמאן האט שוין געווסט וועגן אנטלויפן פון די פולקאוניקעס,
וועגן דער מרידה פון וואלאדיאוסקיס פילקן, וועגן דער קלאווא-
נער שלאכט, און די לעצטע האט אים באזונדערס ארנגעברענגט
אין אזא פעס, אז מ'האט פאר זיין לעבן מרא געהאט, ווארום א
שרעקלעכער אסטמע-אנפאל האט אים אויף א געוויסע צייט דעם
אטעם פארשפארט.

ער האט טאקע געהאט גערעכטע סבות אריינצופאלן אין
פעס, און אפילו אין יאוש, ווייל יענע שלאכט האט קעגן אים
צערייצט די שוועדישע פירער. קודם-כל האט מען באלד נאך
דערדאוויקער שלאכט גענומן דא און דארט אויסקוילן קליינע
שוועדישע אפטיילונגען. עס האבן דאס געטון די פויערן און
איינציגע שליכטשיצערס אויף אייגענע הענט, אבער די שוועדן
האבן דאס געשטעלט אויף ראדזיווילס חשבון, בשרט, אז דער
אפיציר און די זעלנער, וואס זענען נאך דער שלאכט קיין ביר-
זשע, פגעשיקט געווארן, הצפון דערקלערט פארן קאמענדאנט, אז
ראדזיווילס א פולק איז ווי זיין באפעל זיי באכאלן.

אין א וואך ארום איז צום פירשט אנגעקומען א בריח
פון בירזשער קאמענדאנט, און אין צען טעג ארום פון פאנטוס
דע לא גארדין גופא, פון הויפט-קאמאנדיר פון שוועדישן
חייל.

אדער זיין מאיעסטעט דער פרשט האט נישט קיין פוחות
אין קיין באדייטונג — האט דער לעצטער געשריבן — און אין
אזא פאל, ווי אזוי האט איר געקענט שליסן אן אפמאך אין
נאמען פון גאנצן לאנד! אדער איר אילס דורך הינטערגענג
דאס חייל פון זיין קעניגלעכער מאיעסטעט אנגעברענגען! וויב
עס איז אזוי, וועט די גאנץ פון מין האר זיך פון גנעדליקן הער
פירשט אפשוין און עס וועט אייך גיך טרעפן א שטראף, אויב
איר וועט קיין חרטה און הכנעה נישט ארויסווייזן און מיט גע-
טרייער דינסט אויף אייער שולד נישט נכסר זיין...

ראדזיוויל האט תיכף ארויסגעשיקט עליחים מיט אן אויפ-קלערונג, ווי אין וואָס עס איז געשען, אָבער דער שפיץ פון דער פייף איז געבליבן שטעקן אין דער שטאַלצער נשמה, און די ברע-גענדיקע ווונד האָט גענומען וואָס אַמאָל שטאַרקער אייטערן. ער, וואָס זיין וואָרט האָט נישט לאַנג דאָסדאָזיקע לאַנד, וואָס איז גרעסער פון גאַנץ שוועדן, אין די יסודות אויפגעטרייסלט — ער, וואָס פאַר אַ העלפט פון זיינע-גיטער וואָלט מען אלע שווע-דישע שררות געקענט אָפקויפן; ער, וואָס האָט דעם אייגענעם קעניג אַ ווידערשטאַנד געשטעלט, מאָנאַרכן פאַר זיינס גלייכן געהאַלטן, מיט נצחונות אין דער גאַנצער וועלט זיך קונה-שם געווען און פון דער אייגענער גדולה, ווי פון דער זון געווען באַשטראַלט — האָט איצט געמוזט אויסהערן די דראָנגען פון איין שוועדישן גענעראַל, האָט געמוזט אויסהערן מוס' וועגן הכנעה און טריי-שאַפט אמת, יענער גענעראַל איז געווען אַ קעניגלעכער שוואַ-גער, אָבער ווער-זשע איז געווען יענער קעניג גשא, אויב נישט אַ פאַרכאַפער פון אַ טראַן, וואָס האָט לויטן געזען און לויט דער אָפּשטאַלונג געהערט צו יאָן קאושימעזשן?

קודם-כל האָט אָבער דער העטמאַן זיין רציחה געוואָלט אויסלאָזן צו די, וואָס האָבן גורם געווען יענע דערנידעריקונג און ער האָט זיך אַ שבועה געגעבן צו צעטרעטן מיט די פיס דעם הער וואָלאַדיאַווסקי, די פּוילקאָוויקעס, וואָס זענען באַ אים געווען און דעם גאַנצן לאַודער פּוילק. צו דעם צוועק האָט ער זיך אַ לאַז געטון קעגן זיי, און פונקט ווי די יענער רינגלען אַרום דעם וואָלד מיט נעצן, כדי אויפצוכאַן די וועלפּ-שע נעסט, אזוי האָט ער זיי אַרומגערינגלט זון גענומען יאָגן אָן אַפרו.

דערווייל איז צו אים דערנאָנגען די ידיעה, אַז קמיזשיץ האָט פאַרטיליקט גיעוואַראַווסקיס פּוילק, די אָפיצירן צעטריבן אָדער אויסגעקוילעט, די רייט-קנעכט אַריינגעזומן אין אייגענעם פּוילק; דער העטמאַן האָט אים דעריבער געהייסן צושיקן אים אַ טייל פון די כוחות, כדי וואָס שטאַרקער צו קענען אַנזרייפן. יענע מענטשן — האָט דער העטמאַן געשריבן — וואָס

פאר זייער לעבן האָסטו פאר אונדז אַזוי עקשנותדיק געבעטן, און
דער עיקר-וואָלאָדיאָוסקי מיט יענעם צווייטן פארשלאָפן נפש,
זענען אויפן וועג קיין בירושע אַנלאָפן. מיר האָבן בפיוון מיט
זיי מיטג שיקט דעם נאַרישסטן אַפיציר, פדי זיי זאָלן אים נישט
קענען איבערדערן, אָבער אויך ער, אָדער ער האָט פאַרראַטן,
אָדער זיי האָבן אים אין באַד אַרײַן געפירט. היינט האָט וואָלאָ-
דיאָוסקי באַ זיך דעם גאַנצן לאַדער פילק און די נליים פאַר-
שטאַרקן אים נאָך. הונדערט צוואַנציק שוועדן האָבן זיי באַ קלאַ-
וואַני ביז איינעם אויסגעקוילעט, אַרויסלאָזנדיק דעם קלאַנג, אַז
זיי טון דאָס אויף אונדזער באַפעל. דאָס האָט גורם געווען אַגרוי-
סע שנאה צווישן אונדז און פאַנטוסן. דאָס גאַנצע הערק קען קאַ-
ליע ווערן דורך דידאָויקע בוגדים, וואָס ווען דו וואָלסט נישט
געזען זייער מליך-יושר, וואָלטן מיר זיי, ווי אַ גאַט איז אין הימל,
געהייסן די קעפ אַראָפהאַפן. אַזוי מוזן מיר דאָס פאַר אונדזערע
חסדים אַפּקומען, הגם מיר האָפן צו גאַט, אַז די נקמה וועט זיי
גיך טרעפן. עס זענען צו אונדז אויך דערגאַנגען ידיעות, אַז אין
בילעוויטשע, באַם ראַסיענער שווערט-טרעגער, קלויבט זיך צו-
בויה די שליאַכטע און פאַרפירט קעגן אונדז אינטריגעס — מען
דאַרף דאָס פאַרהיטן. דו וועסט אונדז אַלע רייטער צושיקן, און
די פּוסיגער וועסטו קיין קיידאַני עקספּעדירן, אַז זיי זאָלן דו
שטאַט אין דאָס שלאַח היטן, ווייל פון דידאָויקע בוגדים קען
מען אַלץ דערוואַרטן. אַליין זאָלסטו מיט אַ פאַר צענדליק פערד
אַזעק קיין בילעוויטשע און דעם שווערט-טרעגער צוזאַמען מיט
דער קרובה קיין קיידאַני אַראָפּברענגען. איצט איז עס נישט
בלויז דיר, נאָר אויך אונדז אין דעם געלעגן, ווייל ווער עס האָט
זיי אין דער האַנט, דער האָט די גאַנצע לאַדער סביבה, אין
וועלכער די שליאַכטע הייבט זיך אָן, אונטער וואָלאָדיאָוסקיס
פירונג, קעגן אונדז צו בונטעווען. האַראַסימאָויטשן האָבן מיר
אַרויסגעשיקט קיין זאַבלודאַו מיט אינסטרוקציעס, ווי אַזוי ער
זאָל זיך מיט יענע קאַנפּעדעראַנטן נוהג-וויין. דיין פּרודערן-וון
יאָקוב איז באַ זיי אַ חשוב, שרייב צו אים, אויב דו האַלטסט,
אַז דו וועסט דורך אַ בריף עפעס באַ אים פּועלן.

מיר זענען תמיד גרייט מיט דיר צו טאן חסדים. און בעטן
נאָט דיך צו שיצן.

אַז קמיטשיץ האָט געהאַט דורכגעלייענט דעמדאָזיקן בריוו,
איז ער אין האַרצן געווען צופרידן, וואָס די פּוּלַקאַוויקעס האָט
זיך איינגעגעבן אַרויסצודרייען זיך פון די שוועדישע הענט און
ער האָט זיי בסוד געוונטשן, אַז זיי זאָלן אויך פון ראַדזיווילס
הענט זיך קענען אַרויסדרייען — און דאָך האָט ער דערפילט
דעם פירשטס אַלע באַזעלן, אָפגעשיקט די רייטער, קיידאַני
מיט די פּוּס-גייער באַזעצט און אפילו פאַרשאַנצונגן גענומען אָנ-
שיטן פאַם שלאַס און באַ דער שטאַט צוזאַנגנדיק זיך אין
האַרצן באַלד נאָכן פאַרענדיקן דידאַויקע אַרבעט זיך צו
לאָזן קיין בילעוויטשע נאָכן הער שווערט-טרעגער און דעם
מיידל.

— קיין צוואַנג וועל איך נישט באַנוצן, סיידו, אַז עס וועט
קיין אַנדערע עצה נישט זיין — האָט ער צו זיך געזאָגט — און
אין קיין פאַל וועל איך אַלענאָן נישט באַליידיקן. איבעריקנס,
איז עס נישט מיין ווילן, נאָר דעם פירשטס אַ גורו! זי וועט מיך
נישט שיין אויפנעמען, איך ווייס עס. אָפער מיט גאַטס הילף וועט
זי מיט דער צייט זיך איבערצייגן אין מינע פּונות, אַז איך דין
ראַדזיווילן נישט קעגן דעם פאַטערלאַנג, נאָר פרי עס צו ראַטע-
ווען.

אַזוי טראַכטנדיק, האָט ער פלייסיק געאַרבעט איבער דער
באַפעסטיקונג פון קיידאַני, וועלכע האָט אין דער צוקונפט געזאָלט
זיין אַלענאָס רעזידענץ.

דערווייל איז הער וואַלאַדזשאַזסקי אַנטלאָפן פאַרן העטמאַן,
און דער העטמאַן האָט אים עקשנות יק נאָכגעיאָגט. ס'איז אָבער
זעם הער מיכאַל געווען צו ענג, ווייל פון בירזש האָבן צו
דרום-צו מאַרשירט באַדייטנדיקע אָפּאָלייבונגען פון שוועדישע
חיילות, דער מזרח פון לאַנד איז געווען פאַרנומען דורך צאַרישע
מחנות, און אויפן וועג קיין קיידאַני האָט געלויפערט דער העס-
מאַן.

הער זאָלאַפּאַ איז שטאַרק נישט צופרידן געווען פון אַזאַ

מעב איי וואָר אַמאָל אָפּטער זיך געווענדט צום הער וואָלאָדיאָוו-
סקי מיט שאַלות :

— הער מיכאַל, געדענקט אין גאַט מיר וועלן זיך דורכ-
שלאָגן, אָדער מיר וועלן זיך נישט דורכשלאָגן?

— דאָ קען וועגן דורכשלאָגן זיך גאַר קיין רייד נישט
זיין! — האָט דער קליינער ריטער געענטפערט — איר הייסט
דאָך, אז עס האָט מיך קיין פחד נישט גענומען און איך וועל זיך
וואַרפן אויף יעדן, אפילו אויפן טייוול אַליין... אָבער מיט דעם
העטמאַן וועל איך זיך נישט פאַרמעסטן, ווייל איך קען זיך מיט
אים נישט פאַרגלייכן! ... איר האָט אַליין געזאָגט אז מיר זע-
נען קליינע כישלעך און ער איז אַ העכט, איך וועל טון אַלץ,
וואָס וועט ליגן אין מיינע כוחות, אז מיר זאָלן זיך אַרויסדרייען.
אויב אָבער עס וועט קומען צו אַ שלאַכט, זאָג איך אָפּ, אז ער
וועט אונדז צעקלאָפּן.

— און דערנאָך הייסן אויף שטיקלעך צעהאַקן און די
הענט אַוועקגעבן. באַ גאַט! אין יעדע אַנדערע האַנט, אַפי נישט
אין ראַדזיווילס! ... און וואָלט נישט אין אַזא פאַר שוין בעסער
געווען צום הער כאַפּיעהאַ זיך אומצוקערן?

— איצט איז שוין צו שפעט, ווייל עס פאַרשטעלן אונדז
דעם וועג סיי דעם העטמאַנס און סיי די שוועדישע היילות.

— דער שטן האָט מיך אַ שטופ געטון, אז איך זאָל די
סקשעטוסקיס אַנרע-ן צו גיין צו ראַדזיווילן! — האָט הער זאָג-
ט באַ אַפאַרצוהייכלטער געזאָגט.

אָבער הער מיכאַל האָט נאָך נישט פאַרלוירן די האַפנונג,
בפרט אז די שליאַכטע און די פויערן אפילו האָבן אים מתרה
געווען וועגן דעם העטמאַנס באַוועגונגען, ווייל אַלעמענס הערצער
האָבן זיך אָפגעקערט פון ראַדזיווילן. הער מיכאַל האָט זיך אַזוי
אַרום אַרויסגעדרייט, ווי ער האָט געקענט, און געקענט האָט ער
זייער גוט, ווייל כמעט פון די קינדער-יאָרן אָן האָט ער זיך איינ-
געווינט צו מלחמת, מיט די טאַטערן אין קאַזאַקן. באַרימט האָבן
אים אויך געמאַכט אַמאָל אין יערעמיס אַרמיי די מאַרשן פאַר די
שנעלע איבערפאלן, די אַפלאָוועס, אומגערישטע אַנפאלן, בליצי-

קע ווענדונגען, אין וועלכע ער האָט די איבעריקע אָפיצירן אַיי-
בערגעשטיגן.

איצט, פאַרשפּאַרט צווישן אופּיטאַ און ראָנאַו פון איין זייט
און גיעזיאזש פון דער צווייטער זייט, האָט ער זיך אַרומגעדרייט
אויף אַ שטח פון אַ פּאַר מייל, אויסמיידנדיק פּסדר אַ שלאַכט, פּיי-
ביקנדיק ראַדיווילס פּוילקן אין אַפּציפּנדיק זיי אפּילו צו בּיסל יך,
פּונקט ווי אַ וואָלף, געיאָנט פון זוך-הינט, קריכט גיש אַיינזאַל
אַ דורך לעפּן די שייסער, אין ווען ער שפּירט די הינט צו נאַנט הינט-
טער זיך, גיט ער זיך אַ קער אים און גיט אַ בליץ מיט די ווייסע צייך.
אַבער ווען קמיטשיצס רייטער זענען אָנגעקומען, האָט דער
העטמאַן מיט זיי פאַרשטאַפט די ענגסטע שפּאַרעס און אַליין גע-
פּאַרן אַכטונג געבן, אַז ביי דע פּליגל פון דער נעץ זאָלן זיך
צונויפקומען.

דאָס איז געווען באַ גיעזיאזש.

מיעלעשקאָס, גאַנצהאַפּט פּוילקן און צוויי רייטער-פּוילקן
אונטער דער פּירונג פון פּירשט גופּא האָפּן געבילדעט אַ פּויגל,
וואָס זיינע עקן זענען פאַרבונדן געוואָרן דורכן טייך. הער וואָ-
לאַדיאַוסקי און זיין פּוילק זענען געווען אינדערמיט פון פּויגל.
ער האָט אמת פאַר זיך געהאַט דעם איינציקן דורכגאַנג, וואָס
האַט געפּרט דורכן זומפיקן טייך, אַבער פון יענער זייט דורכ-
גאַנג זענען געשאַנען צוויי שאַטישע רעגמענטן און ראַדיווילס
צוויי הונדערט קאַזאַקן, און אויך זעקס פעלד-האַרמאַטלעך, וועל-
כע זענען געווען אזוי אָנגעשטעלט, אַז אפּילו אַן איינצלער מענטש
וואָלט גישט באַווייזן אונטער זייער פייער דורכצוגיין אויף די
צווייטע זייט.

דאַמאַלס האָט דער פּויגל זיך גענימען צונויפּדריקן. זיין
מיט האָט אָנגעפּרט דער העטמאַן גופּא.

צום גליק פאַרן הער וואָלאַדיאַוסקי האָפּן די נאַכט און
דער שטורעם מיטן גאַס-רעגן איבערגעריסן דעם מאַרש, דערפאַר
אַבער איז די פאַרשפּאַרטע גישט געבליבן שוין מער, ווי אַ קליין
בער שטח פון אַ לענגקע, באַוואַקסן מיט קושאַקעס, צווישן האַפּ-

עיגול פון ראדזיווילס היילות און דעם טייך וואָס איז פון דער צווייטער זייט געהיטן געוואָרן דורך די שאַטן.

צומאָרגנס קוים האָט דער פרימאָרגן-שימער אויסגעווייסט די שפיצן פון די קשאַקעס. האָבן די פולקן זיך ווייטער גערוקט, זיי זענען דערגאָנגען אַזש ביז צום טייך און געבליבן שטיין פאַרשטומטע פון פאַרוונדערונג.

הער וואָלאָדיאָוסקי איז אין דער ערד איינגעזונקען גע- קוואָרן — אין די קשאַקעס איז נישט געזען קיין איין לעבנדי- קער נמש.

דער העטמאַן אליין איז נבהל-ונשתומם געוואָרן, און דער- נאָך זענען אמזע דונערס געפאלן אויף די קעפ פון די אָפיצירן, וועלכע האָבן אָנגעפירט מיט די פולקן, וואָס האָבן געהיטן דעם דורכגאַנג און ווידער האָט דעם פירשט אָנגעכאַפט אַן אַסטמ- אָנפאַר, אַ אַ שטאַרקער, אַז די בייגעוועזענע האָבן געציטערט פאַר זיין לעבן. אָבער דער כעס האָט אפילו די אַסטע- גובר געווען. צוויי אָפיצירן, וועלכע ס'איז איבערגעגעבן געוואָרן צו לויפן פאַם ברעג, האָבן געזאַלט דערשאַסן ווערן, אָבער גאַנצהאַף האָט לטוף געפועלט פאַם פירשט, אַז ער זאָל לכה- הפחות צוערשט חוקר-וודורש זיין, אויף וואָס פאַר אַן אופן די חיה האָט פון דער שטייג געקענט אַנטקומען.

ס'האַט זיך טאַקע אַרויסגעשטעלט, אַז וואָלאָדיאָוסקי האָט אויסגענוצט די פינסטערניש און דעם רעגן און פון די קושאַקס- דעם גאַנצן פולק אין טייך אַריינגעפירט און שווימנדיק אָדער לאַזנדיק זיך מיטרייסן מיט זיין שטראַם, האָט ער זיך דורכגע- גליטשט האַרט לעבן ראַדזיווילס רעכטן פליגל, וועלכער האָט אָנגערירט דעם בעקן. אַ פאָר פערד, וואָס זענען ביז צו די ביי- כער אין פלאַטע געווען איינגעזונקען, האָבן אָנגעוויזן דאָס אַרט, אין וועלכן ער האָט זיך אַרויסגעזעצט אויפן רעכטן ברעג.

פון די ווייטערדיקע שפורן איז לייכט געווען צו דערגיין, אַז ער האָט אין גרעסטן איילעניש זיך אַוועקגעלאָזט קיין קיי- דאַג. דער העטמאַן האָט זיך פון דעם באַלד אָנגעשאוּסן, אַז ער

האַט געשטרעבט זיך אַריבערצוכאַפּן צו האַראַקטעוויטשן און יאַקוב
קמיטשיצן קיין פּאַלעסיע.

צי וועט ער אָבער פאַרבייגייענדיק קיידאַני נישט אונטער
צינדן די שטאַט, אָדער נישטמאַכן אַ פּרוּוו צו ראַפּירן דעם שלאָס?
אַ שרעקלעכע מורא האַט פאַרקלעמט דעם פירשטס האַרץ.
אַ גרעסערער טייל פון זיינע מזומנים און טייערע הפּצים איז גע-
ווען אין קיידאַני. קמיטשיץ האַט אמת זיי געדאַרפט באַוואַרענען
מיט די פּוּס-גייער, אָבער אויב ער האַט דאָס נישט געטון, וואָלט
דער נישט באַפּעסטטיקטער שלאָס געקענט ווערן דער שלאָס פון
עזרתדיקן פּוּלקאַוויק. ווייל ראַדזיוויל איז נישט מסופּק געווען, אַז
עס וועט וואָלאַדאַווסקין קיין מוט נישט אויספּעלן זיך אַ וואַרף
צו טון אויף די קיידאַנער רעזידענץ אַליין. ס'וואָלט אים אויך
קיין צייט נישט געקענט אויספּעלן, ווייל אַנטקומענדיק תּחילת
נאכט, האַט ער איבערגעלעזט די נאַכיאַגער הינטער זיך ווייניקסטנס
אויף אַ מהלך פון זעקס שעה.

יעדנפאַלס האַט מען יואָס גיכער געדאַרפט איילן קיידאַני
צו הילף. דער פירשט האַט איבערגעלאָזט די פּוּס-גייער און אוועק-
מאַרשירט מיט אַלע רייטער.

אַנטקומענדיק קיין קיידאַני האַט ער קמיטשיצן נישט געטראָפּן,
אָבער געפונען אַלץ אין אַרדנונג און די מיינונג, וואָס ער האַט
געהאַט וועגן דער געשיקטקייט פון יונגן פּוּלקאַוויק, איז טאַפּלט
אויסגעוואַקסן אין זיין מוח אויפן אַנבליק פון די אַנגעשאַטענע
פאַרשאַצונגען און פון די פעלד-האַרמאַטן, וואָס זענען אויף זיי
געשטאַנען. דעמעלפּן טאַג נאָך האַט ער זיי באַקומט צוזאַמען
מיט גאַנצהאַפּן אין אין אַונט האַט ער צו אים געזאָגט:

— אויף זיין אייגענער דעה האַט ער דאָס געטון, אַן מיין
באַפּעל, און זיי אַזוי גוט אַנגעשאַטן, אַז מען וואָלט דאָ לאַנג
אפּילו קעגן אַרטילעריע געקענט זיך פאַרטיידיקן. אויב דערדאָ-
זיקער מענטש וועט יונגערהייט דעם קאַרג נישט ברעכן, וועט ער
קענען הויך אַנשפּאַרן.

געווען נאָך אַ צווייטער מענטש, וואָס באַם דערמאָנען זיך
אין אים האַט דער פירשט נישט געקענט זיך באַפּרייען פון אַ

געמיסער באוואנדערונג. אַבער דידאַזיקע באוואנדערונג האָט זיך
אויסגעמישט מיט אַ ווילדער רציחה, ווייל יענער מענטש איז גע-
ווען הער מיכאַל וואָלדאווסקי.

— איך וואָלט גיך צו דער מרידה אָן עק געמאַכט — האָט
ער געזאָגט צו גאַנצהאַפן — ווען איך וואָלט געהיט צוויי אַזעל.
כע דיער... קמיטשיץ איז אפשר נאָך פלינקער, אָבער ער האָט
נישט יענעם אויכגעפּר. ווטקייט און יענער איז אין יערעמיס שול
אויף יענער זייט דניעפּר אויפגעצויגן געוואָרן.

— דער גנעדיקער הער פירשט הייסט אים נישט נאָכ-
יאָגן? — האָט גאַנצהאַפּ געפרעגט.

דער פירשט האָט אויף אים אַ קוק געטון און געזאָגט, בא-
טאַנענדיק יעדעס וואָרט:

— דיך וועט ער צעקלאָפּן, פאַר מיר וועט ער אַנטלויפּן.

אין אַ ווילדע אַרום האָט ער אָבער גערוגעלט דעם שטערן

און געזאָגט:

— דאָ איז איצט אַלץ רוזק, אָבער מיר וועלן אינדיינן

דאַרפן קיין פּאַלעסיע זיך אוועקלאָפּן, מיט יענע דאָרט אַ סוף
מ. כן.

— גנעדיקער הער פירשט — האָט גאַנצהאַפּ געזאָגט —

ווי נאָר מיר וועלן מיט אַ פּוס זיך פונדאָנען אוועקרייזן, וועלן
אַלע דיך דאָ אַ כאַפּ טון צום געווער קעגן די שוועדן.

— ווער אַלע?

— די שליאַכטע און די פּויערן. אין נישט באַגננדיק זיך

מיט די שוועדן, וועלן זיי גלייכצייטיק אויף די אַנדערש-גלויביקע

זיך אַ וואָרף טון, ווייל זיי וואָרפן אויף זיי אַרויף די גאַנצע שולד

פאַר דער איצטיקער מלחמה דערפאַר, וואָס מיר זענען אַריבער-

געגאַנגען צום שונא און אפילו אים אַראָפּגעבראַכט.

— עס גייט מיר וועגן ברוי ער באַגוסלאָוו, כ'ווייס נישט,

צו ער וועט זיך דאַרט אין פּאַלעסיע מיט די קאַנפּעדעראַטן אָן

עצה געבן.

— עס גייט מיר וועגן ליטע, און מיר זאָלן זי איינהאַלטן

אין דער מורא פאַר אונדז און פאַרן שוועדישן קעניג.

דער פירשט האָט גענומען שפּרײַזן איבערן חרר, זאָג:

דיק:

— ווײַן עס וואָלט אויף וועלכ ס'איז יופן מעגלעך גע-
ווען, האַרמטקעוויטשן אין יאָזב קמיטשיצן אין די הענט אַרײַן
צו באַקומען? ... זײ וועלן זיך מיר דאַרט אין די גיטער אַרײַנ-
כאַפּן, אַ תּל מאַכן, צוראַבירן, אַ שטיין אויף אַ שטיין נישט
איבערלאָזן.

— סײַדן אפשר מיטן גענעראַל פּאַנטוס זיך פאַרשטענדיקן.
אַז ער זאָל אויף די צײַט, וואָס מיר וועלן זײַן אין פּאַלעסיע,
וואָס מער חײל אַהערשיקן.

— מיט פּאַנטוסן... קײַנמאַל נישט! — האָט ראַדזײווייל גע-
ענטפּערט און אַ כּוואַל יע בלוט האָט אים אַ שלאַג געטון אין קאַפּ
אַרײַן — אויב פאַרשטענדיקן, איז מיטן קעניג גופּא. איך דאַרף
נישט מיט דינער אונטערהאַ:דלען, ווען איך קען מיטן האַר. ווען
דער קעניג וואָלט געגעבן אַ באַפֿעל פּאַנטוסן, אַז ער זאָל מיר אַ
צוויי טויזנט רײַטער אַהערשיקן צו הילף, איז עפּעס אַנדערש...
אַבער פּאַנטוסן וועל איך וועגן דעם נישט בעטן. מ'וואָלט געדאַרפט
עמעצן צום קעניג אַרויסשיקן, שוין צײַט מיט אים אַלײַן צו פירן
אונטערהאַנדלונגען.

גאַנצהאַפּט מאַגער פנים איז אַ ביסל פאַרײַטלט געוואָרן,
און די אויגן האָבן זיך אים צעברענט פון גלוסטעניש.

— ווען דער גנעדיקער הער פירשט וואָלט באַשוילן... —

— וואָלסטו געווען געפאַרן, כּווייס; אַבער צי דו וואָלסט
דערפאַרן, איז אַן אַנדערע זאַך. דו ביסט אַ דײַטש, און פאַר אַ
פֿעמדן איז אַ סכּנה זיך אַרײַנצולאָזן אין אַן אויפגעברויזטן לאַנד.
ווער ווייסט דאַרט, וווּ דער קעניג געפינט זיך אין דעם מאַמענט
און וווּ ער וועט אין אַ האַלבן חידש אָדער אין אַ חודש אַרום זיך
געפינען? מ'דאַרף איבערן גאַנצן לאַנד אַרומפאַרן... דערבײַ...
עס קען נישט זײַן!... דו וועסט נישט פאַרן, ווייל דאַרט דאַרף
מען שיקן אַן אײַגענעם און אַ חשובען מענטש, פּדי דער האַר
קעניג זאָל זיך איבערצײַגן, אַז נישט די גאַנצע שליאַכטע האָט
מיך פאַרלאָזט.

— אן אומגעניטער מענטש קען א סך שאַדן ברענגן —
האַט גאַנצהאַף אומדרייטט געזאָגט.

— דאָרט וועט אַ שליוּח גישט האָפּן קיין אַנדערע אַרבעט,
נאָר מיינע בריוו אַפּצוגעבן אין אַ תּשובּה מיר צו ברענגען, אין
דערקלערן, אַז נישט איך האָב געהייסן שלאָגן די שוועדן באַ
קלאַואַני, וועט יעדער קענען.
גאַנצהאַף האָט געשוויגן.

דער פירשט האָט ווידער גענומען מיט אומרויקע שרייט
שפּאַנען איבער דער שטוב און אויף זיין שטערן איז קענטיק גע-
ווען אַ כּסדרדיקער געראַנגל פון געדאַקען. זייט דעם אַפּמאַך מיט
די שוועדן האָט ער נישט געהאַט קיין רגע מנוחה. עס האָט אים
געפּרעסן די גדלוּת, געפייניקט דאָס געוויסן, געקרענקט דער אים
געריכטער ווידערשטאַנד פון לאַנד און מיליטער; עס האָט אים
דורכגענומען מיט אימה די אומזיכערקייט פון עתיד, די סכּנה פון
אונטערגאַנג. ער האָט זיך געוואָרפן און נישט געקענט איינרויען,
די בעכט נישט געשלאָפּן, די פּוחות אַנגעוויירן. די אויגן זענען
אים איינגעפאַלן, ער איז אַפּגעדאַרט געוואָרן; דאָס פנים, וואָס
איז אַמאָל רויט געווען, איז איצט געוואָרן בלוילעך, און כּמעט
יעדע שעה זענען אים צוגעקומען זילבערנע פּעדעם אין די וואַנ-
סעס און אין דער טשופּרינע. הקיצור, ער האָט געלעבט אין
יסורים און געבויגן זיך אונטער דער שווערער לאַסט.

גאַנצהאַף האָט מיט די אויגן גאַכגעשפּירט דעם פירשט
וואָס האָט כּסדר געעפּרייזט איבער דער שטוב; ער האָט נאָך גע-
האַט אַ טיילקל האַפּנונג, אַז דער פירשט וועט זיך מיישב זיין און
אים אַרייסשיקן.

אַבער דער פירשט האָט זיך מיט אַמאָל אַפּגעשטעלט און
מיט דער דלאַניע זיך אַ קלאַפּ געטון אין שטערן אַריי.
— זאָלן צוויי פּולקן רייטער זיך תּיכּף זעצן אויף די פּערד!
איך אַליין וועל אַנפירן.

גאַנצהאַף האָט אויף אים אַ קוק געטון מיט פאַרוואַנדל-
רונג.

— אן עקספעדיציע? — האט ער אומגערנוו ליק גע-
פרעגט.
— גי! — האט דער פירשט געזאגט — הלוואי, עס זאל
בישט זיין צו שפעט!

6 קאפיטל 5

נאכדעם ווי קמיטשיץ האָט געהאט פאַרענדיקט די פאַרשאַן-
צונגען און באַיאָרגט קיידאַני פון אַן אומגעריכטן איבערפאַל,
האָט ער שוין לענגער נישט געקענט אַפלייגן די עקספעדיציע
קיין בילעוויטשע צום ראַסיענער שווערט-טרעגער און צו אַלענ-
לא, בפרט, אַז אויך אין פירשטס באַפעל איז בפירוש געזאָגט
געוואָרן, אַז ער זאָל זיין קיידאַני אַראַפברענגען. עס איז
אַבער דעם הער אַנדזשעי נישט היימלעך געווען, און ווען ער האָט
זיך צום סוף געלאָזט אין וועג אַריין בראש פון פופציק דראַג-
בער, האָט אים אַרומגעכאַפט אַזאַ אומרויקייט, ווי ער וואָלט אויף
אַ פאַרלוירענע פאַזיציע געפאַרן. ער האָט געשפירט, אַז ער וועט
דאָרט נישט גוט אויפגענומען ווערן, און ער האָט געציטערט
אויפן געדאַנק, אַז דער שליאַכטשיץ וועט אפשר זיך וועלן אַקעגן-
שמעלן מיט אַן אַוואָכנטער האַנט און אַז אין אַזאַ פאַל וועט ער
מירן באַנוצן געוואָלט.

ער האָט צבער באַשלאָסן צוערשט צו פועלן מיט גוטן אין
צו בעטן. צו דעם צוועק, פדי זיין אַנקומען זאָל נישט אַרויסרופן

דעם חשד פון א באוואָפנטן אָנפאל, האָט ער איבערגעלאָזט די דראַגונער אין אַ קרעטשמע, וואָס אז אויף אַ קורצן מרחק געווען אָפגעלעגן פון דאָרף אין פֿין הויף; אַליין איז ער נאָר מיטן וואַכמיסטער און אַ יונגל געפאָרן ווייטער, באַפעלנדיק, אז די ספעציעל צוגעגרייטע קאָזש זאָל באַלד נאָך אים אָנפאָן.

געווען איז עס נאָכמיטאָג און די זון האָט זיך שוין גע-
בייגט צו מערב. אָבער נאָך דער רעגנדיקער און שטורעמדיקער
נאַכט איז דער טאָג געווען אַ שיינער אין דער הימל אַ לויטערער,
נאָר דאָ און דאָרט איז ער אויף מערב-זייט געווען באַפלעקט מיט
קליינע ראַזאווע וואַלקנס, וועלכע האָבן זיך פאַמעלעך פאַררוקט
הינטערן האַריזאָנט, ווי סטאַדעס שעפסן, וואָס גייען אַראָפּ פֿין
פעלד. קמיטשיץ איז געריטן דורכן דאָרף מיט אַ קלאַפנדיק האַרץ
און אזוי אומרויך, ווי אַ טאָטער, וועלכער פאַרט פאַרן איבער-
פּאַל דער ערשטער אין דאָרף אַריין און קוקט זיך אום אויף אַלע
זייטן, צי ער וועט גישאָ דערזען ערגעץ באַוואָפנטע מענער, וואָס
זענן פאַרפאַרן אין אַ באַהעלטעניש. אָבער די דריי רייטער
האָבן גישט געמאַכט קיין שום רושם, נאָר די פּויערישע קינדער
זענען פאַר די פּערד אַראַפגעלאָפּן פון וועג מיט די באַרוועס
פּיס; די פּויערן ווידער, אז זיי האָבן געזען דעם שיינעם אָפּציר,
האָבן זיי זיך פאַר אים גענייגט מיט די היטלעך ביז צו דער ערד
און ער איז געריטן ווייטער, און נאָכדעם ווי ער האָט געמיטן דאָס
דאָרף, האָט ער דערזען פאַר זיך דעם הויף, דאָס אַלטע נעסט
פון די בילעוויטשס אין זינטער אים די גרויסע סענער, וועלכע
האָבן זיך אויסגעלאָזט העט אזש אויף די בידריקע לאַקעס.

קמיטשיץ דאָס גענומען רייטן לאַנגזאַמער אין געשמיעטע
מיט זיך אַליין; ער האָט אָפּנים זיך צוגעגרייט תּשובּת אויף די
שאלות, און דערחייל האָט ער מיט פאַרקלערטע אויגן געקוקט אויף
די בנינים, וואָס האָבן זיך פאַר אים דערהויבן. דאָס איז פּאַל
גישט געווען קיין שררהשע רעזידענץ, אָבער אויפן ערשטן בליק
האַסטו זיך אָנגעשטויסן, אז דאָס מוז וווינען אַ שלאַכטשיץ מער
היי אַ מיטל-פאַרמעגלעכער. דאָס הויז אַליין, וואָס איז מיט זיין
הינטערשטער זייט געווען געווענדט צו די גערטנער און מיטן

פראנט צום היפט-וועג, איז געווען זייער גרויס, אָזער געבויט פון האַלץ. די סאַסנעס אויף די ווענט זענען טונקל געוואָרן פֿון אַלע-קייט, אַזוי, אַז די שויבן אין די פענסטער זענען לגבי זיי געווען ווייס. איבער דעם געשטעל פֿון די ווענט האָט זיך אויפגעטורעמט אַ געוואַלטיקער דאָך מיט פיר קוימענס אין דער מיט און מיט צוויי טויבן-שלאַקן באַ די עקן. גאַנצע כמאַרעס פֿון ווייסע טויבן האָבן זיך געקנוילט איבערן דאָך; דאָ האָבן זיי זיך אַ הייב אויף געטון מיט אַ געקלאַפּעריי פֿון די פליגל, דאָ האָבן זיי זיך ווי שטאַקנס שניי אויף די שוואַרצע דאָך-שינדלען אַראָפּגעלאָזט און דאָ האָבן זיי געפלאַצערט אַרום די סלאַפּעס, וואָס האָבן דעם גאַנצן נעק אונטערגעשאַרט.

דערדאָזיקער גאַנעק, וואָס איז געווען פאַצירל מיט אַ שילד אויף וועלכן די הערבן פֿון די בילעוויטשעס זענען געווען אויסגע-מאַסט, האָט קאָליע געמאַכט די פּראָפּאַרציע, ווייל ער איז נישט געשטאַנען אין דער מיט, נאָר אין אַ זייט. אַפּנים, אַז דאָס הויז איז אַמאָל געווען קלענער, אָבער שפּעטער האָט מען עס צוגעפּוילט פֿון איין זייט, הגם אויך דער צוגעבויטער טייל איז שוין אין משך פֿון די יאָרן אַזוי שוואַרץ געוואָרן, אַז עס איז קיין שום חילוק נישט געווען צווישן אים און דעם אַלטן טייל. צוויי אַפּיצניעס, אומזעהייער לאַנגע, האָבן זיך דערהויבן אויף ביידע זייטן פֿון אייגנטלעכן הויף. אַנדרנדיק אים מיט די זייטן און בילדנדיק ווי צוויי אַרעמס פֿון אַ פּאַדקאַווע.

עס זענען געווען אין זיי גאַסט-שטובן, וואָס זענען באַזיצט געוואָרן אין דער צייט פֿון גרויסע צוזאַמענפאַרן, קיכן, מאַגאַני-בזן וואָגן-שאַפּעס, שטאַלן כאַר צוגעפּערד, וועלכע די ווירטן האָבן ליב געהאַט צו האָבן באַ דער האַנט, דירות פאַר באַאַמטע, דינער-שאַפּט און הויפּישע קאַזאַקן.

אין דער מיט פֿון רחבותדיקן הויף-פלאַץ זענען געוואַקסן אַלטע לייפּעס, אויף זיי האָט מען געזען נעסטן פֿון באַשאַנעס, נידעריקער צווישן די ביימער איז אַ בער געזעסן אויף אַ ראָד. צוויי ברונעמס באַ די זייטן פֿון הויף און אַ צלם מיטן געקריי-ציקטן קריסטוס, צווישן די צוויי זיילן באַם אַריינפאַר האָבן דער-

געצט דאָס בילד פון דער רעזידענץ פון דער מעכטיקער שליח-
כעצער משפחה. אויף דער רעכטער זייט פון הויז, צווישן געדיכטע
ליפעס, האָבן זיך דערהויבן שטרויענע דעכער פון סטאָדאָלעס,
שייערס, שאַ-שטאַלן און שפייכלערס.

קמיטשיץ איז אַריינגעפאַרן דורכן טויער, וואָס איז געווען
אַפן אויף ביידע העלפטן, ווי די אַרעמס פון אַ שליחאָכטשיץ, וואָס
וואַרט אויפן אַנקומען פון אַ גאַסט. באַד האָבן די וואַכטל-הינט,
וואָס שלעפן זיך איבערן הויף, אַנגעזאָגט וועגן אַנקומען פון פרעמדן
און פון דער אַפּיציע זענען אַ וויסגעפאַלן צוויי דיבער אונטערצוי-
האַלטן די פּערד.

גלייכצייטיק האָט זיך אין דער טיר פון הויכט-הויז באַוויזן
ע.עס אַ ווייבערישע געשטאַלט אין וועלכער קמיטשיץ האָט די
אחו-רגע דערקענט אַלענקאַן. דאָס האַרץ האָט אים דעריבער גע-
נומען נאָך האַסטיקער קלאַפן און אַ וואַרף טויענדיק דעם דיבער
די לייצעס, איז ער געגאַנגען צום גאַנצן מיט אַן אַפּגעדעקטן קאַפּ,
דאַלטנדיק אין איין האַנט די שווערט, אין דער אַנדערער דאָס
היטל.

זי איז אַ ווייצע געשטאַנען, ווי אַ ליבלעכע דערשייב גג, פאַר-
שטעלנדיק מיט דער האַנט די אויגן אַקעגן דער פאַרגייענדיקער
זון און מ'טאַמאַל איז זי בעלם געוואָרן, ווי זי וואָלט איבער-
גאַשראַקן געוואָרן זיך דעם אַנפליק פון דעם אַנקומענדיקן
גאַסט.

— שלעכט! — האָט הער אַנדזשעי געטראַכט — זי באַהאַלט
זיך פאַר מיר!

עס איז אים געוואָרן זומהיימלעך און גאַר באַזונדערט דער-
פאַר, וואָס פּרזיער האָט דער לויטערער זון-אונטערגאַנג, דער אַנ-
בליק פון דאָזיקן הויף און פון דערדאַזיקער רויקייט, וואָס איז
אַרום און אַרום געווען אויסגעגאַסן, אַנגעפילט זיין האַרץ מיט מוט,
דגם הער אַנדזשעי האָט זיך אפּשר אַליין דערפון קיין דין-וחשבון
נינט געהאַט אַפּגאַבען.

ער האָט זיך ווי איינגערעדט, אַז ער פאַרפאַרט צו אַ פּלה,

וועלכע וועט אים מקבל פנים זיין מיט בלישטשענדיקע אויגן פון
 פרייד או מיט פארויטלטע באקן.
 און דאָס איינערדעניש איז צעפלאַסן געוואָרן. קוים האָט זי
 אים דערזן, איז זי אַנטלאָפן, ווי אויפן אַבליק פון אַ ביין גייסט,
 דערפאַר איז אים אָבער אַקעגנגיגאַנגען דעם הער שווערט-טרעגער
 מיט אַן אומרוקן און צוגלייך זויערן פנים.
 קביטשיץ האָט זיך פאַר אים פאַרבייגט און געזאָגט:
 — כ'האַב שוין לאַנג געוואָלט דעם גנעדיקן הער מײן
 הכנעהדיקע דינסט פאַרלייגן, אָבער בײַן איצט האָב איך דאָס אין
 די דאָזיקע אימרוצקע צייטן נישט גנקענט, הגם עס האָט מיר אוודאי
 קיין השק דערצו נישט געפעלט.
 — איך בין אייך זייער דאַנקבאַר און פאַרבעט אין די שטובן —
 האָט דער שווערט-טרעגער געענטפערט, גלעטנדיק זיך די האָר
 אויפן קאָפּ וואָס ער פלעגט געוויינטליך טון, ווען ער איז געווען
 צעמישט אָדער נישט זיכער מיט זיך.
 און ער האָט זיך אַוועקגערוקט פון דער טיר, פרי דעם
 גאַסט צוערנט דרכצולאָזן.
 קביטשיץ האָט אָבער אַ ווײלע נישט געוואָלט אַרײַנגיין
 דער ערשטער און זײ זאָבן זיך איינער פאַרן אַנדער גענייגט
 אויף די שוועל; צום סוף האָט הער גנדושעי געמאכט אַ שריט
 פאַרן שווערט-טרעגער אין אין אַ ווײלע אַרום זענען זײ געווען
 אין שטוב.
 זײ האָבן דאָרט געטראָפן צוויי שליאַכטשיצעס: איינער,
 אַ מאַן אין די בליענדיקע יאָרן, איז געווען הער דאָווגירד פון
 פלעמבאַרג, אַ נאָנטער שכן פון די בילעוויטשס, דער צווייטער
 איז געווען הער כודזינסקי, דער אייגנטימער פון אייראַגאַלאַ,
 קביטשיץ האָט באַמערקט, אַז קוים האָבן זײ דערהערט זײַן נאָמען
 האָבן זײערע פנימער זיך פאַרענדערט און זײ האָבן זיך ביידע
 אָנגעצויגן, ווי בריטאַניעס אויפן אַנבליק פון אַ וואָלף; ער ווידער
 האָט און זײ געוואָרפן אַן צרויספאַדערנדיקן בליק און דערנאָך
 האָט ער באַ זיך באַשלאָסן אַז מאַכן דעם אָנשטעל, אַז ער זעט
 זײ נישט.

עס האָט אָנגעהאַלטן אַן אומהייזלעך שטילשווייגן.
 הער אַנדזשעי איז געוואָרן אומגעדולדיק און געביסן די
 וואַנסעס, די געסט האָפּן אויף אים פּסדר געקוקט פּוין אַ זייט,
 און דער שווערט-טרעגער האָט געגלעז די האָר.
 — איר וועט מיט אונדז טרינקען אַ גלעזל אַרימען, שליאַ.
 כּעצקען מער — האָט ער צום סוף געזאָגט, אַנווייזנדיק אויף די
 פּלאַש און די גלעזער. — כּיבעט אייך! כּיבעט אייך! ...
 — כּוועל טרינקען מיטן געדיקן הער! — האָט קמיטש פּ
 האָרט געזאָגט.

הער דאָווגירד אין כּורזינסקי האָפּן גענומען סאָפּן, אָננע-
 מענדיק, אַז קמיטש פּ האָט מיט זיין תּשובּה זיי מבוּה געווען, זיי
 האָפּן אָבער אין פּרייבזלעכן הויז נישט געוואָלט די ערשטע אַ
 מחלוקת אָנהייבן און דערצו נאָך מיט אַ היץ-קאָפּ, וואָס האָט אַ
 שוועקלעכן שם אין אַנאָן זשאַמעט. פּונדעסטוועגן האָט זיי געברעט
 דערדאָזיקער בויון.

דערזויער האָט דער שווערט-טרעגער אַ פּאַטש געטן אין די
 הענט אויפּן יונגל און געהייסן אים דערלאָנגען אַ פּערט גלאַץ,
 דערנאָך האָט ער עס אָנגעגאָסן, אויפּגעהויבן זיין גלאַז צום מויל
 און געזאָגט:
 — אין אייערע הענט... איך פּריי מיך אייך צו זען זיין
 מיין הייז.

— כּוואָלט מיך געפּרייט, אַז עס זאָל באמת אזוי זיין.
 — אַ גאַסט איז אַ גאַסט... — האָט דער שווערט-טרעגער
 געזאָגט מיט אַ כּוונה.

אין אַ וויילע אַרום, פּילנדיק אַ פּנים אַלס באַלעבאָס, אַז עס
 איז זיין הוב אונטערצוהאַלטן דעם שמועס, האָט ער געפּרעגט:
 — און וואָס הערט זיך אין קיידאַני? וואָס מאַכט דער הער
 העטמאַן?

— ער איז נישט זייער געוונא, געדיקער הער שווער =
 טרענער — האָט קמיטשיץ געענטפּערט — אין אין דידאָזיק
 אומרוקע צייטן קען אַנדערש נישט זיין... זייער פּיל עגמת-נפש
 און האָרץ קלענעניש האָט דער פּירשט.

— מיר גלייבן! — האָט הער פּיזזינסקי געזאָגט.

קמיטשיץ האָט אויף אים אַ היילע געקוקט, דערנאָך האָט ער זיך ווידער געווענדט צום שווערט-טרעגער און ווייטער אזוי געזאָגט:

— האָבנדיק צוגעזאָגטע הילף פון דעם ליכטיקסטן שוועדישן קעניג, האָט דער פירשט אָן שום שהיות זיך געזאָלט אַװיסלאָזן קיין ווילנע אַקעגן שונא און נקמה בעמען פאַרן דאַרטיקן נאָך נישט אָפּגעקילטן אַש, איר מוזט דאָך אודאי וויסן, אַז פון ווילנע איז קיין אַנצייכעניש נישט געפליבן, ווייל זי האָט געברענגט זיבצען טעג. מיזאָגט, אַז צווישן די גרוזעס שזאַרצלען זיך נאָר די לעכזר פון די קעלערס, פון וועלכע עס גייט נאָך אַלץ אויף אַ רויך...

— אַ אומליק! — האָט דער שווערט-טרעגער געזאָגט.

— אודאי איז עס אָן אומליק, וואָס אויב מ'האָט עס נישט געקענט נאַרהיטן, האָט מען פאַר אים געדאַרפט נקמה בעמען און פּונקט אזאַ חורבה מאַכן פון דער פיינטלעכער הויפט-שטאַט. און עס וואָלט שוין טאַקע געהאַלטן דערביי, ווען נישט די רשׂים וועלכע האָבן אויף די ריינסטע פּוונות פון פשרן האַ אַ חשר גע-וואָרפן, אים פאַר אַ פיגד אויסגערופן און אַ באַוואָפנטן ווידער-שטאַד אים געשטעלט, אַנשטאַט מיט אים צוזאַמען קעגן שונא אַרױצוטרעטן. ס'איז דעריבער קיין חידוש נישט וואָס דעם פירשט געזונט הינקט-אונטער, וואָרים ער, וועלכן גאַט האָט צו גרויסע מעשים פאַשאַמט זעט, אַז די מענטשלעכע רשעות גרייט אים פּסדר צו זייע שטרויכלונגען, דורך וועלכן די גאַנצע אונ-טערנעמונג קען דורכפאַלן. די בעסטע פריינט האָבן זיך פון פירשט אָפּגעקערט, די אויף וועלכע ער האָט צום מיינסטן גערעכנט, האָבן אים פאַרלאָזט אַדער זיי זענען צו זיינע שונאים אַריבער-געגאַנגען.

— אזוי איז געשען! — האָט דער שווערט-טרעגער ערנסט

געזאָגט.

— דאָס איז אויך אַ גרויסער ווייטיק — האָט קמיטשיץ גע-ענטפערט — אין כ'האָב אַליין געהערט, ווי דער פירשט האָט גע-

ז נט: „כ'ווייס, אז אויך פיינע מענטשן האָבן וועגן מיר אַ שלעכ-
טע מיינונג, אָבער פאַרוואָס קומען זיי נישט קיין קיידאַנג, פאַר-
וואָס זאָגן זיי מיר נישט אין די אויגן אַזוי, וואָס זיי האָבן קעגן
מיר און ווילן נישט מיינע טענות אויסהערן?

— וועמען האָט דען דער פירשט געהאַט אין זינען? —
האַט דער שווערט-טרעגער געפרעגט.

— קוד-פל אייך, גנעדיקער הער, וועמען דער פירשט איז
אויף אַן אמת נושא-פנים, זון גי' יז חושד, אַז איר געהערט צו
זיינע שונאים...

דער שווערט-טרעגער האָט גענימען גיך גלעזן זיין טשוּפ-
ריבע און זעענדיק צום סוף, אַז דער שמועס נעמט אַן אַן אַזמלע-
וונטשטע ווערדונג, האָט ער אַ פאַטש געטון אין די הענט.

אַ יינגל האָט זיך באַוווּן אין דער טיר.

— דו זעסט נישט, אַז עס ווערט פינסטער? ... ליכט! —
האַט דער שווערט-טרעגער אַ געשריי געטון.

— גאַט איז אַן עדות — האָט קמיטשיץ געזאָגט — אַז
איך האָב זיך אַליין בדעה געהאַט אייך מיין הכנעהדיקע דינסט
פאַרצולייגן, אָבער איך בין צו דערזעלבער צייט אויך געקומען
אויפן באַפעל פון פירשא, וועלכער וואָלט אַליין קיין בילעוויטשע
זיך געקליבן, ווען די צייט וואָלט געווען אַ פאַסיקערע...

— צו גידעריקע שוועלן! — האָט דער שווערט-טרעגער
געזאָגט.

— דאָס וואָלט איר, גנעדיקער הער, נישט זאָגן, ווייל ס'איז
דאָ אַ גוויינטליכע זאַך, אז שכנים באַזוכן איינער דעם אַנדערן,
נאָר דער פירשט האָט נישט קיין פרייע מינוט, האָט ער צו מיר
דעריבער געזאָגט: „פאַרענטפער מיך פאַר בילעוויטשן, אַז איך
קען אַליין צו אים נישט קומען, אָבער זאָל ער צו מיר קומען מיט
דער קיובה און דאָס דוקא באַד, ווייל מאַרגן אָדער איבער-
מאָרגן ווייס איך נישט, וווּ כ'זעל זיין!“ איר זעט, גנעדיקער
הער, איך קום אייך פאַרבעטן און פריי מיך, וואָס איר זענט ביי-
דע נריש און געזונט, ווייל ווען איך בין פאַרפאַרן אַהער, האָב

איך דאָס כרייזין אַלעקסאַנדראַ אין דער טיר געזען, נאָר זי איז
באַלד בעלם געוואָרן, ווי אַ נעפֿל אויף דער לאַנקע.
— יאָ — האָט דער שווערט-טרעגער געזאָגט — כ'האַב זי
אַליין אַרויסגעשיקט זען ווער ס'איז געקומען.

— איך וואָרט אויף אַ תשובה, גנעדיקער הער שווערט-טרע-
נער! — האָט קמיטשיץ געזאָגט.

אין דער רגע האָט דאָס יינגל אַריינגעברענגט ליכט און זיי
אַמעקגעשטעלט אויפן טיש; באַ דער שיין פון די ליכט האָט מען
געזען פון הער שווערט-טרעגערס פנים, אַז ער איז זייער צע-
מישט.

— דאָס איז פאַר מיר נישט קיין קליינער פּבוד — האָט
ער געזאָגט — אָפּער... באַלד קען איך נישט... איר זעט דאָך,
אַז כ'האַב געסט... איר וועט אַזוי גוט זיין מיך פאַרן פירשט העט-
מאַן רעכטפאַרטיקן...

— דאָס איי, הער שווערט-טרענער, פֿלע קיין מניעה נישט,
ווייל דידאַזיקע הערן וועלן דאָך דעם האָר פירשט אָפּטרעטן.
— מיר ה'פן אַליין צינגער אין מויל און קענען אַליין פאַר
זיך ענטפערן! — האָט דער כּודזינסקי זיך אָנגערופן.

— נישט וואָרטנדיק, וואָס אַן אַנדערער וועט וועגן איבדו
באַשליסן! — האָט הער דאָווגריד פון פֿלעמבאַרג צוגעגעבן.
— זעט איר, הער שווערט-טרעגער — האָט קמיטשיץ זיך
אָנגערופן, מאַכנדיק דעם אָנשטעל, אַז ער נעמט אַן די גראַפֿע
ווערטער פון די עליאכטשיצעס פאַר אַ גוטע מטבע — כ'האַב
געוואָסט, אַז דאָס זענען קלוגע ריטער. אַגב, פֿדי זיי נישט פּונגע-
נפֿבד צו זיין, פֿרבנט איך זיי אויך אין פירשטס נאַמען קיין
קיי־דאַני.

— אַ צו גרויסער חסד! — האָבן ביידע געזענטפערט —
מיר דאָבן עפעס אַנדערש צו טון.

קמיטשיץ האָט אויף זיי אַ קוק געטון מיט אַ משונהדיקן
פֿליק, און דערנאָך האָט ער געזאָגט קאַלט, אי צו עפעס אַ פֿער-
טער פֿעזאָן:

— אַז דער פירשט בעט, טאָר מען נישט אָנזאָגן!

דערויף האָבן יענע זיך אויפגעהויבן פון די ערטער.
— איז דאָס, הייסט עס, צוואַנג! — האָט דער שווערט-
טרעגער געזאָגט.

— גנעדיקער הער שווערט-טרעגער! — האָט קמיטשיץ
לעבהאפט געזענטפערט — יענע הערן וועלן פאַרן, צי זיי ווילן,
צי זיי ווילן נישט, ווייל מיר איז אזוי געפעלן געוואָרן, אָבער
לגבי אייך וויל איך קיין געוואָלט נישט באַנצן אין איך בעט
זייער העפלעך, און איר זאָלט באַווייזן דעם פירשט רצון צו
באַפרידיקן. איך בין אויף דינסט אין האָב אַ באַפעל אייך צו
ברענגען, אָבער כל-זמן איך וועל נישט פאַרלירן די האַפנונג, און
איך וועל מיט געבעט עפעס פועלן, וועל אַך בוצן נישט אויפ-
הערן... און אַך שווער אייך צו, און קיין האָר אויפן קאָפּ וועט
אייך דאָרט נישט גערירט ווערן. דער פירשט וויל זיך מיט אייך
אויסטענהן און ער וויל, און אין דידאָזיקע אומרוקע צייטן, אין
וועלכע די פויערן אַזילן קלויבן זיך צוגויף אין באַזאָפנטע מחנות
און ראַבעווען, זאָלט איר אין קיידאָני זיך אויפהאַלטן. אַט, דאָס
איז אַלץ! איר וועט דאָרט, גנעדיקער הער, באַהאַנדלט ווערן מיטן
געהעריקן כבוד, ווי אַ גאסט און אַ פריינט, איך בין דערפאַר ערב
מיט מיין ריטערלעך וואָרט.

— אַלס שליאַכטשיץ פראַטעסטיר איך! — האָט דער
שווערט-טרעגער געזאָגט — אין דאָס געזעץ שיצט מיר!
— אויך די שווערטן! — האָבן כידזינסקי און דאָוגירד
אויסגעשריגן.

קמיטשיץ האָט גענומען לאַכן, האָט געקנייטש די ברעמען
און געזאָגט:

— איר באַהאַלט דידאָזיקע שווערטן, ווייל איך וועל איי-
ביידן הייסן באַ דער סטאַדאַלע אוועקשטעלן און אַ קייל שיסן אין
קאָפּ אריין!

יענע זענען באַ דידאָזיקע ווערטער פאַרשטאַרט געוואָרן פון
פחד און גענומען אַנקיין זיך און קמיטשיץ, און דער שווערט-
טרעגער האָט אויפגעשריגן:

— אן אומדערהצרטער געוואלט-טאט קעגן דער פרייהייט פון
א שליכטשיץ, קעגן די פרייהילעגעס!
— עס וועט קיין געוואלט-טאט נישט זיין, אויב איר וועט גוט-
ויליק פאלגן — האט קמיטשיץ געענטפערט — אין א ראיה האט
איר פון דעם, וואס איך האב די דראגניזר אין דארף איבערגע-
לאזט, און געקומען ביז אהער אלעין איך בעטן, ווי א שכן צו א
שכן. זאגט דעריבזר בעסער נישט אפ, ווייל די צייטן זענען איצט
אזעלכע, אז עס איז שווער זיך צו רעכענען מיט אן אפאג. די
פירשט אלעין וועט זיך פאר אייך וועגן דעם רעכטפארטיקן און
זייט זיכער, אז מ'וועט אייך מקבל-פנים זיין ווי א שכן און א פרייט.
איר דארפט אויך דאס פארשטיין, אז ווען עז וואלט אנדערש גע-
זאלט זיין, וואלט איך בעזער הונדערט מאל וועלן קריגן מיט א
קויל אין קאפ אריין, איידער דא נאך אייך אהערצוקומען. פל-זמן
איך לעב, וועט קיין האר פון קיין שום פילעווישט קאפ נישט
גערייט ווערן! באטראכט, גנעדיקער הער, ווער איך בין, דער-
מאנט זיך אין הער העראקליושן, אין זיין צוואה און לייגט זיך
איבער, צי דער פירשט הענמאן וואלט מיך געזען אויס-קלונן, ווען
ער וואלט בדעה געהאט נישט פון זיך מיט אייך צו פאגן.
— אויב אזוי, פארוואס פאנוצט ער געוואלט, פארוואס זאל
איך אונטער צוואנג פארן?... ווי אזוי זאל איך אים געטרויען,
בשעת גאנץ פריטע רעדט וועגן די נגישות, אונטער וועלכע עס
קרעכצן חשוב צו בירגער אין קיילאג?
קמיטשיץ האט אפגעעטעמט, ווייל פון די ווערטער און פון
דער שטים האט ער דערקענט, אז דער שווערט-טרעגער היבט זיך
אן צו וואקלען אין זיין עקשנות.
— גנעדיקער הער! — האט ער פמוט פריילעך געזאגט —
צוואנג צווישן שכנים האט אפטמאל זיין שורש אין דער ליבשאפט.
און אז איר הייסט א ליבן גאסט דאס ראד בא דער קאטש אראפ-
געמען און פארשליסט דעם פלעכט-וואגן אין א שפייכלער, איז
דען דאס נישט צוואנג? און אז איר הייסט אים טרינקען, הגם
דער וויין טריפט אים שוין פון דער נאז, איז דען דאס נישט
צוואנג?... און דא, זייט וויסן, גנעדיקער הער, אז ווען אפילו

איך זאל מוזן אייך בינדן און א געפונדענעם צווישן דראגונער
 קיין קיידאני פירן, וועט דאָס אויך זיין פאַר אייער טובה וועגן...
 באַטראַכט נאָר: די צעפונטעוועטע זעלנער שלעפּן זיך אַרום און
 טוען אָפּ הפּקריקע מזשים, די פּויערן נעמען זיך ציגנויף, די
 שוועדישע היילות דערנעבזערן זיך, און איר מיינט, אז אין דאָ-
 זיין זידיקן קעסל וועט איר פאַרשווינט ווערן פון אַ סבה, אז עס
 וועלן אייך היינט אָדער מאַרגן די אָדער יענע נישט באַפאַלן,
 נישט באַראַבעווען, נישט פאַרבייענען, אויף אייער פאַרמעגן און
 אויף אייער פּערזאָן חס זיין? ... וואָס איז, בילעוויטש איז אַ
 פעסטונג? איר וועט זיך אין איר פאַרטיידיקן? וואָס איז דען דער
 פירשט אויסן פאַר אייך? אז איר זאָלט זיין באַוואַרנט, ווייל נאָר
 אין קיידאני וועט איר אויף קיין שום סכנה נישט זיין אויסגע-
 שטעלט, און דאָ וועט שײַן דעם פירשטס אַ שוין-וואַך, וועלכע
 וועט אייער פאַרמעגן פון יעדער זעלנערישע הפּקרות אָפּהיטן, ווי
 אַן אויג אין קאַפּ, זיין אויב איין ווידלע וועט אוועקקומען, זאָלט
 איר מיר מיין גאַנץ פאַרמעגן סעקוועסטירן.
 דער שווערט-טרעגער האָט גענומען שפּאַנען איבער דער
 שׂט:ב.

— קען איך אויף אייער ווערט זיך פאַרלאָזן?
 — ס'איז קודש-קדשים! — האָט קמיטשיץ געענטפּערט.
 אין דער רגע איז פרייליך אַלעקסאַנדראַ אַריינגעקומען אין
 שטוב. קמיטשיץ איז גיך צו איר צוגעגאַנגען; אָבער מיט
 אַמאָל האָט ער זיך דערמאַנט, וואָס עס איז פאַרגעקומען אין קיי-
 דאני און איר קאַלץ פנים האָט אים צוגעשמידט צום אַרט, ער
 האָט דעריבער פון דערווייטנס זיך שטילשווייגנדיק פאַרבייגט.
 דער שווערט-טרעגער האָט זיך אָפּגעשטעלט פאַר איר.
 — מיר זאָלן פאַרן קיין קיידאני! — האָט ער גע-
 זאָגט.

— נאָך וואָס דען? — האָט זי געפּרעגט.
 — ווייל דער פירשט העטמאַן בעט...
 — זייער העפּלעך! ... ווי אַ שכן! ... — האָט קמיטשיץ
 צוגעגעבן.

— יא! זייער העפלעך — האָט דער שווערט-טרעגער מיט אַ געוויסער פאַרביטערונג געזאָגט — אָבער אויב מיר וועלן נישט פאַרן גוטווייליק, האָט דערדאָזיקער ריטער אַ באַפֿעל אונדז מיט דראַגונער אַרומצוריינגלען און צו נעמען מיט פּוּח.
— זאָל גאָט אָפהיטן, אז עס זאָל דערצו קומען! — האָט קמל-טשיץ געזאָגט.

— האָב איך דען נישט געזאָגט דעם פעטער — האָט דאָס פּרייליך אַלעקסאַנדראַ געזאָגט — לאַמיר אַנטלויפן וואָס הייטער, ווייל מען וועט אונדז דאָ נישט לאָזן צו רי... אָט איז עס מ'זיים געוואָרן!

— וואָס זאָל מען מאַכן! וואָס זאָל מען מאַכן! צו געוואַלט-טאַטן איז קיין עצה נישטאָ! — האָט דער שווערט-טרעגער אויס-גערוּפּן.

— יאָ — האָט דאָס פּרייליך געזאָגט — אָבער מיר דאַרפן אין דאָזיקן שענדלעכן הויז גוטווייליק נישט פאַרן. זאָלן אונדז די רוצחים נעמען, בינדן און פירן... נישט מיר אַליין וועלן רדיפות אויסשטיין, נישט אונדז אַליין וועט די נקמה פון די בוגדים טרעפן; אָבער זאָלן זיי וויסן, אז מיר ווילן בעסער דעם טויט, איידער שאַנד.

דאָ האָט זי זיך מיט אַן אויסדרוק פון העכסטער פאַראַכ-טונג געווענדט צו קמיטשיצן:

— בינדט אונדז, הער אַפיציר, אַדער הער תּלִין און שלעפט אונדז מיט פּערד, ווייל אַנדערש ווילן מיר נישט פאַרן!
דאָס בלוט האָט קמיטשיצן אַ זעץ געטון אין פנים אַריין; אַ וויילע האָט זיך אויסגעדאַכטן, אז ער וועט אַרויספלאַצן מיט אַ שרעקלעכן פּעס, אָבער ער האָט זיך באַוועלטיקט.

— אַך! געדיקע פּרייליך! — האָט ער געענטפּערט מיט אַ שטים, געשטיקט פון אויפּרעגונג — איך האָב אין אייערע אויגן קיין לייטעליקייט נישט געפונען, אויב איר ווילט פון מיר מאַכן אַ רוצח, אַ בוגד און אַ רשע. זאָל גאָט משפּטן, ווער פון אונדז עס איז גערעכט: צי איך, וואָס דין דעם העטמאַן, אַדער איר, וואָס זענט מיך מבוה ווי אַ הונט. גאָט האָט אייך געגעבן אַ שיין

פנים, אָבער אַ פאַרביסן און אומדערבאַרמדיק האַרץ. איר ווילט
גערן אַליין לייַדן, אַבי אַן אַנדערן נאָך גרעסערע יסורים צו פאַ-
שאַפן. איר כאַפּט אַריבער די מאַס, פּרייליק, אַזוי וואָר, ווי אַך
לעב, איר כאַפּט אַריבער די מאַס, אָבער דאָס וועט גאַרנישט
העלפן!

— דאָס מיידל איז גערעכט! — האָט אויסגעשריגן דער
שווערמ-טרעגער, וועלכן ס'איז מיטאַמאָל צוגעקומען מיט — מיר
וועלן גוטווייליק נישט פאַרן!... נעמט אינדז מיט דראַגונער.
אָבער קמיטשיץ האָט אויף אים גאַרנישט געקוקט, אַזוי
אויפגעבראַכט און טיף באַליידיקט איז ער געווען.

— איר האָט האַז פון מענטש'לעכע פּיין — האָט ער וויי-
טער געזאָגט צו אַלענקאָן — אין האַז מיך פאַר אַ בוגד פאַר-
שריגן אָן משפּט, נישט אויסזערנדיק מיינע טענות, נישט לאַנג-
דיק מיך מיט אַ וואָרט פאַרטיידיקן. זאָל זיין אַזוי!... אָבער קיין
קייַדאָני וועט איר פאַרן... גערנוויליק, אָדער אומגערנוויליק,
אַלצייַנס! דאָרט וועלן מיינע פּוונות אַרויפשווימען אין דער הייך,
דאָרט וועט איר איינזען, צי איר האָט מיך מיט רעכט באַעוולקט,
דאָרט וועט אייך דאָס געוויסן זאָגן, ווער פון אינדז איז פאַר ווע-
מען געווען אַ תּלּוּן! קיין אַנדערע נקמָה וויל איך נישט... גאָט
איז מיט אייך, אָבער אַזעלכע מוז איך האַבן... און מער וויל
איך פון אייך גאַרנישט האַבן, ווייל איר האָט אָנגעשפּאַנט דעם
בויגן, ביז איר האָט אים נישט צעבראַכן... אז נטער אייער שייַנ-
קייַט ליגט אַ שלאַנג פאַרבאַרגן! אַז עס זאָל אייך! אַז עס זאָל
אייך!

— מיר וועלן נישט פאַרן! — האָט דער שווערמ-טרעגער
נאָך אַנטשלאַסענער געזאָגט.

— אַזוי וואָר, ווי מיר לעבן! — האַבן אויסגעשריגן די
הערן כּוּדוּנסקי פון אייראַגאַלאַ אין דאָווגירד פון פּלעמבאַרג.
דאָמאָלס האָט קמיטשיץ זיך אַ קער געטון צו זיי, אָבער ער
איז שוין געווען זייער בלייך, ווייל דער פּעס האָט אים געשאַיקט,
און די ציין האַבן אים געקלאַפּט ווי אין פיבער.

— העל! — האָט ער געזאָגט — העל, ברענגט מיך נאָר

פון די פלים נישט אַױס... פעררישע טריט הערט מען, מינע
דראג נער פאַרן! זאַל נאַר עמעצער נאָך זאָגן אַ וואָרט, אָז ער
וועט נישט פאַרן!

הינטערן פענסטער האָט מען באַזאָרט געהערט טריט פון אַ
סך רייטער. אַלע הַבן איינגעזען, אָז עס איז נישט אַ קיין עצה,
און קמיטשיץ האָט געזאָגט:

— פרייליך! אין אַ פאַר מינוט זאַלט איר זיין אין דער
קאַטש, אַנישט וועט דער פעטער קריגן אַ קויל אין קאַפּ אַריין!
און קענטיק, אָז עס האָט אים וואָס אַזאַל אַ ווילדערע רציחה
אַנגעכאַפּט, וויל מיטאַמאַל האָט ער אויסגעשריגן, אָז די שוויבן
האַבן אַזש אין די פענסטער אַ ציטער געטון:
— אין וועג!

אַבער צו דער זעלבער צייט האָט זיך די טיר צום פאַדער-
וווּן שטייל אויסגעמאַכט און עפעס אַ פרעמדע שטים האָט אַ פרעג
געטון:

— און ווהיך דאָס, הער ריטער?

אַלע זענען פאַרשטאַרט געוואָרן פון פאַרווידערנג און
אַלעמענט אויגן האָבן זיך אַ קער געטון צו דער טיר, וווּ ס'איז
געשטאַנען עפּזאָס אַ קליין מענטש אין אַ פּאַנצער און מיט אַ
ווילדער שווערט אין דער האַנט.

קמיטשיץ האָט זיך צוריקגעצויגן אויף אַ שריט, גלייך ווי
ער וואָלט אַ געשפענסט דערווען.

— הער... וואָלאַדיאַווסקי! — האָט ער, אַ געשריי גע-
טון.

— צו אייער דינסט! — האָט דאָס קליינע מענטש גע-
ענטפערט.

און ער איז אַריין אין מיטן שטוב; נאָך אים זענען אויף
אַמאַל אַריינגעקומען: מירסקי, זאַגלאַבא, ביידע סקשעווסקיס,
סטאַנקעוויטש, אַסקערקא און הער ראָך קאַוואַלסקי.
— האָ! — האָט זאַגלאַבא געזאָגט — מיר האָבן דיך גע-
פאַקט!

דער ראַסישער שווערט-טרעגער האָט זיך צו זיי געווענדט מיט די ווערטער:

— ווער איר זאָלט נישט זיין, ריטער, ראַטעוועט אַ בירגער, וועלכן מען וויל אַקעגן דעם געזעץ, יחוס אַמט אַרעסטירן און פאַרשאַרן. ראַטעוועט, גנדיקט דערן בייַדער, די פרייהייט פון אַ שליאַכטיץ!

— האָט נישט קיין מורא, גנדיקער הער! — האָט וואָלאַ-דיאַחסקי געענטפערט — די דראַגיר פון דאָזיקן ריטער זענען שוין געפּענטעט, און אין רעזולט גייטיקט ער זיך איצט מער פון אייך.

— און מער פון אַלץ אין אַ גלח! — האָט הער זאָלאַבאַ זיך אַנגערופן.

— הער ריטער! — האָט וואָלאַדיאַחסקי געזאָגט, ווענדנדיק זיך צו קמיטשיץ — איר האָט צו מיר קיין מזל נישט, ווייל שוין צום צווייטן מאל פאַרלויף איך אייך רעם וועג... איר האָט זיך אויף מיר נישט געריכט?

— ניין! — האָט קמיטשיץ געזאָגט — כּהאַב געמיינט, אז איר זענט אין די הענט פון פירשאַ.

— כּהאַב זיך טאַקע פון די דאָזיקע הענט אַרויסגעגלייטשט... און איר גייסט דאָך, אז דער וועג קיין פאַלעסיע גייט דאָ אַרום... אַבער דאָס איז נישט וויכטיק, ווען איר האָט צום ערשטן מאל דאָסדאָזיקע פרייליך פאַרכאַפּט, האָב איך אייך אַרויסגערופן אויף שווערטן... אמת?

— יאָ — האָט קמיטשיץ געזאָגט, אויפהייבנדיק אומגענו-וויליק די האַנט צום קאַפּ.

— איצט איז עפּעס אַנדערש. דאָמאַלס זענט איר געווען אַ רוצח, וואָס עס טרעפט אַפט צווישן שליאַכטישעס, און עס איז נישט די גרעסטע חפּה... איצט זענט איר שוין נישט ווערט, אז אַן אַרנטלעכער מענטש זאָל אייך אויף אַ קאַמף אַרויס-רופן.

— פאַרוואָס דען? — האָט קמיטשיץ געפרעגט. און ער האָט גאוועהדיק דעם קאַפּ געהויבן אינדערהייך און

גענומען קוקן הער וואָלאָדאַווסקין גלייך אין די אויגן אַרײַן.
— ווייל איר זענט אַ בוגד און אַן אָפּטריניקער — האָט
הער וואָלאָדאַווסקי געזנטפערט — ווייל איר האָט עטלעכע זעל-
נע, וועלכע האָבן פאַרן פּאַטערלאַנד זיך געשלאָגן, ווי אַ תּלִין
אויסגעקויפּעט, ווייל נאָר אַ דאַנק אייך קרעכצט דאָסדאַזיקע אומ-
גליקלעכע לאַנד אונטער אַ נײַעם יאָך!... קורץ גערעדט: גרייט
זיך צום טויט, ווייל, ווי אַ גאָט איז אין הימל, אייער לעצטע
שעה האָט געשלאָגן.

— מיט וואָס פאַר אַ רעכט ווילט איר מיך משפּטן און
מקיים-פּסק זיין? — האָט קמיטשיץ געפרענט.

— גנעדיקער הער — האָט זאָגלאַבאַ ערנסט געזנטפערט —
אַנשטאַט אונדז וועגן רעכט צו פרעגן, זאָגט בעסער וודוי... און
אויב איר האָט עפעס צו זאָגן צו אייער פּאַרטיידיקונג, זאָגט גיך,
אייל עס וועט זיך נישט געפינען קיין איין לעב עדיקער נפש, וואָס
זאָל זיך פאַר אייך צונעמען. איינמאַל האָט אייך שוין, ווי איך
האַב געהזרט, דאָסדאַזיקע פּריילין פון הער וואָלדאַווסקיס הענט
מצייל געווען, אָבער נאָכדעם, וואָס איר האָט איצט געטון, וועט זי
אודאי אויך זיך פאַר אייך נישט אָננעמען.

דאָ האָבן אַלעמענס אויגן אומגערוויליק זיך געווענדט צום
פּריילין בילעוויטש, וואָס איר פנים איז אין דער רגע געווען ווי
פון שטיין אויסגעהאַמערט. און זי איז געשטאַנען אומבאַוועגלעך,
מיט אַרפּגעלאָזטע אויגן-לידערס, אַן אייזיקע, אַ קאַלטע, אָבער
זי האָט זיך פון אַרט נישט גערירט, קיין וואָרט נישט אויסגע-
רעדט.

די שטיקייט האָט קמיטשיצס שטים איבערגעריסן.
— איך בעט באַם דאַזיקן פּריילין נישט, אַז זי זאָל זיך
פאַר מיר אָננעמען!

פּריילין אַלעקסאַנדראַ האָט שטייל געשוויגן.
— אַרײַן! — האָט וואָלאָדאַווסקי אויסגערשגן, ווענדנ-
דיק זיך צו דער טיר.

עס האָבן אָפּגעהילכט שווערע טריט, וועלכע עס האָט

טריב באגלייט א געקלימזיר כון שפארנס און זעקס זעלנער מיט
יזוזא בוטרימען בראש זענען אריינגעקומען אין שטוב.
— נעמט אים! — האָט וואָלאָדיאָוסקי אַ קאָמאָדע גע-
געבן — פירט אים אַרויס הינטערן דאַרף און שיסז אים אַ קויל
אין קאַפּ אַריין!
בוטרים האָט זיין שווערע האַנט אויף קמיטשיצס קאַלנער
אַרויפגעלייגט, נאָך אים האַבן צוויי אַנדערע דאָס אייגענע גע-
כון.

— לאָזט מיך נישט רייסן ווי אַ הונט! — האָט הער
אַנדזשעי צו וואָלאָדיאָוסקי געזאָגט — כוועל אַליין גיין!
דער קליינער ריטער האָט אַ ווינק געטון צו די זעלנער,
וועלכע האָבן אים תיכף אָפגעלאָזט, אָבער אַרומגערינגלט פון אַלע
זייטן; ער איז רויק אַרויסגעגאַנגן, האָט צו קיינעם קיין וואָרט
גישט גערעדט, נאָר שאַיל אַ תשילה געשעפטשעט.
פרייליך אַלעקסאַנדראַ האָט זיך אויך דורך דער אַקצגנ-
איבערדיקער טיר אַרויסגערוקט אין די ווייטערדיקע שטובן. זי
איז דורכגעגאַנגען זיין שטוב און אַ צווייטע שטוב, אויסשטרעקנ-
דיק אין דער פינסטערניש די הענט פאַר זיך; מיטאַמאָל האָט
איר אין קאַפּ גענומען שווינדלען. אין דער ברוסט האָט איר
אַטעם פאַרפעלט און זי איז ווי אַ טויטע אַנידערבעפאַלן אויף דער
ערד.

צווישן די פאַרזאַמלטז אין דער ערשטער שטוב האָט אַ
געוויסע צייט געהערשט אַ טיפע שטילקייט; עס האָט זי צום סוף
איבערגעריסן דער ראַסיענער שווערט-טרעגער:
— פאַרדינט ער שוין נאָר קיין רחמים נישט? — האָט ער
געפרעגט.

— ס'איז מיר אַ רחמנות אויף אים — האָט זאָגלאָבאָ גע-
ענטפערט — ווייל ער איז העלדיש געגאַנגען צום טויט!
מירסקי האָט זיך דערויף אָנגערופן:
— ער האָט אַ צוואַנציק מענטשן פון מיין פּולק דערשאָסן,
אַ חוץ די, וועלכע ער האָט בשעת אַן אָנגריף געלייגט.
— און אויך פון מיין פּולק! — האָט סטאַנקעוויטש גע-

זאגט — א סברה, אז אויך פון ניעוואראווסקיס מענטשן האָט ער
קיין שריד-ופליט נישט איבערגעלאָזט.

— ער האָט געמוזט האָבן באַפעלן פון ראַדזיווילן — האָט
הער זאָגלאָבא געזאָגט.

— גנעדיקע הערן, ראַדזיווילס נקמה וועט מיך דורך אייך
טרעפן! — האָט דער שווערט-טרעגער באַמערקט.

— איר מוזט אַנטלויפן. מיר פאַרן קיין פּאַלעסיע, ווייל
דאָרט האָבן זיך די פּוילקן קעגן די בוגדים צעפונטעוועט, אין
איר גרייט זיך באַלד מיט אינדו מיטצוגיין. נישטאָ קיין אַנדערע
ברירה. איר קענט אַ מקום-מקלט געפינען אין ביאַלאָויעזש, וווּ
עס ווױנט הער סקשעטווסקיס קרוב, דער הויף-יעגערמיסטער.
דאָרט וועט אייך קיינער נישט אויפזוכן.

— אָבער מיין פאַרמעגן וועט לאַיבד-גיין.

— וועט די רעפּובליק אייך אומקורן.

— הער מיכאַל — האָט זאָגלאָבא מיטאַמאַל געזאָגט — איך
וועל אַ שפּרינג טון קוקן, צי דערדאָזיקער אומגליקלעכער מענטש
האָט נישט באַ זיך וועלכע עס איז באַפעלן פון העטמאַן? איר גע-
דענקט, וואָס איך האָב באַ ראַך קאָואַלסקין געפונען?

— זעצט זיך אויפן פּערד. ס'איז נאָך צייט, ווייל שפּעטער
וועלן די פּאַפירן זיין פאַרבלוטיקט. כ'האַב אים בכיוון געהייסן
הינטערן דאָרף אַרויספירן, כדי דאָס מיידל זאָל זיך דאָ פון דעם
ביקסן-געבנאַל נישט דעררעקן, מחמת די ווייבער זענען דאָך
ווייכהאַרציק און שרעקעוודיק.

זאָגלאָבא איז אַרויסגעגאַנגען און אין אַ וויילע אַרום האָבן
אַ הילך געטון די טריט פון פּערד, אויף וועלכן ער איז אַוועק-
געריטן; און הער וואָלאַדאַווסקי האָט זיך געזענדט צום שווערט-
טרעגער:

— און וואָס טוט אייער קרובה?

— זי איז מכתמא מתפלל פאַר דער נשמה, וואָס שטעלט

זיך פאַר גאָטס משפּט...

— זאָל אים גאָט געבן אַן אייביקע מנוחה! — האָט יאָ

סקשעטווסקי געזאָגט — ווען נישט זיין פרייוויליק דינען ראַדזיו-
וויילן?

וויילן, וואָלט איך דער ערשטער פֿאַר אים אַ גוט וואָרט געזאָגט, אָבער אויב ער האָט דאָס פֿאַטערלאַנד נישט געוואָלט פֿאַרטיידיקן, האָט ער דאָך עס פֿל-פֿנים געקענט ראַדזיווילן זיין נשמה נישט פֿאַרקויפֿן.

— אַוודאי! — האָט וואָלאַדיאָוסקי געזאָגט.

— ער איז עוואַליק און האָט זיין שטראַף פֿשר פֿאַרדינט! — האָט סטאַניסלאָו סקשעטוסקי זיך אָנגערופֿן — אָבער כ'וואָלט בעסער וועלן, אַז אויף זיין אָרט זאָל זיין ראַדזיוויל, אָדער אַפֿאַ-ס נסקי... אַך! אַפֿאַלינסקי?!

— ווי ווייט ער איז שוואַדיק, האָט איר די בעסטע ראיה אין דעם — האָט אַסקערקא זיך צריינגעמישט — וואָס דאָס דאָ-זיקע פֿרייליך, וועמענס חתן ער איז געווען, האָט פֿאַר אים קיין איין גוט וואָרט נישט געפֿונען, איך האָב זיך צו איר גוט צוגע-קוקט און געווען, אַז זי פֿיינט גרויסע יסורים, אָבער זי האָט גע-שוויגן, ווייל ווער וועט זיך דאָס פֿאַר אַ בוגד אָננעמען?!

— אין זי האָט דאָך אים אָנומאַט הייס געליבט, איך ווייס דאָס! — האָט דער שווערט-טרעגער געזאָגט — דערלויבט מיר, גנעדיקע הערן, און איך וועל גיין אַ קוק טון, וואָס זי מאַכט דאָרט, ווייל פֿאַר אַ מיידל איז דאָך דאָס אַ שווערער נסיון.

— גרייט זיך אויך אין וועג אַרײַן! — האָט דער קליינער ריטער אויסגערופֿן — ווייל מיר וועלן נאָר די פֿערד לאָזן אויס. רוען זיך מאַרשירן ווייטער, קיידאַני איז צו נאַנט פֿונדאַנען, און ראַדזיוויל מוז שוין זיין צוריקגעקומען אַהין.

— גוט! — האָט דער שליאַכטשיץ געזאָגט.

און ער איז אַרויסגעגאַנגען פֿון דער שטוב.

אין אַ וויילע אַרום האָט זיך דערהערט זיין אימהדיק גע-שריי. די ריטער האָבן אַ שפּרינג-גענון צו דער טיר, פֿון וואָנען די שטים איז געקומען, נישט פֿאַרשטייענדיק, וואָס דאָ איז געשען. עס איז זיך די דינערשאַפט צונויפגעלאָפֿן מיט ליכט און מיהאַט דערזען, ווי דער שווערט-טרעגער שלעפט אַלענאַן, וועלכע ער האָט געהאַט געטראָפֿן ליגן אָן חושים אויף דער ערד.

וואָלאַדיאָוסקי איז צוגעלאָפֿן אים העלפֿן און ביידע האָבן

זי איזעקגעלייגט אויף דער סאפע, ווו זי איז געלעגן און סימנים פון לעבן. מ'האט גענומען זי מינטערן. ס'איז אָנגעלאָפן די אלטע אויפזעערין מיט דערקוויקנדיקע געטראַנקען און צום סוף האָט דאָס מיידל אויפגעמאַכט די אויגן.

— מ'דאַף אייך דאָ נישט האָפן — האָט די אלטע אויפ-זעערין געזאָגט — גייט אייך אין יענע שטוב אַריין, אין מיר וועלן זיך אַן עצה געבן.

דער שווערט-טרעגער האָט אַרויסגעפירט די געסט.

— כ'וואָלט ציפרידן געווען, ווען דאָס אַלץ וואָלט נישט געווען — האָט דער פאַרדאגהאָער בעל-הבית געזאָגט — איר האָט געקענט דעמאָזיקן אומגליקלעכן מיטנעמען מיט זיך און דאָרט ערגעץ אויפן וועג אים אויפרוימען, און נישט באַ מיר. ווי אַזוי וועלן מיר איצט פאַרן, ווי אַזוי אַנטלויפן, אַז דאָס מיידל לעבט קוים? ... ס'איז רעכט, אַז זי זאָל קראַנק ווערן. — פאַרפאַלן — האָט וואָלדאַדאַוסקי געזאָגט — מיר וועלן דאָס מיידל אין די קאָטש אַריינזעצן, ווייל אַנטלויפן מוזט איר, וואָרים ראַדזיווילס נקמה פאַרשוויגט קיינעם נישט.

— און אפשר וועט דאָס מיידל אויך גיך די פוחות צוריק-באַקומען? — האָט יאָן סקשעטוסקי געזאָגט.

— אַ באַקוועמע קאָטש איז גרייט און איינגעשפּאַנט, ווייל קמיטשיץ האָט זי מיט זיך מיטגעבראַכט — האָט וואָלדאַדאַוסקי געזאָגט — גייט, הער שווערט-טרעגער, זאָגט דעם כרייליך ווי עס האָלט און אַז מ'קען דאָס אַנטלויפן נישט פאַרשלעפּן, זאָל זי די פוחות ציוואַמענגעמען. מיר מוזן פאַרן, און ביזן מאַרגן באַגיי-בען קענען דאָ ראַדזיווילס מענטשן אַנקומען.

— אמת — האָט דער שווערט-טרעגער געזאָגט — איך

גיי!

ער איז אַוועק און מיט אַ געוויסע צייט שפּאַטער איז ער צוריקגעקומען מיט דער קרובה, וועלכע האָט נישט בלוין די פוחות צוריקגעוואָנען, נאָר זי איז שוין געווען אָנגעטון אין וועג אַריין. דאָס פנים איז איר נאָר געווען שטאַרק פאַרוויטלט און די אויגן האָפן פיבערדיק געגלאַנצט.

— לאַמיר פאַרן לאַמיר פאַרן! ... האָט זי איבערגע-
זורט, אַרײַנקומענדיק אין שטוב.

וואָלאַדיאַוסקי איז אויף אַ וויילע אַרױסגעגאַנגען אין פע-
דערהױז שיקן די מזגטשן נאָך די קאַזש, דערנאָך איז ער צו-
ריקגעקומען און אלע האָבן גענומען זיך גרייטן אין וועג אַרײַן.
נאָך אײדער ס'איז צריבער אַ פערטל שעה האָט זיך הינ-
טער די פּענסטער דערהערט אַ גערודער פון רעדער און אַ
קלאַפן פון פערדישע קאַפיטעס איבערן ברוק. מיט וועלכן דער
וועג פאַרן גאַנעק איז געווען אויסגעפלאַסטערט.

— לאַמיר פאַרן! — האָט אַלענקא געזאָגט.

— אין וועג! — האָבן די אַפיצירן אויסערופן.

דאָ האָט זיך די טיר אויפגעפראַלט און הער זאָגלאַזאַ

האַט ווי אַ באַזע אין שטוב אַרײַנגעפלאַצט.

— כ'האַב אײַנגעהאַלטן די עקזעקוציע! — האָט ער אויס-

געשריגן.

די פאַרויטלטע אַלענקא איז אין איין רגע געוואָרן
ווייס ווי קרייז; ס'האַט זיך אויסגעזאַכט, אַז זי וועט ווידער
חלשן, אָבער קיינער האָט זיך אויף איר נישט אומגעקוקט, ווייל
אַלעמענס אויגן זענען געווען געווענדט צו זאָגלאַזאַ, וועלכער
האַט דערווייל געסאַפּעט ווי אַ וואַלפּיש, באַמערניק זיך דעם אַטעם
צו כאַפן.

— איר האָט די עקזעקוציע אײַנגעהאַלטן? — האָט וואַלאַ-

דיאַוסקי אַ פאַרחידושטע געפרעגט — פאַרוואָס דען?

— פאַרוואָס? ... לאַמיר נאָך אָפּדעכן... אַט דערפאַר,

ווייל ווען נישט יענער קמיטישיץ, ווען נישט יענער איידעלער

ריטער, וואַלטן מיר אלע, ווי מיר שטייען דאָ, מיט די בעבעכעס

אין דרויסן געהאַנגען אויף די קייראַנער בוימער... אויף...

אונדזער בעל-טובה האָבן מיר געוואַלט אומברענגען, גנעדיקע

הערן!... אויף!...

— ווי קען דאָס זײַן? — האָבן אלע איינינעם אויסגעשריגן.

— לײענט דעם בריוו, וועט איר האָבן אַ תשובה.

דאָ האָט הער זאָגלאַזאַ דערלאַנגט אַ בריוו וואָלאַדיאַוסקי

וועלכער האט אים גענומען ליענען, איבערייסנדיק יעדע היילע
און אומקונדיק זיך אויף די חברים, וואָרים דאָס איז געווען יע-
נער בריוו, אין וועלכן ראָדווייל האָט קמיטשיצן געמאַכט ביי
טערע פאָרוורפן דערפאַר, וואָס אויף זיין שתדלנות האָט ער זיי
באַפרייט פון טויט אין קיידאַני.

— און וואָס? — האָט הער זאָגלאָבאָ באַ יעדער הפסקה
איבערגעחזרט.

דער בריוו האָט זיך, ווי באַלאַנט, אויסגעלאָזט מיטן אויפ-
טראַג, אַז קמיטשיץ זאָל דעם שווערט-טרעגער און אַלענאָן קיין
קיידאַני אַראָפּברענגען, הער אַנדזשעי האָט אים אַ פנים דערפאַר
געהאַלטן ביי זיך, כּדי אַז עס וועט נייטיק זיין, אים צו ווייזן
דעם שווערט-טרעגער, אָבער עס איז דערצו נישט געקומען.

קודם-כּל איז אָבער נישט געבליבן קיין ברעקל ספק, אַז
ווען נישט קמיטשיץ, וואָלטן ביידע סקשעטווסקיס, הער וואָלאָדזשאָוו-
סקי און זאָגלאָבאָ אומברחמנדיק אומגעבראַכט געוואָרן אין קיי-
דאַני, באַלד נאָך יענעם באַרימטן אָפּמאַך מיט פּאַנטוס דע לאַ
גאַרדיין.

— גענדיקע הערן! — האָט זאָגלאָבאָ געזאָגט — אויב איר
וועט נאָך איצט הייסן אים דערשיסן, וועל איך, ווי גאָט איז מיר ליב,
אייער חברותא אַוועקוואַרפן און איך וויל אייך נישט קענען! ...
— עס קען דאָ קיין רייד נישט זיין וועגן דעם — האָט
וואָלאָדזשאָווסקי געענטפערט.

— אַי! — האָט סקשעטווסקי געזאָגט, אַננעמענדיק זיך מיט
ביידע הענט פאַרן קאַפּ — וואָס פאַר אַ גליק, וואָס דער פּאַטער
האַט באַלד דאָרט דעם בריוו איבערגעלייענט אַנשטאַט מיט אים
צוריקצוקומען צו אונדז. . .

— איר האָט געמוט די חכמה מיט דער מאַמעס מילך
איינווינגן! — האָט מירסקי זיך אַנגערופן.

— האָ! וואָס? — האָט זאָגלאָבאָ אויסגערופן — יעדער
אַנדערער וואָלט ערשט דאָ צוריקגעקומען מיט אייך דעם בריוו
לייענען, און יענעם וואָלט מען דערווייל דעם קאַפּ מיט בליי אָנג-
געשטאַפט. אָבער ווי נאָר מ'האַט מיר געבראַכט דאָס פּאַפיר,

וואָס מ'האַט באַ אים געפונען, האָב איך באַלד געהאַט חשק אים
איבערצוליינען. בפרט, אַז איך בין בטבע נייגעריק אַלץ צו וויסן.
און דאָרט זענען צוויי מיט לאַמטערנדלעך געגאנגען פאַרויס אין
זענען שוין געווען אויף דער לאַנקע. רוף איך מיך צו זיי אָן:
לײכט מיר באַר צו, לאַמיר וויסן, וואָס דאָ שטייט! ... און כ'האַב
אַנגעהויבן ליינען... איך זאָג אייך, געדריקע הערן, אַז עס איז
מיר אַזש אין די אויגן פינסטער געוואָרן, ווי עמעצער וואַלט מיר
מיט דער פויסט אין מוח אַריין אַ זעץ געטון. גאַט מיינער! —
זאָ איך — הער ריטער, פאַרוואָס האָט איר דעמדאָזיקן בריוו
נישט געוויזן? און ער ענטפערט מיר: „ווייל כ'האַב נישט גע-
וואַלט! אַזאַ גאָט אַפילו פאַרן טויט. אָבער איך האָב אים אַ כאַפּ
געטון און גענומען אים האַלדן. בעל-טובה, זאָג איך — ווען נישט
דו, וואַלטן אונדז שוין די וויראַנעס געווען צעפיקט! כ'האַב אים
באלד געהייסן נעמען און צוריק דאָ אַהערברענגען און אַליין
האַב איך שוין נישט פון פרייד דעם דוך אַרויסגעיאָגט, כדי איך
וואָס גיכער אַנצוזאָגן, וואָס עס האָט זיך פאַרלאָפן... איהן! ...
אַ פלאַדיקער מענטש, אין וועלכן עס איז פאַרהאַן פונקט
אַזוי פיל גוטס, וויפיל שלעכטס — האָט סטאַניסלאָו סקשעטוסקי
געזאָגט — ווען אַזעלכע וואַלטן נישט...
אָבער נאָך איידער ער האָט געענדיקט, האָט די טיר זיך
געעפנט און די זעלבער האָפן אַריינגעפירט קמיטשיצן.
— איר זענט פריי, הער ריטער — האָט וואַלאַדאַווסקי
גלייך געזאָגט — און כל-זמן מיר וועלן לעבן, וועט קיינער פון
אונדז קיין שלעכטס אייך נישט טון. וואָס פאַר אַ הפקר-מענטש
זענט איר, אַז איר האָט אונדז גלייך דעמדאָזיקן בריוו נישט גע-
וויזן? מיר וואַלטן אייך נישט געווען טשעפען.
דאָ האָט ער זיך געווענדעט צו די זעלבער:
— אָפטרעטן און אויף די פערד זיך זעצן!
די זעלבער האָפן זיך צוריקגעצויגן און הער אַנדושעי איז
געפליבן אַליין אין מיטן שטוב. דאָס פנים איז באַ אים געווען
רויך, אָבער אַנגעכמורעט און ער האָט נישט אָן גאווה געקוקט
אויף די אַפיצירן, וואָס זענען פאַר אים געשטאַנען.

— איר זענט פריי! — האָט וואָלאַדיאַווסקי איבערגעחורט —
גיט ווהין איר ווילט, אפילו צו ראַדזיווילן, הגם עס איז אַ וויי-
טיק צו זען, אַז אַ ריטער פון פיינעם יחוס זאָל העלפן אַ בוגד
קעגן פּאַטערלאַנד.

— זייט זיך גוט מיישב — האָט קמיטשיץ געזאָגט — ווייל
איך זאָג אייך לכתחילה אָן, אַז איך וועל נישט ערגעץ אַנדערש,
נאָר טאַקע צו ראַדזיווילן צוריקטערן!

— שטייט-צו צו אונדו, זאָל אַ דונער טרעפן דעמדאָזיקן
קייטאָבער טיראַן! — האָט זאַגלאַבאַ אויסגערופן — איר וועט
אונדו זיין דער ליבסטער פריינט און חבר, און דאָס פּאַטער-
לאַנד וועט אייך פאַרגעבן, וואָס איר האָט זיך קעגן אים פאַר-
זינדיקט!

— פאַר קיין שום פרייז! — האָט קמיטשיץ ענערגיש גע-
זאָגט — גאָט וועט משפטן, ווער עס דינט בעסער דעם פּאַטער-
לאַנד, צי איר, וואָס הייבט-אָן אַ בירגער-מלחמה אויף אייגענער
אחריות, אָדער איך, וואָס דין דעם האַר, וועלכער איז איינער
אַליין בכוח די אומגליקלעכע רעפּובליק. מציל צו זיין. גייט אין
אייער העג, איך וועל גיין אין מיין וועג! ס'איז נישט קיין צייט
אייך איבערצורעדן, אומזיסט איז די טרחא, נאָר דאָס זאָג איך
אייך פין טיפן האַרצן: איר ברענגט אום דאָס פּאַטערלאַנד, איר
לאָזט עס נישט ראַטעווען. בוגדים וועל איך אייך נישט רופן,
ווייל איך ווייס, אַז אייערע פחנות זענען ערלעכע, אָבער דאָס
פּאַטערלאַנד זינקט אין תהום, ראַדזיוויל שטרעקט איר די האַנט
אויס, און איר שטויסט אַוועק מיט שווערטן די דאָזיקע האַנט, און
אין אייער פאַרבלענדעניש מאַכט איר פאַר בוגדים אים און די
אַלע, וואָס שטעלן זיך אויף זיין זייט.

— פאַ גאָט! — האָט זאַגלאַבאַ זיך אָנגערופן — ווען איך
וואָלט נישט געזען, ווי מיטיק איר זענט געגאַנגען צום טויט,
וואָלט איך געמיינט, אַז פון שרעק זענט איר פון זינען אַראָפּ.
וועמען האָט איר דען געשווירן: ראַדזיווילן, אָדער יאן קאַזשי-
מיעזשן? שווערן, אָדער דער רעפּובליק? איר זענט פון זינען
אַראָפּ!

— כ'האָב געוואָסט, אָז די רייד זענען אַרויסגעוואָרפֿן...
זייט געזונט!

— וואָרט נאָר צו — האָט זאָגלאָבאָ געזאָגט — ווייל דאָ
גייט וועגן אַ וויכטיקער זאַך, זאָגט נאָר, הער ריטער, צי האָט
ראַדזיוויל אייך צוגעזאָגט, אָז ער וועט אונדז פאַרשוויגען, ווען
איר האָט אים וועגן דעם אין קיידאַני געבעטן?

— יאָ! — האָט קמיטשיץ געזאָגט — איר האָט אויף די
צייט פֿון דער מלחמה געזאָלט בלייבן אין בירושע.

— דערקענט-זשע אייער ראַדזיוויל, וועלכער פאַרשאַכערט
נישט בלויז דאָס פּאָטערלאַנד, נישט בלויז דעם קעניג, נאָר אויך
די אייגענע דינער. אָט איז אַ בריוו צום בירושער קאָמענדאַנט,
וואָס כ'האָב געפֿינען פֿאַם אָפיציר, וועלכער האָט געהאַט די קאָ-
מאַנדע איבער דער וואַך. לייענט!

באַ דיראַזיקע ווערטער האָט הער זאָגלאָבאָ דערלאָנגט
קמיטשיצן דעם העטמאַנס בריוו, ער האָט אים גענומען אין דער
האַנט און צוגעהויפֿן דורכלויפֿן מיט די אויגן, און וואָס מער ער
האַט געלייענט, אַלץ מער האָט אים דאָס בלוט געשלאָגן אין פנים
אַריין און אַ רויטיקייט פֿון בושה פאַר זיין פירער האָט וואָס אַמאָל
שטאַרקער באַגאַסן זיין שטערן. מיטאַמאָל האָט ער צעקנייטשט
דעם בריוו און געוואָרפֿן אויף דער ערד.

— זייט געזונט! — האָט ער געזאָגט — בעסער וואָלט
איך געווען אומגעקומען פֿון אייערע הענט!
און ער איז אַרויס פֿון דער שטוב.

— גנעדיקע הערן — האָט סקשעטווסקי נאָך אַ ווילע שטיף.
שווייגן געזאָגט — אַ שווערע מערכה מיטן דאָזיקן מענטש, ווייל
ווי אַ טערק אין זיין מאַכמעדן, אזוי גלייבט ער אין זיין ראַדזי.
חילץ. כ'האָב אַליין געמיינט, ווי איר, אָז ער דינט אים צוליב
נאָצן, אָדער צוליב אַמביציע, אָפֿנער עס איז נישט אזוי. דאָס איז
נישט קיין שלעכטער מענטש, נאָר אַ פאַרפירטער.

— אויב ער האָט ביז איצט געגלייבט אין זיין מאַכמעדן —
האַט זאָגלאָבאָ געזאָגט — האָב איך שטאַרק דיראַזיקע אַמונה
זיינע אונטערגעוואָרפֿן. איר האָט געזען, ווי ס'האַט אים געוואָרפֿן,

ווען ער האט דעם בריוו איבערגעלייענט. עס וועט דאָרט צווישן זיי נישט קיין קליינער טומל זיין, הייל דאָס איז אַ ריטער, וואָס איז מאַגל דעם טייל אַליין און נישט בלויז ראַדזיווילן אין די אויבן אַרײַן צו שפּרינגען, הי גאָט איז מיר ליב, ווען עמעצער וואָלט מיר אַ טערקישע סטאַדע געשענקט, וואָלט איך מיך נישט אַזוי געפּרייט, ווי דערפּון, וואָס כ'האַב אים פּון טויט אויסגע-לייזט.

— אמת — האָט דער שווערט-טרעגער געזאָגט — אייך האָט ער דאָס לעבן צו פאַרדאַנקען, קיינער וועט דאָס נישט אָפּ-לייקענען.

— גאָט איז מיט אים! — האָט וואָלאַ-יאָווסקי זיך אָנגע-רופּן — לאַמיר איצט באַקלערן, וואָס מיר זאָלן טון.
— און וואָס? זעצ זיך אויף די פּערד און לאָזן זיך אין וועג אַרײַן... די פּערד האָבן זיך אויך אַ ביסל אויסגערוט — האָט הער זאָגלאַבא געענטפּערט.

— יאָ, מיר מוזן וואָס גיכער פּאַרן! און איר וועט מיט אונדז מיטפּאַרן? — דאָט מירסקי דעם שווערט-טרעגער געפּרענט.
— איך וועל דאָ רויק נישט איינזיצן און מוז אויך פּאַרן... אָבער איר ווילט תּיכּף זיך לאָזן אין וועג אַרײַן, וועל איך אייך אָפּן זאָגן, אַז עס איז מיר נישט באַקוועם זיך מיט אייך באַלד מיטצוכאַפּן. קוים איז יענער אַוועק אַ לעפּעדיקער, וועט מען דאָך מיך דאָ באַלד נישט פאַרברענען און אויך נישט הרגענען, און צו אַזאַ נסיעה מוז מען זיך מיט פאַרשידענע זאַכן פאַרוואַרן. איין גאָט ווייסט, ווען איך וועל צוריקקערן... מ'דאַרף פאַרשידע-נע זאַכן איינזאָרדנען, די טייערע חפּצים באַהאַלטן, די אינווע-טאַרן צו די שכנים אַרויסשיקן, אויף די וועגס אַרויפּפּאַקן. כ'האַב אויך אַ ביסל מזומנים, וועלכע כ'וואָלט וועלן אויפן וואָגן מיטנע-מען. ביז מאַרגן פאַרטאַגס וועל איך פאַרטיק זיין, אָבער אַזוי כאַפּ-לאַפּ קען איך נישט.

— מיר קענען אויך נישט וואַרטן, ווייל די שווערט הענגט איבער אונדז — האָט וואָלאַדיאַווסקי געענטפּערט — און ווי ווילט איר זיך באַוואַרענען?

— אין די וועלדער, לויט אייער עצה... דאס מיידל וועל
איך לפחות דארט איבערלאזן. ווייל כ'בין נאך אליין גישט אלט
און מיין שווערט קען דעם פאטערלאנד און דעם קעניג נאך
צונוי-קימען.

— אויב אזוי, פארט געזונטערהייט... הלוואי מיר זאלן
זיך טרעפן אין בעסערע צייטן.

— זאל גאט אייך באלויבען דערפאר, וואס איר זענט מיר
געקומען צו הילף. מסתאא וועלן מיר זיך דארט ערגעץ אויפן
שלאגט-פעלד צוזאמענטרעפן.

— זייט געזונט!

— א גליקלעכן וועג!

און זיי האבן זיך גענומען געזעגענען, און דערנאך איז
'עדער געקומען זיך פארבייגן כארן פרייליך אלעקסאנדרא.

— דאס געדריקע פרייליך וועט אין די וועלדער זען מיין
ווייב און מיינע ינגלעך, דריקט זיי דארט פאר מיר און זייט
מיר פריש און געזונט — האט יאן כקשעטוסקי געזאגט.

— און געדענקט אמאל דעם זעלבער, וואס הגם ער האט
צו אייך קיין מזל גישט געהאט, איז ער דאך שטענדיק גרייט
אייך צו העלפן! — האט וואָלאָדיאָוסקי צוגעגעבן.

נאך זיי זענען צוגעגאנגען די איבעריקע. צום סוף איז
אויך זאלאָבא צוגעקומען.

— נעמט אויך אן, פרעכטיק בלימל, די ברכה פון א זקן!
נעמט ארום די מאדאם סקשעטוסקא און מיינע קונדסים. ווילע
בחורים זענען דאס!

צושטאט א תשובה האט אלעבא אים אָנגעכאַפט פאר
זע-הצנז און זי שולשוינגנדיק צוגעדריקט צו די ליפן.

7. ק א פ י ט 5

אין דערזעלבער נאכט, העכסטנס צוויי שעה נאָכן אוועק-
פאָרן פון וואַלאַדיאַווסקיס אַפטיילונג, איז בראש פֿין רייטער אַנ-
געקומען קיין בילעזיטשע ראַדזיוויל אַליין, וועלכער איז געגאָנ-
גען אַרויסהעלפֿן קמיטשיצן, מורא האַבנדיק, אַז ער זאָל נישט
אַריינפֿאַרן אין וואַלאַדיאַווסקיס הענט. דערוויסנדיק זיך, וואָס עס
איז געשען, האָט ער מיטגעשאַפט דעם שווערט-טרעגער צוזאַמען
מיט אַלענקאָן און נישט לאַזנדיק אפֿילו די פֿערד אויסרווען, האָט
ער זיך אומגעקערט קיין קיידאַני.

דער העטמאַן איז שרעקלעך געווען אויפגעבראַכט, זענען-
דיק די דערציילונגען פֿון שווערט-טרעגער. וועלכער האָט אים
אַלץ באַריכות דערציילט, ווילנדיק פֿון זיך אַפֿווענדן די אויפ-
מערקזאַמקייט פֿון ביזן מאַגנאַט. ער האָט אויך מהאי טעמא נישט
דערוועגט זיך צו פֿראַטעסטירן קעגן אַרויספֿאַרן קיין קיידאַני און
האָט זיך אין האַרצן געפֿרייט, וואָס דער שטורעם האָט זיך דער-
מיט אויסגעלאָזט. און ראַדזיוויל חידער, הגם ער האָט דעם
שווערט-טרעגער חושד געווען אין אינטריגעס און צונויפֿרעדן, האָט

ע" פאמת ג'האט צופיל דאגות, אז דאס זאל אים אין דער רגע ליגן אין זינען.

וואלדאדאוסקיס אנטלויפן האט געקענט אריינטראגן א שווי אין די פארעלעטענישן אין פאלעסיע, האראקעוויטש און יאקוב קמיטשיץ, וועלכע זענען דארט געשטאנען בראש פון די פולקן, וואס האבן געמאכט יד-אחת קעגן העטמאן, זענען געווען בוטע זעלנער, אבער נישט גענוג אנגעזען, צוליב וואס די גאנצע קאנ-פעדעראציע האט נישט געהאט קיין חשיבות. דערווייל זענען מיט וואלדאדאוסקין אנטלאפן אזעלכע מענטשן, ווי מירסקי, סטאנקע-וויטש און אסקערקא, שוין נישט רעכענענדיק דעם קליינעם רי-טער גופא, אלץ איבערצייכנטע אפיצירן, וואס ווערן פון אלעמען געשעצט.

אמת, אין פאלעסיע איז אויך געווען פירשט באגוסלאוו, וועלכער האט מיט די הויף-פולקן זיך אקענגעשטעלט די קאנפע-דעראטן, אויסקונדיק דע"ב"י פסדר אויף הילף מצד דעם פעטער דעם קורפירש; אבער דער קורפירשט האט זיך נישט געאייילט, ער האט אפנים געזארט אויף רעוולטאטן; און די כוחות פון ווי-דערשפצניקן הייל זענען פסדר געוואקסן און מיט יעדן טאג איז די צאל פון זייערע אנהענגער גרעסער געווארן.

דער העטמאן האט א געוויסע צייט אליין געוואלט זיך לאזן קיין פאלעסיע און מיט איין קלאס דערשטיקן די מורדים אבער ס'האט אים צוריקגעהאלטן דער געדאנק, אז ווי פאלד ער וועט זיך נאר מיט א פויס פון די גרענעצן פון זשאמעט ארויס-ריין, וועט תיכף דאס גאנצע לאנד זיך צעפונטעזען און ראדו-וויילס חשיבות וועט אין אזא פאל אין די אויגן פון די שווערן פאלן ב"ז גאר. דער פירשט האט דעריבער זיך איבערגעלייגט, צי ער זאל גאר לעת-עתה פאלעסיע אינגאנצן נישט פארלאזן און דעם פירשט באגוסלאוו קיין זשאמעט נישט אראפנעמען.

דאס איז געווען גייטיג און אייליק, ווייל פון דער צוויי-טער זייט זענען אנגעקומען סכנהדיקע יריעות וועגן דער טעג-קייט פון וויטעבסקער וואיעוואדע. דער הנצמאן האט געפרוהט מיט אים זיך אויסגלייכן און אריינציען גים אין זיינע פלענער,

אָבער סאָפּיעהאַ האָט די בריוו צוריקגעשיקט אָן תשובה; פֿון דער אַנדערער זייט האָט מען דערציילט, אז ער פאַרשאַכערט זיך, פאַרקויפט וואָס ער קען, שמעלצט-איבער דאָס זילבער אויף מטבעות, גיט אַוועק די סטאַדעס פאַר אַ מזומנעם גראַשן, פאַר-משכונט די פּוירעאַנגען און טעפּיכער אפּילו באַ יידן, פאַרפאַכ-טעט די גיטער, און קלויבט צונויף דאָס חיי"ל.

דער העטמאַ, בטבע אַ קמצן און צו געלט-קרבות נישט מסוגל, האָט לכתחילה נישט געוואָלט גלייבן, אז עמעצער זאָל אָן קווענקלעניש זיין גאַנץ האָב און גוטס אויפן כּזבח פֿון פּאָ-טערלאַנד וואַרפֿן; אָבער די צייט האָט אים איבערגעציגט, און עס איז טאַקע אַזוי געווען; ווייל סאָפּיעהאַס מיליטערישע מאַכט איז געוואַקסן מיט יעדן טאַג. עס האָבן געשטראַמט צו אים די פּליטים, די באַזעסענע שליאַכטע, די פאַטריאָטן, ראַדזיווילס פייגט, יאָ, נאָך ערגער — אויך די אַמאָליקע פּריינט, און דאָס ערגסטע, אפּילו דעם העטמאַנס קרובים, ווי דער פירשט יעגערמייסטער מיכאַל וועגן וועלכן ס'איז אָנגעקומען אַ ידיעה, אז ער האָט באַ-פּוילן, דאָס אַלע הכנסות פֿון זיינע גיטער, וואָס זענען נאָך פֿון שונא נישט פאַרנומען געוואָרן, זאָלן דעם וויטעבסקער וואַיעוואַ-דע אָפּגעגעבן ווערן אויף חיי"ל.

אַזוי האָט באַ די יסודות זיך געשפּאַלטן און געוואַקלט דער בנין, וואָס איז דורך יאָנוש ראַדזיווילס גדלות אויפגעבויט גע-וואָרן. די גאַנצע רעפּובליק האָט דערדאָזיקער בנין געזאָלט אין זיך פֿרע זיין, דערווייל האָט זיך גאָר גיך אַרויסגעוויזן, אז ער קען אפּילו בלויז זשאַמעט אין זיך נישט אַרייננעמען. דער מצב איז געוואָרן וואָס אַמאָל ענלעכער אויף אַ פאַר-פּישופּטן ראַד, ווייל קעגן וויטעבסקער וואַיעוואַדע, אַ שטייגער, האָט ראַדזיוויל געקענט רופֿן צו הילף די שוועדישע חיילות, וועלכע האָבן בהדרגה דאָס לאַנד וואָס אַמאָל מער פאַרנומען, אָבער דאָס וואָלט געהייסן זיך מודה זיין אין אומבאַהאַלפּנקייט, אגב זענען די באַציונגען פֿון העטמאַן מיטן שוועדישן הויפט-קאָמאַנדיר זייט דעם קלאַוואַבער צוזאַמענשטויס און אַ דאַנק הער זאָגלאַבאַס איינפאַל געענ, דערשיטערט און נישט געקוקט אויף

די אויפקלערונגען האָט צווישן זיי געהערשט אַ צערייצקייט און אַן אומצוטרוי.

גייענדיק קמיטשיצן צו הילף, האָט דער העטמאַן געהאַפּט, אַז ער וועט אפער וואַלאַדיאַוסקין נאָך כאַפּן און פאַרטייליקן, ווען אָבער די דאָזיקע אויסרעכענונג האָט אויך פאַרפירט, האָט ער צוריקגעקערט קיין קיידאַני אַ בייזער און אַן אַנגעכמורעטער. ס'האָט אים אויך געחידושט, וואָס ער האָט קמיטשיצן אויפן וועג קיין בילעוויטשע נישט פאַגענט, וואָס עס איז געשען דערפאַר, ווייל הער אַנדושע, וועמענס דראָגונער הער וואַלאַדיאַוסקי האָט נישט פאַרווימט מיט זיך מיטצונעמען, האָט צוריקגעקערט איינער אַליין, ער האָט דעריבער אויסגעקליבן אַ קורצערן וועג, דורך וועלכער, אויסמיידנדיק פֿלעמבאַרג און אייראַגאַלאַ.

נאָך אַ גאַנצער נאַכט פאַרברענגען אויפן פערה, איז דער העטמאַן דעם צווייטן טאַג, מיטאַג-צייט, צוזאַמען מיטן מיליטער ווידער געשטאַנען אין קיידאַני און זיין ערשטע שאַלע איז גע- ווען וועגן קמיטשיצן. מ'האָט אים געענטפערט, אַז ער איז צוריק- געקומען, נאָר אַן זעלנער. וועגן דעם לעצטן אומשטאַנד האָט דער פירשט שוין געוואָסט, אָבער ער איז אַ בעלן געווען צו הערן אַ באַריכט פון קמיטשיצן אַליין, ער האָט אים דעריבער תיכף גע- הייסן רופן צו זיך.

— ס'האָט זיך דיר נישט איינגעגעבן, פּונקט ווי מיר — האָט ער געזאָגט, ווען קמיטשיץ האָט זיך געשטעלט פאַר אים — דער ראַטיענער שווערס-טרעגער האָט מיר שוין געאַגט, אַז דו ביסט אַריינגעפאַלן אין די הענט פון דאָזיקן קליינעם שד. — ריכטיק! — האָט קמיטשיץ געזאָגט.

— און מיין בריוו האָט דו אַרויסגעראַזעוועט? — וועגן וועלכן בריוו רעדט דער גנדיקער הער פירשט? ווייל נאַכדעם, ווי זיי האָבן אַליין דורכגעליינעט דעם, וואָס זיי האָבן גענומען באַ מיר, האָבן זיי מיר אַלס שכר דערפאַר דורכ- געליינעט אַ צווייטן, וועלכן דער גנדיקער הער פירשט האָט דעם פירושער קאַמענדאַנט געשריבן.

ראדזיווילס מר'ב פנים האָט זיך חי מיט אַ בלוטיקן וואָלפֿן

באדעקט

— וויסטו, הייסט עס? ...

— כווייסו! — האָט קמיטשיץ היציק געענטשערט — חי
אזוי האָט דער גנעדיקער פירשט געקענט זיך מיט כיר אזוי בא-
גיין? פאַר אַ פּראָסטן שליכטשיץ איז אַ חרפה צו ברעכן אַ וואָרט,
אַ פּשיטא שוין פאַר אַ פירשט און אַ פירער ...
— שווייג! — האָט ראדזיוויל געזאָגט.

— כ'זועל נישט שווייגן, ווייל כ'האָב דאָרט פאַר יענע
מענטשן נישט געווסט וווּ זיך פאַר בושה אַהינצוטון! זיי האָבן
מ'ך צוגערעדט, אז איך זאָל צו זיי צושטיין, און איך האָב נישט
געוואָלט אין צו זיי געזאָגט: „איך דין ראדזיווילן, ווייל באַ אים
איז די גערעכטיקייט, באַ אים איז די ערלעכקייט!“ דערויף האָבן
זיי כיר יענעם בריוו געוויזן: „זע, וואָס פאַר איינער דיין רא-
דזיוויל גיז“ — און איך האָב געמוזט דאָס מויל האַלטן און
די בושה שלינגען ...

דעם העטמאנס ליפן האָבן גענומען ציטערן פון רציחה.
ס'האָט אים אָנגעכאַפט אַ ווילדע תאוה אַראָפּצודרייען דעמדאָ-
זיכן עזותדיקן קאַפּ פון קאַרג און אַא, אַט האָט ער שוין די
הענט אויפגעוויבן אַ פאַטש צו טון אויף די דינערשאַפט. דער
כעס האָט אים פאַרבזפֿלט די אויגן, פאַרשאַרט דעם אַטעם אין
דער ברזסט, און קמיטשיץן וואָלט אודאי אויסגעקומען טייער
צו באַצאָלן פאַר זיין צעקאַכן זיך, ווען נישט דער אַטמע-אָנ-
פאַר, וואָס האָט אין דער רגע אָנגעכאַפט דעם פירשט. דאָס
פנים איז אים שוואַרץ געוואָר, ער האָט זיך אַריס געבון פון
שטול און מיט די הענט גענומען שלאָגן די לופט, די אויגן זע-
גען אים אַרויסגעקראַכן אין שפיץ קאַפּ, און פון האַלדו האָט זיך
אַרויסגעקריגן אַ הייזעריק געשריי, אין וועלכן קמיטשיץ האָט
קוים פאַרשטאַנען דאָס וואָרט:

— כ'זוער דערשטיקט! ...

אויף דעם אַליאַרים איז זיך צוגיפגעלאָפן די דינערשאַפט,
די הויף-מעדיקער און מ'האָט גענומען מינטערן דעם פירשט, געל-

כער האָט באַלד פאַרלוירן דאָס באַווסטזײַן. מ'האַט אים געמיג-
טערט אַ שעה-צײַט, און ווען ער האָט צום סוף גענומען אַרויס-
ווייזן סימנים פון לעבן, איז קמיטשיץ אַרויסגעגאַנגען פון דער שטוב.
אין קאַרידאָר האָט ער באַגעגנט כאַרלאַמפּן, וועלכער האָט
זיך שוין געהאַט אויסגעהיילט פון די ווונדן, וואָס ער האָט באַ-
קומען אין דער שלאַכט מיט אַסקערקאַס צעבונטעוועטע אונ-
גאַרן.

— און וואָס הערט מען נײַעס? — האָט כאַרלאַמפּ גע-
פרעגט.

— ער איז שוין געקומען צו זיך! — האָט קמיטשיץ גע-
ענטפערט.

— הם! אַבער אַ לײַדע טאַג קען ער נישט קומען! ס'איז
נישט גוט מיט אונדז, הער פּולקאַוויק, וײַל אַז דער פירשט וועט
שטאַרבן, וועלן מיר פאַר נײַע מעשים מוזן אָפקומען. די גאַנצע
האַפנונג איז, אַז וואַלאַדנאַווסקי וועט אַלטע חברים באַשיצן, דער-
פאַר טאַקע וועל איך אייך זאָגן, (דאָ האָט הער כאַרלאַמפּ אַראָפּ-
געלאָזט די שטיי) אַז עס טוט מיר הנאה, וואָס ער האָט זיך
בשלום אַרויסגעדרייט.

— אַזוי אײַנגעקלעמט איז ער שוין געזען?

— וואָס הייסט אײַנגעקלעמט? מאַלסט אייך, ובעדיקער הער,
אַז אין דעם וועלדל, אין וועלכן מיר האָבן אים אַרומגערינגלט,
זענען וועלף געווען און זײ האָבן זיך נישט אַרויסגעדרייט, און
ער האָט זיך אַרויסגעדרייט. אַז קוילן זאָלן אים טרעפן. ווער-
ווייסט, ווער ווייסט, צי עס וועט נישט אויסקומען אים פאַר דער פאַ-
לע אַנצוכאַפּן, וײַל דאָ אַרום אונדז איז עפעס נישט פּויגלידיק.
די שליאַכטע קערט זיך אָפּ פון אונדזער פירשט מיט עקל און
אַלע זאָגן, אַז עס איז זײ מער נײַהא אַן אמתער שוואַ, דער
שוועד, דער טאַטער אפילו, אײדער אַן אַפּטרייניקער. אָט, ווי עס
זעט אויס! און דאָ הייסט דאָך דער האַר פירשט וואָס אַמאָל
מער בירגער פאַרכאַפּן אין פאַרשפאַרן — וואָס איז, צווישן אונדז
גערעדט, סותר דאָס געזעץ און די פּרײַהייט. מ'האַט היינט גע-
בראַכט אַהער דעם ראַכיענער שווערט-טרעגער!...

— א מ'האָט אים געברענגט ?
 — אוודאי, און מיט דער קרוב. א מיידל, א צאצקע! זיך
 גראַטוליר אייך, גנעדיקער הער!
 — וווּ האָט מען זיי אָפגעשטעלט?
 — אין רעכטן פּליגל. שיינע שטובן האָט מען זיי אָפגע-
 געבן, זיי קענען זיך נישט באַקלאַנגן, סיידן דערויף, וואָס עס
 שטייט אַ וואַך באַ דער טיר. און ווען איז די חתונה, הער פּיל-
 קאַזני?
 — די קלעזמער זענען נאָך אויף דערדאָזיקער חתונה
 נישט באַשטעלט. זייט געזונט! — האָט קמיטשיץ געזאָגט.
 ער האָט זיך געזענגט מיטן הער כאַראַמפּ און איז אַוועק
 צו זיך. די שלאַפּלאַזע נאָכט, אירע שטורמישע פאַרלויפּענישן און
 דער לעצטער אינצידענט מיטן פירשט האָבן אים אַזוי פאַרמאַ-
 טערט, אַז ער האָט קוים אויף די פּיס געקענט איינשטיין און
 דערביי, פּונקט ווי אַ מירער און מאַטער גוף ליידיט יסורים פּין
 יעדער באַרירונג, אַזוי האָט אויך זיין נשמה געריסן אַ הייטיק,
 כאַראַמפּס פּשוטע שאלה: ווען איז די חתונה! — האָט אים
 שטאַרק ווי געטון, ווייל באַלד האָט זיך, ווי לעבעדיק, אים גע-
 שטעלט פאַר די אויגן אַלענקאַז איי-קאַלטער פנים און אירע צו-
 גויפּגעפרעסטע ליפּן, דאַמאַלס, ווען זייער שטילש ווייגן האָט באַ-
 שטעטיקט דעם טויט-אורטייל איבער אים. נישט וויכטיק, צו
 אירס אַ גוט וואַרט וואָלט אים געקענט מציל זיין, צו הער
 וואַלאַדיאָוסקי וואָלט זיך מיט אים גערעכנט. דער גאַנצער
 צער און פאַרדרוס, וואָס קמיטשיץ האָט אין דער רגע געשפּירט,
 האָבן געשטעקט אין דעם, וואָס זי האָט דאַסדאָזיקע וואַרט
 נישט אַרויסגערעדט. און זי האָט דאָך פריער צוויי מאל
 זיך נישט געקווענקלט אים צו ראַטעווען. איז שוין צווישן זיי דער
 תּהום געווען אַוון טיף, וואָס זיך שוין אין איר האַרץ אַזוי ווייט
 אויסגעלאָשן, שוין נישט די ליבשאַפט, נאָר די פּשוטע פּריינט-
 שאַפט, וואָס מ'קען האָבן אפילו פאַר אַ פּרעמדן מענטש, די פּשו-
 טע באַרמהאַרציקייט, וואָס מ'דאַרף האָבן פאַר יעדן איינעם? וואָס
 מער קמיטשיץ האָט וועגן דעם געטראַכט, אַלץ אַכזריותדיקער

איז אים אָלענאָ אויסגעקומען, אַלץ טיפער איז געווען זיין פאַר-
 דראָס אויף איר, אַלץ גרעסער די תרעומות. וואָס האָב איך דען
 אזוינס געטון? — האָט ער זיך אַליי געפרעגט — וואָס מען
 נאָ שטויסט מיך אזוי, ווי אַ מוחרם-ומגודה? ווען אפילו עס וואָלט
 געווען שלעכט ראַדזויילן צו דינען, פיל איך מיך דאָך אָבער
 אין דעם אומשולדיק, ווייל מיט דער האַנט אויפן האַרץ קען איך
 זאָגן, אַז נישט צוליב פּבור, נישט צוליב ריווח, נישט צוליב
 פּרובסה דין איך אים, נאָר ווייל איך זע אין דעם אַנזען פאַרן
 פאַטערלאַנד — פאַרוואָס זשע האָט מען מיך אָן משפט פאַר-
 אורטיילט? ...

— גוט, גוט! זאָל-זשע זיין אזוי! כוועל נישט גיין פון
 נישט באַגאַנגענע זאַים זיך ריינוואַשן און וועל אויך קיין רחמים
 נישט בעטן! — האָט ער זיך איבערגעחורט צום טויזנטסטן מאָל.
 און פונדעסטוועגן האָט די ווייטיק נישט אָפגעלאָזט,
 אַדרבא זי איז נאָך וואָס אַמאָל שטאַרקער געוואָרן. (ומענדיק
 אַהיים צו זיך, האָט זיך הער אַנדזשעי געוואָרפן אויפן געלעגער
 און געפרווט איינשלאָפן, אָבנר נישט געקוקט אויף זיין פאַר-
 מאַטערטיקייט האָט ער עס נישט געקענט. אין אַ וויילע אַרום איז
 ער אויפגעשטאַנען און גענומען שפרייזן איבער דער שאַוב, פון
 צייט צו צייט האָט ער די הענט צום שטערן צוגעלייגט און גע-
 רעדט צו זיך אויפן קול:

— נישט אַנדערש, נאָר דאָס מיידל האָט אַ פאַרביסן האַרץ!
 און ווידער:

— זוף דעם האָב איך זיך פון דיר, פרייליך, נישט גע-
 ריכט. .. גאָט זאָל דיר דערפאַר באַצאָלן! ...
 אויף אַזעלכע געדאַנקען איז אים אַריבער איין שעה און
 אַ צווייטע צום סוף איז ער פאַרמאַערט געוואָרן ביז גאָר און
 גענומען דרעמלען זיצנדיק אויפן געלעגער, אָבער נאָך איידער
 ער איז איינגעשלאָפן האָט אים אויפגעוועקט דעם פירשטם הויפ-
 מאַן, הער שקילאַנדזש, און גערופן צום פּי.ש.
 ראַדזווייל האָט זיך שוין געפילט בעסער און פרייער גע-
 אַטעמט, אָבער אויף זיין בלייערבעם פנים איז קענטיק געווען

א גרויסע אַפּזשױאַכטקייט, ער איז געווען אין אַ טיפּער, מיט לע-
דער באַשלאָגענער שטופּ, האַבנדיק באַ זיך אַ מעדיקער, וועלכן
ער האָט באַלד, צוגלייך מיט קמיטשיצס אַריינקומען, משלח גע-
ווען.

— איך בין שוין געווען מיט איין פּוס אויף יענער וועלט
און דורך דיר! — האָט ער געזאָגט צום הער אַנדושעי.
— גנעדיקער הער פּירשט, ס'איז גישט מיין שולד; כ'האַב
געזאָגט, וואָס כ'האַב געטראַכט.

— זאָל־זשע זיך דאָס מער גישט איבערחזרן. לייג כאַטש
די גישט צו קיין שטיינער צו דער משא, וואָס איך שלעפּ און
זיי וויסן, זי דאָס, וואָס איך האָב דיר מוחל געווען, וואָלט איך
אָן אַנדערן גישט מוחל געווען.
קמיטשיץ האָט געשוויגן.

— אויב כ'האַב געהייסן — האָט דער פּירשט אין אַ וויילע
אַרום געזאָגט — טויטן אין פּירזשע יענע מענטשן, וועלכע איך
האַב אויף דיין בקשה פאַרגעבן אין קיידאַני, איז עס גישט דער-
פאַר, וואָס איך האָב דיר געוואָלט אַפּנאַרן, נאָר פּדי דיר יסורים
צו פאַרשפּאַרן. איך האָב לפּנים זיך אונטערגעגעבן, ווייל כ'האַב
צו דיר אַ שוואַכקייט. . . און זייער טויט איז געווען אומבאַדינגט
בייטיק. צי בין איך דען אַ תּלמיד, אָדער מיינסטו, אז איך פאַרגיס
בלאָז נאָר דערפאַר, פּדי די אויגן מיט דער רויטער קאָליר אָנצו-
זעטיקן? . . . אז די וועסט אָבער עלטער ווערן, וועסטו איינזען,
אז ווען עמעצער וויל עפעס אויף דער וועלט אויפטון, טאָר ער
גישט גרעסערע אינטערעסן צו ליב קלענערע מקריב זיין. יענע
מענטשן האָבן געדאַרפט אומקומען דאָ אין קיידאַני, ווייל זי,
האַט עס איז דורך דיין איינשטעלן זיך פאַר זיי געשען: אין לאַנד
איז דער ווידערשטאַנד אונטערגעהעצט געוואָרן, די פּירגער-מלחמה
האַט זיך אָנגעהויבן, די גוטע פּריינטשאַפּט מיט די שוועדן איז
וואַקלדיק געוואָרן, עס איז אַנדערע געגעבן געוואָרן אַ שלעכטער
ביישפּיל, פּון וועלכן די מרידה פאַרשפּרייט זיך ווי אַ מגפה. נאָך
ווייניק: כ'האַב שפּעטער אַליין מיט מיין אייגענער פּערזאָן גע-
מוזט אונטערנעמען אַן עקספּעדיציע אויף זיי און מיט בוינות

פאר די אויגן פון גאנצן מיליטער זיך אָנעסן, דו ביסט שווער
 נישט פון זייערע הענט אומגעקומען, און איצט וועלן זיי גיין
 קיין פּאַלעסיע און זיך שטעלן בראש פון די מורדים. קוק זיך
 פֿערן זיך! ווען זיי וואָלטן אומגעקומען אין קיידאני, וואָלט דאָס
 אַלץ נישט געווען. אָבער דו האָסט, בעטנדיק פאר זיי, געטראַכט
 נאָר וועגן די אייגענע געפילן, און איך האָב זיי געשיקט אימקו-
 מען קיין בירושע, ווייל כ'בין געניטער, ווייל כ'זע ווייטער, ווייל
 איך ווייס פון דער פּראַקטיק, אַז ווער עס ווערט אין האַכטיקן
 לויפן געשטרויכט אפילו דורך אַ קליינעם שטיין, דער פּאַלט
 לייכט אים, דער קען אַמאָל מער זיך נישט אויפשטעלן, און וואָס
 האַסטיקער ער איז פּרוער געלאָפן, אַלץ לייכטער קען דאָס גע-
 שען... זאָל גאָט אָפּהיטן, וויפיל צרות די דאָזיקע מענטשן האָבן
 אָנגעטון!

— אזא גרויסע חשיבות האָבן זיי נישט, אַז זיי זאָלן קע-
 נען די גאַנצע אונטערנעמונג פון גנעדיקן הער פירשט קאַליע
 מאַכן.

— ווען זיי וואָלטן אפילו נישט אָפּגעטון מער ווי דאָס, וואָס
 זיי האָבן גורם געווען דעם אומצוטרוי צווישן מיר און פּאַנטיסן,
 וואָלט שוין דער שאַדן געווען נישט צום אָפּשאַצן. ס'איז שוין
 אויפגעקלערט געוואָרן, אַז דאָס זענען נישט געווען מיינע מענטשן,
 אָבער דער בריוו מיט די דראַוונגען, וואָס פּאַנטיס האָט צו מיר
 געשריבן, איז געבליבן און דעמדאָזיקן בריוו וועל איך אים נישט
 שענקען! ... פּאַנטיס איז טאַקע דעם קעניגס שוואַגער, אָבער עס
 איז נאָך אַ ספק, צי ער וואָלט געקענט ווערן מיין שוואַגער און
 צי די שוועלן פון די ראַדיווילס וואָלטן נישט געווען צו הויך
 פאר אים...

— זאָל דער גנעדיקער הער פירשט מיטן קעניג גופא און
 נישט מיט זיינע דינער אונטער-האַנדלען.

— אזוי וויל איך טון... און אויב די גרימענישן וועלן מיך
 נישט אוועקהרגענען, וועל איך דאָסדאָזיקע שוועדל אָנלאָרענען דורך-
 אַרץ... אויב די גרימענישן וועלן מיך נישט אוועקהרגענען, און
 הלואי עס זאָל זיך דערמיט אויסלאָזן, ווייל דאָ קאַרגט מיר קיי-

נער נישט קיין דערנער און קיין יסורים... ס'איז מיר שווער!
שווער!... ווער וואָלט געגלייבט, אז איך בין דאָס דער אייגע-
נער, וואָס באַ לאַיאָו, זשעטשיצא, מאָזיר, טוראַוו, קיעוו און בי-
רעסטעטשאַ? ... די גאַנצע רעפּובליק האָט געקוקט נאָר אין
מיר און אין ווישניאַויעצקין, ווי אין צוויי זונען!... אַלץ האָט
געציטערט פאַר כמיעלאַויעצקין, און ער האָט געציטערט פאַר מיר.
און דיזעלבע חילות, וועלכע איך האָב אין די צייטן פון אַלגע-
מיינע מפלות געפירט פון נצחון צו נצחון, האָבן היינט מיך פאַר-
לאַזט און ווי פאַטער-מערדער הייבן זיי אויף מיר די הענט
אויף... .

— נישט אַלע, ווייל עס זענען דאָך פאַרהאַן אַזעלכע, וואָס
גלייבן נאָך אין גנעדיקן הער פירשט! — האָט קמיטשיץ גענוג
האַסטיק געזאָגט.

— גלייבן נאָך... ביז זיי וועלן נישט אויפהערן? — האָט
ראַדזיוויל מיט פאַרביטערונג געענטפערט — אַ גרויסן חסד טון
זיי מיט מיר!... הלוואי איך זאָל זיך נאָר מיט אים נישט פאַר-
סמען... איין שטאָך נאָכן אַנדערן גיט מיר יעדער פון אייך, הגם
נישט איינער האָט עס אפשר גאַרנישט מכוון געווען.
— זאָל דער גנעדיקער הער פירשט קוקן אין תוך אַריין,
און נישט אויף ווערטער.

— אַ דאַנק פאַר די עצה... פון איצט אָן וועל איך גוט
קוקן, וואָס פאַר אַ פנים עס ווייזט מיר יעדער פראַסטער זעלנער...
און וועל זיך שטאַרק באַמיען באַ יעדן נושא-חן צו זיין...
— ביטערע ווערטער זענען דאָס, גנעדיקער הער פירשט.
— און דאָס לעבן איז זיס?... גאָט האָט מיך צו גרויסע
זאכן באַשאַפן, און איך מוז צעברעקלען די כוחות אין אַ פראַווינג-
מלחמה, וואָס איין דאָרף מיטן צווייטן וואָלט געקענט פירן. כ'האָב
געוואָלט מיט מעכטיקע מאַנאַרכן זיך פאַרמעסטן, כ'בין אָבער גע-
פאלן אזוי גידעריק, אז איך מוז עפעס אַ הער האַלאַדאָווסקי אי-
בער מיינע אייגענע גיטער נאַכיאָגן. אַנשטאָט די וועלט צו פאַר-
חידושן מיט מיינע כוחות, כאַרחדוש איך זי מיט מיינ שוואַכקייט;
אַנשטאָט פאַר דער חורבה פון ווילנע מיט אַ חורבה פון מאַסקווע

און באצאלן, מוז איך דיר דאנקען, וואָס דו האָסט קיידאָני מיט
 מאַרשאַנצונגען באַשאַטן... ס'איז מיר ענג... און כ'ווער דער-
 שטיקט... נישט בלויז דערפאַר, וואָס די אַסטמע שטיקט מיך... די
 מאַכטלאָזיקייט הרגעט מיך אַוועק... דאָס ליידיק גיין הרגעט מיך
 אַוועק... ס'איז מיר ענג און שווער!... פאַרשטייט?...
 — איך האָב אויך געמיינט, אַז עס וועט אַנדערש צוגיין!... —
 האָט קמיטשיץ טריב געזאָגט.

ראַדזיוויל האָט גענומען עטעמען מיט מאַטערניש.
 — פריער, ביז איך וועל זיך צו אַן אַנדערער קרוין דער-
 שלאָגן, האָט מען מיר אַרויפגעלייגט אַ דערנער-קרוין. כ'האָב גע-
 הייטן דעם מיניסטער אַדערס אין די שטערן קוקן... ער האָט
 באַליד צונויפגעשטעלט אַ פיגור און זאָגט, אַז די קאָנינגקורן זענען
 שלעכטע, אָבער אַז דאָס וועט אַריבערגיין. דערווייל לייך איך
 יסורים... אין דער נאַכט לאָזט מיך עפעס נישט שלאָפן, עפעס
 גייט אַרום איבער דער שטוב... עפעס פנימער קוקן מיר אין בעט
 אַריין, און צייטנווייז ווערט מיר פלוצלינג קאַלט... דאָס באַדייט,
 אַז דער טויט גייט פאַר מיר פאַרביי... יסורים לייך איך... איך
 מוז נאָך זיין גרייט אויף בגידות און אַפּטריניקייט, ווייל כ'ווייס,
 אַז עס זענען פאַרהאַן אַזעלכע, וואָס וואַקלען זיך...

— שוין נישטאָ אַזעלכע! — האָט קמיטשיץ געענטפערט —
 ווער עס האָט געזאָלט אַפּטריניק ווערן, דער איז שוין אַוועק.
 — שפאַר נישט אָפּ, דו זעסט אַליין, אַז די רעשט פוילישע
 נטשן הייבט אָן זיך אומצוקוקן וועגן זיך.

קמיטשיץ איז געקומען אין זין אַריין דאָס, וואָס ער האָט
 כאַרלאַמפן געהערט און ער איז אַנטשוויגן געוואָרן.
 — שאַט נישט! — האָט ראַדזיוויל געזאָגט — ס'איז שווער
 שרעקלעך, אָבער מען דאַרף אויסהאַלטן... דערציייל קיינעם
 נישט וועגן דעם, וואָס דו האָסט דאָ פון מיר געהערט... ס'איז
 גוט, וואָס דערדאָזיקער אַנפאַל פון דער קראַנקהייט איז געקומען
 היינט, ווייל ער וועט זיך שוין נישט איבערחזרן, און אויף
 היינט דאַרף איך גראַד האָפן פּוּחֹת, ווייל איך וויל היינט פּראַווען
 אַ סעודה און אַן אויפגערוימט פנים ווייזן, כדי דעם גייסט אין

די מענטשן צו שטארקן. . . אויך דו ווער מונטער און זאג קיינעם
גארנישט, ווייל איך זאג דיר דאס אלץ נאר דערפאר, כדי דו
על-פל-פנים זאלסט מיך נישט פייניקן. . . דער כעס האט מיך
היינט אונטערגעהויבן. . . גיב אכטונג, אז דאס זאל זיך נישט
איבערהווען, ווייל עס האנדלט זיך וועגן דיין לעבן. אבער איך
האב דיר שוין מוחל געווען. . . מיט די פארשאונגען, וועלכע
דו האסט אין קיידאני אָנגעשאַטן, וואָלט זיך פעטערסאָן אליין
נישט געדאַרפט שעמען. . . גיי איצט און שיק מיר אַהער מיט-
לעשקאָן. מ'האַט היינט געבראַכט אַנטלאָפּענע פּון זיין פּולק,
בלויז פּראַסטע זעלבער. כ'וועל אים הייסן זיי אויפהענגען ביז
איינעם. . . מ'דאַרף געבן אַ ביישפּיל. . . זיי גענוגט. . . עס מוז
היינט אין קיידאני פריילעך זיין! . . .

8. ק א פ י ט 9

דער ראָסיענער שווערטט-רענער האָט געהאַט אַ שווערע
מערכה מיטן פרייליך אַלעקסאַנדראַ, ביו זי האָט מספּים געווען
צו גיין אויף יענער סעודה, וואָס דער העטמאַן האָט פאַר זיינע
מענטשן איינגעפאַרטע און שטאַלצע מיידל און באַשווערן, אַז עס
האַנדלט זיך דאָ וועגן זיין לעבן, אַז אַלע, נישט פּלוז מיליטער-
פּייט, נאָר אויך די בירגער, וואָס וווינען אין דער סביבה פון קיי-
דאַני, וווּ ראַדזיוויילס שליטה האָט געגרייכט, דאַרפן זיך שטעלן,
אויב זיי ווילן נישט אַרויסרופן קעגן זיך דעם פירשטס פּעס, היינט
זיי אַזוי קענען זיך אַקעגנשטעלן די, וואָס זענען אויסגעשטעלט
אויפן חסד און אימחסד פון שרעקלעכן מענטש. נישט ווילנדיק
דעם פעטער שטעלן אין סכנה, האָט דאָס מיידל צוליב גע-
טון.

אַן עולם איז טאַקע געווען נישט קיין קליינער, וויל אַ סך
פון די אַרומיקע שליאַכטשיצעס זענען געקומען מיט די ווייבזר

און טעכטער. אָפּער מיליטער-לייט איז געווען צום מיינסטן און באַזונדערס אָפּיצירן פון אויסלענדישן הייל, וועלכע זענען פּמעט אלע געפליבן באַם פירשט. ער אַליין, איידער ער האָט זיך באַ-וויון פאַר די געסט האָט צוגעגרייט אַ הייטער פנים, גלייך היי קיין שום דאגה וואָלט אים פריער גישט געדריקט — וואָרים ער האָט מיטן דאָזיקן מאַלצייט געוואָלט גישט בלויו הייבן דעם פּוט באַ די אייגענע אָנהענגער און מיליטער, נאָר אויך ווייון, אַז דער פּלל בירגער איז אויף זיין זייט — און נאָר די הפּקר-מונטשן זענען קעגן דער פאַררייניקונג מיט שוועדן; ער האָט געוואָלט ווייון, אַז דאָס לאַנד פרייט זיך מיט אים צוזאַמען, ער האָט דע-ריבער גישט געשפּאַרט קיין מי און קיין קאַסטן, אַז די סעודה זאָל זיין אַ גרויסאַרטיקע און אַז זי זאָל זיך לאָזן הערן וואָס וויי-טער איבערן לאַנד. און קוים איז די נאַכט צוגעפאַן, האָבן הויג-דערטער פּעסער זיך צעלאַקערט אויפן שלאַס-וועג און הויף, פון צייט צו צייט האָבן האַרמאַטן געדונערט, און די זעלנער האָט מען געהייסן אַרויסלאָזן פריילעכע אויסגעשרייען.

עס האָבן זיך געצויגן איינע נאָך דער אַנדערער די קאָטשן קאַראַבאַנעס און וואָנס, וועלכע האָבן געפירט די אַרומיקע פנים און די „פּליקערע“ שליאַכטע. דער הויף איז פול געוואָרן מיט קאָטשן, פּערד און דינער, אָנגעקומענע און אַרטיקע. אַ גרויסער עולם, אויסגעפּוזט אין סאַמעט און לאַמעס און טייערע פעלצן, האָט פיל געמאַכט דעם אַווי גערופּענעם „נילדערנעם“ זאָל, אין ווען דער פירשט האָט זיך צום סוף באַוויון, אינגאַנצן אַ שייגענ-דיקער פון די טייערע שטיינער און מיט אַ גנעדיקן שמיכל אויפן תמיד טריבן, און איצט נאָך דער קרענק, אָפּגעצערטן פנים האָבן די אָפּיצירן די ערשטע פּה-אחד אויסגעשרייגן:

— זאָל לעבן דער פירשט העטמאַן! זאָל לעבן דער וויל-נער וואָיעוואָדע!

רדזיוויל האָט געוואָרן מיט די אויגן איבער די פאַרוואַמל-טע בירגער, ווילנדיק זיך איבערצייגן, צי זיי וועלן איבערחורן דעם אויסגעשריי פון די זעלנער. אַ צוואַנציק שטימען פון די מער שרעקעוודיקע ברוסן האָבן טאַקע איבערגעחורט דעם אויסגע-

שריי און דער פירשט האָט באַלד גענימען זיך ניגן און דאַנקן פאַר דעם אמתדיקן און „איינשטימיקן“ געפיל.

— מיט אייך, גנעדיקע הערן! — האָט ער געזאָגט — וועלן מיר זיך אָן עצה געבן מיט די, וואָס ווילן אונז-ענגען דאָס פאַ-טערלאַנד! איך דאַנק אייך! איך דאַנק אייך! ...

און ער איז אַרומגעגאַנגען איבערן זאַל, האָט זיך אָפּגע-טעלט פאַר באַקאַנטע, נישט-קאַרגנדיק אין די שמועזן קיין טיט-לען: „הער ברודער“ און „ליבער שכן“ — און נישט איין אָנגע-כמורעט פנים האָט זיך אויסגעלייט רט אונטער דער השפעה פון די וואַרעמע שטראַלן פון שררהס גנאָד.

— עס קען דאָך נישט געמאַלט זיין — האָבן געזאָגט די וועלכע האָבן ערשט נישט לאַנג געקוקט קרום אויף זיינע מעשים — אז אזא שררה אין אזא הויכער סענאַטאָר זאָל נישט אויסן זיין די טובה פון פאַטערלאַנד; אָדער ער האָט נישט געקענט זיך אָנ-דערש נוהג זיין, ווי ער האָט זיך נוהג געווען, אָדער עס שטעקן אין דעם עפעס סודות, פון וועלכע עס וועט אַרויסקומען אַ נוצן פאַר דער רעפּובליק.

— פון דעם צווייטן שונא האָבן מיר שוין טאַזע מער מנוחה ווייל ער וויל זיך דורך אונדז נישט צעקריגן מיט די שווערן.

— הלואי זאָל זיך אַלץ ענדערן צום גוטן!

עס זענען אָבער געווען אויך אַנעלכע, וואָס האָבן געשאַקלט מיט די קעפּ, אָדער מיט די בליקן זיך געזאָגט: „מיר זענען דאָ, ווייל מהאָט אונדז געלייגט דעם זלף אויפן האַלדז“.

אָבער זיי האָבן געשוויגן, בשעת די איבעריקע, וואָס זענען מער נוטה צו שלום, האָבן געזאָגט הויך, אפילו אזוי הויך, אז דער פירשט זאָל זיי קענען דעהערן:

— בעסער דעם קעניג צו בייטן, איידער די רעפּובליק צו באַגראָבן.

— זאָל-זשע קרוין-פּוילן טראַכטן וועגן זיך, און מיר וועגן זיך.

— ווער האָט דען, איבעריקנס, אונדז געגעבן אַ ביישפּיל, אויב נישט גרויס-פּוילן?

— Extrema necessitas, extremis nititur rationibus!*)

— Tentanda omnia!**)

— לעמיר דעם גאנצן בטחון האָבן אין אונדער פירשט און אויף אים אינגאנצן זיך פארלאָזן. זאָל ער ליטן און די מאַכט האָבן אין זיין האַנט.

— ער איז ראוי אי צום ערשטן און אי צום צווייטן. אויב ער וועט אונדז נישט אַרויסראַטעווען, וועלן מיר אימקומען... די שוועה ליגט אין אים...

— ער איז אונדז נענטער, ווי יאָן קאָזשימיעזש, ווייל ער איז דאָך אונזער בלוט!

ראַדזיוויל האָט מיט אַ גיריקן אויער אויפגעכאַפּט די דאָזיקע שטימען, וועלכע עס האָט דיקטירט די פּחדת אַדער חוּפה און ער האָט נישט גענומען אין אַכט, אַז עס האָבן זיי אַרויסגעבראַכט די מיילער פון שוואַכע מענטשן, וועלכע ווילטן אין אַ ספּנה די ערשטע אים פאַרלאָזט; פון מענטשן, וואָס אויף יעדן בלאָז פון ווינט האָבן זיי זיך געוואַקלט ווי אַ כוואַליע. אין ער האָט גע-קוואַלן פון די דאָזיקע אויסדריקן און אַפּגעבאַרט זיך אַליין אַדער דאָס אייגענע געוויסן, איבערחזרנדיק פון די אויפגעכאַפּטע זאַצן דאָס, וואָס האָט לויט זיין מיינונג אים אַממייסטן רעכטפאַרטיקט:

— Extrema necessitas, extremis nititur rationibus!

אַבער ווען ער איז פאַרבייגעגאַנגען לעבן אַ גרויסער גרופּע פון שליאַכטשיצעס און נאָך דערהערט פון הער יוזשיצס מויל די ווערטער: „ער איז אונדז נענטער, ווי יאָן קאָזשימיעזש!“ — האָט זיין פנים זיך פולשטענדיק אויסגעלייטערט. בלויז דאָס פאַרגלייכן און צוגויפּשטעלן אים מיטן קעניג האָט געשמייכלט זיין גאווה. ער

*) אין אן ערז צורה זענען אלע מיטלען כשר.

**) אַלץ דארף מען פרוּוון.

איז דעריבער באַד צוגעגאַנגען צום הויז יו שיץ און גע-
זאָגט:

— איר זענט גערעכט, הער פרוידער, ווייל אין יאָן קאַ-
ושימיעזשן איז אויף אַ גאַרניעץ פֿלום פאַרהאַן נאָר אַ קוואַרט
לייטזיש פֿלום, און אין מיר איז קיין אַנדער פֿלום, אַ חוץ לִיט.
וויש, נישט פאַרהאַן... און אויב אַ קוואַרט האָט ביז איצט גע-
האַט די שליטה איבער אַ גאַרניעץ, איז עס פון איך, הערן ברי-
דער, געווענדט אַז דאָס זאָל אַנדערש ווערן.

— מיר זענען אויך גרייט אויפן גאַרניעץ צו טרינקען
פאַרן געזונט פון גנעדיקן הער פירשט! — האָט הער יוזשיץ
געענטפערט.

— אַ, איר האָט מיר זייער גוט צוגעטראָפֿן. זייט זיך
משמח, הערן פרידער! כוואַלט גאַנץ לייטע וועלן אַהער פאַר-
בעטן.

— מוואַלט זי דערצו געדאַרפט נאָך בעסער אַרומשניידן, —
האָט זיך אָנגערפֿן הער שטשאַניעצקי פון דאַלנאָוו, אַ מענטש
אַ דרייטער, און אַ פֿלינקער סיי מיט דער צונג און סיי מיט דער
שווערט.

— וואָס מיינט איר דערמיט צו זאָגן? — האָט דער
פירשט געפרעגט, איינגראַפֿנדיק אין אים די אויגן.

— אַז אייער האַרץ, גנעדיקער הער פירשט, איז ברייטער
פון קיידאַני.

ראַדזיוויל האָט געצווונגען אַ שמייכל געטון און איז ווייטער
געגאַנגען.

אין דער רגע איז צו אים צוגעגאַנגען דער מאַרשאַל מיט
דער מעלדונג, אַז דאָס אַוונט-מאַל איז גרייט. די מאַסן האָבן ווי
אַ טייך גענומען פֿליסן נאָכן פירשט אין זעלבן זאָל אַ ייִן, אַן
וועלכן ס'איז נישט לאַנג די פאַרייניקונג מיט שווערן אויסגערופֿן
געוואָרן. דאָרט האָט דער מאַרשאַל אויסגעזעצט די פאַרבעטענע
לויטן אַמט נאָך, אַנרויפֿנדיק יעדן פאַם נאָמען און טיטל. אַפֿנים
אַפֿער, אַז דעם פירשטס באַפֿעלן זענען אויך אין דעם פֿרט
געווען פֿריער אַרויסגעגעבן, ווייל קמיטשיץ האָט באַקומען אַן

אַרט צווישן ראַסיענער שווערט ט עגער און פריי לין אלעקסאנדראַ.
דראַ.

אין ביידן האָבן די הערצער אַזש אַ צאַפּל געטון, ווען זיי
האָבן דערהערט זייער נאָמען אינאיינעם אויסרופן און ביידע האָבן
אין דער ערשטער רגע זיך אַ קוועקל געטון; אָבער זיי האָבן זיך
מסתמא איבערגעלייגט, אַז אויב זיי וועלן נישט באַשטיין דערויף,
וועלן זיי צוען אויף זיך די אויגן פון אַלע בייגעוועזענע, זיי האָבן
דעריבער זיך געזעצט איינער לעבן אַנדערן. ס'איז זיי געווען
שלעכט און שווער. הער אַנדזשעי האָט באַ זיך פאַשלאָסן צו זיך
גלייכגילטיק, ווי עס וואָלט לעבן אים געזעסן אַ פּרעמדע פּערזאָן.
פאַד אָבער האָט ער איינגעזען, אַז נישט ער וועט באַוווּן צו
זיין אַזוי גלייכגילטיק, און נישט דידאַזיקע שכנסע איז אַזוי
פּרעמד, אַז זיי זאָלן קענען פאַרבינדן צווישן זיך אַ געוויינטלעכע
שמועס. אדרבא, ביידע האָבן פאַרשטאַנען, אַז אין דאָזיקן המון
פון מענטשן און פון די פאַרשידנסטע געפילן, אינטערעסן, לייב-
שאַפטן, טראַכט ער נאָר וועגן איר, זי וועגן אים, און טאַקע דער-
פאַר איז זיי אַזוי שווער, ווייל ביידע האָבן געוואָלט און נישט
געקענט אַרויסזאָגן אמתדיק, קלאַר און אָפּן אַלץ, וואָס איז זיי
געלעגן אויפן האַרצן. זיי האָבן הינטער זיך געהאַט אַ פאַרגאַנג-
גענהייט, זיי האָבן אָבער נישט געהאַט קיין צוקונפּט. די אַמאָלי-
קע געפילן, צוטרין, באַקאַנטשאַפּט אפילו, דאָס אַלץ איז געווען
צערניסן. קיין שום זאַך האָט זיי נישט פאַרבוּנדן, אַ חוץ דאָס גע-
פיל פון אָפּגונאַרטקייט און פאַרדראָס. ווען אַז דאָס לעצטע רינג
געלע וואָלט געפלאַצט, וואָלטן זיי זיך געפילט אינגאַנצן אויפגע-
בוּנדן; אָבער נאָר די צייט האָט געקענט ברענגען די פאַרגעז-
קייט, איצט איז נאָך געווען צו פריי.

קמיטשיצין איז געווען אַזוי שלעכט, אַז ער האָט כמעט גע-
ליטן יסורים, און פונדעסטוועגן וואָלט ער פאַר קיין שום פרייז
אין דער העלט נישט אָפּגעטרעטן דאָס אַרט, וואָס דער מאַרשאַל
האַט אים באַשטימט. מיטן אויער האָט ער אויפגעכאַפּט דעם
שאַרף פון איר קלייד, ער האָט געקוקט, מאַכנדיק דעם אָנשטעל,
אַז ער קוקט נישט, אויף יעדער באַוועגונג אירער; האָט געש-ירט

די ווארעמקייט, וואָס האָט פון איר גיזשלאַג, און דאָס אַלץ צו-
זאמען האָט אים פאַרשאפט עפעס אַ פיינלעכען פאַרגעניגן.

באַלד האָט ער דערקענט, אַז אויך זי איז וואָך, הגם זי
האָט אויף אים פלומרשט זיך נישט אומגעקוקט. ס'האָט אים אָן-
געכאַפּט אַן אומפאַזיגבאַרער חשק אַ קוק צו טון אויף איר, ער
האָט דעריבער פון אַ זייט גענומען וואַרפן פון צייט צו צייט אַ
בליק אויף איר, ביז ער האָט נישט דורען דעם קלאַרן שטערן,
די אויגן, וואָס זענען געווען באַדעקט מיט די שוואַרצע ווימפערן,
און דאָס ווייסע פנים, וואָס איז נישט געווען באַ מאַלט מיט רוי-
טער שטיינע, ווי באַ אַנדערע דאמען.

ס'איז שוועדיק געווען אין דאָזיק פנים עפעס אַוויגס פאַר
אים צו צינענדיקס אַז דאָס האַרץ האָט אַזש אין אַרימען ריטער
אַ צאַפּל געטון פון פאַרדראַקס און ווייטיק. „אַין אַזאַ באַהנט
מלאַכל זאָל קענען שטעקן אַזאַ פאַרביסנדיקייט!“ — האָט ער זיך
געטראַכט. אָבער זיינע תרעומות אויף איר זענען געווען צו גרויס,
דעריבער האָט ער תּיכּף אין האַרצן צוגעגעבן: „דו גייסט מיך
גאַר נישט אָן, זאָל דיך אַן אַנדערער נעמען!“

און מיטאַמאָל האָט ער דערשפּירט, אַז ווען עפעס אָן
„אַנדערער“ וואָלט נאָר געפרוּווט אויסצוגיין זיין דערלויבעניש
וואָלט ער אים צעהאַקט אויף פּיץ פּיצלעך. בלויז אויפן געדאַנק
וועגן דעם האָט אים אַ שרעקלעכער פּעס אָנגעכאַפט. ער האָט
זיך באַרויקט ערשט דאַמאָלס, ווען ער האָט זיך דערמאַנט, אַז
דאָס זיצט דאָר ער אַליין און נישט קיין אַנדערער לעבן איר
אן אַז אין דער רגע על-כּל-פנים מאַכט קיין ער נישט קיין
פרוּוו זיך צו איר צוצושאַרן.

— אויב אַזוי חעל איך אויף איר נאָך אַמאָל אַ קוק-טון און
דערנאָך זיך אויסדרייען אין אַן אַנדערער זייט — האָט ער געטראַכט.
און ער האָט ווידער גענומען פון אַ זייט וואַרפן אויף איר
בליקן, אָבער גראַד אין דער רגע האָט זי אויך דאָס אייגענע
געטון און ביידע האָבן וואָס גיכער די אויגן אַראָפּגעלאָזט,
שטאַרק פאַרשעמט, ווי מ'וואָלט זיי באַ אַן עברה געכאַפט.
פּריילין אַלעקסאַנדראַ האָט אויך געפּירט אַ קאַמף מיט

זיך. פון אלץ, וואָז האָט זיך פאַרלאָפֿן, פון קמיטשיץס אויפפירונג
אין בילעוויטשע, פון זאגלאָבאָס אין סקשעטוסקיס ווערטער האָט
זי געדונגען, אַג קמיטשיץ האָט געבלאַנדזשעט; אָבער ער איז
נישט געווען אזוי פיל שולדיק, ער האָט נישט פאַררינט אַזא
פאַראַכטונג, אַזא אומברחמזותדיק אַפּמשפּטן, ווי זי האָט פּרזיער
געמיינט. האָט ער דאָך יענע איידעלע מענטשן פון טויט מציל
געווען, האָט ער דאָך פאַרמאָגט אין זיך אַזא גרויסמיטיקע גאווה,
אז ווען ער איז אַריינגעפאַלן אין זיערע הענט, האָבנדיק באַ
זיך אַ בריוו, וועלכער האָט געקענט זיין אומשולד פאַרזיין, אָדער
לכּל-הפּחות אים פון טויט פאַרהיטן, האָט ער פונדעסטוועגן דעם-
דאָזיקן בריח נישט געוויזן, קיין וואָרט נישט געזאָגט און גע-
זאָגען צום טויט מיט אַן אויגעווייבענעם קאָפּ.
אַלעקאַ, האָט איז אויפגעצויגן געוואָרן דורך אַן אַלטן זעל-
נער, וועלכער האָט די פאַראַכטונג פון טויט געשטעלט העכער
פּין אַלע אַנדערע גוטע מדות, האָט פאַרערט די העלדישקייט פון
גאַנצן האַרצן, זי האָט דעריבער נישט געקענט זיך באַפּרייען פון
דער אומגעברווייליקער התפּעלות פאַר דעמדאָזיקן עוונתדיקן רי-
טערלעכן מוט, וועלכן מ'וואָלט אפשר נאָר אינגינעם מיט דער
גשמ'ה געקענט כּון גוף אַרויסטרייבן.
זי האָט אויך פאַרשאַנען, אַז אויב קמיטשיץ האָט ראָדני-
וויץן געדינט, האָט ער דאָס געטון אין בעסטן גלויבן — ווי אומ-
גערעכט איז דעריבער געווען דאָס חישד-זיין אים אין בפּיוונדי-
קער בגידה! און פונדעסטוועגן איז זי די ערשטע לגבי אים באַ-
גאַנגען דיִדאָזיקע אומגערעכטיקייט, זי האָט אים נישט געקאַרגט
נישט קיין זלזולים, נישט קיין פאַראַכטונג — זי האָט אים נישט
געוואָלט מוחל זיין אפּילו פאַרן טויט!
— פאַרגעלט די עוולה — האָט דאָס האַרץ איר געזאָגט —
אַלץ האָט זיך צווישן אייך געענדיקט, אָבער דו ביסט מחויב זיך
פאַר אים מודה צו זיין, אַז דו האַסט אים אומישרדיק געמשפּט.
דאָס איז אויך דיין חוב לגבי זיך אַליין...
אָבער דאָסדאָזיקע מיידל האָט אויך נישט ווייניק שטאַלץ
פאַרמאָגט און אפּשי אַ ביסל פאַרביסנקייט; ס'איז דערי-

בער איר בכלד געקומען אין זיין ארײן, אז יענער ריטער שטייט
בארגישט נאך אזא באפרידיקונג און ארויטקייט האט אזש אויף
איר פנים ארויסגעשפראצט.

— אויב ער שטייט נישט נאך איר, זאל ער זיך בא-
גיין! — האט זי זיך אין הארצן געזאגט.

אבער דאס געזיסן האט איר ווייטער געזאגט, אז צי דער
פאעוולעהטער מאַנט פאר זיין עוולעה, צי ער מאַנט נישט, פארגעלסטן
דארף מען זי; פון דער צווייטער זייט אבער האט די גאוה גע-
בראכט אלץ נייע ארגומענטן.

— אויב מ'זאל גלייבן אין השערות, וואלט אויסגעקומען
נאר בחנם זיך מיט בזיונות אָנצועסן. און צווייטנס, יא שולדיק,
אָדער נישט שולדיק ער טוט דאס בפיוון, אָדער אין פארבלאנד-
דעניש, גענוג, אז ער האלט מיט בוגדים, מיט די שונאים פון
פאָטערלאַנד און העלפט זיי עס אומברענגען. דעם פאָטערלאַנד
איז אַלצאיינעם, צי ער טוט עס, מחמת עס פעלט אים שכל, אָדער
מחמת עס פעלט אים ערלעכקייט. גאָט קען זען זיין אומשולדיק,
אָבער די מענטשן מיין אין דארפן אים פארמשפטן אין דעם נאָ-
מען פון א בוגד וועט בא אים פארבלייבן. יא אויב ער איז
אפילו נישט שולדיק, איז דען אָדער נישט רעכט צו פאָדען
אזא איינעם, וואָס האָט אפילו קיין שכל נישט אויף אַזוי פיל,
אז ער זאל קענען פאנאנדערשיידן צווישן גוטס און שלעכטס,
צווישן מעשים-תאמעים אין מעשים-טובים...

דא האָט אַ פעס אָנגעכאַפט דאָס מיידל, און אויף אירע
באָקן האָט אַ היץ אַ ויסגעשלאָגן.

— כוועל שווינגן! — האָט זי צו זיך געזאָגט — זאל ער
ליידן, ער האָט עס פשר נארדיגט. פל-זמן איך זע קיין חרטה
נישט, האָב איך אַ רעכט צו פארמשפטן...

דערויף האָט זי געוואָרפן אַ בליק אויף קמיטשיץ. ווי זי
וואָלט זיך וועלן איבערצייגן, צי עס איז שוין אויף זיין פנים נישט
קענטיק קיין חרטה. דאמאָלס האָבן זיך עס זייער און
פאָגענט און זיי האָבן זיך ביידע אַזוי פארשעמט.

קיין חרטה האָט אפשר אַלענקא אין ריטערס פנים נישט

דערזען, זי האט אבער דערזען א ווייטיק און א טיפן צער;
זי האט דערזען, אז דאסדאזיקע פנים איז געווען אזוי אויסגע-
בלייכט, ווי נאך א קרענק; עס האט זי דעריבער א גרויס רחמנות
אנגענומען, טרערן זענען איר מיט געוואלט געקומען אין די אויגן
אריין און זי האט נאך שטארקער זיך אראפגעפויגן איבערן טיש,
פדי נישט אויסגעגעבן איר אויפגענוג.

און דערווייל איז דאס מאלצייט געווארן וואס אמאל מער
באלעזט.

תחילת זענען אפנים אלע געווען אונטערן שווערן איינ-
דריק אבער וואס מער דער עולם האט געטרונקען, אלץ מער
אויפגערוימט איז ער געווארן, ס'איז געווארן וואס אמאל טומל-
דיקער.

לסוף האט זיך דער פירשט אויפגעשטעלט.

— גנעדיקע הערן, כ'בעט דאס ווארט!

— דער הער פירשט וויל רעדן! ... דער הער פירשט וויל

רעדן! — האט מען פון אלע זייטן אויסגערופן.

— דעם ערשטן טאסט הויב איך אויף פארן געזונט פון
ליכטיקסטן שוועדישן קעניג, וועלכער גיט אונדז הייליך קעגן די
שונאים און, געוועלטיקניק לעת-עתה איבער דערדאזיקער מדינה,
וועט ער פון איר פריזר נישט אפטרעטן, ביז ער וועט איינפירן
רו, שטעלט זיך אויף, גנעדיקע הערן, ווייל פארן דאזיקן געזונט
טרינקט מען שטיינדיק.

די געסט האבן זיך אויפגעשטעלט, א חוץ די פרויען, און
אנגעפילט די בעכערט, אבער אן אויסגעשרייגן, אן התלהבות.
הער שטשאנעצקי פון דאלנאו האט עפעס געפרומט צו די
שכנים, וועלכע האבן געביסן די וואנסעס, פדי זיי זאלן נישט מיט
א געלעכער ארויספלאצן; משמעות, ער האט תווק געמאכט פון
שוועדישן קעניג.

ערשט ווען דער פירשט האט צום צווייטן מאל געטרונקען
פארן געזונט פון די „טייערע געסט“, וואס געדענקען אין קיי-
דאני צום גוטן און זענען געקומען אפילו פון ווייטע מקימות

ווייזן ברוש, אז זיי האָבן בטחין אין די פלענער פון ווירט —
האַט אים אָפגעענטפערט אַ היכער אייסנעשריי;

— מיר דאַנקען! מיר דאַנקען פון טיפן האַרצן!

— פאַרן געזונט פון הזר פירשט!

— פון אונרזער ליטווישן העקטאַר!

— זאָל ער לעבן! זאָל לעבן דער פירשט העטמאַן, אונ-

דזער וואַיעוואָדע!

דאָ האָט הער יוזשיץ, וועלכער איז שוין געווען אַביסל

שיכור, אויסגעשריגן מיט אַלע כוחות:

— זאָל לעבן יאַנוש דער ערשטער, דער ליטווישער גרויס-

פירשט!

ראַדזיוויל איז אינגאָנצן רויט געוואָרן, ווי אַ מיידל, אז

מ'רעדט איר אַ שידוך, זעענדיק אָבער, אז די פאַרזאַמלטע שווייגן

שטייט און קוקן אויף אים מיט פאַרווונדערונג, האָט ער זיך אָנ-

גערוּפן:

— אויך דאָס ליגט אין אייער מאַכט, אָבער צו פרי ווינטשט

איר מיר, הער יוזשיץ, צו פרי!

— זאָל לעבן יאַנוש דער ערשטער, דער ליטווישער גרויס-

פירשט! — האָט דער יוזשיץ איבערגעחורט מיט דער עקשנות

פון אַ שיכור.

הער שטשאַניעצקי האָט זיך אויך אויפגעשטעלט און אויפ-

געהויבן דעם פוס:

— יאָ! — האָט ער קאַלטבלאָזיק געזאָגט — ליטווישער

גרויס-פירשט, פוילישער קיניג און דייטשישער קייזער!

ווידער האָט אַ וויילע אָנגעהאַלטן אַ שטיילשווייגן — פלוצ-

לינג האָבן די גנסט אויף אַמאָ! אַרויסגעפלאַצט מיט אַ געלעכטער.

די אויגן זענען זיי אַרויסגעקראַכן פון די לעכער, די וואַנסעס

האַבן זיך געשאַקלט אויף די פאַרוויטלטע פנימער און דאָס גע-

לעכטער האָט געטרייסלט זייערע קערפער, אָפגעשלאָגן זיך אין

די געזעלפן און לאַנג אָנגעהאַלטן; אָבער, פונקט ווי עס איז מיט-

אַמאָל אויסגעבראַכן, אזוי איז עס מיטאַמאָל אויך אָפגעשטאַרבן

אויף אלעמענס לייפן אויפן צובליק פון העטמאנס פנים, וואָס האָט זיך געביטן.

ראַדזיוויל האָט אָבער איינגעהאַלטן דעם שרעקלעכן כּעס, וואָס האָט אים אַ כאַפּ געטון פאַר דער ברוסט, און ער האָט גע- זאָגט:

— ליצנות איז פריי, הער שטשאַניעצקי!

דער שלאַכטיג האָט צוגעבלאָזן די לייפן, און נישט ווערן-דיק ל'הוטין צעמישט האָט ער געענטפערט:

— און דאָס דעם וואַל-טראַן, מער קענען מיר שוין דעם גנע-דיקן הער פירשט נישט היבטש. אויב דער גנעדיקער הער פירשט קען אַלס שליאַכטיג ווערן פוילישער קעניג, קענט איר אַלס פירשט פון דייטשן רייך דערהויבן ווערן צו דער גדולה פון אַ קייזער. ס'איז אייך פונקט אַזוי נאָנט אַדער ווייט צו דעם, ווי צו יענעם, און ווער עס גינט אייך דאָס נישט, דער זאָל זיך אויפשטעלן, מיר וועלן אים באַלד דאָ מיט די שווערדן צעהאַקן. דאָ האָט ער זיך געווענדט צו די געסט:

— זאָל זיך אויפשטעלן דער, וואָט גינט נישט דעם הער הייליגער וואַיעוואַדע די דייטשע קייזערלעכע קרוין!
פאַרשטייט זיך, אַז קיינער האָט זיך נישט אויפגעשטעלט. מ'האַט שוין אויך נישט געלאַכט, ווייל אין הער שטשאַניעצקיס שטים איז געווען אַזוי פיל גאַליקע חוצפה, אַז אַלעמען איז פאַ-פאַרן אַ פחד דערפאַר, וואָס וועט געשען...

אָבער ס'איז גאַרנישט געשען, נאָר די לויסט צום מאַלצייט איז קאַליע געוואָרן. בחנם האָט די הויף-דינערשאַפּט יעדע וויילע די בעכער אָנגעפילט. דער וויין האָט נישט געקענט פאַרטרייבן די אומעטיקע געדאַנקען אין די קעפּ פון די געסט, און אויך נישט די וואַקסנדיקע אומרוקייט. ראַדזיוויל האָט אויך מיט כאַטערניש דערשטיקט דעם גרימצאָרן, ווייל ער האָט געפילט, אַז אַ דאַנק שטשאַניעצקיס טאַסטן, איז ער שטאַרק געפאַרן אין די אויגן פון דער פאַרוואַמטער שליאַכטיג און אַז בפיוון אַדער אמגערוגליק האָט יענער שליאַכטיג איינגעפלאַנצט אין דער פאַרוואַמטער שליאַכטיג די איבערצייגונג, אַז דער ווילנער וואַיעוואַדע איז פונקט

אזוי נאָנט צום גרויס-פירשטלעכן טראָן, ווי צו דער דייטשישער קרוין. אַלץ איז פאַרוואַנדלט געוואָרן אין אַ וויץ, אין אַ קאָסאָ-וועס — אַבער דאָס גאַס-מאַל איז דאָך דער עיקר געפראָדעט געוואָרן, כדי די געמיטער צוצוגעווייבען צום געדאַנק פון ראַדזי-וויסלס ל'הבאדיקער ממשלה. נאָכמער, ראַדזיווילן איז אויך געגאַנגען וועגן דעם, אַז אַזאָ אָפּשפּעטן פון זיינע האַפּנונגען זאָל זיך נישט שלעכט אַפּרופּן אויך אויף די אָפיצירן, וואָס זענען אין דער זאַך פאַרטרויט. זייערע פּנימער האָבן טאַקע אויסגעדריקט אַ שטאַרקע אומצופרידנהייט.

גאַנצהאַף האָט אָנגעגאַסן איין בעכער נאָכן צווייטן און אויסגעמיטן דעם פירשטס בליק, און קמיטשיץ האָט נישט גע-טרונקען, נאָר געקוקט אויפן טיש פאַר זיך מיט אַ געריןצלטן שטערן, גלייך ווי ער וואָלט זיך איבער עפעס פאַרטראַכט אָדער געפירט אָן איבערלעכן קאַמף. ראַדזיוויל האָט אַ ציטער געטון באַם געדאַנק, אַז אין דאָזיקן מוח קען אַ ליאַדע רגע אויפפליצן אַ ליכט און אַרויסבאַקומען דעם אמת פון די שאַטנס, אין דאַמאָלס וועט דערדאָזיקער אָפיציר, וועלכער בילדעט דאָס איינציקע ריג-געלע, וואָס פאַרבנדט די רעשטלעך פון די פּוילישע פּוילן מיט ראַדזיווילס זאַך, צערייסן יענן רינגעלע, ווען אפילו ער זאָל אינ-איינעם מיט אים אויך מוזן זיך דאָס האַרץ פון דער ברוסט אַרויסרייסן.

קמיטשיץ איז שוין פאַר ראַדזיווילן געווען אַ צו גרויסע לאַט און ווען גישט יענע ווונדערלעכע השיבות, וואָס עס האָט אים צוגעגעבן דער צוואַמענטראַף פון די געשעענישן, וואָלט ער שוין ליצנג געפאלן אַ קרבן פון זיין עוונדיקייט און פון העטמאַנט פּעס. אַבער דער פירשט האָט אַ טעות געהאַט, אויב ער האָט אים אין דער רגע חושד געווען אין ביזנעס מחשבות וועגן זיין זאַך, ווייל הער אַנדזשעי איז אינגאַנצן געווען פאַרומען מיט אַלענ-קאָן און מיט יענעם טיפּן תהום, וואָס האָט זיי צעשיידט. וויילנווייז האָט זיך אים אויסגעדאַכט, אַז ער ליבט דאָס-דאָזיקע מיידל, וואָס זיצט דערלעבן, מער ווי די גאַנצע וועלט דאָ הידער האָט ער דערפילט צו איר אַזאָ שאַה, אַז ער וואָלט

איר דעם טויט געמאכט, ווען ער וואָלט געקענט, איר, אָבער צו דער זעלבער צייט אויך זיך.

דאָס לעבן האָט זיך אים אַזוי פאַרוויקלט, אַז עס איז פאַר דערדאָזיקער פשוטער נאַטור געזאָרן צו שווער אַריבערצוטראָגן. ער האָט אַזוי אַרום געשפּירט דאָס, וואָס עס שפּירט אַ ווילדע חיה, וואָס האָט זיך פאַרוויקלט אין אַ נעץ, פון וועלכער זי קען זיך נישט אַרויספלאַנטערן.

די אומרוקע און טריבע שטימונג פון גאַנצן מאָלצייט האָט אים צערייצט ביז צו דער העכסטער מדרגה. ס'איז אים פשוט ענג געוואָרן נישט צום אויסהאַלטן.

און דאָס מאָלצייט איז מיט יעדער רגע געוואָרן מער באַ-טריבט. די בייגעוועזענע האָט זיך אויסגעראַכטן, אַז זיי זיצן אונטער אַ דאָך פון פליי, וואָס שפאַרט זיך אַן אויף זייערע קעפּ. דערוויייל איז אַ נייער גאַסט אַריינגעקומען אין זאָל. דער-זענדליך אים האָט דער פירשט אויסגעשריגן:

— הער סוכאַניעץ פון ברודער באַגוסלאָוו! מסתמא מיט בריוו?

דער ניי-אַנגעקומענער האָט זיך גידעריק פאַרנייגט.
— יאָ, אייער פירשטלעכע הויכקייט! ... כ'פאַר גלייך פון פאַלעסיע.

— גיט-זשע די בריוו, און אַליין זעצט זיך צום טיש. די גנעדריקע הערן וועלן מיר מוחל זיין, וואָס איך וועל דאָס לייע-נען נישט אַפלייגן, הגם מיר זיצן באַ אַ מאָלצייט, ווייל עס קען זיך דאָרט געפינען נייעס, וועלכע איך וועל מיט אייך זיך וועלן טיילן. הער מאַרשאָל, כ'בעט דאָרט געדענקען וועגן ליבן שליח.

באַ דיאָזיקע ווערטער האָט דער פירשט גענומען פון הער סוכאַניעצס הענט אַ פעקל בריוו און אייליק אַפגעבראַכן דעם זיגל פון ערשטן בריוו.

די בייגעוועזענע האָבן אַנגעשטעלט די נייגערקע אייגן אויף זיין פנים און באַמיט זיך אַרויסצודרינגען פון אים דעם תוכן פון בריוו. דער ערשטער בריוו האָט אָבער משמעות נישט

אָנגעזאָגט קיין גוטז בשורה, הייל דעם פירשטס פנים אין פאר-
לאַפן געוואָרן מיט בלוט אין אין די אויגן האָט אים אויפגעצליצט
א ווילדער פעס.

— הערן ברידער! — האָט דער העטמאָן געזאָגט — דער
פירשט באַגוסלאָו איז מיר מודיע, אז די, וואָס האָבן בעסער
געוואָלט מאַכן אַ קאָנפּעדעראַציע, איידער מאַרשירן קיין ווילנע
אַקעגן שונא, מאַכן איצט הרוב מיינע גיטער אין פּאַלעסיע. עס
איז דאָך לייטער איבער דעם גיטער מיט ווייבער מלחמה צו
האַלטן!... פיינע ריטער!... קיין וואָרט גישאָז!... ס'שאַדט
גישאָז! דער שרר וועט זיי גישט מיידן!...

ד'רנאָך האָט ער גענומען דעם צווייטן ברידער, אַבער קיים
האָט ער אויף אים געזאָרפן אַן אויג, ווי דאָס פנים האָט אים
אויפגעשיינט מיט אַ שמייכל פון טרומף און פרייד.

— די שעראַרוער וואַיעווודסטווע האָט זיך אונטערגעגעבן
די שוועדן! — האָט ער אויסגעשריגן — און נאָכאָנדיק דעם
ביישפיל פון גרויס-פּוילן האָט זי קאַרל גוסטאַוס שוין אָנגענו-
מען.

און אין אַ וויילע אַרום ווידער:

— האָט איז די לעצטע פּאַסט! אַ גוטע בשורה, גנעדיקע
הערן! יאָן קאָזשימיעזש איז צעקלאַפט געוואָרן באַ ווידאַוואַ און
זשאַרנאַו!... דאָס הייל טרעט פון אים אַפ! אַליין ציט ער זיך
צוריק קיין קראַקע, די שוועדן גייען אים נאָך. עס שרייבט מיר
דער ברודער, אז איך קראַקע מוז פאַלן!!

— לאַמיר זיך פרייען! גנעדיקע הערן! — האָט הער שאַשאַ-
ביעצקי זיך אַ גערופן מיט אַ משונהדיקער שטים.

— יאָ, לאַמיר זיך פרייען! — האָט דער העטמאָן איבערגע-
זורט, גישט באַמערקנדיק דעם טאָן מיט וועלכן שטשאַניעצקי
האָט זיך אָנגערופן.

און אַ פרייד האָט געשלאָגן פון פירשטס געשטאַלט, דאָס
פנים זיינס איז אין איין רגע ווי יונגער געוואָרן און די אויגן
האָבן באַקומען אַ גלאַנץ; מיט ציטערדיקע הענט פון גליק האָט

ער אויפגעריסן דעם זיגל פון לעצטן ברייו, האט א קוק געטון,
זיך צעשראלט אינגאנצן ווי די זון און אויסגעשריגן:

— ווארשע איז געווען! ... זאל לעבן קארל גוסטאווי!

דא ערשט האט ער זיך געכאפט, אז דער רושם, וואס יע-
נע ידיעות האבן געמאכט אויף די פייגעוועזענע, איז לגמרי אן
אנדערער פון דעם, וואס ער אליין האט איבערגעלעבט, ווארים
אלע זענען גיוועז שטילשווייגנדיק, קוקנדיק מיט אן אומזיכערן
בליק פאר זיך. מאנכע האבן געקנייטשט די ברעמען, אנדערע
האבן מיט די הענט דאס פנים פארשטעלט. אפילו דעם העכמאנס
הויף-לייט, אפילו די מענטשן מיט א שוואכן גייסט האבן נישט
געהאט די העזה זיך מיטצופרייען מיטן פירשט אויף דער ידיעה,
אז ווארשע איז גענומען, אז קראקע מוז פאלן און אז איין וואג-
יעוודסטווע נאך דער אנדערער פארלאזן דעם געזעצלעכן קעניג
און גיבן זיך אונטער דעם שווא דערביי איז עפנס אפשטויסן-
דיק-עקלדיק געזען די צופרידנהייט, מיט וועלכער דער הויפט-
קאמאנדיר פון א העלפט פון דער רעפובליק היילות און איינער
פון אירע העכסטע סענאטארן האט מיטעאליט וועגן אירע
מפלעות. דער פירשט האט פארשטאנען, אז מ'ווארף דעם רושם
לינדערן.

— גנעדיקע הערן — האט ער געוואגט — איך וואלט דער
ערשטער געזיגט צוזאמען מיט איך, ווען עס וואלט זיך גע-
האנדלט וועגן שאדן פון דער רעפובליק, אפער דא ליידט די
רעפובליק נישט קיין שאדן, זי גייט נאר דעם קעניג. אַנשטאָט
דעם שלייממולדיקן יאן קאזשימיעזש, וועט זי האבן א מלחמה-העלד
א גרויסן און א גליקלעכן, איך זע שוין אלע מלחמות פארענדיקט
און די שונאים צעקלאפט.

— דער גנעדיקער הער פירשט איז גערעכט! — האט
שטשאניעצקי זיך אָנגערופן — אות-באות האבן דאס אייגענע גע-
זאגט ראדושיעווסקי און אפאלינסקי בא אוישזשע... לאמיר זיך
פרייען, גנעדיקע הערן! א טוט יאן קאזשימיעזש! ...

בא דיראָזיקס ווערטער האט הער שטשאניעצקי מיט א רעש

אָוועקגערוקט די שטיף, אויפגעשטעלט זיך און אַרויסגעגאַנגען
פֿון זאַל.

— די בעסטע ווייבען, וואָס זענען נאָר פֿאַרהאַן אין די
קעלערס! — האָט דער פֿירשט אויסגעשריגן.

דער מאַרשאַל איז געלָפֿן אויספֿירן די באַפעלן. אין זאַל
האַט געקאָכט, ווי אין אַ בינזשטאָק. ווען דער ערשטער רושם
איז אַיבער, האָט די שליאַכטע גענומען שמייעסן וועגן די ידיעות
און דיסקיטירן, מ'האַט אויסגעפרעגט דעם הער סוכאַניעץ וועגן
פרטים פֿון פֿאַלעסיע און דער שכנותדיקער מאַזאַווע, וועלכע די
שווערן האָבן שוין געהאַט פֿאַרנומען.

אין אַ וויילע אַרום האָט מען אַריינגעקאָלירט אין זאַל פע-
כיקע פֿעסלעך און מ'האַט גענומען אַרויסקלאָפֿן פֿון זיי די בעל-
די געמיטער זענען געוואָרן באַלעבט און ביסלעכעווייז וואָס אַמאָל
מער אויפגערוימט.

וואָס אַמאָל אָפטער האָבן זיך געהערט די שטימען; „פֿאַר-
פֿאַרן! גישטאַ שוין קיין אַנדערע ברירה!“ — „אפשר וועט זיין
בעסער! מ'דאַרף שלום מאַכן מיטן גורל!“ — „דער פֿירשט וועט
אונדו גישט לאָזן קיין עוולה טון!“ — „ס'איז אונדו ווילער ווי
אַנדערע... זאַל לעבן יאָנוש ראַדזיוויל, אינדער וואַיעוואַרע,
העטמאַן און פֿירשט!“

— דער ליטווישער גרויס-פֿירשאַ! — האָט הער יוזשיץ
ווידער געשריגן.

אַבער דאָס מאָל האָט אים שוין גישט אָפּגעענטפֿערט אַ
שטילשווייגן און אויך גישט קיין געלעכטער, אדרבא, אַ פֿאַר
צ. גדליק הייזעריקע שטימען האָבן מיט איינמאָל אַ רעווע געזון.
— מיר ווינטשן דאָס! פֿון גאַנצן האַרצן ווינטשן מיר!
זאַל ער אונדו לעבן! זאַל ער געוועלטיקן!
דער מאַגנאַט האָט זיך אויפגעשטעלט מיט אַ פנים, רויט
ווי פֿורפֿיר.

— איך דאַנק איך, הערן ברידער! ... — האָט ער ערגסט
געזאָגט.

אין זאָל איז פון די לייכט און מע נישטלעכע אויטו יאנגונן
 בעוואָרן אזוי הייס, ווי אין אַ באַד.
 פרייליך אַלעקסאַנדראַ האָט זיך דורך קמיטשיצן אַריבערגע-
 בויגן צום ראָסישער שווערט-טרעגער.
 — ס'איז מיר נישט גוט — האָט זי געזאָגט — לאַמיר
 פון דאָנען אַרויסגיין.
 איר פנים איז טאַקע געווען בלאַס און אויפן שטערן האָבן
 געבלישטעט טראַפנס שווייס.
 אָבער דער ראָסישער שווערט-טרע גער האָט געוואָרפן אַ
 אומרויקן בליק אויפן העטמאַן אין דער מורא, צי ער וועט אים
 נישט נעמען פאַר אומגוט, אויב ער וועט פאַרלאָזן דעם טיש
 אויפן שלאַכט-פעלד איז דאָס געווען אַ מוטיקער זעלנער.
 אָבער פאַרן פירשט האָט ער מורא געהאַט אימת-המות
 און ווי אַלס ציפּאָג צו די צרות, האָט דער העטמאַן אין
 דערזעלבער רגע אויסגערופן:
 — אַ שונא איז מיר דער, וואָס וועט מיט מיר אַלע
 פוסות ביזן באַדעס נישט אויסטרינקען, ווייל איך בין היינט מ'א-
 שמחה!
 — האָסט געהערט? — האָט דער שווערט-טרעגער גע-
 פרעגט.
 — פעטער, כ'קען נישט מער, ס'איז מיר נישט גוט! —
 האָט אַלענקא מיט אַ רחמים-בעטנדיקער שטים געזאָגט.
 — אויב אזוי, גיי אַוועק אַליין — האָט דער שווערט-טרעגער
 געענטזערט.
 דאָס פרייליך האָט זיך אייפגעשטעלט, באַמזענדיק זיך אַרויס-
 צוגיבן בען זיך אזוי, אַז קיינער זאָל זי נישט באַמערקן; אָבער
 עס האָבן איר פוחות אויסגעפעלט און זי האָט פון שוואַכקייט פאַס
 אַנלען פון שטול זיך אַנגעכאַפט.
 מיטאַמאָל האָט אַ שטאַרקע ריטערלעכע האַנט זי אַרומגענו-
 מן און אונטערגעהאַלטן שוין כמעט אַ פאַרח'שטע.
 — איך וועל איך אַפּפירן! — האָט הער אַנדזשעי גע-
 זאָגט.

און גישט פרעגנדיק וועגן א דערלויבניש, האָט ער אַרומ-
גענומען איר טאַליע, ווי מיט אַן אייזערנער רייף, אָבער
זי האָט אים וואָס אַמאָל מער אַראָפּגעשווערט און צום סוף, נאָך
איידער זיי זענען צוגעקומען צו דער טיר, איז זי מאַכטלאָז גע-
בליבן הענגען אויף זיין אַרעם.
דאָמאָלס האָט ער זי גענומען אויף די הענט אַווי לייכט,
ווי אַ קינד, און אַװיסגעטראָגן פון זאַל.

9. ק א פ י ט 5.

יענעם אַזונט נאָך, נאָכן פאַרענדיקטן מאַלצייט, האָט הער
אַדוועי דווקא געוואָלט זיך זען מיטן פירשט, אָב ער מ'האַט אים
געענטפערט, אָז דער פירשט איז פאַרנומען מיט אַ געהיימען גע-
שפּרעך מיטן הער סוכאַניעץ.

ער איז דעריבער געקומען צוזאַרינגס אי נדערפרי און איז
תיבף צוגעלאָזט געוואָרן צום פירשט.

— גנעדיקער הזר פירשט — האָט ער געזאָגט — כ'בין

געקומען מיט אַ בקשה.

— וואָס ווילסטו, כ'זאָל פאַר דיר טון?

— כ'קען דאָ לענגער נישט לעבן. יעדער טאָג איז פאַר
מיר אַ גרעסער אָפקומעניש. איך האָב דאָ גאַרנישט וואָס צו טון
אין קיידאַני. זאָל דער גנעדיקער הער פירשט פאַר מיר אויס-
קלערן עפעס אַ שליחות, זאָל ער מיך אַרויסשיקן, ווו ער וויל.
כ'האָב געהערט, אָז די פולקן זאָלן מאַרשירן אויף זאָלטאַרענקאַ.
כ'זועל מיט זיי מיטגיין.

— זאָלטאַרענקאַ וואָלט גערן מיט אונדז זיך געשלאָגן.

אַבער קומען צו אונדז קען ער נישט, ווייל דאָ שטייען שוין די שוועדן, און מיר קענען אויך אויף אים נישט מאַרשירן אָן די שוועדן... גראַף מאַגנוס רוקט זיך זייער פאַמזלעך פאַרויס און מען ווייסט פאַרוואָס! דערפאַר, וואָס ער טרויט מיר נישט, אַבער פאַרוואָס איז דיר אַזוי שלעכט אין קיידאַני באַ אונדזער זייט.

— דער גנדיקער הער פירשט טוט מיט מיר חסדים, און דאָך איז מיר אַזוי שלעכט. אַז אײַך קען דאָס אפילו מיט ווער-טער נישט אַרײַסזאָגן, דעם אמת געוואָגט, האָב איך געמיינט, אַז אַלץ וועט אַנדערש צוגיין... כ׳האַב געמיינט, אַז מיר וועלן זיך שלאָגן, אַז מיר וועלן לעבן אין פייער און אין רויך, אויפן זאַטל טאַג און נאַכט, דערצו האָט מיך גאַט באַשאַפן, און דאָ זיך, הער אויס שמועסן און ופּוּחִים, ווער פאַרשולט פון ליידיקייט, אַדער יאָג זיך נאָך אייגענע, אַנשטאַט נאָכן שונא... אײַך קען נישט אויסהאַלטן, אײַך קען גאָר פשוט נישט... אײַך וויל הונדערט מאַל בעסער דעם טויט, ווי גאַט איז מיר ליב, אַן אמת אַפּקומען ניש!

— כ׳ווייס פּוּנוואַנען דערדאָזיקער יאוש שטאַמא. ביסא פאַרליבט. דאָס איז אַלץ! אַז דו וועסט עלטער ווערן, וועסטו זיך אויסלאָכן פון דידאָזיקע יסורים. כ׳האַב נעכטן געזען, אַז איר זענט צווישן זיך ברוגז, דו און דאָס מיידל, און אַז דערדאָזיקער ברוגז ווערט וואָס צמאַל גרעסער.

— זי גייט מיך גאַרנישט אָן, און אײַך זי אויך נישט. וואָס איז געווען, איז שוין אַריבער!

— און וואָס, זי איז נעכטן קראַנק געוואָרן?

— יאָ.

דער פירשט האָט אַ וויילע געשוויגן.

— כ׳האַב דיר שוין אַמאָל געראַטן און ראַט דיר נאָך אַמאָל — האָט דער העטמאַן געוואָגט — אייב עס גייט דיר וועגן איר, נעם זי, צי זי וויל, צי זי וויל נישט, אײַך וועל אײַך הייסן געבן קידושין. ס׳וועט זיין אַ ביסל געשרייען און יללות... עס שאַדט נישט! נאָך דער חתונה וועסטו זי געמען אין דיין קוואַרטיר

אריין... און אויב זי וועט נאך צומאגנס וויינען, איז א סימן.
אז דו ביסט א פאליצאנט!

— איך בעט דעם גנעדיקן הער פירשט וועגן עפצט א
מיליטערישער שליחות און נישט וועגן א חתונה! — האָט קמי-
טשיץ האַרט געענטפערט.

— ווילסטו הייסט עס, זי נישט?

— כווייל נישט. נישט איך זי, נישט זי מיך! ווען אפילו
די גשמה זאל אין מיר צעריסן ווערן, וועל איך זי וועגן קיין
שום זאך נישט בעטן. כוואַלט נאָר וועלן זיין וואָס ווייזער,
פדי כוואַל וועגן אלץ פאָרגעסן, כל-ומן איך וועל נישט פון זינען
אַראָפּ. דאָ איז נישטאָ וואָס צו טון, און דאָס פֿיירדיק-גיין
איז ערגער פון אַפֿן, ווייל דאָס עגמת-נפש פאַרצערט דעם מענטש
ווי אַ קרענק. זאל דער גנעדיקער הער פירשט זיך דערמאַנען,
ווי ס'איז אים נאָך נעכטן ענג געווען, ביז די גוטע בשורות זע-
נען נישט אָנגעקומען... אזוי איז מיר היינט און אזוי וועט מיר
ווייטער זיין. וואָס זאל איך טון? פאַרן קאַפּ זיך אָנכאַפּן, פדי
די ביטערע געדאַנקען זאלן נישט אַ תל מאַכן פון אים, און
זיצן? וואָס וועל איך דאָ אויסזיצן? גאָט ווייסט, וואָס פאַר אַ
צייטן דאָס זענען, גאָט ווייסט, וואָס פאַר אַ מלחמה דאָס איז
אַ מלחמה, וואָס איך קען זי נישט פאַרשטיין און מיטן מוח נישט
באַנעמען... פון וואָס עס ווערט נאָך ערגער. ווי גאָט איז מיר
ליב, אויב דער גנעדיקער הער פירשט וועט מיר נישט געבן
וואָס צו טון, וועל איך אַהדאי אַנטלויפן, אַ באַנדע צינדיפקלויבן
און שלאַגן...

— וועמען? — האָט דער פירשט געפרעגט.

— וועמען? כוועל גיין קיין ווילנע און דעם שונא אין
רוקן באַפאַלן, ווי כ'בין כאַוואַנסקין באַפאַלן. זאל דער גנעדיקער
הער פירשט לאָזן מיין פולק מיט מיר מיטגיין, וועט זיך די מלחמה
אַנהייבן!

— דיין פולק איז מיר דאָ נייטיק קעגן דעם איבערלעבן

שונא.

— דאָס איז דאָך טאַקע דער צער און דער ווייטיק, וואָס

מען מוז זיצן אין קיידאני מיט פארלייגטע הענט, אדער זיך יאגן
נאך א וואלד־אוסקין, וועלכן עס וואלט זיך בעסער וועלן האבן
פאר א חבר לעבן זיך!

— איך האב פאר דיר א שליחות — האט דער פירשט גע-
זאגט — קיין ווילנע וועל איך דיר נישט לאזן און קיין פולק
וועל איך דיר אויך נישט געבן. אין אויב דו וועסט אקעגן מיין
ווילן א באנדע צונויפקלויבן און אוועקפארן, זאלסטו וויסן, אז
דו וועסט דערמיט אויפהערן מיין צו דינען.

— וועל איך אבער דעם פאטערלאנד דינען!

— דעם פאטערלאנד דינט דער, וואס דינט מיר. איך האב
דיר שוין דאס דערווייזן. דערמאן זיך אויך, אז דו האסט מיר צו-
געשווינדן. צום סוף, אויב דו וועסט אויף אייגענער אחריות ארויס-
גיין, וועסטו אינאיינעם דערמיט אויך ארויסגיין פון אונטער מיין
אינקוויזיציע, און דארט ווארטן אויף דיר געריכטן מיט אור-
טיילן. . . פאר דיין אייגענער טובה-וועגן דארפסטו דאס נישט
טון.

— ווער פרעגט איצט נאך געריכטן!

— הינטער קאוונע קיינער נישט, אבער דא, ווו דאס לאנד
איז נאך רויק, האבן זיי ביז איצט נישט אויפגעהערט צו פונק-
ציאגנידן. דו קענסט אמת זיך נישט צושטעלן, אבער די אורטיילן
וועלן ארויסגעטראגן ווערן און וועלן אויף דיר חל זיין ביז צו די רויקע-
רע צייטן. ווער עס ווערט איינמאל פארמשפא, דעם וועט דער
פסק-דין אויך אין צען יאר ארום נישט מיידן, און די לאזדער
שליאכטע וועט שוין געהיטן, אז ער זאל דיר נישט מיידן.

— דעם אמת געזאגט גנעדיקער הער פירשט, אויב עס
וועט קומען דערצו, בין איך גרייט אפצוקומען פאר מייע זינד.
אמאל בין איך גרייט געווען צו פירן א מלחמה מיט דער גאנצער
רעפובליק און פון די אורטיילן צו מאכן זיך אזוי פיל, וויפיל
דער פארשטארבענער הער לאשטש, וועלכער האט זיך מיט זיי
געהייסן דעם אויבער-ראק אינטערנאציאנעל. . . אבער איצט איז מיר א
געשויר אויפן געוויסן ארויסגעוואקסן. דער מענטש האט מורא צו

פארקריכן טיפער, אי ער וואָלט וועלן, און אָן אומרוקייט נאָגט
כסדר זיין נשמה.

— אַזאָ צדיק ביסטו? אָבער גענוג וועגן דעם! כ'האַב דיר
געזאָגט, אַז אױב דו ווילסט פון דאַנען אַוועקפאַרן, האָב איך פאַר
דיר אַ שליחות און זייער אַ וויכטיקע, גאַנצהאַף קריכט מיר צו-
ליב איר אין די אױגן אַזיין און בעט זיך באַ מיר יעדן טאַג.
כ'האַב שוין בדעה געהאַט זי אים איבערצוגעבן... אָבער דאָס
קען נישט זיין, ווייל איך דאַרף דערצו האָפּן אַ מענטש אַ חשוב
און נישט אַפּי וועמען, און נישט מיט אַ פרעמדן, נאָר מיט אַ פּוי-
לישן נאָמען, וואָס דאָס אַליין וואָלט עדות געזאָגט, אַז נישט אַלע
האַבן מיך פאַרלאָזט און אַז עס זענען נאָך פאַרהאַן פּירגער תקיפּים,
וואָס האַלטן מיט מיר... דו ביסט גראַד גוט דערצו, בפרט, אַז
דו ביסט אַ מַנטש מיט מוט און ווילסט בעסער, אַז מען זאָל זיך
פאַר דיר נייגן, אײדער דו זאָלסט זיך אַליין נייגן.

— וועגן וואָס האַנדלסט עס זיך, גנעדיקער הער פירשט?

— מען דאַרף זיך לאָזן אין אַ ווייטן וועג אַזיין... .

— נאָך היינט בין איך גרייט!

— און אויף אײגענע הוצאות, ווייל באַ מיר איז מיט געלט

זייער שמאָל. אַ טייל פון מײנע גיטער האָט דער שונא פאַרנומען,
אַ טייל מאַכן די אײגענע חרוב, די איבעריקע הכנסות קומען נישט
אָן צו דער צייט; און דאָס גאַנצע חײל, וואָס איז באַ מיר,
ווערט איצט אויסגעהאַלטן אויף מײן חשבון. דער הער שאַצמײס-
טער, וועלכער זיצט באַ מיר פאַרשפאַרט, וועט מיר אַוודאי קיין
גראַשן נישט געבן, אײנמאָל דערפאַר, ווייל ער וועט נישט וועלן,
און צווייטנס, ווייל ער האָט אַליין נישט. וויפיל עס איז פאַרהאַן
עפּנטלעכע געלטער, נעם איך, נישט אַנפּרעגנדיק בײַ קײנעם;
אָבער וויפיל איז דען פאַרהאַן? פון די שוועדן ווידער וועסטו אַלץ
גכער באַקומען, אײדער גילט, ווייל באַ זיי אַליין ציטערן די
הענט, אַז זיי דערזעען אַ מזומנע מטבע.

— גנעדיקער הער פירשט, ס'איז נישט פּדאי וועגן דעם

אױ פיל צו רעדן! אױב כ'נעגל פאַרן איז אויף אײגענע
הוצאות.

— אָבער דאָרט דאָרף מען מיט אַ ברייטער האַנט אויפ-
טרעטן, גאָרנישט קאָרנן!

— איך וויל גאָרנישט קאָרנן!

דעם העטמאַנס פנים האָט אויפגעשיינאַ, ווייל ער האָט
באמת נישט געהאַט קיין מזומנים, הגם ער האָט ערשט נישט לאַנג
וויילע צעראַכרט, און דערביי איז ער באַבע געווען אַ קמצי,
אמת איז געווען אויך דאָס, אַז די הכנסות פון זיינע גיטער, וואָס
האָבן זיך געצויגן כּון ליפּלאַנד ביז נאָך קיעוו און פון סמאַ-
לענסק ביז נאָך מאַנאוויע האָבן באמת אויפגעהערט אַריינצושליסן,
און די הוצאות אויפן מיליטער זענען געזאַקסן מיט יעדן
טאַג.

— דאָס געפעלט מיר! — האָט ער געזאָגט — גאַנצהאַפּ
וואָלט מיר באַלד גענומען די טאַשן אָפּרייסן, און די ביסט אַן
אַנדערער מענטש. הער-זשע, וועגן וואָס עס האַנדלט זיך.
— איך הער גוט.

— צווערשט וועסטו פאָרן קיין פּאַליעסיע, דאָס איז אַ כּפּנה
דיקער וועג, ווייל דאָרט זענען פאַרהאַן די קאַנפּעדעראַטן, וואָס
טרעטן אַזויס קעגן מיר. ווי אזוי דו וועסט זיך פון זיי אַרויס-
זרייען, דאָס איז דיין זאַך. יענער יאַקוב קמיטשיץ וואָלט דיך
אפּש-פּאַרשינעט, אָבער היט זיך פאַר האַטקעוויטשן, זשעראַמסקין,
און באַזונדערס פאַר וואָלאַדיאַווסקין מיט זיין לאַודער קאַפּאַניע.
— איך בין שוין געווען אין זייערע הענט און ס'איז מיר
גאָרנישט געשען.

— איז גוט. וועסט אַפּטרעטן אין זאַבלאָדאַוו, וווּ עס זיצט
האַראַסימאַוויטש. וועסט אים הייסן, אַ וויפּיל עס וועט זיך גאָר
לאָזן, זאָל ער איינגאַבען געלט פון די גיטער, פון די עפנט-
לעכע אָפּגאַבן און פון וואַנען מ'קען גאָר און מיר אָפּשיקן, אָבער
נישט דאָ אַהער, גאָר קיין טילצאַ, וווּ עס געפונען זיך שוין מיינע
זאַכן, וואָס ער וועט קענען פאַרמשכונען פון די גיטער אַדער
אינווענטאַרן, זאָל ער פאַרמשכונען; וואָס מען וועט קענען נעמען
פון די יידן, זאָל ער נעמען... צווייטנס זאָל ער וועגן די קאַג-
פּעדעראַטן טראַכטן, אַז מען זאָל פון זיי ווי עס איז פּטור ווערן.

אָבער דאָס איז שוין נישט דיין עסק, איך וועל אים געבן אָן
אייגנהאַנטיקע אינסטרומענטן. דו וועסט אים דעם בריוו אָפגעבן
און באַלד זיך לאָזן קיין טיקאַטשין, צוז פירשט באַגן-
לאַז.

דאָ האָט דער העטמאַן מפסיק געווען און גענומען הויך
אַטעמען, ווייל דאָס לאַנגע רעדן האָט אים שטאַרק פאַרמאַטערט.
קמיטשיץ האָט זיך אין אים גיריק איינגעקוקט, ווייל די נשמה
האַט זיך אים געריסן צום אַזעקפאַרן און ער האָט געשפירט, אַז
דידאַזיקע נסיעה, אויף וועלכער ער האָט זיך געריכט, אַז זי
וועט זיין רייך אין פאַרלויפענישן, וועט זיין אַ באַלזאַם אויף
זיינע האַרץ-קלעמענישן.

דער העטמאַן האָט אין אַ וויילע אַרום גענומען ווייטער

רעדן:

— איך כאָפ זיך פאַרן קאַפ אָן, פאַרוואָס דער פירשט באַ-
גוסלאַוו ויצט נאָך אין פאַלעסיע? ... באַ גאַט! ער קען אומ-
ברענגען מיך און זיך. הער זיך איין מיט קאַפ אין דעם, וואָס
איך זאָג, ווייל הגם דו וועסט אים אָפגעבן מיינע בריוו, איז ניי-
טיק, אַז דו זאָלסט מיט אַ לעבעדיקן וואָרט זיי קענען אונטער-
שטיצן און מסביר זיין אַי. וואָס לאַזט זיך נישט אָנשרייבן. וויסן
זאַלסטו, אַז די נעכטיקע ידיעות זענען געווען גוטע, אָבער נישט
אַזוי גוט, ווי איך האָב די שליאַכטע געזאָגט, און אפילו נישט
אַזוי גוט, ווי איך האָב לכתחילה אַליין געמיינט. די שווערן האָבן
טאַקע די אויבערהאַנט: זיי האָבן פאַרנומען גרויס-פוילן, מאַזאַוו-
יע, וואַרשע, די שעראַדזער וואַיעווודסטוואַ האָט זיך זיי אינטער-
געגעבן, זיי יאָגן נאָך יאָן קאזשימיעזשן צו קראַקע צו גון זיי
וועלן קראַקע באַלאַגערן, ווי אַ גאַט איז אין הימל. טשאַרניעצקי
זאָל זי פאַרטיידיקן, יענער פריי-געבאַקענער סענאַטאַר, אָבער,
כּימו מודה זיין, ער איז אַ גוטער זעלנער. ווער קען פאַרויסזען,
מיט וואָס עס וועט זיך אויסלאָזן? ... די שווערן קענען אמת
אייננעמען פעסטונגען, און עס איז אפילו נישט געווען קיין צייט
קראַקע צו באַפעסטיקן. אָבער דאָסדאַזיקע פעסזאָנגל קען זיך האַלטן
אַ חודש, צוויי, דריי. עס טרעפן פון צייט צו צייט אַזעלכע נסים,

ווי די באַ זפּראַזש, וואָס ליגן אונדז נאָך אַלע אין זכרון... און אָט, אויב עס וועט זיך האַרטנעקיק האַלטן, קען דער טייל אַלץ איבערקערן קאַפּויר. לערן דיך אויס די סודות פון דער פּאַליטיק. דאַרפסט קודם-בל וויסן, אַז אין ווין וועט מען נישט גערן קוקן אויף אַ וואַקסנדיגע מאַכט פון די שוועדן אין זיי קענען געבן הילף... די טאַטערס, כּווייס דאָס גוט, זענען אויך נוטה צו העלפּן יאָן קאַ-זשימיעזשן, אויף די קאַזאַקן און אויף מאַסקווע מאַרשירן זיי אין גרויסע מאַסן, און דאַמאָלט וועלן די אוקראַינישע חיילות אונטער פּאַ-אַצקיס קאַמאַנדע קומען צו הילף... היינט איז יאָן קאַזשי-מיעזש אין אַ פּאַרצווייפּלטער לאַגע, מאַרגן קען אָבער זיין מול איבערוועגן... .

דאָ האָט דער פירשט ווידער געמוזט לאָזן אַפרוען זיין פּאַר-מאַטערטער ברוסט, אין הער אַנדזשעין האָט באַוועלט אַ משונה-דיק געפיל, פון וועלכן ער האָט זיך לעת-עתה אַליין קיין די-ן-וחשבון נישט געקענט אָפּגעבן. אָט האָט אים, אַן אָנהענגער פון ראַדזיווילן אין פון די שוועדן, פאַרשאַפט אַ גרויסן נחת-רוח דער געדאַנק, אַז דאָס מול קען זיך פון די שוועדן אָפּקערן. — סוכאַניעץ האָט מיר דערציילט — האָט דער פירשט געזאָגט — ווי אזוי עס איז צוגעגאַנגען באַ ווידאַוואַ און זשאַר-נאָו. אין ערשטן באַגעגעניש האָבן די פּאַדערשטע וואַכן אונ-זווערע... כּהאַב געוואָלט זאָגן: די פּוילישע, צערעבן די שוועדן אויף שטויב. דאָס איז נישט קיין לאַנד-שאַרם... און אַ סברה, אַז די שוועדן האָבן פאַרלוירן דעם גאַנצן מוט. — אָבער דאָ און דאַרט איז דאָך דער נצחון פּאַרט געווען אויף זייער זייט?

— אויף זייער זייט, ווייל יאָן קאַזשימיעזשן האָבן זיך די פּוילקן צעפונגעוועט, און די שליאַכטע האָט דערקלערט, אַז זי וועט שטיין אין די רייען, אָבער שלאָגן וויל זי זיך נישט. יעדנפאַלס האָט זי זיך אַרויסגעשטעלט, אַז אויפן נרייען פעלד זענען די שוועדן נישט קיין גרעסערע בריות פון די גרענעץ-חיילות. זאָל זיך נאָר טרעפן איין נצחון און אַ צווייטער, קען דער גייסט זיך בייטן. זאָל נאָר קאַזשימיעזש באַקומען געלט, אַז ער זאָל קע-

בען די שכירות באצאלן, וועט מ'זן זיך אויך נישט בונטעווען.
פאטאצקי האט נישט קיין סך מענשאן, אבער דאס זענען שטארק
אויסגעבילדעטע פולקן און זיי בייסן ווי די בינען. די טאטערן
וועלן מיט אים מיטקומען, און צו די צרות טראכט דער קורפירשט
גארנישט אנדז צו העלפן.

— ס'טייטש ?

— איך און באגוסלאוו האבן מיר גערעכנט, אז ער וועט
באלד מיט די שוועדן און מיט אנדז שליסן א בונד, ווייל מי-
ווייסן דאך, וואס פאר א ממשות עס האבן זיינע געזילן פאר דער
רעפובליק... אבער ער איז צו פארזיכטיק און טראכט נאר וועגן
זיין אייגענער טובה, ער ווארט אפנים אפ וואס עס ווילט געשען,
און דערווייל שליסט ער א בונד, אבער מיט די פריישיגע שטעט,
וואס שטייען געטריי אויף יאן קאזשימיעזש צד. כ'מין, אז עס
שטעקט אין דעם עפעס א בגידה, סיידן דער קורפירשט זאל נישט
וויסן וואס ער טוט, אדער גאר ער איז מאזפק אין דער הצלחה
פון די שוועדן. אבער ביז דאס וועט קלאר ווערן, איז דערווייל
פארהאן א בוגד קעגן די שוועדן אין זאל זיך נאר אין קליין-
פולק א פוס אויסלענקען, וועלן באד גרויספולקן אין מאזרון זיך
צעבונטעווען, די פרייסן וועלן גיין מיט זיי און עס קען פא-
סירן...

דא האט דער פירשט אויפגעשוידערט, ווי ער וואלט געווארן
איבערגעשראקן פון דער השערה.

— וואס קעגן פאסירן ? — האט קמיטשיץ געפרעגט.

— אז קיין איין שוועדישער פוס וועט פון דער רעפובליק
בשלום נישט ארויסקומען ! — האט דער פירשט טריב געענט-
פערט.

קמיטשיץ האט געקנייטשט די פרעמען און געשוויגן.

— דאמאלס — האט דער העטמאן ווייטער געזאגט מיט א
נידעריקן קול — וואלט אויך אינדזער מול געפאלן אזוי נידע-
ריק, ווי עס איז פריער געווען הייך...

הער אנדזשעי האט זיך א ריס געטון פון ארט מיט פינקל-
דיקע אויגן, מיט א פארויטלטן פנים און אויסגעשריגן :

— גנעדיקער הער פירשט! וואָס איז דאָס? ... פאָרוואָס
האַט מיר עפעס דער גנעדיקער הער פירשט ערשט נישט לאַנג
געזאָגט, אָז די רעפּובליק איז פאַרלוירן און אָז נאָר בשותפות
מיט די שוועדן, דורך אייער פּערזאָן און להבאדיקער הירשאַפּט,
קען מען זי מציל זיין? ... וואָס זאָל איך גלייבן? צי דאָס, וואָס
איך האָב דאָמאַלס געהערט, אָדער דאָס, וואָס איך הער איצט?
און אויב עס איז אַזוי, ווי דער גנעדיקער הער פירשט זאָגט איצט,
טאָ פאָרוואָס האַלטן מיר מיט די שוועדן, אָנשטאַט זיי צו שלאָגן? ..
עס רייסט זיך דאָך די נשמה דערצו!

ראַדזיוויל האָט שאַרף זיך איינגעקוקט אין ייִנגמאַן.

— ביזט אַן עזות-פנים! — האָט ער געזאָגט.

אַבער קמיטשיץ האָט זיך שוין געלאָזט מיטרייסן פון זיין
עזותדיקייט און נישט געוואָלט פון קיין אָפּ זאַלט.

— דערנאָך וועלן מיר רעדן וועגן דעם, וואָס איך בין
איצט גיט מיר, גנעדיקער הער פירשט, אַ תשובה דערויף, וואָס
איך פרעג.

— איך וועל דיר געבן אַזאַ תשובה: — האָט דער פירשט
געלאָסן געענטפערט — אויב די זאַכן וועלן אָנעמען אַזאַ וועג-
דונג, ווי איך זאָג, וועלן מיר דאָמאַלס נעמען די שוועדן שלאָגן.
הער אַנדזשעי האָט אויפגעהערט צו שנאָרען מיט די נאָז-
לעכער, דערפאַר האָט ער זיך אַ זעץ-געטון מיט דער האַנט אין
שערן און אויסגעשריגן:

— כ'בין אַ שוטה! אַ שוטה!

— איך לייַן דאָס נישט אָפּ — האָט דער פירשט געזאָגט —

און וועל צוגעבן, אָז דו כאַפּסט אַריבער די מאָס אין עזותדיקייט.
זאָלט וויסן זיין, אָז איך שיק דיך אַ-ויס צוליב דעם, אָז דו
זאָלט זיך צרומזען, ווי דער גורל וועט זיך אויסשפּילן. איך בין
אויסן די טובה פון פאַטערלאַנד, מער גאַ-נישט. דאָס, וואָס איך
האַב געזאָגט, זענען נאָר סברות, וועלכע קענען נישט מקוים ווערן.
און וועלן אַודאי נישט מקוים ווערן. אַבער פאַרויכטיק דאָך מען
זיין. ווער עס וויל, אָז דער שטראַם זאָל אים נישט מיטרייסן, מוז
קענען שווימען, און ווער עס גייט דורך אַ וואַלד, אין וועלכן עס

זענען קיין וועגן נישטאָ, דער מוז אָפּט זיך אָפּשטעלן און מיישב
זיין זיך, אין וועלכע זייט ער זאָל גיין... פאַרשטייט?
— אַזוי קלאָר, ווי די זון.

— צוריקציען זיך מעג מען און מען דאַרף, אויב עס וועט
פאַרן פּאַטערלאַנד אזוי בעסער זיין, אָבער מיר וועלן נישט קענען,
אויב דער פירשט באַגוסלאַוו וועט לענגער זיצן אין פּאַלעסיע. ער
האַט אַפנים דעם קאַפּ פאַרלוירן, אָדער וואָס? זיצנדיק דאַרט,
מוז ער אויסקלויבן איינעם פון די צוויי צדדים: אָדער די שוועדן,
אָדער יאָן קאָזשימיעזשן, און דאָס וואָלט גראַד געווען דאָס
ערגסטע.

— כּיפּין אַ שוטה, גנעדיקער הער פירשט, ווייל כּפּאַרשטיי
חידער נישט!

— פּאַלעטיע איז נאָנט פון מאַזאַוויע, און אָדער די שוועדן
וועלן זי פאַרנעמען, אָדער עס וועלן פון די פּרייסישע שטעט קי-
מען פאַרשטאַרקונגען קעגן די שוועדן. דאָמאַלס וועט מען דאַרפן
אויסקלויבן.

— אָבער פאַרוואָס זאָל טאַקע דער פירשט באַגוסלאַוו נישט
אויסקלויבן?

— ווייל פּל-זמן ער וועט נישט אויסקלויבן, וועלן די שוועדן
זיך אויף אונדז מער אומקוקן און זיך מוזן פאַר אונדז אָננעמען,
דאָס אייגענע איז אויך מיטן קורפּירשט. און אויב עס וועט אויס-
קומען זיך צוריקצוציען אין קע-ן די שוועדן זיך אַ קער צו טון,
דאָמאַלס וועט ער דאַרפן זיין דאָס רינגעלע צווישן מיר און יאָן
קאָזשימיעזשן... ער וועט מיר דאַרפן פּאַרלייכטערן דעם צוריק-
קער, וואָס ער וואָלט נישט געקענט טון, ווען ער וואָלט לכתחילה
זיך געשטעלט אויפן צד פון די שוועדן. היות אָבער ווי אין פּאָ-
לעסיע וועט ער בקרוב מוזן אויסקלויבן איינעם פון די צדדים,
זאָל ער דעריבער פאַרן קיין פּרייסן, קיין טילדאָ און דאַרט אָפּ-
וואַרטן, וואָס עס וועט זיין. דער קורפּירשט ויצט אין דער מאַרק-
גראַפּשאַפּט, באַגוסלאַוו וועט דעריבער האָבן די גרעסטע חשיבות
אין פּרייסן און אינגאַנצן קענען געמען די פּרייסן אין די הענט
אַריין און דאָס הייל פאַרמערן און בראש פון אַ גרעסערער מאַכט

זיך שטעלן... און דאמאלס וועלן סיי די, סיי יענז געפן, וואס מיר ווילן, אבי נאָר אונדז ביידן האָפן באַ זיך און אונדזער הויז וועט נישט בלויז נישט פאַלן, נאָר עס וועט נאָך דערהויבן ווערן, און דאָס איז דער עיקר.

— דער גנעדיקער הער פירשט האָט געזאָגט, אַז דער עיקר איז די טובה פון פאַטערלאַנד?

— כאַפֿ-זשע מיך נישט באַ יעדן וואָרט, בפרט אַז איך האָב דיר לכתחילה געזאָגט, אַז דאָס איז אַלץ איינס, און הער אויס ווייטער. איך ווייס גאַנץ גוט, אַז דער פירשט פאַגוסלאַוו, הגם ער האָט אונטערגעשריבן דעם אַקט פון דער פאַרייניקונג מיט שוועדן דאָ אין קייזאָר, גילט ער פונדעסטווייגן נישט פאַר זייער אָנהענג-גער. זאָל ער טאַקע אַרויסלאָזן אַ ידיעה, אין דו לאָז זי אויך אַרויס אויפן וועג, אַז איך האָב אים געצווונגען אונטערגעשריבן קעגן זיין רצון. די מענטשן וועלן אין דעם לייכט גלויבן, ווייל נישט איינמאַל טרעפט, אַז אפילו לייבלעכע ברידער געהערן צו פאַרשידענע פאַרטייען. און אַט אויף אַזאָ אויפן וועט ער קענען געוויינען דעם צוטרוי פון די קאַנפּעדעראַטן, פאַרבעטן די אָנפיר-רער צו זיך, בלומרשט אויף אונטערהאַנדלונגען, און דערנאָך זיי כאַפן און אַרויספירן קיין פרייסן. דאָס וועט זיין אַ פשר מיטל אין פאַרן פאַטערלאַנד אַן אויפריכטעניש, ווייל אַנישט וועלן עס דידאַזיקע מענטשן אינגאַנצן חרוב מאַכן.

— דאָס איז אַלץ, וואָס איך האָב צו טון? — האָט קמי-טשיץ מיט אַ געוויסער אַנטוישונג געפּרעגט.

— דאָס איז קוים אַ טייל און נישט דער וויכטיקסטער. פון פירשט פאַגוסלאַוו וועסטו מיט מיינע בריוו פאַרן צו קאַרל גוס-טאוון אַליין. איך קען דאָ מיטן גראַף מאַגגוס צו קיין טאַלע נישט קומען זייט יענער קלאַוואַנער שלאַכט. ער קוקט כּסדר אויף מיר קרום און הערט נישט אויף חושד צו זיין, אַז קוים וועט זיך די שוועדן אַ פּוס אויסגליטשן, קוים וועלן די טאַטערס זיך אַ וואָרף-טון אויפן דאַזיקן צווייטן שונא, וועל איך אויך זיך קעגן די שוועדן אַ קער-טון.

— דרינגענדיק פון דעם, וואָס דער גנדיקער הער פירשט
האַט פריער געזאָגט, איז זיין חשד אַ גערעכטער.
— אַ גערעכטער, אָדער אַן אומגערעכטער, איך וויל נישט,
אַז עס זאָל אזוי זיין און אז ער זאָל מיר אַריינקוקן, וואָסערע
טרומפּן איך האָב אין דער האַנט. אַנב, איז ער אויך מיר פער-
זענלעך נישט קיין גוטער פריינט. מסתמא האָט ער שוין נישט
איינמאָל אויף מיר מוציא-שם-רע געווען פאַרן קעניג, און איינס
פון די ביידע האָט ער זיכער צום קעניג געשריבן: אָדער, אז
כ'פּין שוואַך, אָדער, אז כ'פּין אומזיכער. מ'דאַרף דאָס פאַ-היטן.
דו וועסט מיינע בריוו אָפּגען דעם קעניג: אויב ער וועט דיך
אויספּרעגן וועגן דער קאַלואַנער שלאַכט, זאָלסטו זאָגן דעם אמת,
גאַר שט צו געפן, גאַרנישט מינערן. קענסט זיך פאַר אים מודה
זיין, אז כהאָב דידאָזיקע מענטש צום טויט פאַרמשפּט, און דו
האַסט פאַר זיי אויסגעפּוועלט אַ באַגנדיקונג. עס וועט דיר דער-
פאַר גאַרנישט געשען, אדרבא, די אָפּנהאַרציקייט וועט אים אַזש
געפּעלן. אויפן גראַף מאַנוס זאָלסטו זיך פאַרן קעניג נישט באַ-
קלאַגן, ווייל דאָס איז דאָך זיין שוואַגער... אָבער אז דער קע-
ניג וועט דיך גלאַט אזוי, דרך-אגב פּרעגן, וואָס די מענטשן טראַכטן
דאָ, זאָלסטו אים זאָגן, אז זיי באַדויערן, וואָס דער גראַף מאַגניס
קען זיך נישט גענוג אויף דעם העטמאַנס אויפריכטיקע פריינטשאַפט
פאַר די שוועדן; אז דער פירשט אַליין (דאָס הייסט איך) האָב
דערפון גרויס עגמת-נפש. אויב ער וועט ווייטער פּרעגן, צי ס'איז
אמת, אז דאָס גאַנצע מלוכה מיליטער האָט מיך פאַרלאָזט, זאָלסטו
זאָגן, אז ס'איז נישט אמת און פאַר אַ ראיה זאָלסטו ברענגען זיך.
גיב דיך אָן פאַר אַ פּולקאוויק, ווייל דו ביסט עס... זאָג, אז
הער גאַשיעווסקיס פאַרטיוואַנטן האָבן אויפּגעהעצט דאָס מיליטער
צו אַ מ'ידה גיב אָבער צו, אז מיר זענען זיך דם שונאים. זאָג,
אז ווען גראַף מאַגנוס וואָלט מיר צוגעשיקט אַ ביסל האַרמאַטן
און רייטער, וואָלט איך שוין לאַנג געווען דערשיקט דידאָזיקע
קאַנפּעדעראַטן... אז דאָס איז אַלעמענס מיינונג. אַ הויף דעם גיב
אויף אַלעס אַכטונג האַרץ זיך אײן, וואָס מען רעדט דאָרט אין
דער נאַנטער סביבה פון קעניג און זיי מודיע, נישט מיר, נאָר

אויב עס וועט זיך מאכ א שעת-הפֿישר, דעם פירשט באַניסלאַז
קײן פרייסן. דו קענסט עס אויך באַזאָרגן דורך דעם קירפֿי-שטס
מענטשן, אויב דו וועסט זיך מיט זיי טרעפֿן. דו קענסט, דאָכט זיך,
דייטש?

— כ'האַב געהאַט אַ חבֿר, אַ קורלענ-ישן שליאַכטשיק, אַ
געוויסן זענד, וועלכן די לאַודער מענטשן האָבן מיר אוּגעפֿראַכט.
פֿון אים האָב איך זיך נישט שפֿעכט דייטש אויסגעלערנט. איך
ליפֿלאַנד פֿלעג איך אויך אָפֿט זיין...
— איז גוט.

— און וווּ, גנעדיקער הער פֿירשט, וועל איך געפֿינען דעם
שוועדישן קעניג?

— וועסט אים געפֿינען דאָרט, וווּ ער וועט זיין. אין מלחמה
צייט קען ער זיין היינט דאָ, מאָרגן דאָרט. אויב דו וועסט אים
טרעפֿן באַ קראַקע, איז אזדאי גוט, ווייץ דו וועסט מיטנעמען
ריוו אויך צו אַנדערע פֿערזאָנען, וואָס רעזידירן אין יענע
מקומות.

— וועל איך נאָך צו אַנדערע פֿאָרן?

— יאָ. דו מוזסט אַנשפֿאָרן צום הער קרוין-מאַרשאַל פֿון
מירסקי, וועגן וועלכן עס גייט מיר זייער שטאַרק, אַז ער זאָל
צוטרעטן צו אַנדזערע פֿלענער. דאָס איז אַ מעכטיקער מענטש
און אין קליינפֿילן האָט ער אַ גרויסע השפֿעה. ווען ער וואָלט אויך
אַן אמת זיך וועלן שאַעלן אויפֿן צד פֿון די שוועדן, וואָלט יאָן
קאָזשימיעווש שוין נישט געהאַט וואָס צו טו אין דער רעפּובליק.
פֿאַרן שוועדישן קעניג זאָלסטו נישט פֿאַרהוילן, אַז דו פֿאַרסט פֿין
מיר צו אים פֿרי אים פֿאַר די שוועדן צו געווינען... באַרים זיך
נישט דערמיט, אָבער דו זאָלסט זיך פֿלומרשט אין איילענשי
פֿאַררעדן דאָס וועט אים שטאַרק צו מיר צווינגן. הלואי, הער-
לובאַמירסקי זאָל וועלן צו אונדו צושאָיין. ער וועט זיך קוועק-
לען, כ'ווייס עס; אָבער כ'האַף, אַז מיינע בריוו וועלן די וואַנשאַל
אַרבערועגן, ווייץ ס'איז פֿאַרהאַן אַ טעם, צוליב וועלכן ער מוז
שאַרק וועגן מײן פֿריינטשאַפֿט זאָרגן. כ'וועל דיר זאָגן, וועגן וואָס
עס האַנדלט זיך, פֿדי דו זאָלסט וויסן, ווי זיך דאָרט גוהג צו זיין.

שוין לאנג ווי דער הער מאַרשאָף האָט פון דע-חייטנס פאָ מיר געטאָפּט דעם דפּק און געוואָלט דערגיין, צי כּוואָלט מײן בת-יחידה פאַר זײן זון העראַקלישן נישט געוואָלט פאַרקנסן. דאָס זענען נאָך קינדער, אָבער מען וואָלט געקענט אָן אָפּמאַך שליסן, און דער הער מאַרשאָף איז אין אים שטאַרק פאַראינטערעסירט, מער ווי אײך, חײל נאָך אַזאַ רייכע יורשטע איז אין דער רעפּוב-ליק נישטאַ, און ווען ד' צוויי פאַרמעגנס וואָלטן זיך פאַרייניקט, וואָלט אין דער גאַנצער וועלט נישט געווען אירט גלייכן... דאָס איז אַ פעטער ביסן! היינט ערשט, ווען דער הער מאַרשאָלעק זאָל נאָך האָבן די האַפּנונג, אַז אױך די גרויס-פירשטע ע קרוין וועט זײן זון קענען באַקומען אין גוֹן מיט מײן טאַכטער... דידאַזיקע האַפּנונג זאָלסטו אין אים וועקן, און ס'וועט אים פאַרשמעקן, ווי אַ גאָט איז אין הימל, חײל זײן אײגן הויז ליגט אים מער אין זינען, ווי די רנפּיבליק... .

— און וואָס זאָל אײך אים זאָגן?

— דאָס, וואָס אײך וועל נישט קענען אָנשרײבן... אָבער מען דאַרף דאָס קונציק אַנטעררוקן. זאָל דיך גאַז אָפּהײסן, אַז דו זאָלסט דיך אַרויסכאַפּן מיט אַ וואָרט וועגן דעם, אַז דו האָסט פון מיר געהערט, אַז אײך באַגער די קרוין. ס'איז נאָך צופרי צו רעדן וועגן דעם... אָבער זאָג, אַז די גאַנצע שפּאַכטע אין זשאַ-מעט אין אײן לײטע רעדט דאָ וועגן דעם און זעט דאָס גערן; אַז די שוועדן אַליין דערמאַנען הויך וועגן דעם; אַז דו האָסט עס אױך באַם קעניג געהערט... וועסט אַכאַונג געבן, ווער עס איז דאַרט פון די הויף-לײט דעם מאַרשאָלעס אַ מקורב און דו וועסט אים אונטעררוקן אַזאַ געדאַנק: זאָל לובאַמירסקי אַריבערגיין צו די שוועדן, און אלס שכר פאַרלאַנגען דעם זיווג פון העראַקלישן מיט ראַדזיווילס טאַכטער, און דערנאָך זאָל ער אונטערשטיצן ראַדזיווילס קאַנדידאַטור אויפן גרויס-פירשטנאָם. וועט עס הנראַק-לײש מיט דער צײט ירשנען. דאָס איז נאָך נישט אַפֿי; רוק אױך אונטער דאָס, אַז אױב העראַקליש וועט אַמאָל די לײטשע קרוין טראַגן, וועט מען אים מיט דער צײט אױך אױפן פּוילישן טראַן אַרויפזעצן, און אַזוי אַרום וואָלטן אין צוויי משפּחות צוויי קרוין-

בען זיך ווידער געקענט פארייניקן. אויב זיי וועלן זיך פארן דאָ-
זיקן געדאנק מיט ביידע הזנט נישט אַגכאַפן, איז אַ סימן, אַז זיי
זענען גלייכע מזנטש. ווער עס צילט נישט הויך און שרעקט
זיך פאַר הויכע פלענער, דער זאָל זיך צופרידנשטעלן מיט אַ קאָ-
מאַנדע-שטעקעלע, מיט אַ שטאַב, מיטן אַמט פון אַ קזשעלעאַנדל,
זאָל ער דינען און בייגן דעם קאַרק, דורך קאַמערדינער חסידים
אז ספּועלן, ווייל ער איז עפעס בעסערס נישט ווערט!... מיך
האַט גאַט צו עפעס אַנדערש באשאפן און דערפאַר דערוועג איך זיך
אויסצושטרעקן די האנט נאָך אַלץ, וואָס ליגט נאָר אין די מענטש-
לעכע פּוחות, און צו דערגיין ביז צו דער גרענעץ, וואָס גאַט
אַליין האָט אָנגעצייכנט דער מענטשלעכע מאַכט!

דאָ האָט דער פירשט באמת אויסגעשטרעקט די האַנט,
גלייך ווי ער האַלט וועלן אין זיי עפעס אַן אומגעזעענע קרוין
אַריינבאַפן און ער האָט זיך אינגאַנצן צעפלאַמט, ווי אַ פאַקל,
אַבער מיטאַמאָל האָט אים פון אויפּרענונג ווידער פאַרפעלט לופט
צום אַטעמען.

אין אַ וויילע אַרום האָט ער זיך אַבער באַרויקט און גע-
זאָגט מיט אַן איבערגעהאַקטער שטימ:

— אַט... ווען די נשמה פלייט... ווי צו דער זון... קומט
די קרענק מיט איר התראה... זאָל זיך טון, וואָס עס וויל...
כי וויל בעסער אַז דער טויט זאָל מיך טרעפן אויפן טראָן...
איידער אין קעניגלעכן קאַרידאָר...

— אפשר אַ דאַקטאָר רופן? — האָט קמיטשיץ גע-
פּרעגט.

ראַדזיוויל האָט גענומען שאַקלען מיט דער האַנט.

— מ'דאַרף נישט... מ'דאַרף נישט... ס'איז מיר שוין
בע. ער... אַט איז אַלץ, וואָס כ'האַב דיר געהאַט צו זאָגן...
אַ הויך דעם זאָלסטו האַלטן אָפן די אויגן, אָפן די אויערן...
גיב אויך אַכטונג, וואָס די פאַטאַצקיס האָבן ברעה צו טון. זיי
גייען אינאיינעם און זענען געטריי די וואַזאַס... און זיי זענען
גרויסע תקיפים... קאַניעצפּאַלסקי און די סאַביעסקיס ווייסט מען

צו וועמען זיי זענען בוטה... קוק און לערן זיך... אָט איז דאָס
שטיקעניש אַריבער... האָסט אַלץ גוט פאַרשטאַנען?

— יאָ, אויב איך וועל אין עפעס אַ פעלער באַגיין, וועל
איך אַליין זיין דער חייב.

— די בריוו האָב איך שוין אָנגעשריבן, נאָר נאָך אַ פּאַר
איז געבליבן אָנצושרייבן. ווען ווילסטו זיך לאָזן אין וועג

אַריין?

— נאָך היינט! וואָס גיכער!...

— האָסטו נישט עפעס אַ בקשה צו מיר?

— גנעדיקער הער פירשט!... — האָט קמיטשיץ אָנגע-

הויבן.

און מיטאַמאָל צפּ:עהאַקט.

די ווערטער זענען מיט שוועריקייטן אים פון מויל אַרויס-

געגאַנגען, און אויפן פנים איז קענטיק געזען אַ ווילן זיך צו באַ-

הערשן און אַ צעמישעניש.

— רעד דרייט! — האָט דער העטמאַן געזאָגט.

— איך בעט — האָט קמיטשיץ געזאָגט — אַז דער ראַ-

טיענער שווערט-טרעגער און זי... זאָלן דאָ קיין שום עולה נישט

ליידן!...

— קענסט זיין זיכער. אָבער איך זע, אַז דו ליבסט נאָך

דאָסדאָזיקע מיידל?...

— עס קען נישט זיין! — האָט קמיטשיץ געזאָגט — איך

ווייס דען!... אַ שעה האָב איך זי ליב, אַ שעה פיינט... דער

טייטל אַליין ווייסט! אַלץ האָט זיך אויסגעלאָזט, ווי געזאָגט...

נאָר אַ פּיין איז געבליבן... איך וויל זי נישט, אָבער איך וויל

נישט, אַז אַן אַנדערער זאָל זי נעמען... זאָל דער גנעדיקער

הער פירשט דערצו נישט צולאָזן... כ'ווייס אַליין נישט, וואָס איך

רעד... איך מוז פאַרן, פאַרן וואָס גיכער! זאָל דער גנעדיקער

הער פירשט זיך נישט ריכענען מיט מיינע ווערטער. ווי נאָר

איך וועל פון טויער אַרויספאַרן, וועט מיר גאָט אַריקעבן דעם

פאַרשטאַנד...

— איך פאַרשטיי, אַז כל-זמן די ליבשאַפט ווערט מיט דער

צייט נישט אָפגעקילט, איז הגם עס ווילט זיך אַזיין נישט, ברייט
דאָך דער געדאַנק, אז אָן אַנדערער וועט נעמען. אָבער קענסט
וועגן דעם רוזק זיין, ווייל איך וועל קיינעם דאָ נישט צולאָזן
און אַרויספאַרן פון דאַנען וועלן זיי נישט. אינגיכן וועט אומעטום
פול זיין מיט פרעמדע זעלנער אין עס וועט זיין בחזקת-סכנה! ...
בעסער וועל איך זי קיין טויראַגי אַרויסשיקן, באַ טילצא, וווּ די
פירשטין האַלט זיך אויף... זיי רוזק, יענדרעק! ... גיי, גרייט זיך
אין וועג אַרײַן, און קום צו מיר אויף מיטאַג...

קמיטשיץ האָט זיך פאַרנייגט און איז אַרויסגעגאַנגען, און
ראַדזיוויל האָט גענומען טיף אָפּעטעמען. ער איז צופרידן געווען
פון קמיטשיצס אָפּפאַרן. ס'איז אים געבליבן זיין פולק און זיין
נאַמען אַלס אָנהענגער, און די פּערוואַן גופא איז אים ווייניקער
אַנגעגאַנגען...

אדרבא, אַרויספאַרנדיק, האָט קמיטשיץ אים געקענט אָפּגעבן
וויכטיקע פאַרדינסטן; אין קיידאַני איז ער אים שוין לאַנג געווען
צו לאַסט. דער העטמאַן איז מיט אים זיכערער געווען פון דער-
ווייטנס, ווי פון דער נאַנט. קמיטשיצס ווילדע פאַנטאַזיע אין
היציקייט האָבן אַ ליאַדע רגע געקענט אין קיידאַני ברענגען צו
אַ שטורעם און אויפרייס, וואָס וואַלטן געווען אַ סכנה פאַר ביידן.
זיין אַרויספאַרן האָט די סכנה באַזייטיגט.

— פאַר, טייוול, און דין! — האָט דער פירשט אַ ברום
געטון, קוקנדיק אויף דער טיר, דורך וועלכער דער אַרשער כאַ-
ראַנזשי איז אַוועקגעגאַנגען.

דערנאָך האָט ער גערופן דעם פּאַזש און געהייסן בעטן צו
זיך גאַנצהאַפּן.

— זו וועסט איבערנעמען קמיטשיצס פּילק — האָט ער צו
אים געזאָגט — און די קאַמאַנדע איבער אַלע רייטער. קמיטשיץ
פאַרט אַוועק.

דורך גאַנצהאַפּס קאַלטן פנים איז דורכגעלאָפּן אַ בליץ פון
פרייד. די שלחיות האָט אים געמיטן, דערפאַר אָבער איז ער
עולה-לגדולה געוואָרן.

ער האָט זיך שטילשווייגנדיק פאַרנייגט און געזאָגט:

— דורך אַ געטרייער דינסט וועל איך דעם גנעדיקן הנר
פירשט פארן חסד אַפדאנקען!
דערנאָך האָט ער זיך אויסגעגלייכט און געוואָרט.
— אין וואָס וועסטו נאָך דערציילן? — האָט דער פירשט
געפרעגט.

— גנעדיקער הער פירשט! היינט באַגינען איז געקומען
אַהער אַ שליאַכטשיץ פון ווילקאַמיעזש, וועלכער האָט געבראַכט
די ידיעה, אז הער סאַפיעהאַ מאַרשירט מיט חיילות אויפן גנע-
דיקן הער פירשט.
ראַדזיוויל האָט אַ ציטער געטון, אָבער כּהרף-עין האָט ער
זיך באַגוועלט.

— קענסט אַוועקגיין! — האָט ער געוואָגט צו גאַנצהאַפן.
אין דערויף זיך טיף פאַרטראַכט.

10. קאפיטל 5.

קמיטש'ן האָט זיך זייער פלייסיק פאַרנומען מיט די הכנות צו דער נסיעה און אויך מיטן אויסקלויבן די מענטשן, וועלכע האָבן אים געוואָלט באַגלייטן, ווייל ער האָט באַשלאָסן נישט צו פאַרן אָן אַ געוויסער באַגלייטונג, איינמאָל פּדי זיך אַליין צו באַ-וואַרענען אין צווייטנס פּדי צוצוגעבן מער חשיבות זיין פּערזאָן אַלס שלוח. ער האָט זיך געאייילט און דעריבער האָט ער נאָך דעמזעלפּן טאָג געוואָלט זיך לאָזן אין וועג אַיין, באַנאָכט, אָדער אויב דאָס נאָסע וועטער וואָלט נישט אויפגעהערט, צומאָרגנס באַגינען. ער האָט צום סוף אויסגעפינען זאָס זיכערע מענטשן, וועלכע האָבן אַמאָל נאָך באַ אים געדינט, אין יענע גוטע צייטן, ווען ער האָט פאַרן אַנקומען קיין לוביטש כאַוואַנסקין צרות אָנ-געטון, אַלטע אַרשער רוצחים, וואָס זענען גרייט געווען צו גיין מיט אים אפילו אין עק וועלט. געווען זענען דאָס בלויז שליכט-שיצעס און באַיאָרן, די לעצטע רעשטלעך פון דער אַמאָליקער מעכזיקער באַנדע, וואָס איז דורך די בוטרימס אויסגעקוילעט גע-וואָרן. בראש פון זיי האָט זיך געשטעלט דער וואַכמיסטער

סאַראַקאָ, אַ דינער פֿון די קמיטשיצס פֿון לאַנג-אַן, אַן אַלטער און זייער דורכגעטריבענער זעלנער, הגם ער האָט געהאַט אויף זיך אַ סך אורטיילן פֿאַר זייער אַ סך הפקרדיקע מעשים.

נאָכן מיטאַן האָט דער הענטמאַן געגעבן דעם הער אַנדזשעי די בריוו און אַ זכערקייטס-בריוו צו די שוועדישע קאַמענדאַנטן, מיט העלכע דער זינגער שליח האָט אין די גרעסערע שטעט זיך געקענט טרעפן; ער האָט זיך מיט אים געזעגנט און משלח גע-ווען גענוג צערטלעך, פֿמעט ווי אַ פֿאַטער, אַן זאָגנדיק אים, אַז ער זאָל זיין געוואָרנט און איבערגעלייגט.

דערוויייל האָט זיך פֿאַרנאַכט דער הימל גענומען אויסליי-טערן, די שוואַכע האַרבסט זון האָט זיך באַוויזן איבער קיידאַני און פֿאַרגאַנגען הינטער די רויטע כמאַרעס, וואָס האָבן זיך אין לאַנגע פֿאַסן געצויגן אויף מערב.

קיין שום זאך האָט קמיטשיצן נישט געשטערט זיך צו לאָזן אין וועג אַריין. קמיטשיץ האָט גראָר געמאַכט אַן אַפֿשייד-כוסה מיט גאַנצהאַפֿן, כאַרלאַמפֿן און אַ פֿאַר אַנרערע אַפֿיצירן און די נאַכט איז שוין געווען צוגעפֿאַלן, ווען סאַראַקאָ איז אַריינגעקומען און געפֿרעגט:

— מיר פֿאַרן, הער קאַמענדאַנט?

— אין אַ שעה אַרום! — האָט קמיטשיץ געענטפֿערט.

— די פֿערד און די מענטשן זענען גרייט, זיי זענען שוין

אויפֿן הויף...

דער וואַכמייסטער איז אַרויסגעגאַנגען, און זיי האָבן נאָך אַפֿטער גענומען אַנקלאָפֿן מיט די פֿוסות, הגם קמיטשיץ האָט מער געמאַכט אַן אַנשטעל, אַז ער טרינקט, ווי געטרונקען אויף אַן אַמת. ער האָט נישט געפֿילט קיין שום טעם אין וויין און ער איז אים נישט געקראַכן אין קאַפֿ אַריין, נישט אויפֿגעהייטערט זיין געמיט, און יענע זענען שוין דערוויייל געווען בגילופֿן-דיק.

— געדיקער הער פֿולקאַוויק! — האָט גאַנצהאַף געזאָגט —

דערמאַן מיך צום גוטן פֿאַרן פֿירשט באַגוסלאַוו... דאַס איז אַ גרויסער ריטער, וואָס נאָך אַזאַ איינער איז אין דער גאַנצער

רעפובליק נישטא. אז די וועסט קימען אהין, איז ווי די וואלסט
קיין פראקרייך געקומען. אן אנדער לשון, אנדערע מנהגים, און
יעדער קען זיך דאָס הויף-מאניערן אויסערנען, לייכטער נאָך,
ווי אין קעניגלעכן הויף.

— כ'עדענק דעם פירשט באַגוסלאָוו באַ בערעסטעזששאַק —
האַט כאַרלאַמפּ זיך אָנגערופן — ער האָט געהאַט איין רעגמענט
דראַגונער, אינגאַנצן אויפן פראַנצויזישן שטייגער אויסגעמוסטערט,
אין דיראַויקע דראַגונער האַפן געדינט סיי אַלס פוס-גייער און
סיי אַלס רייטער. די אָפּצירן אַליין זענען געווען פראַנצויזן,
אַ חוץ אַ פאַר האַלענדער, און אויך צווישן די זעלנער איז דער
גרעסטער טייל געווען פראַנצויזן, אין אַלע זענען זיי געווען פראַג-
טען, און ס'האַט פון זיי געשמעקט מיט פאַרשידענע ריחות, ווי
פון אַן אַפטייך. אין דער שלאַכט האַפן זיי מיט די שווערטן
מוראדיק געשניטן און מ'האַט וועגן זיי דערציילט, אַז יעדער פון
זיי, ווען ער האָט אַ מענטשן צעשניטן, האָט ער צו אים געזאָגט:
Pardonnez moi! — אזוי העפלעך זענען זיי געווען אפילו מיט
גידעריקע ברואים, און פירשט באַגוסלאָוו איז מיטן טיכל אויף
דער שפאָדע צווישן זיי געריטן, תמיד אַ שמיכלדיקער, אפילו אין
גרעסטן קאָכעניש, ווייל אזא מאַדע איז באַ די פראַנצויזן, צו
לאַכן אינמיטן בלוט פאַגיסונג. דאָס פנים האָט ער געהאַט מיט
שמינקע באַמאָלט און די בעזען מיט קויל איינגעשואַרצט, וואָס
די אַלטע זעלנער האַפן אים גענומען פאַר אומנוט און דערפאַר
אַ נאַמען געגעבן „יונה“. און תיכף נאָך דער שלאַכט האָט מען
אים נייע קרויזן געבראַכט, כדי ער זאָל זיין תמיד אויסגעפּרעגט,
ווי אויף אַ שמחה, און מ'האַט אים די האַר מיט אַ ברען-אייזן גע-
ברענט און פון זיי משונהדיקע צאָצקעס געמאַכט. אָבער דאָס איז
אַ העלדישער שררה און דער ערשטער איז ער אין גרעסטן פיי-
ער געגאַנגען. דעם הער קאַלינאַוסקי האָט ער דאָך אויף אַ
האַנט געפּעכט אַרויסגערופן דערפאַר, וואָס ער האָט אים דאַרט
מיט עפּזס פוג-יפּכב'ד געזען. און דער האַר קעניג האָט אַזש
געמיינט צווישן זיי שלום-מאַכן.

— גישקשה! — האָט גאַנצהאַף געזאָגט — איר וועט זיך

דארט חידושים אַנקוקן, אויך דעם שוועדישן קעניג בכבודו ובצמנו
וועט איר זען, און דאָס איז אַ מלומדהעלד, נאָך אונדזער
פירשט, זער גרעסטער אין דער העלט.

— און אויך דעם הער טשאַרניעצקי — האָט כאַרלאַמפּ
צוגעגעבן — ער ווערט וואָס אַמאָל מער באַיימט.

— הער טשאַרניעצקי שטייט אויף יאָן קאַזשימיעזשס צד
און דערפאַר איז ער אונדזער שונא! — האָט גאַנצהאַף שאַרף
זיך אָנגערופן.

— ווונדערלעכע זאַכן קומען פאַר אויף דער העלט —
האָט כאַרלאַמפּ אַ פאַרטראַכטער געזאָגט — ווען עמיצער וואָלט
אַזוי מיט אַ יאָר אָדער צוויי צוריק געזאָגט, אַז די שוועדן וועלן
קומען אַהער, וואָלטן מיר אַלע געמיינט, אַז מיר וועלן זיי שלאָגן
און דערווייל זעט, וואָס עס טוט זיך...

— נישט מיר אַליין, די גאַנצע רעפּובליק האָט זיי מיט
אַפענע אַרעמס אויפגענומען! — האָט גאַנצהאַף אויסגערופּן.

— יא! גאַנץ ריכטיק! — האָט קמיטשיץ אַ פאַרטראַכטע
זיך אַריינגעמישט.

— אַ חוץ דעם הער סאַפיעהאַ און דעם הער גאַשיעווסקי
און דעם הער טשאַרניעצקי און די קרוין-העטמאַנס! — האָט
כאַרלאַמפּ געזאָגט.

— לאַמיר בעסער וועגן דעם נישט רעדן — האָט גאַנץ-
האַף געענטפערט — נו, גנעדיקער הער פּולקאַוויק, קומט געוונ-
טערהייט צוריק... עס וואָרט דאָ אויף אייך גרויס פּבוד...
— און פרייליך בילעוויטש — האָט כאַרלאַמפּ צוגע-
געבן.

— פרייליך בילעוויטש זאָל אייך גאַרנישט אָנגיין! — האָט
קמיטשיץ האַרט אַ זאַג געטון.

— אהודאי נישט, הייל איך בין שוין צו אַלט. דאָס לעצטע
מאָל... האַט צו, גנעדיקער הער... ווען איז דאָס גוּלדן?...
אהא! דאָס לעצטע מאָל בשעת די וואָלן פון יאָן קאַזשימיעזש,
וואָס געוועלטיקט היינט איבער אונדז מיט חסד...
— איר מעגט אייער צונג דערפון אָנגעוויינען! — האָט

גאנצהאָף איבערגעהאַקט — היינט געזעלטיקט איבצור אונדז מיט
חסד קאַרל גוסטאַוו.

— ריכטיק... געווינהייט איז די צווייטע נאָר... דאָס
לעצטע מאָל, הייסט עס, בשעת די וואָלן פון יאָן קאַשוזימעזש,
אונדזער עקס-קעניג און ליטווישער גרויס-פירשט, האָב איך זיך
שרעקלעך פאַרליבט אין איין כרייזלין פון פירשטין ווישניאָויעצ-
קאַס הויף-דאַמען. אַרייצנדק בעסטיעלע איז דאָס געווען...
אַ-ער וויפיל מאָל איך האָב איר געוואָלט בענטער אין די אויגן
אַ קוק טון, האָט מיר הער וואָלדאַדאַווסקי די שווערט אונטערגע-
שטעלט. כ'האַב זיך געוואָלט מיט אים שלאָגן, דערווייל איז באַ-
היז אונדערמיט אַריינגעקומען, דערזעלבער באַהון, וועלכן וואָלדאַ-
דאַווסקי האָט ווי אַ האַז צעטרייבער. ווען גישט דאָס, וואָלט
איר מיך איצט קיין לעבעדיקן גישט געווען. אָבער דאַמאָלס בין
איך גרייט געווען זיך צו שלאָגן, אפילו מיטן טייל. אגב, האָט
וואָלדאַדאַווסקי זיך פאַר איר אָנגענומען נאָר פון פריינטשאַפט
וועגן, ווייל זי איז געווען פאַרקנסט פאַר אַן אַנדערן, נאָך אַן
ערגערן מחבֿל... עי, איך זאָג אייך, כ'האַב געמיינט, אַז כ'וועל
איינגעטרוקנט ווערן... ס'איז מיר קיין עסן און קיין טרינקען
גישט איינגעגאַנגען... ערשט ווען דער פירשט אונדזערער האָט
מיך פון וואַרשע אַזש קיין סמאָלענסק געשיקט האָט זיך מיר די
ליבשאַט אויפן וועג אַרויסגעטרייסלט. גישטאַ עפעס בעסערס, ווי
אַ נסיעה אויף אַזעלכע גרימענישן. נאָכן ערשטן מייל איז מיר
שוין געוואָרן גרינגער און נאָך איידער איך בין ביז ווילנע צו-
געפאַרן, איז זי מיר שוין אין קאַפּ גישט געלעגן און עד היום
בין איך אַ בחור געבליבן. גישטאַ עפעס בעסער, ווי אַ נסיעה אויף
אַן אומגליקלעכער ליבע!

- אַזוי זאָגט איר? — האָט קמיטשיץ געפרעגט.
- אַזוי וואָר ווי איך לעב! זאָל, זיי גיין צו אַלדע שוואַר-
- צע יאַר, אַלע מיידלעך פון גאַנץ ליטע אין קרוין-פּוילן איך
- דאַרף זיי שוין גישט האָבן.
- און איר זענט אַן אַ זיי געזונט אַוועקגעפאַרן?
- אַן אַ זיי געזונט, כ'האַפּ נאָר אַ רויט בענדל הינטער

זיך געוואָרפֿן, ווי עס האָט מיר געראַטן איין אַלטע מויד, אַ זייער
געניטע אין זאַכן פֿון ליבע.

— פֿאַר אייער געזונט! — האָט גאַנצהאַף זיך אָנגערופֿן,
ווענדענדיק זיך ווידער צום הער אַנדזשעי.

— פֿאַר אייער געזונט! — האָט קמיטשיץ געענטפֿערט —
איך דאַנק פֿון טיפֿן האַרצן!

— ביז צום באַדעם! ביז צום באַדעם! פֿאַר אייך איז שוין
צייט אויפֿן פֿערד זיך צו זעצן, און אונדז דאַרף אויך שוין די
דינסט האָבן. זאָל אייך גאַט פֿירן און דערפֿירן!
— זייט געזונט!

— אַ רויט בענדל וואָרפֿן הינטער זיך — האָט כאַרלאַמפֿ
געזאָגט — אָדער אויפֿן ערשטן נאַכטלוגער דאָס פייער אַליין
מיט אַן עמער וואָסער באַגיסן. געדענקט.. אויב איר ווילט
פֿאַרגעסן!

— פֿלייבט געזונט!

— מיר וועלן זיך אַזוי גיך נישט זען!

— און אפשר ערגעץ אויפֿן שלאַכט-פֿעלד — האָט
גאַנצהאַף צוגעגעבן — הלוואי, לעבן זיך, און נישט קעגן
זיך.

— עס קען אַנדערש נישט זיין! — האָט קמיטשיץ גע-
זאָגט.

און די אָפיצירן זענען אַרויסגעיאַנגען.

דער זיגער האָט פֿון טורעם אַראָפֿ געשלאָגן זיבן. אויפֿן
הויף האָבן פֿערד געקלאַפֿט מיט די קאָפיטעס אין די שטייבערנע
פֿליטעס און דורכן פֿענסטער האָט מען געזען מענטשן, וואָס וואָרטן
גרייטערהייט. אַ מאַדנע אומרויקייט האָט דעם הער אַנדזשעי באַ-
גועלטיקט. ער האָט זיך איבערגעחזרט: „כ'פֿאַר! כ'פֿאַר!". דער
זמיון האָט אים פֿאַר די אויגן פֿאַרבייגערוקט אומפֿאַקאָנט צו לעבן-
דער און אַ מאַסע פֿון אומבאַקאַנטע פֿנימער, וואָס ער האָט גע-
זאָלט אָנזען, און צו דער גלייכער צייט האָט אים אויך אַ פֿאַר-
וונדערונג אָנגעכאַפֿט אויפֿן געדאַנק וועגן דערדאָזיקער נסיעה.

גלייך ווי ער וואָלט פּרזער וועגן איר קיינזאַל נישט גע-
טראַכט.

— מ'דאַרף זיך זעצן אויפן פּערד און פּאַרן, אין וואָס עס
וועט זיין, וועט זיין! — האָט ער זיך געטראַכט.

איצט אָבער, ווען די פּערד האָבן שוין געשנאַרעט הינטערן
פּענסטער און די שעה פון אָפּפאַרן האָט געשלאָגן, האָט ער גע-
פילט, אָו יענס לעבן וועט זיין פּרעמד, און אַלץ, מיט וואָס ער
האַט זיך צוגויפגעלעבט, צו וואָס ער האָט זיך צוגעווייגט, מיט
וואָס ער איז צוגויפגעוואַקסן מיט לייב און לעבן, וועט נאַרבלייבן
אין דעם לאַנד, אין דער געגנט, אין דער שטאַט. דער אַמאַליקער
קמיטשיץ וועט אויך דאָ בלייבן, און אַזעקפאַרן וועט אָן אַנדער-
רער מענטש, וואָס וועט פאַר אַלעמען זיין אזוי פּרעמד, ווי אַלע
וועלן פאַר אים דאַרט פּרעמד זיין. ער וועט דאַרט דאַרפן אָב-
הייבן אַ גאַנץ ניי לעבן, און איין גאַט ווייסט, צי עס וועט דע-
רויף קלעקן חשק.

הער אַנדזשעיס גשמה איז געזען טויט-מיד און דערפאַר
האַט ער זיך אין דער רגע געשפּירט אומבאַהאַלפן לגבי דעמאָ-
זיקן נייעם לעבן אין נייע מענטשן... ער האָט זיך געטראַכט:
אָו דאָ איז אים געווען שלעכט און דאַרט וועט זיין שלעכט, און
ווייניקסאנס זייער שווער.

אָבער שוין צייט! שוין צייט! מ'דאַרף דאָס היטל אָנ-
האַלן פּאַרן!

אָבער טאַקע אָן אַ זיי-געזונט?

שוין-זשע קען מען זיין אזוי נאַנט, און דערנאָך אזוי ווייט,
אָו מען זאָל אַזעקפאַרן און קיין וואָרט נישט זאָגן? אָט צו וואָס
עס איז דערגאַנגען! אָבער וואָס זאָל ער איר זאָגן? ... זאָל ער
גיין און זאָגן: „אַלץ איז קאַליע געוואָרן... גייט זיך אין אייער
וועג, און איך וועל גיין אין מיין וועג!“ צו וואָס, צו וואָס גאַר
דאָס זאָגן, ווען עס איז אויך אָן זאָגן אזוי געשען. איז ער דאָך
שוין נישט איר חתן, פונקט ווי זי איז נישט און וועט נישט זיין
זיין ווייב. פאַרפאַלן, ס'איז צעריסן געוואָרן דאָס, וואָס איז גע-

ווען, און עס וועט זיך שוין מער אויפסניי נישט באהעפטן. א
שאָד די צייט, די ווערטער אין די נייע יסורים.

— כוועל נישט גיין! — האָט קמיטשיץ געטראַכט.

אַבער פון דער צווייטער זייט פאַריניקט זיי נאָך דער
רצון פון בר-מינן. מ'דאַרף דייטלעך און אָן כּעס זיך צונויפֿ-
רעדן וועגן אָן אייביקן צעשיידן זיך און זאָגן איר: „איר ווילט
מיך נישט, גיב איך אייך דעריבער צוריק דאָס וואָרט. לאַמיר
ביידע באַטראַכטן, ווי עס וואָלט קיין צוואה נישט געווען... און
זאָל יעדער זוכן גליק, וווּ ער קען.“

אַבער זי קען ענטפערן: „איך האָב דאָס שוין לאַנג
אייך מודיע געווען, צו וואָס חזרט איר מיר דאָס איי-
בער?“

— כוועל נישט גיין! זאָל זיין וואָס עס וויל! — האָט
קמיטשיץ זיך איבערגעחזרט.

און אַרויסוואַרפנדיק דאָס היטל אויפן קאָפּ איז ער פון
דער קוואַרטיר אין קאַרידאָר אַרויסגעגאַנגען. ער האָט גלייך גע-
וואָלט צום פּערר אַראַפּגיין און וואָס גיכער אויף יענער זייט
טויער זיך געפינען.

מיטאַמאָל האָט אים אין קאַרידאָר עפּעס ווי פאַר די האַר
אַנגעכאַפט... .

ס'האָט אים באַהערשט אַז חשק זי צו זען, צו איר צו
רעדן, אָז ער האָט אויפגעהערט זיך מיישב צו זיין: יאָ גיין,
אַדער נישט גיין, ער האָט אויפגעהערט צו פּשטלען זיך און איז
געלאָפּן, אין בעסער געזאָגט, געפּלויגן מיט פאַרמאַכטע אויגן, ווי
ער וואָלט זיך וועלן אין וואַסער אַריינזאַרפן.

האַרט פאַר דער טיר, פאַר וועלכער די שמירה איז שוין
געווען אַראַפּגענומען, האָט ער זיך אַנגעשטויסן אויפן ראַסיענער
שווערט-טרעגערס יינגל.

דער הער שווערט-טרעגער איז אין דער קוואַרטיר? —
האָט ער געפּרעגט.

— דער הער שווערט-טרעגער איז באַ די אַפּיצירן אין
וואַסן-מאַגאַזין.

— אין דאָס פרייליך?
 — דאָס פרייליך איז דאָ.
 — גיי זאָג, אז הער קמיטשיץ פאַרט אַזעק אין אַ ווייטן
 וועג און וויל זען דאָס פרייליך.
 דאָס יונגל האָט געפאַלגט דעם פאַפּעל, אָבער נאָך איידער
 ער איז צוריקגעקומען מיט אַ תשובה, האָט קמיטשיץ אַ דריק
 געטון די קליאַמקע און איז קיינעם נישט אָנפּרעגנדיק אַריינגע-
 גינגען.
 — איך קום זיך געזעגעבען מיטן פרייליך — האָט ער גע-
 זאָגט — וויל איך ווייס נישט, צי מיר וועלן זיך באַם לעבן
 זען.

מיטאַמאָל האָט ער זיך צום יונגל אויסגעדרייט:

— וואָס שטייכטו נאָך דאָ!

— גנעדיקע פרייליך! — האָט קמיטשיץ ווייטער געזאָגט.
 ווען די טיר האָט זיך הינטערן דינער פאַרמאַכט — כ'האַב גע-
 וואָלט פאַרן אָן אַ זייגעזונט, אָבער כ'האַב נישט געקענט. איין
 גאָט ווייסט, ווען כ'וועל צוריקקומען און צי כ'וועל צוריקקומען,
 וויל אַ סיבה קען גאָנץ לייכט פאַסירן. לאָמיר זיך בעסער נישט
 צעשיידן מיט אַ פעס אין האַרצן אין מיט תרעומות, פּדי עס זאָל
 עמיצן פון אונדז גאָטס שטראַף נישט טרעפן. עיז אַ סך איז דאָ
 צו רעדן, אַ סך איז דאָ צו רעדן, אָבער די צונג איז דאָס אַלץ
 נישט פּוּח אַרויסצוזאָגן, נו, קיין מיר איז נישט געווען, גאָט האָט
 אַ פנים נישט באַשערט, און איצט, ווען דו, מענטש, זאָלסט
 אפילו מיטן קאָפּ אין די מויער זיך שלאָגן וועט אויך שוין גאָר-
 נישט העלפן! פאַשולדיקט= שע מיך נישט, וועל איך אייך אויך
 נישט באַש לדיקן, אויף יענע צוואה לאָמיר שוין גאַרנישט קוקן
 וויל ווי איך האָב שוין געזאָגט: אַז עס איז פון גאָט נישט באַ-
 שערט, וועט שוין דער מענטש גאַרנישט אויפזאָגן. זאָל אייך גאָט
 געבן גליק און מנחה, דער עיקר איז, אַז מיר זאָלן זיך מוחל
 זיין, וואָס מיר האָבן זיך פאַרשולדיקט איינער פאַרן אַנדערן.
 כ'ווייס נישט, וואָס עס וועט מיך טרעפן דאָרט וווּ כ'פאַר...
 אָבער איך קען שוין מער נישט איינזיצן אין פּיין, אין קריגע=

רייען, אין פארדראָס... דע- מענטש דרייט זיך אַרום צווישן די פיר ווענט אין שטוב און קען זיך קיין עצה גישט געבן, גנעדיק פרייליך, קיין עצה קען ער זיך נישט געבן! דער מענטש האָט גאַרנישט וואָס צו טון, נאָר מיטן האַרץ-קלעמעניש זיך אַרומצוטראָגן. נאָר גאַנצע טעג צו טראַכטן, און דער קאַפּ טוט אַזש וויי, וועגן די צרות און צום סוף גאַרנישט אויסטראַכטן... איך מוז האָבן דעמדאָזיקן אַרויספאַר, ווי אַ פיש וואַסער, ווי אַ פויגל פֿלעגט, ווייל אַ נישט וואָלט איך משוגע געוואָרן!
 — זאָל אייך גאָט געבן גליק — האָט פּר ייליין אַלעקסאַנ-
 דראַ געזאָגט.

און זי איז געשטאַנען פאַר אים, ווי אַ פאַרבליפטע פון הער קמילשיצס אָפּפאַרן, פון זיין אַנבליק און זיינע ווערטער. איר פנים האָט אויס-עדריקט אַ צעמישעניש און אַ פאַרחידושקייט און ס'איז קענטיק געווען, אַז זי פירט מיט זיך אַ קאַמף, פּרי זי זאָל קענען קומען צו זיך; דערווייל האָט זי מיט ברייט אויפגע-
 מאַכטע אויגן געקוקט אויפן יונגן ריטער.
 — איך האָב אויף אייך קיין תּרעומות... — האָט זי אין אַ וויילע אַרום געזאָגט.

— הלואי וואָלט דאָס אַלץ נישט געווען! — האָט קמיל-
 טשיץ געענטפערט — עפעס ווי דער שטן וואָלט זיך צווישן אונדז אַזוועקגעשטעלט און ווי מיט אים אונדז פונדערערגעשיידט. נישט אים אַריבערצושוימען און נישט אים אַר-בערצוגיין. דער מענטש האָט נישט געטון דאָס, וואָס ער האָט געוואָלט, איז נישט גע-
 גאַנגען דאָרט, ווו ער האָט געפלאַנט, נאָר ווי ער וואָלט פון עפעס געשטויסן געוואָרן, ביז מיר זענען ביידע אויף אומוועגן פאַר-
 קראַכן. אָבער קוים דאַרפן מיר זיך געשיידן, איז דאָך בעסער, אַז מיר זאָלן זיך כאַטש פונדערווייטנס צו ווינטשן: „זאָל גאָט פירן אין רעכטן וועג“ איר דאַרפט אויך וויסן, אַז תּרעומות און כּעס איז עפעס אַנדערש, אין פאַרוואָס איז עפעס אַנדערש, פון כּעס וואָלט איך זיך באַפרייט, אָבער דער פאַרוואָס זיצט אין מיר — אפשר נישט אויף אייך. וואָרים איך ווייס דען אויף ווע-
 מען און אויף וואָס?... טראַכטנדיק, וועל איך גאַרנישט אויס-

טראכטן, אָבער עס דאַכט זיך מיר, אַז עס וועט גרינגער זיין אי
מיר און אי אייך, אויב מיר וועלן זיך צונויפּרעדן. איר האָט
מיך פאַר אַ בוגד... און דאָס שטעכט מיך מער פון אַלץ, ווייל
אַזוי זאָל מיין נשמה אַ תיקון באַקומען, ווי איך בין נישט געווען
אין וועל נישט זיין קיין בוגד!

— איך טראַכט שוין נישט אַזוי! — האָט אַלענקאַ גע-
זאָגט.

— אוי! ווי אַזוי האָט איר דאָס געקענט כאַטש איין שעה
טראַכטן... איר האָט דאָך מיך געקענט, אַז אַמאָל בין איך געווען
גרייט אויף הפּקדיקע מעשים: אַנטלויפן, עמעצן אונטערצינדן,
דערשיסן, דאָס איז עפעס אַנדערש, אָבער באַגיין אַ נגיידה צוליב
רייח, צוליב כבוד — קיינמאָל נישט!... זאָל מיך גאָט אָפהיטן
און משפטן!... איר זענט אַ פרוי און קענט נישט פאַרשטיין, ווי
אַזוי מען קען דאָס פּאַטערלאַנד אויסלייזן, איר דאַרפט דעריבער
נישט באַשולדיקן און אויך נישט אָפּמשפטן. און פאַרוואָס האָט
איר באַשולדיקט?... און פאַרוואָס האָט איר אָפּגעמשפּט?...
גאָט איז מיט אייך!... איר זאָלט וויסן, אַז דאָס פּאַטערלאַנד
קען אויסגעלייזט ווערן דורכן פירשט ראַדזיוויל און דורך די
שוועדן, און ווער עס טראַכט אַנדערש, און דער עיקר ווער עס
כּוּט אַנדערש, דער ברענגט טאַקע אום דאָס פּאַטערלאַנד. אָבער
איך האָב נישט קיין צייט צו דיסקוטירן, ווייל איך מוז פאַרן. איר
זאָלט נאָר וויסן, אַז כ'בין נישט קיין בוגד, נישט קיין פאַרקויפּ-
טע נשמה. זאָל איך אומקומען, אויב אַך וועל עס אַמאָל
זיין!... איר זאָלט וויסן, אַז איר האָט מיך אומישרדיק מבוה
געווען, אומישרדיק צום טויט פאַרמשפּט... דאָס זאָג איך אייך
אונטער אַ שביעה און פאַרן אָפּפאַרן און אינאיינעם דערמיט זאָג
איך אויך: איך בין מוחל פון גאַנצן האַרץ, אָבער דערפאַר זייט
אויך איר מיר מוחל!

פּריילין אַלעקסאַנדראַ איז שוין אינגאָ נצן געקומען צו
זיך.

— דאָס, וואָס איר זאָגט, אַז איך האָב אייך אומזיסט חושד

געווען, איז עס אמת און מיין שולד, אין וועלכער איך בין זיך
מודה... און בעט זי מיר מוחל זיין...

דאָ האָט איר שטים אַ ציטער געטון און אירע בלויע אויגן
זענען מיט טרערן פאַרלאָפן געוואָרן, און ער האָט גענומען רוּפּן
באַגייטערט:

— כ'בין מוחל! כ'בין מוחל! איך וואָלט אייך אפילו מיין
טויט מוחל געווען!...

— זאָל-זשע גייך גאָט פירן און צוריק אַרויפפירן אויפן
רעכטן וועג, כדי איר זאָלט אַרעפגיין פון דעם, א בער זעלכן איר
בלאָנדזשעט.

— לאַזט שוין צורו! לאַזט שוין צורו! — האָט קמיטשיץ
היציק אויסגערופּן — כדי עס זאָל הידער נישט קומען צו אַ ברוגז
צווישן אונדז, איך בלאָנדזשע, אָדער איך בלאָנדזשע נישט, רעדט
נישט וועגן דעם! זאָל יעדער גיין נאָך זיין געוויסן, און די כוונות
וועט גאָט משפּטן. ס'איז בעסער, וואָס איך בין געקומען אַהער,
וואָס איך בין נישט אַרויסגעפאַרן אָן אַ זיי-געזונט. דערלאַנגט-
זשע מיר די האַנט אויפן וועג... הייל מאַרגן וועל איך אייך
שוין נישט זען, אויך נישט איבערמאַרגן, אויך נישט אין אַ חודש,
אפשר קיינמאָל נישט... עי, אַלענקאָ!... און אין קאַפּ שווינדלעט...
אַלענקאָ! וועלן מיר זיך שוין טאַקע נישט זען? ...
גרויסע טרערן, ווי די פערל, האָבן גענומען פון אירע ווימ-
פערן אויף די באַקן אַראַפּפליסן.

— הער אַנדזשע!... פאַרלאַזט די בוגדים!... און אַלץ
קען זיין...
— שטיף!... שטיף!... — האָט קמיטשיץ געזאָגט מיט

אַן אַפּגעהאַקטער שטים — עס קען נישט זיין!... כ'קען נישט...
בעסער רעד גאַרנישט... הלואי וואָלט איך געהרגעט געוואָרן!
וואָלט איך יסורים פאַרשפּאַרט... גאָט! פאַרוואָס קומט אונדז
דאָס!... זייט געזונט!... דאָס לעצטע מאָל... און דערנאָך זאָל
מיר דער טויט דאַרט ערגעץ די אויגן צומאַכן... פאַרוואָס
וויינט איר?... וויינט נישט, הייל איך וועל משוגע אַערן!...
און אין דער גרעסטער אויפּרעגונג האָט ער זי אַ כאַפּ-גע-

טון הצלב מיז געוואלט און הגם זי האט זיך נישט געלאזט, האט ער
גענומען איר קישן די אויגן, דאס מויל, דערנאך האט ער זיך
צו אירע פיס געווארפן — צום סוף האט ער זיך אריס געטון
זיי א משוגענער און אַנכאַפּנדיק זיך פאַר דער טשופּרינע, איז
ער אַרויסגעלאָפּן פּון דער שטוב, שרייענדיק:
— דער טייל וועט דאָ נישט העלפּן, נישט בלויז אַ רוי-
טער פּאַדעם!...

דורכן פענסטער האט אים נאך אַלענקא געזען, זיי ער האט
זיך אייליק אויפן פערד געזעצט, דערנאך האבן זיך זיבן רייטער
אין וועג אריין געלאזט. די שקאַטן, וואָס האָבן געהאַלטן די וואָך
אין טויער, האָבן געקלימפּערט מיטן געווער, פרעזענטירנדיק די
ביקסן; דערנאך האט זיך דאָס טייער פאַרמאַכט הינטער די ריי-
טער און מ'האַט זיי שוין נישט געזען אויפן פינצטערן וועג,
צווישן די ביימער.

די נאַכט איז אויך שוין געווען אינגאַנצן צוגעפּאַלן.

11. קאפיטל 5.

קאָונאַ און דאָס גאַנצע לאַנד אויפן לינקן ברעג פון דער
זייע און אויך אלע וועגן זענען געווען פאַרנומען דורכן שונא ;
נישט קענענדיק פאַרן קיין פאַלעסיע דורכן גרויסן טראַקט, וואָס
גייט פון קאָונע קיין גראַדנע און פון דאָרט קיין ביאַליסטאָק,
איז קמיטשיץ דעריבער געפאַרן דורך זייטיקע וועגן פון קיידאַני
גלייך אַרונטער, מיטן לויף פון ניעוויאַזש אַזש ביז צום ניעמען
און נאָכדעם ווי ער איז אים דורכגעגאַנגען לעבן ווילקי, האָט
ער זיך געפונען אין דער טראַקער וואַיעוודסטווע.
דעמאָזיקן גאַנצן, איבעריקנס נישט זייער גרויסן טייל
וועג, האָט ער דורכגעמאַכט רוזיק, ווייל די דאָזיקע געגנט איז גע-
לעגן ווי אונטער ראַדזיווילס האַנט.
די שטעטלעך, און דאָ דאָ און דאָרט אויך די דערפער,
זענען געווען פאַרנומען דורך דעם העטמאַנס הויף-פולקן, אָדער
דורך קליינע אַפטיילונגען פון שוועדישע רייטער, וועלכע דער
העטמאַן האָט בכיוון אַזוי ווייט אַרויסגערוקט אַקעגן זאַלטאַרענ-

קאס מחנות, וואָס זענען געשאַנען האַרט הינטער דער וויליע, כדי עס זאָל לייכטער קענען קומען צו אַן אַנגריף און צו אַ מלחמה.

זאָלטאַרינקאָ וואָלט אויך גערן געשלאָגן זיך מיט די שוועדן, ווי דער העטמאַן האָט געזאָגט, די אַבער, וועלכע ער האָט געהאַלפֿן, האָבן גישט געוואָלט מיט זיי מלחמה-האַלטן, ווי-ביקסטנס האָבן זיי עס געוואָלט אַפֿלייגן אויף ווי לאַנג עס וועט זיך נאָר לאָזן; זאָלטאַרינקאָ האָט דעריבער באַקומען די האַרבסטע באַפעלן, אַז ער זאָל אויף יענע זייט גישט אַריבערגיין און אין פֿאַל, אַז ראַדזיוויל אַליין וועט צוזאַמען מיט די שוועדן אויף אים מאַרשירן, זאָל ער זיך וואָס גיכער צוריקציען.

צוליב די דאָזיקע טעמים איז דאָס לאַנד אויף דער רעכטער זייט פֿון דער וויליע געווען רוזק, היות אַבער ווי דורכן טייך האָבן זיך אַנגעקוקט פֿון איין זייט די קאָזאַקישע וואַכן, פֿון דער צווייטער זייט די שוועדישע און ראַדזיווילס וואַכן, האָט אַ ליאַרע רגע איין שאַס פֿון אַ ביקס געקענט אַ שרעקלעכע מלחמה פֿאַנגענדערבלאָזן.

צוליב דעם, וואָס די מענטשן האָבן דאָס פֿאַרויסגעזען האָבן זיי זיך באַצייטנס באַהאַלטן אין זיכערע ערטער. דאָס לאַנד איז דעריבער געווען רוזק, אַבער אויך פּוּסט, אומעטום האָט הער אַנדזשעי געזען אויסגעליידיקטע שטעטלעך, איבער די הויפֿן זענען די פענסטער-לאַדנס געווען אונטערגעשפּאַרט מיט דרענגער און גאַנצע דערפֿער האָט ער געטראָפֿן אַן אייגנווינער.

די פעלדער זענען אויך געווען פּוּסט, ווייל קיין תּבואה-הויפּנס האָט מען יענעם יאָר אויף זיי גישט אַנגעשטעלט. דער פּראָסטער המון איז געלאָפֿן אין די טיפע וועלדער און דאָרט אַהין מיטגענומען און געטריבן פֿל המינים בהמות, די שליאַכטע ווידער איז אנטלאָפֿן אין שכנותדיקן קורפּירשטלעכן פּרייסן, וועלכע כּעס איז לעת-עתה געווען פּוּלשטענדיק באַוואָרנט פֿון דער מלחמה. בלויז אויף די וועגן און וואַלד-שליאַכן איז די באַוועגונג געווען אַן אומגעוויינלעכע, ווייל די צאָל פֿון די פּליטים האָבן נאָך פֿאַר-

ברעסערט די וועלכע האָבן פֿון לינקן ברעג פֿון דער וויליע, פֿון
 אונזער זאַלטאַרענקאָס נגישות, זיך געקענט אַריבערקריגן.
 זייער צאָל איז געווען זייער אַ גרויסע. געווען זענען עס
 פּויערן, ווייל די שליאַכטע, וועלכע האָט ביז איצט נישט באַוווּן
 אַנצוקומען פֿון לינקן ברעג, איז אַוועק אין געפאַנגענשאַפט.
 אָדער פּאַרלורן די קעפּ אויף די שוועלן פֿון די היזער.
 הער אַנדזשעי האָט אַזוי אַרום יעדע וויליע פּאַגענט גאַנ-
 צע עדות פּויערן מיט ווייבער און קינדער, וועלכע האָבן געטריבן
 פּאַר זיר סטאַדעס שאַף, פּערד און רינדער. דער טייל פֿון ד.ר.
 טראַקער וואַיעווודזאָווע, וואָס האָט געגרענעצט מיטן קורפּירשט-
 לעכן פּרייסן, איז געווען פּאַרמעגלעך אין געפּענטשט מיט שפּט
 דער רייכער המון האָט דעריבער געהאַט וואָס צו ראַטעווען אַך
 צו באַהאַלטן. דער אַנדוקנדיקער הינטער האָט נישט אָפּגעשראָקן
 די פּליטים, וועלכע האָבן גיכער געוואַלט וואַרטן אויף בעסערע
 צייטן אין די וועלדער, אין מיט-שניי-באַדעקט געזעלטן איידער
 אין די היימישע דערפער אויפן טויט פֿון שוואַס הענט אויס-
 קאַן.

קמיטשיץ האָט זיך אָפּטמאַל דערנענטערט צו די אַנטלויפן
 דיקע כּחוות אָדער צו די פּייער-הויפּס, וואָס האָבן אין די בעכט
 אין די וואַלד-געדיכזענישן געפלישטשעט. אימעטום, וווּ ער האָט
 נאָר באַגענט מענטשן פֿון לינקן ברעג וויליע, פֿון לעבן קאַווע
 אָדער פֿון נאָך ווייטע-ע מקומות, האָט ער געהערט שרעקלעכע
 מעשיות וועגן די אכזריות פֿון זאַלטאַרענקאָס און זיינע פּאַרבו-
 דעטע, וועלכע האָבן אויסגעקוילעט די מענשן נישט אַכטנדיק
 אויפן עלטער און מין, געברענט דערפער, אפילו די ביימער אין
 די סעדער אויסגעהאַקט, איבערלאָזנדיק נאָר ערד און וואַסער.
 קיינמאַל נאָך האָבן די טאַטערישע פּאַנדעס נישט איבערגעלאָזט
 הינטער זיך אַזעלכע חורבנות.

נישט בלויז מיטן טויט אַליין האָט מען די איינוווינער גע-
 שטראַפּט, ווייל צום ערשט האָט מען זיי געפּייניקט מיט די שרעק-
 לעכסטע ענינים, וואָס דער מענטשלעכער מוח קען נאָר אויס-
 טראַכטן, אַ סך פֿון די דאָזיקע מענטשן זענען אַנטלאָפּן גייסליק

גערירט. זיי האָבן אין די נעכט פאַרהילכט די וואָלד-טיפענישן מיט אימהדיקע געשרייען; אַנדער-ע האָבן כסדר געפיבערט און געלעבט איז שרעק פאַר אַן אַנפאַל, הגם זיי זענען שוין געווען אויף דער זייט ניצמאַן און וויליע, הנם די וועלדער און די גע-דיכטענישן און די זומפן האָבן זיי שוין אָפגעטיילט פון זאָלטאַ-רענקאַס באַנדעס. אַ סך האָבן אויסגעשטרעקט די הענט צו קמי-טשיצן און זיינע אַרשער רייטער, בעטנדיק צו ראַטעווען און זיך איבער זיי מרחם צו זיין, גלייך חיי דער שונא וואָלט געשטאַנען האַרט לעבן זיי.

עס זענען אַנטלאָפן קיין פרייסן אויך שליאַכעצקע קאָטשן, וועלכע האָבן געפירט זקנים ווייבער און קינדער; נאָך זיי האָבן זיך געצויגן וועגנס מיט דינער, עסנוואַרג, בהמות און חפצים. אַלץ אין אַ מהומה, בהלה און געקלאַג אויפן וואַלדעניש. הער אַנדזשעי האָט פון צייט צו צייט געטרייסט די דאָזי-קע אומגליקלעכע, זאָגנדיק זיי, אַז בקרוב וועלן שוין די שוועדן דעם טייך אַריבערגיין און יענעם שונא העט ווייט פאַרטרייבן. דאָ-מאַלס האָבן די פליטים די הענט צום הימל אויסגעשטרעקט און געזאָגט:

— זאָל גאָט געבן געזונט, זאָל געבן גליק דעם פירשט וואַיעוואָדע דערפאַר, וואָס ער האָט אַן איידל פאַלק צו אונדזער שיך אַראָפגעבראַכט. אַז די שוועדן וועלן אַריינקומען, וועלן מיר זיך אומקערן אַהיים, צו אונדזערע חורבות. . .

און אַזע האָבן דעם פירשט געבענטשט. פֿין מויל צו מויל האָט מען זיך איבערגעגעבן די ידיעות, אַז אַ ליאָדע רגע וועט ער אַריבערגיין זי וויליע בראש פון אייגענע און שוועדישע חיילות. מ'האַט לכתחילה גערימט די שוועדישע „עניווח“, דיס-גיפלין און גוטן באַגיין זיך מיט די אייגווינער. ראַדיווילן האָט מען גערופן „דער ליטווישער גדעון“, „שמשון“, דער גואל. די מעגטשן פֿין די גענגטן, וווּ ס'איז נאָך אויסגעגאַנגען אַ פאַרע און אַ רויך פֿון פרישן פֿלוט און הייסן אַש, האָבן אויף אים אויסגע-קוקט, ווי אויף אַ ישועה.

און הערנדיק די דאָזיקע וונטשן, די דאָזיקע תחנונים, איז

קמיטשיצט אמונה אין ראדזיווילין נאך פעסטער געווארן און ער
האט זיך אין הארצן איבערגעחזרט:

— אָט וואָס פאַר אַ האַר איך דיין כּוֹחַעל די אויגן צו-
מאַכן און פּלינדערהייט זיין מזל נאָכניין. ער איז אָפט שרעק-
לעך און אומפאַרשטענדלעך, אָבער ער האָט אַ קלוגערן קאַפּ פּוֹן
אַנדערע, ער ווייסט בעסער, וואָס מען דאַרף און נאָר ער אַליין
קען ברענגען די ישועה.

ס'איז אים געוואָרן גרינגער און היימלעכער אויפן דאָזיקן
געדאַנק, ער איז דעריבער געפאַרן ווייטער מיט אַ שטאַרקערן
מחט אין האַרץ, אָפּגעבנדיק זיך מיט דער בענקעניש נאָך קיידאַ-
ני אין מיט די געדאַנקען וועגן אונגליקלעכן מצב פּוֹן פּאַטער-
לאַנד.

די בענקעניש איז געוואָרן וואָס אַמאָל שטאַרקער. קיין
רויט בענדל האָט ער הינטער זיך נישט געוואָרפן, דאָס ערשטע
פייער מיט אַן עמער וואָסער נישט באַגאַסן, ווייל ערשטנס האָט
ער געפּילט, אַז דאָס וועט גאַרנישט העלפן, און צווייטנס האָט
ער נישט געוואָלט.

— עי, ווען זי וואָלט דאָ געווען, ווען זי וואָלט געהערט
דאָסדאָזיקע מענטשלעכע געוויין און געיאָמער, וואָלט זי נישט
געבעטן גאָט, אַז ער זאָל מיך מחזיר-למוטב-זיין, וואָלט זי צו מיר
נישט געזאָגט, אַז איך בלאַנדזשע, ווי יענע אפיקורסים, וואָס
האַפּן פּוֹן אמתן גלויבן זיך אָפּגעקערט. אָבער עס שאַדט גאַר-
נישט! פּריער אָדער שפעטער וועט זי זיך איבערצייגן, וועט זי
איינווען, אַז איר שכל האָט דאָ אונטערגעהינקט... אין דאָמאָלט
וועט זיין, וואָס גאָט וועט ווילגעפעלן. אפשר וועלן מיר זיך נאָך
אין לעבן באַגעגענען.

און די בענקעניש האָט זיך פאַרשטאַרקט אין יינגן ריטער,
אָבער איינינעם דערמיט האָט די איבערצייגונג, אַז ער טרעט
איבער אַ ריכטיקן, און נישט פאַלשן וועג, אים גענעבן אַ רו, וואָס
אָזעלכע האָט ער שוין לאַנג נישט געהאַט. דאָס פיינלעכע גע-
ראַנגל פּוֹן געדאַנקען, גרימענישן, ספקות האָט אים ביסלעכווייז
אָפּגעלאָזט און כמעט אַ פּריילעכער איז ער געפאַרן פאַרויס און

זיך טיף אריינגעלאזט אין די אנברענגיקע וועלדער. זייט ער איז
נאך דעם רוימפילן אריינגעגאנגן זיך מיט כאוואנסקין קיין לוביטש
געקומען, האט ער נישט געפילט, אז עס זאל אים אזוי וויל זיין
אויף דער וועלט.

אין דעם איז כאראמפ גערעכט געווען, אז עס איז נישטאָ
עפעס בעסערס ווי אַ נסיעה אויף נשמהדיקע דאגות און אומרויטייט.
געזונט איז הער אנדזשעי געווען ווי אייזן, און דער מיט האט
זיך בא אים געשטארקט מיט יעדער רגע און צוזאמען דערמיט
אויך דער השק צו שטוימישע פארלויפענישן, ער האט זיי ג-
זען פאר זיך און געשמייכלט צו זיי און געיאגט די באגליי-
טונג אן אפ'ו, אפשטעלנדיק זיך נאך אויף קורצע נאכטלע-
גערס.

פאר די אויגן פון זיין נשמה איז אים אַלענאָ כּאָדֶר
געשטאַנען אַ פּאַרווייניג, ציטערנדיק אין זיינע אָרעמס ווי אַ פּיי-
געלע און ער האט זיך געזאָגט: כ'ועל צוריקקערן.
אַמאָל פּלעגט זיך פאַר אים פאַרביירוֹקן דעם העטמאַנס גע-
שטאַלט, אַ באַטריבטע, אַ גרויסע, אַ בייזע, אָבער אפּשער טאַקע
דערפאַר, וואָס ער האט זיך פּוֹן איר וואָס אַמאָל פּער דערוויי-
טערט, איז דיִדאַזיקע געשטאַלט אים געוואָרן פּמעט טייער. ביז
איצט האט ער זיך געבויגן פאַר ראַדזיווילן, איצט האט ער אים
אַנגעהויבן לייב צו האָבן. ביז איצט האט ראַדזיוויל אים מיטגע-
ריסן, ווי אַ מעכטיקער וואָסער-וויירבל רייסט מיט און ציט צו אַלץ,
וואָס פּאַלט אַריין אין זיין קרייז; איצט האט קמיטשיץ געפילט,
אַז ער וויל פּוֹן גאַנצן האַרצן שווימען מיט אים צוזאַ-
מען.

און פּונדערווייטנס איז דער ריזיקער וואָיעוואָדע וואָס אַמאָל
אַלץ פּער אויסגעוואַקסן אין די אויגן פּוֹן ייִגן ריטער און פּמעט
אַן איבערמענטשלעכן פאַרנעם באַקומען. נישט איינמאָל, ווען הער
אַנדזשעי האט די אויגן צום שלאַף צוגעמאַכט, האט ער געזען
דעם העטמאַן ווי ער זיצט אויף אַ טראָן, וואָס שטייגט אַריבער
דעם שפיץ פּוֹן אַ סאַסנע. אַ קרוין האט ער אויפן קאַפּ, דאַס
פּנים, ווי תּמיד, באַטריבט, גרויס, אין די הנגט האט ער אַ

שווערט און א סצעפטער, און באַ די פיס ליגט די גאַנצע רע-
פובליק.

און ער האָט זיך אין האַרץ גענייגט פאַר דער גרויס-
קייט.

אויפן דריטן טאָג פון דער נסיעה האָבן זיי ווייט הינטער
זיך געלאָזט דעם גיעמען און אַריין אין אַ לאַנד, וואָס איז נאָך
געדיכטער געווען באַדעקט מיט וועלדער. אויף די וועגן האָבן זיי
פסדר באַגעגנט גאַנצע מחנות פליטים, און די שליאַכטע, וועלכע
האַט קיין פלי-זיין נישט געקענט טראָגן, איז פמעט אָן אויסנאַם
אַנטלאָפן קיין פרייסן פאַר די פיינטלעכע אַפטיילונגען, וועלכע
זענען דאָ נישט געהאַלטן געוואָרן אין דער מורא, ווי באַ די ברע-
געס פון דער וויליע, דורך די שוועדישע אין ראַדניוויילס פילקן,
און האָבן זיך דעריבער אָפט אַריינגעלאָזט טיף אין לאַנד אַריין,
אַזש ביז צו דער גרענעץ פון קורפערשטלעכן פרייסן. שלל איז
געווען ניער הויפט-ציל.

נישט איינמאַל זענען דאָס געווען באַנדעס, וועלכע האָבן
פלומרשט געהאַט צו זאָלטאַרענקאָס היילות, אָבער אינדעראַמט
האַבן זיי נישט אָגעוואַקנט איבער זיך קיין שום קאַמאַנדע —
פשוטע רויבער-אַפטיילונגען, אַזוי גערופענע „פאַרטיעס“, מיט
וועלכע עס האָבן אָפט אויך אַרטיקע גולנים אָנגעפירט. אויס-
מיידנדיק אַ באַגעגעניש אויפן אָפענעם פעלד מיט מיליטער און
אפילו מיט די אַרטיקע דיבער, זענען זיי באַפאַלן די קלענערע
דערפער, הויפן און רייזנדע.

די שליאַכטע מיט אירע הויף-מענטשן האָט זיי פאַרטייקט
אויף אייגענער האַנט און מיט זיי באַצירט די סאַסעס באַ די
וועגן. פונדעסטוועגן איז אין די וועלדער לייכט געווען זיך אָנצו-
שטויסן אויף זייערע עפאַרע אַפטיילונגען און דערפאַר האָט הער
אַנדזשע איצט געמוזט זיין אויסערגעוויינטלעך פאַרזיכטיק.
אָבער אַ ביסל ווייטער, אין פילווישקי, באַ דער שעשוואַ,
האַט שוין הער קמיטשיץ געטראָפן אַ באַפעלקערונג, וואָס איז
רוק אויפן אַרט געזעסן. די איינזוינער האָבן אים אָבער דער-
ציילט, אַז נישט לענגער, ווי מיט אַ פאַר טעג צוריק, איז אויף

דער סטאראַסטווע אָנגעפּאָרן זאָלטאַרענקאַס אַ מעכאַניקע אָפּטיי-
לונג, וועלכע האָט געציילט ביז פינף הונדערט מאָן אין וואָלט
ווי געוויינטלעך אודאי אלע גענטשן אויסגעקוילעט אין די שטאַט
פאַרברענט, ווען נישט די אוימגעריכטע הילף, וואָס איז ווי פון
הימל אַראָפּגעפּאָרן

— מיר האָבן זיך שוין געהאַט מיאש געווען פון יעדער
רעטונג — האָט געזאָגט דער פּאכטער פון אַריינפאַר-הויז, באַ
וועלכן הער אַנדזשעי איז אַייגעשטאַבען — ווי מיטאַמאַל האָט
גאַט אַראָפּגעשיקט עפעס אַ פּוילק. תחילת האָבן מיר געמיינט,
אַז דאָס גיז אַ נייער שונא, און צום סוף זענען דאָס באַר געווען
אייגענע, זיי האָבן זיך באַלד אַ וואָרף געטון אויף זאָלטאַרענ-
קאָס הילטאיעס און אין איין שעה זיי אויסגעקוילעט, בּוּרַט אַז
אויך מיר האָבן צוגעהאַלפּן.

— וואָס פאַר אַ פּוילק איז דען דאָס געווען? — האָט הער
אַנדזשעי געפרעגט.

— זאָל זיי גאַט געבן געזונט! ... זיי האָבן זיך נישט
אויסגעגעבן ווער זיי זענען, און ביר האָבן אויך נישט די העזה
געהאַט צו פרעגן. זיי האָבן אָנגעפּאשעט די פּערד, גענומען היי
און ברויט וויפיל עס איז געווען אין אַוועקגעפּאָרן.

— אָבער פּונדאָנען זענען זיי געקומען און ווהיז זענען
זיי געגאַנגען?

— געקומען זענען זיי פון קאַלָאָואַ רודאַ, און אַוועק אויף
דרום, און מיר, הגם מיר האָבן שוין פריער געוואָלט אין די
וועלדער אַנטלויפן, האָבן מיר זיך איבערגעלייגט און געפליבן,
ווייל דער הער היצע-סטאראַסטע האָט אויך אוינדז געזאָגט, אַז
נאָך אַזאַ לעקציע וועט דער שונא אַזוי גיך אַז אוינדז נישט אַרייב-
שמעקן.

קמיטשיצן האָט שטאַרק פאַרינטערעטירט די ידיעה וועגן
יענער שלאַכט, ער האָט דעריבער ווייטער געפרעגט:

— און ווייסט איר נישט, ווער עס האָט מיט יענעם פּוילק
אָנגעפּירט?

— מיר ווייסן נישט, אָבער מיר האָבן דעם פּוילקאָוויק

בעזען, ווייל ער האָט אויפן מאַרק מיט אונדז גערעדט. ייג איז
ער און דין, ווי אַ באַדל. ער זעט נישט אויס צו זיין אזא העלד,
ווי ער איז...

— וואָלאַדיאָוסקי! — האָט הער קמיטשיץ אויסגערופן.
— צי ער איז וואָלאַדיאָוסקי, אָדער נישט, זאָלן אים די
הענט געבענטשט זיין, זאָל אים גאָט העלפן, אז ער זאָל ווערן
אַ העטמאָן.

הער אַנדזשעי האָט זיך טיף פאַרטראַכט. אַפנים, אז ער
איז געגאַנגען מיט דעם זעלבן וועג, דורך וועלכן עס האָט מיט
אַ פאָר טעג צוריק דורכמאַרשירט הער וואָלאַדיאָוסקי מיט די
לאָדער מענטשן. דאָס איז אויך געווען גאַנץ נאַטירלעך, ווייל
ביידע זענען געגאַנגען קיין פּאַלעסיע. אָבער דעם הער אַנדזשעי
איז איינגעפאַלן אַ געדאַנק, אז צו איילנדיק די נסיעה, וועט ער
לייכט קענען זיך אָנשטיסן אויפן קליינעם ריטער און אַרייבן-
פאַלן אין זיינע הענט, און אין אזא פּאַל וואָלטן ראַדיוויליס אַלע
בריוו מיט אים צוזאַמען אַריבער אין רשות פון די קאַנפּעדעראַטן.
אזא פּאַל וואָלט געקענט צו נישט מאַכן זיין גאַנצע שליחות און
מיידע וואָסערע שאַדנס ברענגען ראַדיוויליס זאָך. הער אַנד-
זשעי האָט צוליב דעם באַשלאָסן צו בלייבן אַ פאָר טעג אין
פילחישקע, כדי דער לאָדער פּוילק זאָל האָבן צייט אַפּצופאַרן
וואָס ווייטער.

די מענטשן און די פּערד, וואָס זענען כּמעט אין איין אַטעם
געגאַנגען פון קייזאַני (ווייל אונטערוועגס האָבן זיי זיך ביז איצט
נאָר אויף קורצע פּאַשע אָפּגעשטעלט), האָבן אויך געדאַרפט זיך
אויסרוען, הער אַנדזשעי האָט דעריבער געהייסן די זעלבער אַראַפּ-
נעמען די פּאַק-זאַטלען פון די פּערד און זיך צעלייגן אין דער
קרעטשמע אויף גוט.

אויפן צווייטן טאָג האָט ער זיך איבערצייגט, אז ער האָט
געטון ווי אַ בר-דעת, ווייל ער האָט באַגינגען נאָך נישט באַוווּזן
זיך אַנצוטון, ווי דער קרעטשמער האָט זיך פאַר אים געשטעלט
און געזאָגט:

— איך ברענג אײך גייעס, גנעדיקער האַר.

— גוטע?

— נישט קיין גוטע, נישט קיין שלעכצע, נאָר דאָס. אַז מיר האָבן געסאָ. אַ שרעקלעך גרויסער הויף איז זיך דאָ היינט אינדערפרי צונויפגעפאָרן און זיך אָפגעשטעלט אין סאַראַטסזיס דרום פאַרהאַן אַ רעגמענט פּ סגייער, און ווייל רייטער, קאַטשן, און דינער!... מען האָט געמיינט, אַז דער קעניג אַליין איז גע- קומען צו פאָרן.

— וועלכער קעניג?

דער קרעטשמער האָט גענומען דרייען דאָס היטל אין דער הענט.

— אכט, אַז מיר האָבן איצט צוויי קעניגס, אַזער קיינער פון זיי איז נישט געקומען, נאָר דער פירשט שטאַלמיס-טער.

קמיטשיץ איז אויפגעשרונגען פון אָרט.

— וואָס פאַר אַ פירשט שטאַלמיסער? פירשט באַגיס-לאָז?...

— יאָ, גנעדיקער הער. דער ברודער-יון פון ווילנער וואָ-יעוואָדע.

הער אַנדושי האָט אַזש מיט די הענט אַ פאַטש געטון פון סאַרווונדערונג.

— אַט האָבן מיר זיך באַגעבט!

פאַרשטייענדיק, אַז זיין גאַס איז דעם פירשט באַגיסלאָזיס אַ באַקאַנטער, האָט דער קרעטשמער זיך גידעריקער פאַרבייגט, ווי דעם פאַרגאַנגענעם טאָג, און איז אַרויסגעגאַנגן פון דער שטוב, און קמיטשיץ האָט גענומען אייליק זיך אַנטון און אין אַ שעה אַרום איז ער שוין געווען פאַרן סאַראַטסעס הויז.

אין גאַנצן שטעטל האָט געווימלט פון זעלבנער. די פוס-בייער האָבן די ביקסען אין קאָלעס אויפן מאַרק אויסגעשזעלט; די רייטער האָבן זיך שוין פון די פערד אַראָפּגעזעצט און פאַר-נומען די דערבייקע בנינים. זעלבנער און הויף-לייט אין די פאַרשידנסטע הלבושות זענען געשטאַנען פאַר די הייזער אַדער זיך איבערגעגאַנגען איבער די גאַסן. די אַזיערן האָט מען גע-

הערט רעדן פראנצויזיש און דייטש. קיין איין פויליש ר זעלנער, קיין שום פוילישער וואָסן, די פּוסיגער און דראַגונער זענען געווען אָנגעטון אויסטערליש, אַנדערש אפּ לוי די אויס- לענדישע בולקן, וועלכע הער אַנדזשעי האָט אין קיידאַני געזען. הייל זיי זענען געווען אָנגעטון נישט אויפן דייטשישן, נאָר אויפן פראַנצויזישן שטייגער. די זעלנער זענען אָבער געווען שיין און פּרעכטיק, אַז מ'האָט יעדן איינציקן געקענט פאַר אַן אָפיציר אָנ- געמען, און הער צנדזשעי איז נתפעל געוואָרן פון זייער אָנפליק. די אָפיצירן האָבן אויך אויף אים נייגערק געקוקט, ווייל ער איז געווען יום-טובדיק אויסגעפּיצט אין סאַמעט און אין גאַלד-שטאַף, און זעקס מענטשן, אָנגעטון אין נייע בגדים, זענען אים נאָכגע- גאַנגען אַלס באַגלייטער.

אויפן הויף פון סטאַראַטעס הויז האָבן זיך געדרייט הויף- לייט, אַלע אויסגעפּיצט לויטן פראַנצויזישן נוסח: די פּאָזשן אין ברייטע מיצלעך מיט פעדערן, די נושאי-פלים אין סאַמעטענע קאַפטעבעס, די שטאַל-קעכט אין שוועדישע, הויכע שטיוול מיט רובדיקע נאָלעוועס.

אַפנים, אַז דער פירשט האָט נישט געהאַט בדעה לענגער זיך אויסצוהאַלטן אין פילווישקי און ער האָט נאָר נאָגטרעטן אויף פּאַשע, ווייל די קאָטשן האָט מען נישט אַריינגעפירט אין די שאַפּעס, און די פּערד האָבן די שטאַל-קעכט על-רגל אחוּ געפּיטערט פון בלעכערבזע זיפן, וואָס זיי האָבן געהאַלטן אין דער האַנט.

קמיטשיץ האָט פּאַרן אָפיציר, וואָס האָט געהאַלטן די וואָך פּאַרן הויז, זיך פאַרשטעט ווער ער איז אין מיט וואָס ער פאַרט, און יענער איז אַוועק אָפּגעבן אַ באַריכט דעם פירשט. אין אַ היילע אַרום איז ער גיך צוריקגעקומען מיט דער מעלדונג, אַז דער פירשט וויל תּיכּף-ומיד זען דעם העממאַנס שלּיח און אָנזינזויק קמיטשיץ דעם וועג, איז ער צוזאַמען מיט אים אַריין אין הויז.

נאָכדעם ווי זיי זענען דורכגעגאַנגען דאָס פעדערהויז, האָבן זיי אין דער ערשטער עס-שטוב געטראָפּן אַ פאַר הויף-לייט,

וואס זענען מיט אויסגעצויגענע פיס געזעסן אויף שטולן און געשמאק געשלאסן, זיי האבן משמעות זייער פרי געמוזט אויס-פארן פון לעצטן פאשע-ארט. פאר דער טיר פון דער ווייטער-דיקער שטוב האט דער אפיציר זיך פארהאלטן און פאר-נייגנדיק זיך פארן הער אנדזשע, האט ער געזאגט אויף דייטש:

— דארט איז דער פירשט.

הער אנדזשע איז אריינגעגאנגען און זיך פארהאלטן אויף דער שועל. דער פירשט איז געזעסן פאר א שפילגל, וואס איז געשטאנען אין עק שטוב און אזוי פארטן זיך איינגעקוקט אין זיין פנים, וואס איז ווייזט אויס נאר-וואס באצויגן געווארן מיט רויטער און ווייטער שמינקע, אז ער האט נישט באמערקט דעם אריינגעקומענעם. אזוי קאמערדיגער האבן קנוענדיקערהייט אים צוגעקנעפלט די שנאלן אויף זיי געלענקען פון די פיס בא די הויכע רייע-שטייול, און ער האט מיט די פינגער געלאסן זיך פונאנדערעגעקעמט די בעדיכטע, באם שטערן גלייך ארומגעשניטענע גזשיפע פון דעם העל-בלאנדן פערוק אין אפשר גאר פון די אייגענע געדיכטע האר.

געווען איז דאס נאך א יונגער מענטש, פון א יאר פינף און דרייסיק, און אויסגעזען האט ער העכסטנס אויף פינף און צוואנציג. קמיטשיץ האט אים געקענט, אבער שטענדיק אויף אים געקוקט מיט נייגעריקייט, איינמאל צוליב דעם גרויסן ריטערלעכן רם, וואס האט ארומגערינגלט דעם פירשט באגוסלאוו און זעלבן עס האבן אים דער עיקר פארשאפט די דוילן, וואס ער האט דורכגעמאכט מיט פארשידענע אויסלענדישע מאגנאטן, אין צווייטנס, צוליב זיין אייגנארטיקער ניהור, וואס אז עמעצער האט זי נאר איינמאל געזען, האט ער זי אייביג געמוזט געדענקען. וואריים דער פירשט איז געווען הויך און פעסט געבויט, אבער איבער זיינע ברייטע אקסלען האט זיך דערהויבן א קאפ, וואס איז גע-ווען אזוי קליין, אז עס האט אויסגעזען, ווי מילוואלט אים פון אן אנדער גוף אראפגענומען. א פנים האט ער אויך געהאט אן אים-געוויינטלעך קליינס, פאעט ווי פון א יונגל, אבער אויך אין אים

איז גישט געווען קיין פראַפּאַרציע, ווייל אַ נאַז האָט ער געהאַט
 אַ גרויסע, אַ רוימישע און אייגן זייער גרויסע, פון אַן אומבאַ-
 שרייבלעכער שיינקייט און גלאַנץ, און מיט אַ בליק פון כמעט אַן
 אַדלערישער שאַרפּקייט. לגבי די דאָזיקע אויגן אין נאַז, איז די
 רעשאַ פנים, וואָס איז דערצו נאָך געווען אַרומגעראַמט מיט לאַנג-
 גע געדיכטע געקרייזלטע האַר, כמעט אינגאַנצן פאַרשווונדן; אַ
 מויל האָט ער געהאַט כמעט אַ קינדישס, איבער אים קליינע וואַנג-
 סעל. ד. וואָס האָבן קוים באַדעקט די אויבערשאַטע לייפ. די דעליקאַט-
 קייט פון דער צערע, וואָס איז בולטער געוואָרן דורך דער רויטער
 און ווייטער שמינקע, האָט אים ענלעך געמאַכט אויף אַ פרייליך, און
 צו דערזעלבער צייט האָבן די עוונדיקייט, גדלות און זיכערקייט
 אין זיך, וואָס זיין פנים האָט אויסגעדריקט, נישט געלאָזט פאַר-
 געסן, אַז דאָס איז דער באַרימטער *chercheur de noises*, ווי
 מען האָט אים אַ נאָמען געגעבן אין פראַנצויזישן הויף, אַ
 מענטש, באַ וועלכן אַ שאַרף האַרט איז זייער לייכט אַרויסגעגאַנגען.
 גען פון מויל, נאָך לייכטער אָבער די שווערט פון דער
 שייד.

אין דייטשלאַנד, אין האַלאַנד און אין פראַנקרייך האָט
 מען דערציילט ניסים-ונפלאות וועגן זיינע קריגערישע געשעסן,
 צאָנקערייען, אינצידענטן און דוועלן. ער האָט דאָס אין האַלאַנד
 אין ברעסטן קאָך פון דער שלאַכט זיך אַ וואַרף געטון צווישן די
 אומפאַרמיידלעכע פולקן פון די שפּאַנישע פּוס-גייער און מיט
 דער אייגענער פירשטלעכער האַנט איינגענומען פולקן און האַר-
 מאַטן; ער האָט בראש פון די רעגירענטן פון פירשט פון אַראַ-
 ניע איינגענומען באַטעריעס, וואָס אַלטע פירער האָבן געהאַלטן,
 אַז זיי זענען נישט צום איינגעמען; ער האָט באַם רהיין, בראש פון
 פראַנצויזישע שיסער, צעקלאַפט שווערע דייטשישע פולקן, וואָס
 זענען אין דער דרייסיק-יעריקער מלחמה אויסגעפילדעט געוואָרן;
 ער האָט אין אַ דוועל, אין פראַנקרייך, פאַרווונדעט דעם צווישן
 די פראַנצויזישע ריטער באַרימטסטן פעכט-מייסטער, דעם פירשט
 דע פּרעמאָס; אַ צווייטער באַרימטער מחבר, באַראַן פאַן געץ,
 האָט אים אויף די קני געבעטן, אַז ער זאָג אים שענקען דאָס

לעבן; ער האָט פאַרווּנדעט דאָס פאַראַן גראַט, פאַרוואָס ער האָט פון ברודער יאָנוש געמוזט אויסהערן ביטערע פאַרווּרפן, און ער איז נבוה זיין פירשטלעכע ווערדע, שט.לנדיק זיך צום קאָפּ מיט מענטש פון אַ נידעריקערן שטאַנד, ער האָט צום סוף פאַרן גאַנצן פראַנצויזישן הויף, אויף אַ באַל אין לאָוור, דערלאַנגט אַ פאַטש דעם מאַרקיו דע ריע דערפאַר, וואָס ער האָט אים מיט עפעס אַ שטעכווערטל פוגע-פכבוד געווען.

די דויעלן, וואָס ער האָט דורכגעכאַכט אינקאָגניטאַ איבער די קלענערע שטעט, אכסניות און אַריינפאַר-הייזער, זענען פאַר-שטייט זיך, נישט אַריינגעגאַנגען אין חשבון.

געווען איז דאָס אַ געמיש פון ווייבערישקייט און אוימגע-צוימטן מוט. בשעת די זעלטענע און קורצע באַזוכן אין פאַטער-לאַנד, האָט ער פאַרטריבן די צייט מיט אַרומקריגן זיך מיט דער פאַמיליע סאַפיעהאַ און מיט געיעג. אַבער דאַמאַלס האָבן די וואַלד-וועכטער געמוזט אים אויסזוכן בערינס מיט קליינע בערעלעך, אַלס אַממייסטן געפערלעכע און פאַרביטערטע, אויף וועלכע ער האָט זיך געיאָגט באַוואַפנט בלויז מיט אַ יאָגד-שפיז. ווייטער האָט ער זיך געגודעט אין לאַנד און, ווי געזאָגט, איז ער אַראַפגעקו-מען אומגערן, צום אַפּטסטן אין מלחמה-צייט; מיט אַ גרויסן נצחון האָט ער זיך אויסגעצייכנט באַ בערעטשעטשקאַ, מאַהילאַוו, סאַג-לענסק. די מלחמה איז געווען זיין עלעמענט, הגם זיין פלינקער און בויגעוודיקער מוח האָט געטויגט אויך צו אינטריגעס און צו דיפלאַמאַטישע שפּיצלעך.

אין זיי האָט ער געקענט זיין געדולדיק און אויסהאַלטעו-דיק, אַ סך מער, ווי אין די „ליבשאַפטן“, וואָס אַ לאַנגע ריי פון זיי האָט דערגאַנצט די געשיכטע פון זיין לעבן. אין די הויפן, אין וועלכע דער פירשט פלעגט זיך אויפהאַלטן, האָט ער אָנגע-וואָרפן אַ מורא אויף די מענער, וואָס האָבן געהאַט שיינע פרויען. מסתמא דערפאַר איז ער אַליין ביז איצט נישט געווען באַזוייבט, הגם סיי זיין הויכער יחוס, און סיי זיין פאַרמעגן, וואָס האָט כמעט קיין שיעור און קיין ערך נישט געהאַט, האָבן פון אים געמאַכט אייגעם פון די אַממייסטן גענאַרטע שידוכים אין אייראָפּע. עס

האָבן זיך מיט אים געוואָלט משרך זיין די פראַנצויזישע קניג-
לעכו פאַמיליע, מאַריאַ לודוויקאַ די פּוילישע, דער פירשט פון
אַראַניע און דער פעטער דער קורפירשט פון בראַנדענבורג, אָבער
ער האָט ביו איצט פעסער געוואָלט בלייבן אַ פרייער בחור.

— קיין גדן דאַרף איך נישט — פלעגט ער ציניש זאָגן —
און זינדערע תענוגים פעלן מיר אזוי אויך נישט.
אויף אַזאַ אופן איז ער דערגאַנגען צום עלטער פון פינף
און דרייסיק יאָר.

שטייענדיק אויף דער שוועל האָט קמיטשיץ זיך בייגעריק
איינגעקוקט אין זיין פנים, וואָס האָט זיך אָפגעשלאָגן אין שפּיגל,
און דער פירשט האָט פאַרטראַכטערהייט צעקעמט די האַר פון
דער גושיבקע איבערן שטערן. צום סוף, ווען הער אַנדזשעי האָט
אַ הוסט געטון איינמאַל און אַ צווייט מאַל, האָט ער געזאָגט, נישט
אויסררייענדיק דעם קאַפּ:

— ווער איז דאָרט? דער שליח פון פירשט וואָיע-

וואָדע?

— נישט קיין שליח, אָבער פון פירשט וואָיעוואָדע! —

האָט הער אַנדזשעי געענאפערט.

דאַמאָלט האָט דער פירשט אויסגעדרייט דעם קאַפּ, און
דערזענדיק דעם גלענצענדיקן יינגן מאַן, האָט ער דערקענט,
אַז נישט מיט קיין פשוטן דינער האָט ער דאָ צו טון.

— זייט מיר מוחל, הער ריטער — האָט ער העפלעך גע-

זאָגט — ווייל איך זע, אַז איך האָב אַ טעות געהאַט בנוגע דעם

אַמט פון דער פּערוואָן. אָבער אייער פנים איז מיר באַקאַנט, הנם

איך קען זיך דעם נאָמען נישט דערמאַנען? איר זענט דעם

פירשט העטמאַנס אַ הויף-מאַן?

— איך הייס קמיטשיץ — האָט הער אַנדזשעי געענט-

פערט — און קיין הויף-מאַן בין איך נישט, נאָר אַ פולקאָוויק

פון דער צייט אַן, וואָס כּוּהאַב דעם פירשט העטמאַן אַן אייגע-

נעם פולק אַראָפּגעבראַכט.

— קמיטשיץ! — האָט דער פירשט אויסגערופן — דער

זעלבער קמיטשיץ, וואָס האָט זיך קונה-שם געווען אין דער לעב-

טער מ'האט וועלכע איז כ'אונזשקין הינטן ארום באפאלן און
שפעטער אויף אייגענער האנט אויך נישקשהדיק זיך געהאלפן? ...
איך האב דאך א סך וועגן אייך געהערט!

בא דידאזיקע ווערטער האט דער פירשט גענומען אויפ-
מערקזאמער און מיט א געוויסן נחת-רוח קיין אויפן הער אג-
דזשע, ווייל דערפון וואס ער האט וועגן אים געהערט, האט ער
געדרינגען, אז דאס איז א מונאש פון זיין שניט.

— זעצט זיך, הער ריטער — האט ער געזאגט — עס
פרייט מיר מיט אייך גענטער זיך צו באקענען. און וואס הערט
מען דאס אין קיידניץ?

— אט איז א בריוו פון פירשט העטמאן — האט קמיטשיץ
גענטפערט.

די ק' מערדיגער, וועלכע האבן געענדיקט צו פארקנעפלען
דעם פירשט'ס שטיוול, זענען ארויסגעגאנגען, און דער פירשט
האט אפגעבראכן דעם זיגל און גענימען ליינען, אין א וויילע
ארום האט זיך אויף זיין פנים אפגעשלאגן א לאנגווייליקייט און
אמצופרידנקייט. ער האט א ווארף געטון דעם בריוו אונטערן
שפיגל און געזאגט:

— גארנישט קיין נייעס! דער פירשט וואיעוואדע עצהט
מיר, אז כ'זאל זיך אריבערטריגן קיין פרייסן, קיין טילצא אדער
טויראג, וואס, ווי איר זעט, איך טו טאקע. בנאמנות, כ'פארשטיי
נישט דעם בר'דער. . . ער איז מיר מדיע, אז דער קורפירשט
איז אין דער מארק-גראפשאפט און אז ער קען קיין פרייסן
דורך די שוועדן זיך נישט דורכקריגן, און שרייבט צו דער
זעלבער צייט, אז די האר שטעלן זיך אים אזש אויפן קאפ קאפאיר,
וואס איך שטעל זיך נישט מיט אים אין פארבינדונג מכות הילף.
אבער ווי אזוי זאל איך דאס טון? אויב דער קורפירשט קען
זיך דורך די שוועדן נישט דורכקריגן, היינט ווי אזוי וועט
מירן שליו זיך דורכקריגן? אין פאלעסיע בין איך געזעסן, ווייל
איך האב עפעס אנדערש נישט געהאט צו טון. כ'וועל אייך זאגן,
מירן ריטער, אז עס איז מיר שרעקלעך לאנגווייליק געווארן. די
בערן, וואס זענען לעפן ט קאזשין, האב איך אלע אויסגעשטאכן. פון

די מידלעך פון יענעם קאנט שפירט זיך אַ ריח פון פעל, וועלכע
 די גאַנצע מינע קענען נישט פאַרטראַגן... אָבער! ... פאַר-
 שטייט איר, הער ריטער, פראַנצויזיש אָדער דייטש?
 — כּפאַרשטיי דייטש — האָט קמיטשיץ געזאָגט.
 — געלויבט איז גאָט! ... כּוועל רעדן דייטש, ווייל פון
 אייער לשון ווערן מיר די ליפן אָנגעלאָפּן.
 באַ דיראַזיקע ווערטער האָט דער פירשט אַרויסגערוקט די
 אונטערשטע ליפּ און גענומען זי לייכט אַנרירן מיט די פינגער,
 זיי ער וואָלט זיך וועלן איבערצייגן, צי זי איז נישט אָנגעלאָפּן
 געוואָרן אָדער געפלאַצט; דערנאָך האָט ער אַ קוק געטון אין
 שפיגל אַריין און ווייטער געזאָגט:
 — עס זענען צו מיר דערגאַנגען קלאַנגען, אַז לעבן לוקאַז
 האָט עפעס אַ שליכטשטיץ סקשעמוסקי אַ בילד-שיין ווייב. דאָס
 איז ווייט! ... איך האָב אָבער פונדעסטוועגן געשיקט מענטשן,
 אַז זיי וואָלן זי כאַפּן און אַהערברענגען... דערווייץ, איר וועט
 עס גלייבן, הער קמיטשיץ, האָט מען זי גאַרנישט געטראַפּן אינ-
 דערהיים!
 — דאָס איז אַ גליק — האָט הער אַנדזשעי געזאָגט —
 ווייץ דאָס איז די פרוי פון אַ חשובן ריטער, אַ באַרימטן זבאַראַ-
 זשער העלד, וועלכער האָט פון זבאַראַזש דורך כּמיעלניצקיס גאַנ-
 צער מאַכט זיך דורכגעריסן.
 — דעם מאַן האָט מען באַלאַגערט אין זבאַראַזש, און איך
 וואָלט דאָס ווייב באַלאַגערט אין טיקאַטשין... מיינט איר, אַז
 זי וואָלט זיך אויך אַזוי האַרטנעקיק פאַרטיידיקט?
 — דער גנעדיקער הער פירשט וואָלט קיין מלחמה-ראַט
 נישט געדאַרפט באַ אַזאַ באַלאַגערונג, זאָל ער זיך אויך באַניין
 אַן מיין מיינונג! — האָט הער אַנדזשעי שאַרף געענט-
 פערט.
 — אמת! אַן עברה וועגן דעם צו רעדן — האָט דער פירשט
 געזאָגט — איך קער צוריק צום ענין: האָט איר נאָך עפעס
 בריוו?
 — וואָס איך האָב געהאַט צום גנעדיקן הער פירשט, האָב

איך אָפּגעגעבן, און אַ חוץ דעם האָב איך נאָך צום שוועד שוין קען.
ניג, צי ווייסט איר נישט גנעדיקער הער פירשט, ווו איך זאָל
אים זוכן?

— כ'ווייס גאָרנישט. פון וואָנען זאָל איך וויסן? אין טיקאָ-
משין איז ער נישטאָ, איך קען אייך דערפאַר גוט זאָגן, ווייל ווען
ער וואָלט דאָרט איינמאַל אַררינגעשמעקט, וואָלט ער אויף דער
ממשלה איבער דער גאַנצער רעפּובליק מוותר געווען. וואָרשע
איז שוין אין די שוועדישע הענט, ווי איך האָב דאָס גיין גע-
שריבן, אָבער דאָרט וועט איר אויך זיין קעניגלעכע מאַיעסטעט
נישט געפּינען. ער מוז זיין באַ קראַקע, אָדער אין קראַקע גופא,
אויב ער איז ביז איצט אין קעניגלעכן פּרייסן נישט אַוועק אין
וואָרשע וועט איר אַלץ געוויזן ווערן. לויט מיין מיינונג, מוז קאַרל
גוסטאַו וועגן די פּרייסישע שטעט אַ טראַכט טון, ווייל ער קען
זיי הינטער זיך נישט איבערלאָזן. ווער וואָלט זיך דאָס געריכט,
אַז ווען די גאַנצע רעפּובליק פאַרלאָזט איר קעניג, ווען די גאַנ-
צע שליכטע פאַרייניקט זיך מיט די שוועדן, ווען די וואַיעוויז-
סטועס גיבן זיך אונטער אייבע נאָך דער אַנדערער — דווקא דאָ-
מאָלס ווילן די פּרייסישע שטעט, די דייטשן און די פּראַטעס-
טאַנטן, נישט הערן וועגן זיי שוועדן זון זענען זיך גאָר מבין צו
אַ ווידערשטאַנד. זיי ווילן אויסהאַלטן, זיי ווילן די רעפּובליק ראַ-
טעווען און יאָן קאָזשימיעזשן דערהאַלטן! אָנהייבנדיק די דאָזיקע
אַרבעט האָבן מיר געמיינט, אַז עס וועט אַנדערש זיין, אַז זיי
דווקא וועלן קודם-כל העלפן אינדז און די שוועדן צו צעשניידן
דאָס דאָזיקע לאַבן ברויט, וואָס איר רופט אַן רעפּובליק. און דאָ
רירט מען זיך אפילו נישט פון אַרט! נאָך אַ נס, וואָס דער קיר-
פירשט האָט זיי דאָרט אויפן אויג, ער האָט זיי שוין פאַרגעלייגט
הילף קעגן די שוועדן, אָבער די דאַנציקער טרויען אים נישט
אין זאָגן, אַז זיי האָבן אַליין גענוג כוחות...

— מיר ווייסן שוין וועגן דעם אין קיידאַני — האָט קמי-
טשיץ געזאָגט.

— אויב זיי האָבן נישט גענוג כוחות האָבן זיי יעדנפאַלס
אַ גוטן הוש-הריח — האָט דער פירשט לאַכנדיק ווייטער גע-

זאגט — ווייל דעם בעטער קרפירשט, מײן איך, גייט אן די רע
פובליק פונקט אזוי פיל, וויפיל מיך, אדער דעם ווילנער וואַיע
וואַדע.

— דער גנעדיקער הער פירשט וועט מיר דערלויבן דאָס
אַפצושפּאַרן — האָט קמיטשיץ האַסטיק געזאָגט — דעם ווילנער
וואַיעוואַדע גייט נאָר די רעפּובליק אָן, און פאַר איר איז ער
גרייט צו קעמפן ביזן לעצטן אַטעם אין לעצטן טראָפּן בלוט.
דער פירשט באַגוסלאַוו האָט גענומען לאַכן.

— איר זענט יונג, ריטער, יונג! אָבער דאָס איז נישט וויכ.
טיק! דעם קורפירשט גייט וועגן דעם, אַז ער זאָל קינען דאָס
קעניגלעכע פרייסן פאַרכאַפּן און נאָר דערזאַר לייגט ער אים פאַר
זיין הילף. אַז ער וועט עס איינמאַל אין זיינע הענט האַבן, וועט
ער צומאַרגנס גרייט זיין שלום צו מאַכן מיט די שוועדן, יא
אפילו מיטן טערק און מיטן טייוול. זאָלן אים נאָך די שוועדן אַ
שטיק גרויס-פּוילן צוגעבן, איז ער גרייט זיי צו העלפּן מיט אַלע
כוחות צו פאַרנעמען די רעשט. די צרה איז אָבער דאָס, וואָס
אויך די שוועדן שאַרפּן די צין אויף פרייסן און דערפון נעמט
זיך דער אומצוטרוי צווישן זיי און דעם קורפירשט.

— מיט פאַרווונדערונג הער איך אייערע ווערטער, גנעדיקער
הער פירשט! — האָט קמיטשיץ זיך אָנגערופּן.

— דער טייוול האָט מיך שווער נישט גענומען אין פאַרע-
סיע — האָט דער פירשט געענטפערט — וואָס איך האָב אזוי
לאַנג געמוזט זיצן מיט פאַרלייגטע העט... אָבער וואָס האָב איך
געזאָלט טון? צווישן מיר און דעם פירשט וואַיעוואַדע איז אַפ-
געמאַכט געוואָרן, אַז פּלוצלעך דער מצב אין פרייסן וועט נישט
קלאָר ווערן, וועל איך אָפּן נישט אַריבערגיין אויף די זייט פון
די שוועדן, און ס'איז ריכטיק אזוי, ווייל אויף אַזאָ אופן בלייבט
אָפּן אַ טייל. כּהאַב אפילו געשיקט געהיימע שליחים צו יאן קאַ-
זשימיעזשן, מיטטיילנדיק, אַז איך בין גרייט אין פאַליעסיע דעם
לאַנד-שאַרעם צונופּרופּן, אָבי ער זאָל מיר אַ מאַניפעסט צו-
שיקן. דער קעניג, ווי דער קעניג, וואָלט זיך אפשר געלאָזט אין
באָד אַריין פירן, אָבער די קעניגין טרויט מיר משמעות נישט אין

האַט אים געמוזט דערפון אַפּ ערן. ווען נישט די ווייבער, וואָלט
 איך היינט געשטאַנען בראש פון דער גאַנצער פּאַלעסיער שליאַכ.
 טע, און נאָך מער: יענע קאַנפּעדעראַטן, וואָס מאַכן איצט הרוב.
 וואוּהיב דעם פירשט יאַנושע גיטער, וואָלטן נישט געהאַט קיין
 אנדערע ברירה, ווי צו שטעלן זיך אונטער מיין קאַמאַנדע. איך
 וואָלט זיך אריבערזען פאַר יאַן קאַזשימיעזש און אַנזענגער, און
 אין דער אמתן, האָבנדיק אַ טאַבט אין דער האַנט. וואָלט יך זיך
 געדונגען מיט די שזעדין. אָבער יטע באַבע פאַרשטייט און עסק
 און טרעפט דעם פאַרבאַרגסטן געדאַנק. און אמתער קעניג איז
 דאָס, און נישט אַ קיניגין! זי האָט מער שכל אין איין פינג-
 גער, ווי יאַן קאַזשימיעזש אין גאַנצן קאַפּ.

— דער פירשט וואָיעוואָדע. . . — האָט קמיטשיץ אָנגע-

הויבן.

— דער פירשט וואָיעוואָדע — האָט באַגוסלאָוו אומגעדויל-

דיק איבערגעהאַקט — פאַרשפעטיקט זיך תמיד מיט זיינע עצות;
 ער שרייבט מיר אין יעדן בריוו: „טו דאָס און דאָס“, און איך
 האָב דאָס שוין לאַנג כאַקע געטון. דער פירשט וואָיעוואָדע פאַר-
 לירט נאָך אַ חוץ דעם דעם קאַפּ. . . אַט הערט, ריטער, וואָס נאָך
 ער פאַרלאַנגט פון מיר. . .

דאָ האָט דער פירשט געכאַפּט דעם בריוו און גענומען לייע-

נען אויף אַ קויל:

„אַליין זאָלט איר, גנדיקער הער פירשט, אין וועג זיין
 געוואָרנט, און וועגן די אויסוואַרפן, די קאַנפּעדעראַטן, וואָס האָבן
 זיך קעגן מיר צעבינטעוועט און ווילרעווען אין פּאַלעסיע, געדענקט
 אין גאָט, גנדיקער הער פירשט, גיט וועגן זיי אַ טראַכט, און צע-
 רייבט זיי אַזוי, אַז זיי זאָלן צום קעניג נישט גיין. זיי גרייטן
 זיך צו מאַרשירן אויף זאַבלודאַוו, און דאָרט איז פאַרהאַן שאַראַק
 ביר; אַז זיי וועלן זיך אָנשפּורן, זאָל מן זיי אויסשעכאַ, יעדער
 ווירט זאָל אויסשעכטן זיינע. ווייל קיין בעסערן סוף פאַרריינען זיי
 נישט; אָבער אַז די מנהיגים וועלן אָפּגערוימט ווערן, וועלן זיי-ע-
 רע פּוּחות צעברעקלט ווערן.“

דאָ האָט באַגוסלאָוו אַ וואַרף געטון דעם בריוו מיט אומצוי-
כרידנהייט אויפן טיש.

— הערט-זשע, הער קמיטשיץ — האָט ער געזאָגט — דאָרף
איך, הייסט עס, אין איין צייט אי אַרויספאַרן קיין פרייסן און אי
איינאַרדענען אַ שחיטה אין זאַבלודאַוו; אין איין צייט אי זיך נאָך
אויסגעבן פֿלומרשט פֿאַר יאָן קאַזשימיעזשס אַן אָנהענגער און פֿאַר
אַ פֿאַטריאַט און אי אויסקוילן די דאָזיקע מענטשן, וואָס ווילן דעם
קעניג און דאָס פֿאַטערלאַנד פֿאַראַטן? האָט דאָס אַ זין? בינדט
זיך דען איינס מיטן צווייטן? בנאמנות, דער פירשט העטמאַן פֿאַר-
לירט דעם קאַפּ. אַט האָב איך אויך איצט, גייענדיק דאָ אַהער
קיין פֿליווישקי, באַגענגט אויפן וועג עפעס אַ גאַנצן צעבונטע-
וועטן פֿורק, וואָס האָט געאייילט קיין פֿאַלעסיע. איך וואָלט גערן
איבער זייערע בייכער דורכגעפֿאַרן, שוין דערפֿאַר, ווייל דאָס
וואָלט מיר אַ נחת-רוח פֿאַרשאַפט; אָבער פֿל-זמן איך בין נישט
קיין אָפענער שוועדישער פֿאַרטיזאַנט, פֿל-זמן דער קורפירשט האַלט
נאָך פֿלומרשט מיט די פֿריישישע שטעט, דאָס הייסט מיט יאָן קאַ-
זשימיעזשן, קען איך זיך אַזעלכע נחת רוחס נישט דערלויבן.
בנאמנות, איך קען נישט... אַלץ, וואָס איך האָב געקענט טון, איז
טרייבן פֿאַליטיק מיט דידאָזיקע מורדים, פונקט ווי זיי האָבן מיט
מיר פֿאַליטיק געטריבן. זיי האָבן מיך דערביי חושד געווען אין אַ
מנע-ומשאַ מיטן העטמאַן, אָבער זיי האָבן קיין באַשיינפֿערלעכן באַ-
וויזן נישט געהאַט.

דאָ האָט דער פירשט בהרחבהדיק זיך צעשפּרייט אויף דער
שטובֿ, אויכגעצויגן זי פּיס און פֿאַרלייגנדיק די הענט אונטערן
קאַפּ, האָט ער גענומען איבערחורן:

— עי, אַ תּוהו-וּבוהו איז אין אייער רעפּובליק, אַ תּוהו-
וּבוהו!... אין דער וועלט זעט מען דאָס גאַרנישט!...
דערנאָך איז ער אויף אַ וויילע אַנטשוויגן געוואָרן; אַפּנים,
עפעס אַ געדאַנק איז אים געקומען אין קאַפּ אַריין, ווייל ער האָט
זיך אַ קלאַפּ געטון אין פֿערוק און געפרעגט:

— און איר וועט נישט זיין אין פֿאַלעסיע?
— וואָס הייסט? — האָט קמיטשיץ געזאָגט — איך מוז

דאַרט זיין, ווייל כ'האָב אַ בריוו מיט אַ נסטרוקציעס אַז האַראַסי-
מאַוויטשן, צום וויצע-סטאַראַסטע אין זאַפּלודאַוו.

— באַ גאַט? — האַט דער פירשט זיך אָנגערופן — האַ-
ראַסימאַוויטש איז דאָ מיט מיר. ער פאַרט מיטן העטמאַנס זאַכן
קיין פרייסן, ווייל דאַרט האַפּן מיר מורא געהאַט, אַז זיי זאָלן
נישט אַריינפאַלן אין די הענט פון די קאַנפּעדעראַטן. וואַרט, איך
וועל אים הייסן רופן.

דאָ האַט דער פירשט אַ געשריי געטון אויפן קאַמערדינער
און געהייסן אים רופן דעם וויצע-סטאַראַסטע, און אַזיין האַט ער
געזאָגט:

— אַ גאַנץ גוטער טראַף! איר וועט זיך איינשפּאַרן אַ
וועג... הים... ס'איז אפשר אויך אַ שאַד, וואָס איר וועט קיין
פאַלעסיע נישט פאַרן, ווייל דאַרט איז צווישן די מנהיגים פון
דער קאַנפּעדעראַציע פאַרהאַן אויך אייערס אַ קרובּ.. איר וואַלט
אים געקענט געצויענען אויף אייער זייט.

— כוואַלט דערצו קיין צייט נישט געהאַט — האַט קמי-
טשיץ געזאָגט — ווייל איך אייל מיך צום שוועדישן קעניג און
צום הער רובאַמירסקי.

— אַ, האַט איר בריוו אויך צום הער קרוין-מאַרשאַל? עי,
כ'שטויס מיך אָן, וועגן וואָס עס האַנדלט זיך... אַמאָל האַט דער
הער מאַרשאַל געטראַכט אז ג'צו זיין זיין זינדל מיט יאַנושס
טאַכטער.. ווייל נישט אַ מאָל דער העטמאַן אויף אַ דעליקאַטן
אופן איצט באַנייען די אונטערהאַנדלונגען?...

— וועגן דעם טאַקע האַנדלט עס זיך.

— ביידע זענען זיי נאָך ממש קינדער.. הם! אַ דעליקאַטע
שליחות איז דאָס, ווייל דעם העטמאַן שטייט נישט אָן דער ער-
שטער זיך איינצופּעטן, אַגבּ..

דאָ האַט דער פירשט דעם שטערן גערונצלט.

— אַגבּ, וועט דערפון גאַרנישט זיין.. נישט פאַר הי-

ראַקל'שן איז דעם פירשט העטמאַנס טאַכטער. איך זאָג דאָס אייך |

דער פירשט העטמאַן דאַרף פאַרשאַיין, אַז זיין פאַרמעגן מוז

בלייבן אין די הענט פון די ראַדזיווילס.

קמיטשיץ האָט מיט פאָרוואַנדערונג געקוקט אויפן פירשט, וועלכער האָט וואָס אַ נאָל אייליקער געשפּאַנאָ איבער דער שטוב. מיטאַמאָל האָט ער זיך פאָ האַלטן פאַרן הער אַנדושעי גון עזאַגט:

— גיט מיר דאָס ריטערלעכע וואָרט, אַז איר וועט ענטפּערן דעם אמת אויף מײן ש'לה.

— גנעדיקער הער פירשט — האָט קמיטשיץ געזאָגט — עס זאָגן לײגן נאָר די וואָס האָבן מורא, און איך האָב פאַר קײנעם קײן מורא נישט.

— האָט דער פירשט וואָינזואַדע געהייסן האַלטן פאַר מיר בס'ד די אונטערהאַנדלונגען מיט לױבאַמירסקין?

— ווען איך וואָלט געה'ט אַ פאַפּל, וואָלט איך וועגן הער לױב מירסקין לַגמרי נישט געווען דערמאַנט.

— איר האָט זיך געקענט פאַררעדן. גיט דאָס וואָרט!

— איך גיב — האָט קמיטשיץ געזאָגט, קנייטשנדיק ד' ברעמען.

— אַ שטיין האָט איר מיר פון האַרץ אַראָפּגענומען, ווייל כ'האָב געמיינט, אַז דער פירשט וואָיעוואַדע פירט מיט מיר אויף אַ טאַפּלט שפּיל.

— איך פאַרשטיי נישט, גנעדיקער הער פירשט.

— כ'האָב נישט געוואָלט אין פראַנקרייך חתונה האָבן מיטן פרייליך ראַהאָן, נישט רעכענענדיק שוין אַ האַלבן שאַק אַנדערע פרינצעסינס, וואָס מען האָט מיר געשדכנט. . . ווייסט איר פאַר-

וואָס?

— כ'ווייס נישט.

— ווייל עס איז פאַרהאַן אַ מדובר צווישן מיר אין דעם פירשט וואָיעוואַדע, אַז זײן מיידל און זײן עשירות וואָסן פאַר מייעטוועגן, אַלס אַ געטרייער דינער פון זי ראַדזיווילס, מעג איר וועגן אַלץ וויסן.

— אַ דאַנק פאַרן ציטרוי. . . אָבער דער גנעדיקער הער פירשט האָט אַ טעות. . . איך בין נישט קײן דינער פון די ראַדזיווילס.

באגוסלאוו האָט ברייט די אויגן אויפגעמאַכט.

— וואָס-זשע דען זענט איר?

— אַ העטמאַנישער, און נישט קיין הויפישער פּוּלַקאַוו-

ניק בין איר, אין דערצו נאָך דעם פירשט-וואַיעוואַדעס אָן איי-
גענער?

— אָן אייגענער?

— ווייל איך שאָם פון די קישאָקס און דעם העטמאַנס

מוטער איז אַ געבוירנע קישאָק.

דער פירשט באַגוסלאַוו האָט אַ וויילע געקוקט אויף קמי-

טשיצן, וועמענס פנים אז באַדעקט געוואָרן מיט אַ גייטער

רויטקייט. מיטאַמאָל האָט ער אויסגעשטרעקט די הענט און גע-

זאָגט:

— איך בעט אייך איבער, קוזין, און גראַטוליר אייך מיטן

יחוס...

די לעצטע ווערער זענען אַרויסגעזאָגט געוואָרן מיט עפעס

אַ ביטערדיקער, הגם געקינוסטעלער העפלעכקייט, פון וועלכער

הער אַנדזשעי האָט זיך אָבער געפילט פשוט געטראָפן. זיינע באַקן

זענען נאָך מער רויט געוואָרן און ער האָט שוין געעפנט דאָס

מויל פּעס צו זאָגן, הי די טיר האָט זיך אויפגעמאַכט און גובער-

נאַטאַר האַראַסימאָוויטש האָט זיך באַוויון אויף דער שוועל.

— פאַרהאַן אַ בריוו צו אייך — האָט פירשט באַגוסלאַוו

געזאָגט.

האַראַסימאָוויטש האָט זיך פאַרנייגט פאַרן פירשט און דער-

נאָך פאַרן הער אַ דזשעי, וועלכער האָט דערלאַנגט דעם פירשטס

בריוו.

— לייענט! — האָט פירשט באַגוסלאַוו געזאָגט.

האַראַסימאָוויטש האָט גענומען לייענען:

„הער האַראַסימאָוויטש! איצט איז צייט צו ווייזן די פריינט-

שאַפט פון אַ גוטן דינער צום האַר. וויפיל געלט איר קענט צו-

נויפקלייבן אי איר אין זאַבלודאַוו און אי הער פשינסקי אין

אַזשעל...“

— דעם הער פשינסקי האָבן די קאָנפּעדעראַטן אין אַזשעל

צעהאקט — האָט דער פירשט איבערגעריסן — דערפאר מאַכט
הער האַראַסימאָויטש פּליט. . .

דער וויצע-סטאַראַסטע האָט זיך פאַרנייגט און ווייטער גע-
ליינט:

„אי הער פשינסקי אין אָזשעל, מעג זיין פון עפנטלעכע
אַפגאַבן, מעג זיין פון פאַכט, פון אַרענדעס. . .
— די קאַנפּעדעראַטן האָבן זיי שוין צוגענומען — האָט
פירשט באַג סלאָוו ווידער איבערגעהאַקט.

„. . . שיקט מיר וואָס גיכער (האָט האַראַסימאָויטש ווייטער
געליינט). אפשר קענט איר אויך וועלכע עס איז דע-פער באַ די
שכנים אָדער שטאַט-לייט פּרועצן, נעמענדיק אויף זיי וואָס מער
געלט; און ווו עס וועט זיך נאָר מאַכן אַ געלעגנהייט צו באַקומען
געלט, באַמיט זיך און שיקט עס אַוועק צו מיר. די פערד און אַלע
זאַכן, וואָס עס איז נאָר דאָרט פאַרהאַן, יאָ! אויך דעם גרויסן
לייכזער אין אָזשעל אין נאָך אַנדערע חפצים, די בילדער און
שמוק-זאַכן, און דער עיקר יענע קאַנאַנען, וואָס שטייען אין גאַנצן
באַם ברודער, דעם גנעדיקן הער פירשט, שיקט אַרויס, ווייל
אַנישט זענען זיי אין אַ סכנה אַריינגעפאַלן אין די הענט פון רוי-
בער. . .“

— ווידער אַ פאַרשפּעטיקטע עצה, ווייל די קאַנאַנען גייען
שוין מיט מיר! — האָט דער פירשט זיך אַנגערופּן.

„. . . אויב עס וועט מיט די לאַפעטן צו שווער זיין, שיקט
בלויז די האַרמאַטן אָן די לאַפעטן, דעקט זיי אָבער צום פרי מען
נאָל נישט וויסן, וואָס מען פירט. און דידאָזיקע זאַכן, וואָס גיכער
קיין פרייסן באַזאָרגן, היטנדיק זיך צום מערסטן פאַר יענע בוגדים,
וואָס האָבן נאָכדעם, ווי זיי האָבן אין מיין מיליטער אַ מרידה
אַרויסגערופּן, דריקן זיי מיינע סטאַראַסטעס. . .

— אוי, דריקן זיי! זיי וועלן זיי אויף קוואַרק צונוועשן! —
האָט דער פירשט ווידער איבערגעריסן.

„. . . דריקן זיי מיינע סטאַראַסטעס און גרייטן זיך צו מאַר-
שירן אויף זאַפּלודאַוו, גייענדיק אַפנים צום קעניג, שלאַגן זיך מיט
זיי אין שווער, ווייל זיי זענען דאָך אַסך, אָבער איר זאָלט זיי

אָדער אַרײַנגלאָזן און גיט אַנשיפּורן אין באַנאָז שלאַנדיקצור-
הייט איסקוילן (יעדער ווירט קען דאָ מאַכן) אָדער זי מיט
שטאַרקן ביר פאַרסמן, אָדער גאַר, וואָס עס לאָזט זיך דאַרט
לייכט מאַכן, אַפּלאָזן אויף זיי אַ קופּע רוצחים, וועלכע זאָלן
איבער זיי אַ היליע טון...".

— נו, קיין שום נייעס נישט! — האָט פירשט באַגוסלאָוו
געזאָגט — איר קענט. הער האַראַסימאָוויטש, וויטער פאַרן מיט
אונדז... .

— פאַרהאן נאָך אַ צוגאַב — האָט דער וויצע-סטאַראַט
געענטפּערט.

און גענומען וויטער ליינען:

„... די וויינען, אויב מען קען זיי נישט אַוויספירן (ווייל
דאָ באַ אונדז קען מען זיי שוין אין ערגעץ נישט באַקומען). זאָל
מען זיי פון דער האַנט אַוועק פאַר מוזמן געלט פאַרקופּן...“
דאָ האָט הער האַראַסימאָוויטש אַליין מַסיק געווען און
זיך פאַרן קאַפּ אַנגעכאַפט.

— באַ נאָט! די וויינען גייען אויף אַ מרחץ פון אַ האַלפּן
טאַג גאַנג הינטער אונדז אין זעבזן אונדאי אַרײַנגעפאַלן אין די
הענט פון יענעם צעפונטעוועטן פּולק, וואָס איז פאַר אונדז פאַר-
בייגעאַנגען. עס וועט זיין אַ היזק אויף אַ טיזונט רויטע גילדן.
זאָל דער גנדיקער הער פירשט פאַר מיר עדות זאָגן, אָז ער
האָט מיך אַליין געהייסן וואַרטן, ביז מ'וועט די פעסלעך אויף די
וועגס אַרויספאַקן.

הער האַראַסימאָוויטש שרעק וואָלט נאָך גרעסער געווען.
ווען ער וואָלט געקענט דעז הנר זאָגלאָבא און ווען
ער וואָלט געוואָלט, אָז ער געפינט זיך טאַקע אין יענעם
פּולק. דערווייל אָבער האָט פירשט באַגוסלאָוו זיך צעלאַכט און
געזאָגט:

— זאָל עס זיי וויל באַקומען! ליינעט וויטער!

„...און אויב קיין קונה וועט זיך נישט געפינען...“

פירשט באַגוסלאָוו האָט זיך אַזש באַ די זייטן אַגעכאַפט
פאַר געלעכטער:

— ער האָט זיך שוין גענומען — האָט ער געזאָגט —
נאָר מען וועט צים דארפן באַרגן.

„און אויב קיין קונה וועט זיך נישט געפינען (האָט האַראַסימאָ-
וויטש געלייענט מיט אַן אונגעטיקער שטים). זאָל מען זיי אין דער
ערד פאַרגראַפן, אָז קיינער זאָל נישט זען און מער ווי צוויי זאָלן
וועגן דעם נישט וויסן. אַ פעסל אַדער צוויי זאָל מען אָבער אין
אַזשעל און אין זאַבלודזוו איבזירלאָון, און דאָס פון די בעסערע
און זיסערע. פּדי זיי זאָלן זיי פאַרשמעקן, און אַריינגען אין זיי
אַ היפש ביסל סם. פּדי די עלטסטע על כּל-בנים זאָלן אויספאַרן,
וועט זיך דאָס הייל צעוויפן. באַ גיט, פירט דאָס אַלץ אויס
בשלמות, אָבער בסוד-סודות, געדענקט אין גאָט! ... און דאָס,
וואָס איך שרייב, זאָלט איר פאַרברענען און ווער עס וועט וועגן
עפעס וויסן, זאָלט איר אים שיקן צו מיר. אַדער זיי וועלן אַליין
געפינען און אויסטרוקען, אַדער מען קען עמעצן דינגען, וואָס
זאָל זיי דיִדאָזיקע משקה אַוועקשענקען...“

דער וויצע-כטאַראַכטע האָט געענדיקט דאָס לייענען אין
גענימען קוקן אויפן פירשט באַזוסלאָוו, ווי ער וואָלט געוואָרט
אויף אַן אינסטרוקציע, און דער כירשט האָט געזאָגט:

— כּיזע, אַז ניין ברודער טראַכט זייער אַ סך וועגן די
קאַנפּעדעראַטן, אַ שיד נאָר, וואָס, ווי תמיד, צו שפּעט! ... ווען
ער וואָלט מיט צוויי אַדער כאַטש מיט אַ וואַך צוריק געפאַלן
אויף יענער קלוגע-המצאה, וואָלט מען געקענט פרוּוון. און איצט
גיט אייך געזונטערהייט, הער האַראַסימאָוויטש, ווייל מיר דאַרפן
אייך שוין נישט האַפן.

האַראַסימאָוויטש האָט זיך פאַרנייגט און איז אַרויסגעגאַנגן-

גען.

פירשט באַזוסלאָוו האָט זיך געשטעלט פאַרן שפיגל אין ג-
נומען זיך שטאַרק איינקוקן אין זיין אייגענער פיגור, דערביי האָט
ער לייכט געדרייט מיטן קאָפּ אויף רעכטס און אויף לינקס, דאָ
האָט ער זיך אָפּגערוקט פון עפיגל אין דאָ צוגענאַנגען, דאָ גע-
טרייסלט מיט די לאַקן, דאָ געוואָרען בליקן פון אַ זייט, נישט

ל'קב-דיק לגמרי אויף קמיטשיצן, וועלכער איז געווען אין שאַטן.
אומגעדרייט מיט די פלייצעס צום פענסער.

ווען ער וואָלט אָבער נִרְ אַיִן בליק געוואָרפֿן אויף הער
אַנדזשעיס פנים וואָלט ער דערקענט, אָז אין ייִנגן שליח קומט
פֿאַר עפעס משונהדיקס, וואָרים קמיטשיצס פנים איז געווען בלייך,
אויפֿן שטערן האָבן אים אַרויסגעשלאָגן געדיכטע טראַפֿנס שווייס,
און די הענט האָבן אים קאַנוולסירט געציטערט. אַ וויילע האָט ער
זיך אויפֿגעהויבן פֿון דער שטויף און בלאָד זיך ווידער אוועקגע-
זעצט, ווי אַ מענטש וואָס ראַנגלט זיך מיט זיך און וויל אין זיך
איינהאַלטן דעם אויסברוך פֿון כּעס אַדער יאוש. צום סוף האָבן
זיך זיינע שטריכן צוזאַמענג צויגן און פֿאַרגליווערט געוואָרן!
אַפנים, ער האָט מיט דער גאַנצער קראַפט פֿון מעכטיקן ווילן און
ענרגיע און זיך גוזר געווען רויק זיך צו פֿאַרהאַלטן און פֿול-
שטענדיק באַקומען די שליטה איבער זיך.

— גענעדיקער הער פירשט — האָט ער געזאָגט — פֿון דעם
צוטרוי, מיט וועלכן דער פירשט העטמאַן באַשענקט מיר, זעט
איר, גענעדיקער הער פירשט, אָז ער וויל פֿאַר מיר פֿון קיין שום
זאַך קיין סוד נישט מאַכן. איך געהער מיט מיין נשמה און פֿאַר-
מעגן צו זיינע אונטערעמונגען; באַ זיין און אייער פֿאַרמעגן קען
אויך מיינס אויסוואַסן, דעריבער, דאָרט, וווּ איר זעט גיין, וועל
איך אויך גיין... איך בין גרייט אויף אַלץ! אָבער הגם איך דין
באָם (ירש) און געפֿין מיך שטענדיק אין זיין סביבה איז מיר
אודאי נאָך נישט אַלץ קלאָר, און איך בין אויך נישט בנות
אַלץ כּודות מיטן אייגענעם שוואַכן מוח צו באַנעמען.

— בכּן וואָס ווילט איר, הער ריטער, און בעסער געזאָגט,
שיינער קווי? — האָט דער פירשט געפרעגט

— איך בעט מיר לערנען, גענעדיקער הער פירשט, ווייל
עס וואָלט מיר דאָך געווען אַ בוישה, ווען איך וואָלט באַ אַזעלכע
מלכה-מענער זיך גאַרנישט באַוויזן אויסצולערנען. איך ווייס נאָר
נישט, צי דער גענעדיקער הער פירשט אַעט באַזיליקן מיר אויפֿ-
ריכטיק צו ענטפֿערן?

— דאָס וועט זיין אַפֿהענגיק פֿון אייער פֿראַגע און פֿון

מיין געמיט — האָט באַגוסלאָוו געענטפערט, נישט אויפהערנדיק
צו קוקן אין שפיגל.

קמיטשיצס אויגן האָבן אויף אַ וויילע אַ פליץ-געטון, אָבער
ער האָט ווייטער רויק געזאָגט :

— די זאך איז אזא: דער פירשט וואָיעוואָדע טוט אַלע זיינע
מעשים אין באַמען פון וויל און ישועה פון דער רעפובליק. ער
הערט גאַרנישט אויף צו רעדן וועגן דער רעפובליק. באַוויליקט-
זשע, גנדיקער הער פירשט, מיר אויפריכטיק צו זאָגן: איז דאָס
נאָר אַ נויטיקער אַנשטעל, אָדער דער פירשט העטמאַן איז באַמת
באַר אויסן די טובה פון דער רעפובליק? ...

באַגוסלאָוו האָט געוואָרפן אַ שאַרפן און דורכדרינגענדיקן
פליק אויפן הער אַנדזשעי.

— אן אַז איך וואָלט אייך געזאָגט, אַז דאָס איז אַן אָנ-
שטעל, וואָרט איר ווייטער געהאַלפן?

קמיטשיץ האָט נאַכלעסיק אַ צי געטון מיט די אַגס-
לען.

— ווי איך האָב געזאָגט, וועט מיין פאַרמעגן באַ אייער
פאַרמעגן אויסוואַקסן. אַבי דאָס זאָל געשען, גייט מיך ווייטער
לחלוטין באַרנישט אָן!

— איר וועט ווערן אַ מענטש! געדענקט, אַז איך האָב עס
אייך געזאָגט. אָבער פאַרוואָס האָט דער ברודער מיט אייך קיינ-
מאָל אָפן נישט גערעדט?

— אפשר דערפאַר, ווייל ער איז אַ צבועק, און אפשר סתם.
ווייל עס איז נישט געקומען צו רייד!

— איר האָט אַ פלינקן מוח, ריטער, ווייל עס איז טאַקע
אמת, אַז ער איז אַ צביען און האָט נישט ליב צו ווייזן די אמתע
הייט. אמת, ווי גאָט איז מיר ליב! אַזאָ טבע האָט ער שוין. עס
טרעפט, אַז אפילו רעדנדיק מיט מיר פאַרגעסט ער זיך אויך און
הייבט אָן צו דרשענען וועגן זיין ליבשאַפּן צום פאַטערלאַנד.
ערשט ווען איך צעלאָך מיך אים אין די אויגן אַריין, הערט ער
אויף. אמת! אמת! ...

— איז דאָס הייסט עס, נאָר אַן אָנשטעל? — האָט קמ"ה

טשיץ געפרעגט.

דער פירשט האָט אויסגעדרייט די שטופ, האָט זיך אויף איר אוועקגעזעצט ווי אויף אַ פערד און אַנשפאַרנדיק די הענט אויפן אַנלען, האָט ער אַ וויילע געשווינגן, גלייך ווי ער וואָלט זיך מיישב געווען, און דערנאָך געזאָגט:

— הערט מיך אויס, הער קמיטשיץ! ווען מיר, די ראַדזי-

וויילס, וואָלטן געלעבט אין שפּאַניע, אין כראַנקרייך, אָדער אין שוועדן, וווּ דער זון נעמט איבער דעם טראַן בירושה פון פאָ-טער און וווּ דאָס קעניגלעכע רעכט פליסט אַרויס פון גאָט אַליין, וואָלטן מיר, אַ הויץ אין פאָל פון עפעס אַ בירגער-מלחמה, פון אויסשטארבן פון אַ קעניגלעכער דינאַסטיע, פון עפעס אַן אויסער-געוויינטלעכן געשעעניש, געדינט אודאי דעם קעניג און דעם פאָ-טערלאַנג, צופרידן-שטעלנדיק זיך בלויז מיט די העכסטע אַמטן, וואָס קומען אונדו לויט אַנדזער יחוס אין פאַרמעגן. אָבער דאָ אין דעם לאַנד, וווּ דער קעניג האָט נישט הינטער זיך קיין געטלעך רעכט, נאָר די שליאַכטע באַשטימט אים, וווּ אַלע האָבן פרייע וואָל-רעכט, האָבן מיר זיך געשטעלט די פראַגע: פאַרוואָס זאָל עפעס וואָזאָ קיניגן, און נישט ראַדזיוויל? ... וואָזאָ וואָלט נאָך נישקשה געווען, ווייל זיי ציען דאָך זייער יחוס פון מלכים, וואָס זייערע אבות-אבותיהם האָבן געקיניגט, אָבער ווער וועט אונדו ערב זיין, ווער וועט אונדו צוזאָגן, אז נאָך די וואָזאס וועט דער שליאַכטע נישט איינפאלן אַ משוגעת אווע, צוזעצן איפן קעניגלעכן און גרויס-פירשטלעכן טראַן כאַטש דעם הער האַראַ-סימאָויטש, אָדער עפעס אַ הער מיטלעשאַ, אָדער עפעס אַ הער פיעגלאַשיעוויטש פון פשיאַ ווילקאַ? טפּו! איך ווייס דען וועמען נאָך? ... און מיר? די ראַדזיווילס און פירשטן פון דייטשן רייך, זאָלן מיר טאַקע אויפן אַלטן שטייגער נעמען קושן פיעג-לאַשיעוויטשס קעניגלעכע האַנט! ... טפּו! זאָל דאָס גיין צו אַלדי רוחות, ריטער, צייט אַ סוף צו מאַכן דערמיט! ... גיט דער-ביי אַ קוק אויף דייטשלאַנד, וויפיל אימאַפהענגיקע פירשטן וואָלטן דאַרט, לויט זייער פאַרמעגן נאָך, געקענט באַשטיין צו ווערן

וויצע סטאראסטעס בא אינדן. און דאך היבן זיי זייער אומאפ-
הענגיקייט, אין דאך געוועלט קן זיי, און דאך טראגן זיי קרי-
גען אויף די קעפ און פארנעמען ערטער פאר אינדן. הגם עס
וואלט זיי גיכער אָנגעשאנען. נאָכעוטראַגן די עקן באַ אינדזערע
מאַנטלען. צייט אַ סוף צו מאַכן דערמיט, הער ריטער, צייט אויס-
צופירן דאָס. וואָס מײן פּאָטער האָט נאָ ג פּלאַנט.
דאָ איז דער פירשט געוואָרן אויפגעלעבט, האָט זיך פּין
דער שטול אויפגעשטעלט און גענומען שפּרייזן איבער דער
שטוב.

— אַן שוועריקייטן און מניעות וועט דאָס נישט אַריבער —
האַט ער ווייטער געזאָגט — ווייל די אַליקער און ניעשוועזער
ראַדזיוויסס ווילן אונדז נישט העלפן. כווייס, אַז דער פירשט מי-
כאַל האָט געשריבן צום ברודער, אַז מיר זאָלן בעסער טראַכטן
וועגן אַ תשובה-העמדל און נישט וועגן אַ קעניגלעכן מאַנטל. זאָל
ער אַליין וועגן דעם טראַכטן, זאָל ער אַליין תשובה-טון, זאָל ער
זיך זעצן אויף אַש, זאָלן פון אים די יעוונטן מיט ריטער די הויט
שינדן; אויב ער שטעלט זיך צופרידן מיטן טיש-מייסטער-אַמט.
זאָל ער זיין גאַנץ כשר לעבן, ביזן כשרן טויט אַריין, כשרע קאַפּ-
הענער שניידן! מיר וועלן זיך באַגיין אַן אים און די הענט נישט
אַראָפּלאָזן. ווייל גראַד איצט איז די ריכטיקע צייט. די רעפּוב-
ליק גייט צום טייל, ווייל זי איז שוין אַזוי אַן כוחות. זי איז
שוין אַזוי אָפּגעשוואַכט, אַז זי קען זיך שוין קיינעם נישט אַקעגן-
שטעלן. אַלע קריכן אין אירע גרענעצן אַריין, ווי דורך אַן אָפּ-
נעם פּלויט. דאָס, וואָס איז דאָ מיט די שוועדן געשען, האָט ביז
איצט קיינמאָל אויף דער וועלט נישט פּאַסירט. מיר, הער ריטער,
קענען באַמת זאָגן: Te Deum laudamus! און צווישן אונדז געשמו-
עסט, איז דאָ אַזאַ זאָך נישט געהערט און נישט געזען גע-אַרן...
ס'מיינט, אַ שונא פּאַלט אַריין אין לאַנד, אַ שונא, וואָס איז באַ-
קאַנט פון זיין רויבערישן אַפעטיט, נישט בלויז עס שטעלט זיך
אין קיינער נישט אַקעגן, נאָר אַלע פּאַרלאָזן דעם אַלטן האַר און
לויפן צום נייעם; די מאַגנאַטן, די שליאַכטע, דאָס הייל, די
שלעסער, די שטעט, אַלע!... אַן כבוד, אַן רום, אַן חרפה און

אין בושז!... פון וואך איז פאר דערציילט נישט די געשיכטע!
 טען! טען! ה'ר ריטער! א' לומפן-פאלק לעבט אין דאזיקן לאנד
 אין געוויסן און אן אמביציע!... און זאל לאנד זאל נישט זיגן-
 טערגיין? אויף די שוועדישע חסדים האבן זיי זיך פארלאזט!
 איר וועט האבן חסדים! דארט אין גרויס-פוילן מאטערן שוין די
 שווערן די שליכטע מיט די גרעסע ענויים!... און אזוי וועט
 אומעטים זיין — עס קען אנדערש נישט זיין ווייל אזא פאלק
 מוז אומקומען, עס מוז ווערן צו לאנד און צו שפאט און גיין
 יבען צו די שכנים!...

קמיטשיץ איז געווארן וואס אמאל בלייכער און מיט די
 דעש פוהות האט ער איינגעהאלן די ווילדע רציחה, אז זי זאל
 נישט ארויספלאצן; אבער דער פירשט, וועלכער איז בראשו-
 גרובן געווען פארטון אין זיין דרשה, האט זיך געקויקט מיט די
 אייגענע ווערטער, מיט דער אייגענער חכמה אין נישט אומקומן-
 זיך זיך אויפן צוהערער האט ער ווייטער אזוי געזאגט:

— פארהאן, ה'ר ריטער, א' מנהג אין דאזיקן לאנד, אז
 ווען עמעצער גוסזט, שלעפן אים די קרובים אין דער לעצטער
 מינוט דאס קישן פון אונטערן קאפ אפער, כדי ער זאל זיך נישט לענ-
 גער מאטערן, איך און דער פירשט וואיעוואדע האבן טאקע
 באשלאסן דער רעפובליק צו טון די דאזיקע טובה. אבער אזוי
 ווי א סך רויבער קוקן אויס אויף די ירושה און אלץ צו פאר-
 נאן וועלן מיר נישט באווייזן, דערפאר ווילן מיר, אז על-פל-פנים
 א' ח' ק' און דאס נישט צבי וועלכער, זאל אונדז צופאלן, אלס
 קרובים האבן מיר א רעכט דערויף. און אויב איך האב אייך
 מיטן דאזיקן מעל דעם ענין נישט גענוג קלאר געמאכט און נישט
 אריינגעטראפן אין פינטל, וועל איך אייך די זאך אנדערש מסביר
 זיין. די רעפובליק, דאס איז א שטיק רויט טון, פאר וועלכן עס
 ציען די שווערן, כמעלאניצקי, די היפערארייטשיקס, די טאטערט,
 דער קירפירשט און ווער עס האט גאר א האנט און א פוס ארום
 און ארום. און איך מיטן ווילנער וואיעוואדע האבן מיר זיך
 געזאגט, אז פון דאזיקן טון מוז אויך אונדז אין דער האנט
 בלייבן אזוי פיל, אז עס זאל קלעקן אויף א מאנטל; דערפאר איז

נישט בלויז וואָס מיר שטערן נישט צו ציען, נאָר מיר ציען אויך
אַליין. זאָל כמיעלניצקי בלייבן באַ אוקראַינע, זאָלן די שוועדן
מיטן בראַנדענבורגער קורפירשאַ איבער פרייסן און די גרויס-פוי-
לישע מדינות זיך אַמפערן. זאָל קליין-פּוילן נעמען ראַקאַטשי,
זייער ווער עס איז גענטער, ליטע מוז בלייבן פאַרן פירשט
יאַנזש, און אינאיינעם מיט זיין טאַכטער — פאַר מיר!

קמיטשיץ האָט זיך מיטאַמאַל אויפגעשטעלט.

— איך דאַנק אייך, גנעדיקער הער פירשט, איך האָב נאָר

דאָס געוואָלט וויסן!

— איר גייט אַוועק, הער ריטער?

— יאָ.

דער פירשט האָט אויפמערקזאַמער אַ קוק געטון אויף קמיט-
שיץ און אין דער רגע האָט ער ערשט באַמערקט זיין בלייב-
קייט און או פרעגונג.

— וואָס גיז אייך, הער קמיטשיץ? — האָט ער געפרעגט —

איר זעט אויס, ווי מ'וואָלט אייך פון קבר אַרויסגענומען?

— פון מידעקייט בין איך שוואַך און עס שווינדלט מיר אין
קאַפּ. זייט געזונט, גנעדיקער הער פירשט, פאַרן אַוועקפאַרן וועל
איך נאָך קומען זיך פאַרנייגן.

— טאָ איילט זיך צו, ווייל נאָכמיטאַג לאָז איך מיך אויך

אין וועג אַריין.

— שפעטסטענס אין אַ שעה אַרום וועל איך קומען.

באַ דידאַזיקע ווערטער האָט קמיטשיץ זיך פאַרנייגט און

איז אַרויסגעגאַנגען.

אין דער צווייטער שטוב האָבן די קאַמערדינער דערזענע-
זיך אים זיך אויפגעשטעלט, אָבער ער איז פאַרבייגעגאַנגען ווי
שכּר, קיינעם נישט זענדיק. אויף דער שוועל פון דער שטוב
האַט ער זיך מיט ביידע הענט פאַרן קאַפּ אַנגעכאַפט און כמעט
קרעכצנדיק גענומען איבערחזרן;

— יעזוס פון נצות, מלך פון די יידן! יעזוס, מאַדיאַ,

יוועף!

מיט וואַקלדיקע טריט איז ער זורעגעגאַנגען דורכן הויף

לעבן דער וואך, וואָס איז באַשטאַנען פון זעקס העלעבאַרדירערן.
אויף יענער זייט טויער זענען געשטאַנען זיינע מענטשן מיטן
וואַכמיסטער סאַראַקאָ בראַש.

— נאָך מיר! — האָט קמיטשיץ געזאָגט.

און ער האָט זיך דורך דער שטאַז געלאָזט צו דער
קרעטשמע.

סאַראַקאָ, קמיטשיצס אָן אַלטער זעלנער, וועלכער האָט זיין
האַר גוט געקענט. האָט תּיכּף באַמערקט, אַז אין יונגן פּוּלִקאַוו־
ביק קומט פאַר עפעס אומגעוויינטלעכס.

— היט זיך! — האָט ער אין דער שטיל געזאָגט צו די
מענטשן — ווי וועט זיין צו דעם, וועמען זיין פעס וועט
טרעפן!

די זעלנער האָבן שטילשווייגנדיק דעם גאַנג צוגעאייילט,
און קמיטשיץ איז נישט געגאַנגען, נאָר כּמעט געלאָפּן פאַרויט,
מאַכנדיק מיט די הענט און איבערחורנדיק אומפאַרשטענדלעכע
ווערטער.

צו סאַראַקאָס אייערן האָבן זיך דערטראָגן נאָר אַפּנעהאַקטע
אויסדריקן: „פאַרגיפּטער, שביעה-ברעכער, בוגדים... פאַרברעכער
און בוגד... ביידע זענען זיי אַזעלכע...“

דערנאָך האָט דער קמיטשיץ גענומען דערמאַנען די אַמאַ-
ליקע שותפּים זיינע. די נעמען: קאַקאַשינסקי, קוֹוויץ, וואַיצ-
קי, רעקוטש זון אַנדערע האָבן זיך אַרויסגעשאַטן פון זיין מויל
איבער נאָכן אַנדערן, אַ פאַר מאַל האָט ער אויך דערמאַנט וואַ-
לאַדזאַווסקין. סאַראַקאָ האָט דאָס אויסגעהערט מיט פאַרווונדע
רונג אין זיך געשראַקן. וואָס אַמאַל מער, און אין האַרצן האָט
ער זיך געטראַכט:

— עמעצנס בלוט וועט שוין דאָ פאַרגאַסן ווערן... עס קען
אַנדערשט נישט זיין...

דערווייל זענען זיי צוגעקומען צום אַריינפאַר-הויז. קמיטשיץ
האַט זיך תּיכּף פאַרמאַכט אין דער שטוב אין אַ שעה צייט נישט בע-
לאָזט פון זיך הערן.

אין די זעלנער דאָפן בינו-לבינו אָן אַ באַפעל די פּוֹק
בעל־דנט אין די פּערד אָנגעזאַמלע.

סאַראַקאָ האָט צו זיי געזאָגט:

— דאָס וועט נישט שאַטן, מען דאַרף און אַלץ גרייט

זיין.

— מיר זענען טאַקע גרייט! — האָבן די אַלטע מחבליים

בעפּונדערט, באַווענדיק מיט די וואַנסעס.

ס'האַט זיך כאַקע באַלד אַרויסגעשטעלט, און סאַראַקאָ האָט
גוט געקענט זיין פּוֹלקצוויק, הייל מ טאַמאַל האָט קמיטשיץ
ניך באַזיין אין פּאַרערהויז, אָן היסל, בלויז אין העמד און אין
די הויזן.

— די פּערד אָנוואַטלען! — האָט ער אַ געשריי-געטון.

— אָנגעזאַמלעט.

— די פּעק אויפֿאַרענען!

— אויפֿגעלאָדנט.

— אַ דוקאס אויף אַ קאַפּ! — האָט אַ געשריי-געטון דער

יינגער פּוֹלקצוויק, וועלכער האָט נישט קוקנדיק אויף די גאַנצע
רציחה און אויפֿרעגונג באַמערקט, און דיִדאָזיקע זעלנער טרעפן
זיינע געדאַנקען בליץ-שנעל.

— מיר דאַנקען, הער קאַמענדאַנט! — האָבן זיך אַלע ווי

איין מאַן אָנגערופן.

— צוויי מזנזשן וועלן בעמען די אָנגעלאָדענע פּערד אין הינדן

אַרויספאַרן פֿון דער שטאַט צו דעמבּוואַ-צו. דורך דער שטאַט פאַרן
פאַמעלעך, הינטער דער שטאַט לאָזן די פּערד גאַלאַפּ און נישט
אַפּשטיין פּרינער, ווי אין די וועלדער.

— ווי איר האָט באַזוילן!

— פיר אַנדערע זאָלן די רעוואָלוציערן מיט קוילן אָבלאָדן.

פאַר מיר צוויי פּערד אָנוואַטלען, און אויך דאָס צווייטע זאָל זיין
פולשטענדיק גרייט.

— כּ האָב געוואוסט, און עס וועט עפעס זיין! — האָט סאַ

ראַקאָ אַ בריוו געטון.

— און א צא קום, וועכמיסטער, מיט מיר! — האָט קמיט.

שיץ א געשריי געזון

אין אזוי ווי ער איז געווען אַנגעטון, פלויז אין די הויזן
און אין הזמדה, וואָס איז באַ דער ברוסט געווען אויפגעריסן, איז
ער אַרויס פֿון פאָדערהויז און סאַראָקאַ איז געגאַנגען נאָך אים
מיט ברייט אויפגעמאַכטע אויגן פֿון פאַרווונדערונג; אזוי זענען
זיי צוגעקומען אַזש ביו צום ברוינען אויפן הויף פֿון אַרײַן-פאַר-
היז. דאָ האָט קמי שיץ זיך אָפּ-זשטעלט און צוהיילונדיק אויפֿ-
געזען, וואָס איז געהאַנגען באַם ביונעם, האָט ער געזאָגט:

— גיס מיר וואָסער אויפֿן קאַפּ!

דער וואָכמיסטער האָט געוויס: פֿון די פראַקטיק מיט וואָס
פאַר אַ כּפּנה עס עמעקט צוויי מאָל איבערפֿענגן אַ באַפעל; ער
האָט דעריבער געכאַפּט דעם דראָגט און איינגע-ונקט דעם עמער
אין וואָסער, דערנאָך אים גיך אַרויפגעצויגן און כאַפּנדיק אים
אין די הענט אַריין אַ כליאַפּ געטון דאָס וואָסער אויפֿן הער אַנ-
דזשי, און הער אַנדזשי האָט גענומען כּראַפּט און שנאָרען,
ווי אַ וואַלפֿיש, מיט די הענט די נאַסע האָר צוגעקלעפט און דער-
נאָך אַ געשריי געטון:

— נאָך!

סאַראָקאַ האָט די ענדא נאַכאַמאָל איבערגעזחזרט און גע-
כליאַפּט דאָס וואָסער מיט אַלע כּוחות. ווי ער וואָלט וועלן אַ
פּלאַץ פאַרלעשן.

— גענוג! — האָט קמיטשיץ צום סוף געזאָגט — קום מיט

מיר, וו סט מיר העלפֿן די מלבושים אַנטון!

און זיי זענען ביידע אַזעק אין דער אכסניאַ.

אין טויער האָבן זיי פאַגעגוט זייערע צוויי מענשען, וואָס

זענען אַרויסגעפאַרן מיט די אַנגעלאָדענע פּערד.

— פאַמעלעך דורך דער שטאָט, הינאָער דער שטאָט גאַ-

לפּאָ! — האָט זיי קמיטשיץ אויפֿ-ווען איבערגעזחזרט.

און ער איז אַריין אין דער שטיב.

מיט אַ האַלבע שעה שפּעטער האָט ער זיך ווידער פּאַוויזן

שוין אינגאַנצן אַן אַנגעטווענער, ווי אין וועג אַריין: אין הויכע

שטיורל פון קאלב-פעל און אין אַ לאַשענעם קאפּטאַן, אַרומגעצויגן מיט אַ לעדערנעם פּאַסעק, הינטער וועלכן ס'האַט געשטעקט אַ טאַשן-פּיסטאָלעט.

די זעלנער האָבן אויך באַמערקט, אז פון אינטערן קאַפּ-טאַן האָט אים אַרויסגעקוקט אַן עין פּין אַ דראַטענעם פּאַנצער-העמד, ווי ער וואָלט זיך געקליבן צו אַ שליאַכט. די שווערט האָט ער אויך געהאַט זיך הויך אָנגעהאַנגען, פּרי עס זאָל לייכטער זיין צו כאַפּן זיך צום הענטל; דאָס פנים זיינס איז געווען גענוג רויק, אָבער שטר נג און בייז.

ער האָט געכאַפט אַ קוק אויף די זעלנער, צי זיי זענען גרייט און געהעריק באַוואַפנט, און זיך געזעצט אויפן פּערד און צוואַלפּנדיק אַ דוקאַט דעם ווירט, איז ער אַרויסגעפאַרן פון אַריינפאַר-הויז.

סאַראַקא איז געפאַרן לעבן אים, דריי אַנדערע פון הינטן, פירנדיק אַ רעזערוו-פּערד. באַלד האָבן זיי זיך געפונען אויפן מאַרק, וואָס איז פּול געווען מיט באַגוסלאַוס חיייל. ס'איז שוין געווען אַ באַוועגונג צווישן זיי, ווייל זיי זענען אַ פנים געקומען באַפעלן, אז מען זאָל זיך גרייטן אין וועג אַריין. די רייטער האָבן צוגעצויגן די גארטלען באַ די זאַטלען און געצויגט די פּערד, די נוס גייער האָבן צענומען די ביקאַן, וואָס זענען פאַר די הייזער אין קאָלעס געווען אויסגעשטעלט, אין די וועגס האָט מען די פּערד איינגעשפּאַצט.

קייטשיץ האָט זיך אויפגעכאַפט, ווי ער וואָלט געווען סאַרוונקען אין מחשבות

— הער, אלטער — האָט ער געזאָגט צו סאַראַקאן — פון סטאַראַטעס הויף גייט דאָך דער נעג ווייטער, מען דאַ-ף נישט צוריקקערן דאָסן מאַרק?

— ווהיין וועלן מיר דען פאַרן, הער פּולקאַוויק?

— קיין דעמבאַוואַ!

— דאַרף מען טאַקע פון מאַרק לעבן הויף פאַרבייפאַרן, דער מאַרק וועט בלייבן אויטער אונדז.

— גוט! — האָט קמיטשיץ געזאָגט.

אין אַ וויילע אַרום האָט ער צו זיך אין דער שטייל אַ
ברום-געטון:

— על! ווען יענע וואָלטן איצט געלעבט! צו ווייניק מונטשן
אויף אַזאָ אונטערנעמינג, צו ווייניק!

דערווייל זענען זיי דורכגעפאַרן דעם מאַרק און גענומען
זיך אריינדרייען צום סאַ-אַסטעס הויף, וועלכע איז געווען אויף
אַ קליינעם מרחק אָפגעלאָגן פון העג

— שטיי! — האָט קמיטשן מיטאַמאָל געזאָגט:
די זעלנער האָבן זיך אָפגעשלאָסן, און ער האָט זיך צו זיי
געווענדט.

— איר זענט גרייט צו שאַרבן? — האָט ער קירץ גע-
פרעגט.

— גרייט! — האָבן די אַרשע רוצח'ס געענטשערט ווי
איין מאַן.

— מיר זענען געקראַכט: כאַוואַנסקין אין האַלדו אַריין און
ער האָט אינדז נישט אויפגעגעסן... איר געדענקט?

— מיר געדענקען!
— מען דאַרף היינט ייאַגן גרויסע זאַכן... וועט עס זיך

איינגעבן, וועט דער גבעריקער קעניג איי מאַכן פאַר שירות...
איך גאַראַנטיר דערפאַר!... וועט זיך נישט איינגעבן, וועט איר
גיין אויף דער תּלִיה!

— פאַרוואָס זאָל זיך נישט איינגעבן! — האָט סאַראַקאָ
געזאָגט און די אויגן האָבן באַ אים גענומען גלאַנצן, ווי באַ אַן
אַלטן וואָף.

— ס'וועט זיך איינגעבן! — האָבן איבערגעזאָגט די דריי
איבעריקע: בילאַוס, זאַווראַטינסקי און לזביעניעץ

— מיר מוזן פאַרכאַפן דעם פירשטן שאַלמיסטער! —
הָט קמיטשן געזאָגט.

און ער איז אַנטשוויגן געוואָרן, ווילנדיק זען דעם רושם
וואָס דער ווילדער געדאַנק מאַכט אויף די זעלנער. אין זיי זע-

נען אויך אַנטשוויגן געוואָרן און זיך איינגעקיקט אין אים, ווי
אין אַ רעגנבויען, נאָר די וואַנסעס האָבן זיך באַ זיי באַוויזן

און נאָר די פּנימער זייערע זענען געײַאַרן אימהדיק אין רוצחיש.

— די תּלִיָה איז נאָנט. דער שכר איז הייט! — האָט קמיטשיץ געזאָגט.

— מיר זענען צו ווינציק! — האָט זאָמראַטינסקי אַ ברום געטון.

— דאָ איז ערגער ווי מיט כאָזאַנסקין! — האָט לוביניץ צוגעגעבן.

— דאָס גאַנצע הייל איז אויפן מאַרק, און אין הויף נאָר די וואָך און אַ צוויי הונדערט היף לייט — האָט קמיטשיץ געזאָגט — זיי ריכטן זיך אויף גאַרנישט און האָבן אפילו קיין שווערטן נישט באַ זיך.

— דער הער פּולקאַזניק שטעלט איין זיין קאַפּ, פאַרדאָס זאָלן מיר אונדזערע נישט איינזעלן? — האָט סאַראַקא געזענט פערט.

— הערטו! — האָט קמיטשיץ געזאָגט — אויב מיר וועלן אים מיט כּיסרעקייט נישט נעמען, וועלן מיר אים צונדערש פּלל נישט נעמען... הערטו! אין וועל אַרײַן אין די שטובן און אין אַ וויילע אַרום אַרויסגיין מיטן פירשט .. אויב דער פירשט וועט זיך זעצן אויף מיין פּערד, וועל איך זיך זעצן אויפן צווייטן און מיר וועלן פאַרן... און מיר וועלן האָבן אַפּעפאַרן אַ הונדערט אַדער הונדערט און פּופּצק טריט, וועט איר אים זאָן אין צווייטן אַ כאַפּ טון אינזער די אַרעמס אין זיך לאָזן גאַלפּ, אַרויסצאָגן דיק דעם זיך פון די פּערד!

— ווי איר באַפעלט! — האָט סאַראַקא געזאָגט.

— אויב מיר וועלן נישט אַרויסגיין! — האָט קמיטשיץ הייטער געזאָגט — און איר וועט דערהעין אַ שאַס אין שטוב, זאָלט איר מיר דאָן אויסגאַלן פון די פּיסטאָלעטן נאָך דער וואָך און אַ פּערד מיר דערלאַנגן, ווי נאָר איך וועל פון דער טיר אַרויספאַלן.

— אזוי וועט געשען! — דאָט סאַראַקא געזאָגט.

— פאַרויס! — האָט קמיטשיץ אַ קאַמאָדע געגעבן.

זיי זענען געפארן הייטער און אין א פערטל שעה ארום
האָבן זיי זיך זפּן ש. עלט פארן טויער פון כּטאַראַסטעס הויף.
באַם טויער זענען ווי פּריער געשטאַנען זאָס דאַלעבאַרדער און
פיר אין דער טיר פון פעדערהויז. איבערן הויף האָבן זיך ג פּאָ-
רעט באַ אַ קאַטש אַ פּאַר שאַל-קנעכט און רייט-יינגלעך, איבער
וועלכע ס'האַט געהאַז השגחה ענעס אַ חשובער הויף-מאַן, און
אויסלענדער — ווי ס'איז געווען צו דערקומען פון דער הלכשה
אין פּערוק

הייטער לען דער שאַפע פון די וועגנס האָט מען אייני-
עזפּאַנט פּערד און נאָך צוויי קאַטשן, ריזיקע פּאַיקס האָבן אויף
זיי אַרויפגאַטראָגן דעקן און קערב. אויף זיי האָט אַכאַנג גע-
געבן אַ מענטש, אינגאַנצן אַנגעטון אין שוואַ צו, זון אַ נים האָט
ער געהאַט פון אַ מעדיקער אַדער און אַסאַרעלאָג.
קמיטשיץ האָט זיך אַנגעמעלדעט, ווי פּריער, זורכן דיושו-
רינדיקן אַפּיציר, וועלכער איז אין אַ ווילע אַרום צוריקגעקומען
און אים אַריינגערופן צום פירשאַ.

— וואָס מאַכט איר, ריטער? — האָט דער פירשט פריי-
לעך געפּרעגט — איר האָט מיך אַזוי פּלוצלינג פאַרלאָזט, אַז
כ'האַב געמיינט, דאָס געוויסן האָט זיך אין אייך פון מיינע ווער-
טער אויפגעכאַפט און איך האָב זיך נישט געריכט אייך נאָך צו
זען.

— וו'ס הייסט, איך וועל פארן לען זיך אין וועג אריין
נישט קומען זיך פארנייגן? — האָט קמיטשיץ געזאָגט.

— נו, איך האָב זיך נאָקע געטראַכט, אַז דער פירשט וואָ-
יעוואָדע האָט געוואָס, וועמען אַרויסצושיקן מיט אַ פאַרטוילע-
כער שליחת. אויך איך וועל זיך מיט אייך באַנוצן, ווי כ'וועל
אייך גיבן אַ פאַר בריוו צו פאַרשידענע חשובע מענטשן און צום
שוועדישן קעניג אליין. אָבער וואָס זענט איר עפעס אַזוי ב-
וואָפּנט, ווי צו אַ שלאַכט?

— ווייל איך כּאַך צווישן קאַנפּעדעראַטן, און כּאַקע דאָ
אין דער שטאַט האָב איך געהערט און זער גנעדיקער הער פירשט
האַט עס גאַשטעטיקט, אַז נישט לענג צוריק איז דאָ אַרום דורכ-

גג-נגען א צעבונטזוועטער פולק. אפילו דא אין פילחוישקי האָבן זיי זאָלטאַרענקאס מענטשן גרויסע צרות אָנגעטון, הייל אָן אויס-געצייכנטער זעלנע האָט אָנגעפירט מיטן דאָזיקן פולק.

— ווער איז ער דאָס אַזוינס?

— הער וואָלאָדזשאָוסקי, און מיט אים זענען אויך הער מיר-סקי און הער צסערקא און צוויי הערן סקשעטווסקי, וואָס איינער פון זיי איז יענער זבאָראַ שער העלד, וועמענס הייב דער גנעדי-קער הער פירשט האָט אין טיקאַטשין געוואָלט באַלאַגערן. זיי אַלע האָבן זיך קעגן פירשט וואָיעוואָדע צעבונטעוועט, אַ שויד, הייל דאָס זענען גוטע זעלנער. וואָס זאָל מן טון! פאַרהאַן נאָך אַזעלכע נאַרישע מענטשן אין דערדאָזיקער רעפובליק, וואָס ווילן נישט צוזאַמען מיט די קאַזאַקן און שוועדן פאַרן רוין, טוך ציען.

— נאַראָנים זענען פאַרהאַן אומזוט, און בַ צוזנדערס אין דאָזיקן לאַנד! — האָט דער פירשט געזאָגט — אַט האָט איר די בריוו, און אַ חוץ דעם, אַז איר וועט זען זיין שוועדישע כאַיעס-טעט, זאָלט איר אים דאָן פלומרשט בסוד אויסזאָגן, אַז אין האַרצן בין איך זיין אָנהענגער פונקט אַזוי ווי מיין ברודער, נאָר בין אַ גוויסער צייט מוז איך מאַכן אַ פאַלשן אַנשטעל.

— ווער מוז נישט מאַכן אַ פאַלשן אַנשטעל! — האָט קמיטשיץ זיך אָנגערופן — עס מאַכט אַן אַנשטעל יעדער, בפרט דער, וואָס וויל עפעס וויכטיקעס אויספירן.

— אַזודאי אַזוי. פירט זיך גוט אויף, הער ריטער, אין איך וועל אייך דאַנקבאַר זיין און זיך נישט לאָזן אין באַלוינונג פון וויל-נער וואָיעוואָדע אַריבעריאָגן.

— אויב דער גנעדיקער הער פירשט איז צו מיר אַזוי גוט געבויגט, וועל איך דעם שטרבן פאַרויס.

— נאָדיר! מסתמא האָט אייך דאָרט דער פירשט וואָיע-וואָדע נישט גענוג פאַרזאָרגט אויפן וועג. אַ שלאַנג זיצט פאַ אים אין געלט ש-אַב.

— זאָל מיך נאָט אָפהיטן, אַז איך זאָל געלט פאַרלאַנגען, כּ האָב עס נישט געוואָלט פון פירשט העטמאַן, כּוועל עס אויך

נישט נעמען פון אייך, גנדיקער הער פירשט. איך נעם נישט
קיין שכירות און וועל אויך ווייטער נישט נעמען.

פירשט באגוסלאז האט א קוק געטון מיט פארוואנדערונג
אויפן יונגען ריטער.

— ע, ווי איך זע זענען די קמיטשיצס באמת נישט פון
די, וואס קוקן די מענטשן אין די הענט אריין. וועגן וואס דען
האנדלט עס זיך, הער ריטער?

— די זאך איז אזא, גנדיקער הער פירשט! כ'האב זיך
נישט גוט איבערגעלייגט אין קיידאני און מיטגוימען מיט זיך
א פערד פון אן אויסגעצייכנטען מין, פדי זיך צו ווייזן פאר די
שוועדן. כ'וועל נישט מגום זיין, אויב כ'וועל זאגן, אז א בעסערס
וועט מען אין די קיידאנער שטאלן נישט גופינען. איצט איז מיר
אים א שאך און כ'האב מורא, אז עס זאל פון אים נישט א תל-
ווערן איבער די וועגן, קרעטשמעס, אדער פון מידעקייט. און אזוי
ווי א סיבה קען זיך לייכט טרעפן, קען עס אויך אריינפאלן אין
פיינטלעכע הענט, אפילו פון דעם זעלבן הער וואלדאדאוסקא,
וועלכער טראגט אויף מיר פערזענלעך א שרעקלעכע שגאה.
כ'האב דעריבער באשלאסן צו בעטן דעם גנדיקן הער פירשט,
אז איר זאלט באוואויקן עס צו האלטן בא זיך און עס צו בא-
ניצן, ביז עס וועט קומען א שעת-הכושר און איך וועל עס צוריק-
נעמען.

— אויב אזוי, פארקויפט עס מיר נעסער.

— דאס קען נישט זיין, הייל דאס וואלט געהייסן דאס
אייגענע, ווי פארקויפן א פיינט. דאסדאזיקע פערד האט מיר
אפשר הונדערט מאל פון גרעסטן פיער ארויסגוטראגן, ווייל עס
האט אויך די מצלה, אז אין א שליכט ביסט עס מוראדיק דעם
שונא.

— אזא פייך פערד איז דאס? — האט פירשט באגוסלאז
געפרעגט מיט א לעבהאפטער פאראינטערעטרונג.

— צי עס איז פייך? ווען איך וואלט זיכער געווען, אז
דער גנדיקער הער פירשט וועט קיין פאראיבל נישט האבן,
וואלט איך רויטע הינדערט גילדן געשטעלט דערויף, אז אפילו

דער גנדיקער הער פירשט האָט אַזאָ פּערד נישט אין זיינע שטאַלן.

— איך וואָלט אפשר אויך געשטעלט ווען נישט דאָס, וואָס עס איז איצט קיין צייט נישט אַרויסצולאָזן די פּערד אויף אַ וועט-לויף. כ'וועל עס גערן האַלטן. הַם, אויב עס וועט זיך מיר איינגעבן, וואָלט איך עס בעסער וועלן קויפן. אָבער וווּ געפינט זיך דען דאָסדאָזיקע ווונדער?

— פֿרן טויער האַלטן עס די מענטשן! אָבער אַ ווונדער איז עס שוין איינמאָל. הייל נישט איבערטרייבנדיק, קען אפילו דער סולטאַן צוליב אַזאָ פּערד מקנא זיין. עס איז נישט קיין היגס — עס איז פֿון נאַטאַליע, אָבער איך מיין, אַז ויך אין נאַטאַליע האָט זיך נאָר איין פּערד אַזאָ געטרַפֿן.

— אויב אַזוי, לאַמיר עס גיין אַנקויקן.
— איך בין אייך גרייט צו דינען, גנדיקער הער פירשט.

דער פירשט האָט גענימען דעם הוט און זיי זענען אַרויס געגאַנגען.

פֿאַרן טויער האָבן קמיטשיצס מענטשן געהאַלטן צוויי פּול-שטענדיק אָנגעזאַמלטע רעזערוו-פּערד, וואָס איינס פֿון זיי איז באמת געווען זייער ראַסאַווע, שוואַרץ ווי אַ ראַב, מיט אַ לענג-לעכן פּלעק אויפן שאַרן און מיט ווייסע רייפן אויף די שפּיזיקע פיס, אויפן אַנבליק פֿון האַר האָט עס לייכט אַ הירושע גע-טון.

— דאָס איז עס! איך שטויס מיך אָן! — האָט פירשט באַבוסלאָז געזאָגט — איך ווייס נישט, צי עס איז אַזאָ ווונ-דער, ווי איר האָט געזאָגט, אָבער עס איז באמת אַ פּיין פּערד.

— פירט עס נאָר דורך! — האָט קמיטשיץ אַ גזשריי גע-טון — אָדער גיין וואַרט, איך וועל אַליין זיך אַרויפּוועזן!
די זעלנער האָבן דערלאָנגט דאָס פּערד און הער אַנדזשעי האָט זיך דערויף אַרויפּגעזעצט און גענומען דערויף רייטן לעבן טויער. אונטערן געניטן רייטער איז דאָס פּערד אויסגעקומען נאָך

פיל שנעטער. די מילך האָט זיך אים צעשפילט, ווען עס איז גע-
 באנגען מיט קליינע טריט, די בולטע אויגן האָבן באַקומען אַ
 גלאַנץ און ס'האָט זיך געדאַכט, אַז מיט די נאַז-לעכער וואַרפט
 עס אַרויס דאָס אינעווייניקסטע פייער, און די גושיבע איז פון
 הינט צעפֿאַשעט געוואָרן. הער קביטשיץ האָט געמאַכט אַ קרייז, גע-
 ביטן דעם גאַנג, צום סוף איז ער צוגעריטן האַרט צום פירשט
 אַזוי, אַז די נאַז-לעכער פון פערד זענען געווען נישט הייטער
 ווי אויף אַ טריט פֿון זיין פנים, און ער האָט אַ געשריי גע-
 טון:

— האַלט!

דאָס פערד האָט זיך מיטאַמאַל אָפגעשטעלט און איז גע-
 בֿיבן שטיין ווי איינגעראָגן.

— און וואָס? — האָט קביטשיץ געפרעגט.

— טאַקע הי מען זאָגט: אויגן און פיס פון אַ הירש, דער
 אַנג פון אַ וואַלף, די נאַז-לעכער פון אַ לאַש און אַ ברוסט ווי
 באַ אַ מיידל! — האָט פירשט באַגוסלאָוו געזאָגט — פארהאן
 אַלץ, וואָס מען דאַרף, און די דייטשישע קאַמאַנדע פאַרשטייט עס?
 — יא, ווייל עס איז דערויף געריטן מיין קאוואַלקאַטאַר,
 זענד, וועלכער איז געווען אַ קירלענדער.

— און אַניאָגן קען מען די שקאַפע?

— דער ווינט וועט דעם גנעדיקן פירשט אויף אים נישט
 דעריאָגן! אַ טאַט. ר. וועט פאַר אים נישט אַנטרונען ווערן!
 — אַ גוטער קאוואַלקאַטאַר האָט דאָס געמוזט זיין, ווייל
 כֿיזע, אַז דאָס פֿרד איז אויך גוט אויסגעריטן.

— צי ס'איז אויסגעריטן? דער גנעדיקער הער פירשט
 וועט נישט גלייבן! עס גייט אַזוי אין דער ריי, אַז ווען די ריי
 גייט גאַנץ, קען דער גנעדיקער הער פירשט די לייצעס נאַכ-
 לאָזן, און עס וועט דאָן אויף קיין האַלבן טריט זיך פון דער
 ריי נישט אַרויסרוקן. אויב דער גנעדיקער הער פירשט וועט באַ-
 וויליקן צו פרוּזן און אויב עס וועט אויף צוויי הונדערט פופציק
 טריט אפילו נאָר אויף אַ האַלבן שריט זיך אַרויסרוקן, וועל איך
 עס אַוועקגעבן בחנם.

— דאָס וואָלט געווען דאָס גרעסטע חונדער, און עס זאל
זיין מיט נאָכגעלאָזטע לייצעס נישט אַרויסרוקן.
— אי אַ חונדער און אי באַקוועם, ווייל ביידע הענט זע-
נען פריי. נישט איינמאַל בין איך דערויף געריטן, האָבנדיק אין
איינ האַנט אַ שווערט, אין דער צווייטער אַ פּיסטאָלעט, און דאָס
פערד איז געגאַנגען געלאָסן.
— יא, אָבער אַז די ריי דרייט זיך אום?
— דאַמאָלס דרייט עס זיך אויך אום, נישט קאָליע-מאַכנ-
דיק די ליניע.

— דאָס קען נישט זיין! — האָט דער פירשט געזאָגט —
דאָס וועט קיין שום פּוּרד נישט באַווייזן. כּ האָב געזען אין פּראַנק-
רייך פערד פון די קעניגלעכע שיסער, זייער אויסגעבילדעטע,
ספּעציעל, פרי זיי זאָלן די הויף צערעמאָניעס נישט קאָליע מאַכן,
און דאָך האָט מען זיי געכוזט מיט לייצעס פירן.
— דאָסדאָזיקע פערד האָט שכל ווי אַ מענטש... זאָל עס
דער געדיקער הער פירשט אַליין אויספרוּוון.
— גיט עס אַהער! — האָט דער פירשט געזאָגט נאָך אַ
קורצן ישוב-הדעת.

קמטשיץ אַליין האָט צוגעהאַלטן דאָס פערד צום אַרויפזעצן
זיך, און דער פירשט איז לייכט אויפן זאָל אַרויפגעשפרונגען
און גענומען קלאַפן דאָס פערד מיט דער האַנט איבערן גלאַנ-
ציקן קאַרק.

— אַ פלא! — האָט ער געזאָגט — די בזסטע שקאפּעס
זענען אין וואַרבעט דערהיצט, און דאָס פערד איז ווי עס וואָלט
פון וואַסער אַרויסגעגאַנגען, און אין וועלכע זייט וועלן מיר
פאַרן?

— מיר וועלן צוערשט זיך לאָזן פאַרויס אין אַ ריי און
אויב דער געדיקער הער פירשט וועט דערלויבן, וועלן מיר זיך
לאָזן אין די צווייטע זייט צום וואַלד-צו. דער וועג איז דאָרט אַ
גלייכער און אַ ברייטער, און צו דער שטאַט-צו וואָלטן אונדז גע-
קענט די וועגס שטערן.

— זאָל זיין צום וואַלד-צו!

— א צוויי הונדערט פופציק טריט גלייך-אויס! זאל דער
געדיקער הער פירשט די לייצעס אויפן אָרט אָפּלאָזן און גאַלפּ...
צוויי מעטשן פון יעדער זייט, איך וועל אַ ביסל פון הינאן
פאַרן.

— אויטשטעלן זיך! — האָט דער פירשט געזאָגט.
די ריי האָט זיך אויסגעשטעלט און מיט די פּערזישע קעפּ
זיך אומגעדרייט צום וועג פון דער שטאַט. דער פירשט איז גע-
שטאַנען אינמיטן.

— פאַרן! — האָט ער געזאָגט — פון אָרט אויס גאַלפּ! ..
מאַרש!

די ריי האָט אַ פּלי געטון און פאַלד איז זי געגאַנגען ווי
אַ וויכער. אַ שטויביקער געפּל האָט זיי פּרשטעלט פאַר די אייגן
פּין די הויף-לייט און שטאַל-קבעכט, וועלכע האָבן זיך אין אַ קי-
פּע ציוניפּעקליבן פאַרן טויער און זיך מיט בייגעריקייט צוגעקוקט
צום לויף. די אויסגעבילדעטע פּערד זענען אין גרעסטן אימפעט,
כראַפּנדיק פון אַנשטרענגונג, מוין זורכגעלאָפּן הנכער הונדערט
שריט, און דעם פירשט פּערד, הגם מ'האַט עס גישט געהאַלטן
באַ די לייצעס, האָט זיך באַמט גישט אַרויסגערוקט אויף קיין
איינ צאַל. זיי זענען דורכגעלאָפּן אויך די צווייטע הונדערט טריט,
מיטאַמאַל האָט קמיטשיץ זיך אויסגעדרייט און זענדיק הינטער
זיך גאַר וואַלקנס שטויב, דורך וועלכע מ'האַט קוים געזען דעם
סטאַראַטעס הויף, אַבער להלוטין גישט די מענטשן, וואָס זע-
נען פאַר אים געשטאַנען, האָט ער אַ געשריי געטון מַט אַ שרעק-
לעכער שטים:

— נעמט אים!

אין דער רבע האָבן בילאָוס און דער ריזיקער זאָוראַטינ-
סקי אַ כאַפּ געטון דעם פירשט פאַר ביידע אַרעמס, אַז די ביי-
בער האָבן אים אַזש געקנאַקט אין די געלענקען און האַלטנדיק
אים אין די אייווערנע פּויסטן, האָבן זיי מיט די שפּאַרענס געגו-
מען שטויסן די אייגענע פּערד.

דעם פירשט פּערד אינדערמיט האָט זיך כסדר געהאַלטן
אין דער ריי, גישט אַפּשטייענדיק און גישט אַרויסרוקנדיק זיך

אפילו אויף א צאל. די פארווונדערונג, שרעק, דער וויכער, וואָס
האַט דעם פירשט באַגוסלאַזו אין פנים אַרײַן געשלאָגן, האָפּן אים
אין דער ערשטער רגע דאָס לשון אָפּגענומען. ער האָט זיך נאָר
בעריסן איינמאַל און אַ צווייט מאַל, אָבער אַן פעולה. ווייל פון
די אויסגעדרײטע אַרעמס האָט אים נאָר אַ ווייטיק דורכגענומן
דורך און דורך.

— וואָס איז דאָס? גולנים! ... איר וויסט נישט, ווער
איך בין! ... — האָט ער צום סוף אַ געשרײַ געטון.
דאָ האָט קמיטשיץ מיט דער לופע פון פיסטאַלעט אים אַ
קלאַפּ געטון צווישן די לאַפּאַטקעס.
— אומזיסט דער ווידערשטאַנד, ווייל איר באַקומט אַ קײל
אין רוקן! — האָט ער אויסגעשריגן.
— בוגד! — האָט דער פירשט געזאָגט.
— און דו וואָס ביסט? — האָט קמיטשיץ געענטפערט.
און זײ זענען ווייטער געפּלויגן.

12. קאפיטל 5.

לאנג זענען זיי געלאפן דורכן וואלד, פליענדיק אזוי, אז די סאָסנעס פאָם וועג האָבן אויסגעוויזן, ווי זיי וואָלטן צוריקגע-
לאָפן אין בהלה; זיי האָבן געמיטן קרעטשמעס, כאַטעס פון
וואָלד-שומרים, פּפּץ-זידערייען, און אַמאָל אויך ווענגס, וואָס
זענען איינצלווייז אָדער צו אַ פּאָר געפּאָרן צו פּילווּשקי-צו.
וויילנדיין פּלעגט פּירשט באַזוסלאָז זיך איבערבייגן אויפן זאָטל,
ווי ער וואָלט וועלן פּרוּוון שטעלן אַ ווידערשטאַנד, אָבער דאָ-
מאָלס זענען זיינע אָרעמס נאָר אין גרעסערע יסורים אויסגעדרייט
געוואָרן אין די אייזערנע הענט פון קמיטשיצס זעלבער, און הער
אַנדזשעי האָט אים ווידער צוגעלייגט די לופּע צווישן די לאָ-
פּאַטקעס, און זיי זענען געפּלויגן ווייטער, אַז גאַנצע פּלאַקנס
ווייסע שוים האָבן אַזש גענומען אַראָפּפּאַלן פון די פּערד.
צום סוף האָט מען געמוזט דעם לויף איינהאַלטן, ווייל די
מענטשן און די פּערד האָט אַטעם אויסגעפּעלט, און פּילווּשקי
איז שוין געבליבן אזוי פון הינטן, אַז יעדע מעגלעכקייט פון אַ
נאָכיאָגעניש איז פאַרשוונדן. זיי זענען דעריבער אַ געוויסע

צייט געפארן לאנגזאם און שטילשחייגנדיק, פארשטעלט פון דעם
וואַלקן פארע, וואָס האָט געזעצט פון די פערד.
דער פירשט האָט אַ לאַנגע צייט זיך גאַרנישט אָנגערופן,
ער האָט אַפנים זיך באַמיט צו באַרויקן זיך און צוריקצוגעווינען
קאַלט בלוט, ערשט ווען ער האָט שוין דאָס געהאַט דערגרייכט.
האַט ער געפרעגט:

— ווהין פירט איר מ'ך?

— איר העט געזויר ווערן צום סוף וועג, גנעדיקער הער
פירשט — האָט קמיטשיץ געענטפערט.
באַגוסלאָוו איז אַנטשוויגן געוואָרן, און אין אַ וויילע אַרום
האַט ער ווידער געזאָגט:

— הייסט דיִדאַזיקע כאַכעס, אַז זיי זאָלן מיך אַפּלאָזן, ווייל
זיי וועלן מיר די הענט אויסדריייען. אויב איר וועט זיי דאָס הייסן
טון, וועלן זיי פשוט הענגען, אַנישט וועלן זיי אויף אַ שפיציקן
דראַנג אַרויפגעשטעקט הערן.

— דאָס זענען שליאַכטשיצעס, נישט קיין כאַמעס! — האָט
קמיטשיץ געענטפערט — און וואָס שייך דער שטראַף, מיט וועלכע
כער איר דראַגט זיי, גנעדיקער הער פירשט, ווייסט מען נאָך גיט,
וועמען דער טויט וועט צוערשט טרעפן.

— ווייסט איר אויף וועמען איר האָט די הענט אויפגע-
הויבן? — האָט דער פירשט געפרעגט, ווענדנדיק זיך צו די
זעלנער.

— מיר ווייסן — האָבן זיי געענטפערט.

— צו אַלדי ווחות! — האָט באַגוסלאָוו מיט רוגזע אויס-
געשריגן — איר וועט ווייסן דיִדאַזיקע מענטשן מיך אַפּלאָזן,
אַ ער נישט?

— איך וויל אייך הייסן, גנעדיקער הער פירשט, די הענט
אויף הינטן פאַרבינדן, אַזוי וועט זיין באַקוועמער.

— עס קען נישט זיין!... איר וועט מיר די הענט אינ-
גאַנצן צעברעכן!

— אַן אַנדערן וואַלט איך געהייסן באַפרייען בלוזי אויפן

ווארט, אז ער וועט נישט אנטלויפן, אָבער איר זענט מכּוּל צו ברעכן אַ וואָרט! — האָט קמיטשיץ געזאָגט.

— איך גיב אייך אן אנדער וואָרט — האָט דער פירשט געזאָגט — אז איך וועל נישט בלויז באַ דער ערשטער געלעגנהייט אנטלויפן פון אייערע הענט, נאָר איך וועל אייך הייסן מיט פּער צערייטן, אז איר וועט אין מיינע הענט אַריינפאלן!

— וואָס גאָט וועט געבן, דאָס וועט זיין! — האָט קמיטשיץ געענטפּערט — אָבער איך וויל בעסער אן אויפריכטיקע דראָנג, איידער פאַלשע הבזחות. אַפּלאָזן אים די הענט, דאָס פּער נאָר באַ די לייצעס פירן, און איר, גנזזיקער הער פירשט, קוקט דאָ! איך דאַרף נאָר בלויז באַס צינגל אַ רירטון, פּדי אייך אַ קויל אין רוקן אַריינצויאָגן, און איך שווער גייך, אז איך וועל טרעפן, וויל איך טרעף קיינמאַל נישט דערלעפן. זיצט דעריבער רוקן אויפן פּערד און פרוּוז נישט אנטלויפן!

— עס ליגט מיר נישט אין זין, הער ריטער, נישט איר און נישט אייער פּיסטאַלעט.

באַ זידאָזיקע ווערטער האָט דער פירשט אויסגעצויגן די פאַרווייטיקטע הענט, פּדי זיי אויסצוגלייכן און פון דער פאַרשטייפט־קייט אַפּצוטרייסלען, די זעלנער האָבן דערהויל פון ביידע זייטן דאָס פּערד באַ די לייצעס אָנגעכאַפט און ווייטער געפירט. באַגוטלאָוו האָט אין אַ וויילע אַרום געזאָגט:

— איר האָט נישט די העזה מיר אין די אויגן אַריין צו קוקן, הער קמיטשיץ, איר באַהאַלט זיך פון הינטן.

— פאַרוואָס דען! — האָט הער אנדזשעי געענטפּערט אין צוטרייבנדיק דאָס פּערד, האָט ער אַוועקגערוקט זאָוראַטיגוסקין און אָנכאַפּנדיק די לייץ פון פירשטס פּערד, אַ קיק־געטון באַ גוסלאָוון גלייך אין פנים אַריין.

— און וואָס זאָגט איר עפעס צו מין שקאַפע? האָב איך עפעס מגומ געווען?

— אַ וויל פּערד! — האָט דער פירשט געענטפּערט — איר ווילט, וועל איך עס קויפן.

— א דאָנק! דאָסדאָזיקע פּערד פּאַרדינאָ אַ ב. סערן גוראָ.
ווי אַ בוגד צום טייַז צו טראָגן.

— איר זענאָ אַ נאַי, הער קמיטשיץ!

— ווייל איך האָב אין די ראָדזיווילס געגלויבט!

ווידער האָט אַ וויילע אָננעהאַלטן אַ שטילשזייגן, וועלכעס
דער פירשט האָט דער ערשער איבזרגעריסן.

— זאָגט מיר, הער קמיטשיץ — האָט ער גזאָגט — צי
זענט איר זיכער, אַז איר זענט באַם קלאָרן פּאַרשטאַנד און אַז
איר זענט פּון זינען נישט אַ-אַפּ? האָט איר געפרעגט זיך אַליין,
וואָס איר, משוגענער מענש, האָט געטון? איז איך גרנישט
געקיימען אין קאַפּ אַליין, אַז עס וואָלט פאַר איך איצט בעזער
געווען, ווען איר וואָלט גאַרנישט ג. בירן געוואָרן? אין אַז אַז
דרייַסטע זאָך וואָלט זיך קיינער נישט דערוועגט אוי. צופירן,
נישט בלויז אין פּוילן, נאָר אויך אין גאַנץ אייראָפּע?

— אפנים, אַז דאָסדאָזיקע אייראָפּע פּאַר-אַזאַי נישט קיין
גרויסן מוט, ווייל איך האָב איך, ובעדיקע הער פירשט, פאַ-
כאַפט, האָלט איך און וועל איך נישט אַפּלאָזן!

— נישט אַנדערש, נאַי דער מענטש איז משוגע! — האָט
דער פירשט ווי צו זיך אַליין אויסגערופן.

— גנדיקער הער פירשט! — האָט הער אַנדזשעי זיך אָנ-
גערופן — איר זענט אין מיינע הענט און איר מוזט דערמיט שלום-
כאַפּן און בחנם קיין ווערטער זאָלט איר נישט פּאַרלירן! נאָכאַגן
וועט מען אונדז נישט, ווייל אייערע מענטשן דאַרט מיינזן פּיו
איצט, אַז איר זענט גוטויליק מיט אונדז אַרויסגעפאַרן. ווען מיינע
מענטשן האָפּן איך אונזער די אַרעמס גענומען, האָט דאָס קיינער
נישט געזען, ווייל דער שטויב האָט אונדז פּאַרשטעלט, און ווען
דער שטויב וואָלט אפילו נישט געזען, וואָלט עס אויך סיי די
שטאַ-קנעכט און סיי די וואָך פּון אַזאַ ווייטן מהיך נישט געזען.
צוויי שעה צייט וועלן זיי אויף איך וואַרטן, די דריטע שעה וועלן
זיי זיין אומגעוואָלדיק, די פּירטע און פּינפאַע שעה אומרזיק, און
אין דער זעקסטער שעה וועלן זיי אַרויסשיקן מענטשן אַ קיץ טאָן.

ו איר זענט אהינגעקומען, און מיר וועלן דערהיים זיין הינטער מאריאמפאל.

— זון וואָס וועט דער זון ארויסקומען?

— ס'וועט דערפון ארויסקומען דאָס, און זיי וועלן נישט אָנ-
יאַגן, און ווען אפילו זיי וואָלטן בילד גענומען נ'כאַנגן וואָלטן
זיי זויך נישט דעריאָגט, ווייל איינרע פּזיד זענען נאָך פאַרמא-
טערט פון וועג און אונד ערע זענען אויסגערוט. און ווען זיי
וואָלטן אייך דורך עפעס אַנס אַ אָנגעיאָגט וואָלט עס אונד גאַר-
נישט געהאַלטן, ווייל ווי איר זעט מיך דאָ, גנדיקער הונד פירשט,
וואָלט איך אייך באַלד דעם קאַפּ צעשמעטערט. . . וואָס איך וועל
אויך טון, אויב עס וועט אַנדערש נישט גיין. זעט איר! ראַד-וי-
ווייל האָט אַ הויף חיים, ה' ראַטן, דראַגונער, און קמיטש'ן האָט
זעסט מענטשן, אין פינדעסטוועגן האָט קמיטשיץ ראַדוווילן פאַרן
קאַרק.

— אין וואָס וויילער? — האָט דער פירשט געפרעגט.

— און וויילער גאַרנישט! ווייטער וועלן מיר פאַרן דאָרט,
ווי מיר וועט געפעלן. דאָנקט גאָט, גנדיקער הער פירשט, וואָס
איר לעבט נאָך ביז איצט, ווייל ווען נישט דאָס, וואָס איך האָב
מיר היינט אינדערפרי געהייסן אַ צען זעכערס וואָזער אויפן קאַפּ
אַרויפכליאַפּ, וואָלט איר שוין געווען אויף יענער וועלט אָדער
בעסער געזאָגט, אין ג'הום, און דאָס צוליב צוויי טעמים: ערשטנס
אַלס בוגד און צווייטנס אַלס ק'לווינער.

— און איר וואָלט דאָס געוואָגט צו טון?

— נישט רימענדיק זיך, וועט איר, גנדיקער הונד פירשט,
נישט געפינען אזא זאַר, וואָס איך זאָל נישט וואַגן אונט רצונע-
מ'ן, און די בעסטע ראיה האָט איר אין זיך.

דער פירשט האָט אויפצוקומען אַ קוק געטון דעם יינגן
ריטער אין פנים אַריין און געזאָגט:

— דער טויל האָט דאָס אייך, ריטער, אויפן פנים אויפ-
געשריבן, און איר זענט גרייט אויף אַלץ און ריכטיק איז טאַקע
אויך, און איך האָב אַ ראיה אין זיך. . . כוועל אייך אפילו זאָגן.

אז איר האָט מיט גײער דרייסטקײט אפֿילו מיך אַליין באַוווּן צו
פאַרחדושן, און דאָס איז נישט פֿון די לײכטע זאַכן.
— ס'איז מיר אַלצײנס, דאַנקט גאָט, גנעדיקער הער פֿירשט,
וואָס איר לעבט נאָך בײַז איצט און גענוג!

— בײַן, הער רײטער! קודם-כֿל דאַרפט איר גאָט דערפֿאַר
דאַנקען... ווייל זאָל נאָר אײַן האָר אויף מײַן קאָפּ גערירט ווערן,
זאָלט איר וויסן, אַז די ראַדזיווילס וועלן אײך געפֿינען אפֿילו אונ-
טער דער ערד. אויב איר רעכנט דערויף, וואָס מיר לעבן איצט
נישט בשלום צוהישן זיך און אַז די ניעוועזשער און אַליקער ראַ-
דזיווילס וועלן אײך נישט רודפֿן, האָט איר אַ טעות. פֿאַרן בלוט
פֿון די ראַדזיווילס מוז גענומען ווערן נקמה, אַ שרעקלעכער בײ-
שפֿיל מוז געגעבן ווערן, אַנישט וואָלט אונדז נישט מעגלעך גע-
ווען צו לעבן אין דערדאָזיקער רעפּובליק. אין אויסלאַנד וועט
איר זיך אויך נישט באַהאַלטן! דער דײַטשישער קײזער וועט אײך
אַרויסגעבן, ווייל אײך בין אַ פֿירשט פֿון דײַטשישן רײך, דער
פֿראַנדענבורגער קורפֿירשט איז מײַן פעטער, דער פֿירשט פֿון
אַראַניע איז זײַן שוואַגער, די פֿראַנצויזישע קעניגלעכע פֿאַמיליע
און זײערע מיניסטערן זענען מײַנע פֿרײַנט. וווּ וועט איר זיך באַ-
האַלטן?... די טערקן און די טאַטערס וועלן אײך פֿאַרקויפֿן,
ווען אפֿילו מיר זאָלן דאַרפֿן זײ אַ העלפֿט פֿון אונדזער פֿאַרמעגן
אַפּגיבן. איר וועט אין ערגעץ אויף דער וועלט קײן מקום-מקלט
נישט געפֿינען, נישטאָ אַזעלכע וועלדער, נישטאָ אַזעלכע פעל-
קער...

— עס חידושט מיך — האָט קמיטשיץ געזאָגט — וואָס
דער גנעדיקער הער פֿירשט דאָגהט באַצײט:ס אַזוי שטאַרק וועגן
מײַן לעבן. אַ גרויסער יחסן, ראַדזיוויל!... אָבער אײך דאַרף דאָך
נאָר באַם צינגל אַ ריר טוין...

— אײך לײקן דאָס נישט אָפּ. ס'האָט זיך שוין נישט אײַנ-
מאַל אויף דער וועלט פֿאַרלאָפֿן, אַז אַ גרויסער מענטש איז אַמ-
געקומען פֿון די הענט פֿון אַ הדיוט. האָט דאָך אויך פֿאַנפֿיין אַ
קנעכט דערהרגעט. זענען דאָך אויך פֿראַנצויזישע מלכים דורך
מענטשן פֿון נידעריקן שטאַנד געפֿאַלן, האָט דאָך אויך, נישט ווייט

זוכרים, מיט אונדזער גרויסן פאָטער דאָס איינצע געטראָפּן...
 איך פּרעג אייך נאָך, און וואָס ווייטער?
 — עט! ווייס איך וואָס! איך האָב קיינמאָל נישט געקלערט
 קיין סך וועגן דעם, וואָס מאַרגן וועט זיין. אויב עס וועט אויס-
 קומען מיט אַלע ראַדזיווילס זיך אַרומצוהאַקן, ווייטט דערווייט
 נאָך גאַט אַליין, ווער עס וועט בעסער אָפּשניידן. ס'האַט מיר
 שוין לאַג די שווערט איבערן קאָפּ געהאַנגען, און דערפֿער,
 און איך וועל נאָך די אויגן צוגאַבן, וועל איך גאַנץ געלמאַן
 שלאָפּן. און דערצו נאָך, אויב איין ראַדזיוויל וועט מיר זיין.
 ווייניק, וועל איך פאַרכאַפּן אַ צווייטן און אַ דריטן...
 — ווי גאַט איז מיר ליב, ריטער, איר געפֿעלט מיר!...
 וואָרים איך זאָג אייך נאָך אַמאָל, און איר זענט דער איינציקער
 אין אייראָפּע, וואָס האָט אַזוינס געוואָגט! דער בעסטער פּאַלט
 גאַרנישט איין צו זאָרגן און אַ קלער צו טון, וואָס מאַרגן וועט
 זיין! איך האָב ליב דרייטע מענטשן, און זיי ווערן דאָך וואָס
 אַמאָל ווינציקער אויף דער וועלט... אַט האָט ער זיך פאַר-
 כאַפּט אַ ראַדזיוויל און האַלט אים ווי אַן אייגענעם. ווי
 האָט מען אייך אַזוי אויפגעצויגן, ריטער? פּונדאָנען זענט
 איר?

— אַרשער כאַראַנזשי בין איך!

— הײַר אַרשער כאַראַנזשי, איך באַדויער, וואָס די ראַ-
 דזיווילס פאַרלירן אַזאַ מענטש, ווי איר, ווייל מיט אַזעלכע מענטשן
 קען מען אַ סך אויפטון. ווען עס וואַלט זיך נישט וועגן מיר גע-
 האַנדלט... הם! איך וואַלט גאַרנישט געקאָרגט, כדי אייך צו
 געווינען...

— צו שפּעט! — האָט קמטשיץ גזאַגט.

— אוודאי! — האָט דער פירשט געענטפּערט — אַ סך צו
 שפּעט! אָבער איך זאָג אייך צו, און איך וועל אייך נאָך הייסן
 דערשיסן, ווייל איר זענט ווירט מיט אַ זעלבערשן טויט אומצו-
 קומען... וואָס פאַר אַ רוח! פון צווישן מינע מענטשן האָט ער
 מיך פאַרכאַפּט!

קמטשיץ האָט גאַרנישט געענטפּערט; דער פירשט ווידער

האַט זיך פאַרטראַכט אַ ווילע און דע-נאַך האָט ער אויסגע
שרגן :

— איבעריקנס, כאַפּט אייך דער טייל! אויב איר וועט
מיך תּיכּף אַפּלאַזן, וועל איך זיך נישט ווקס-זיין! איר וועט מיך
נאָר געבן דאָס וואָרט, אַז איר וועט קיינ-ם נישט דער-זיין וועגן
דעם וואָס האָט פּאַזירט, און אַז איר וועט אויף די מענטשן גורר
זיין צו שווייגן.

— ס'קען נישט זיין! — האָט קמיטשיץ געזאָגט.

— איר ווילט אויסקויף-געלד?

— כ'וויל נישט.

— צו וואָס דען האָט איר מיך פּאַרכאַפט, צום טייל?

כ'פאַרשטיי נישט!

— פאַרהאן אַ סך ווען ד.ם. צו רעדן! איר וועט געווירר

ווערן שפעטער, גג. דיקער הער פירש.

— און וואָס דען וואָפּן מיר צו טון אויפן וועג, אויב נישט

צו רעדן? זייט זיך מודה, ריטער, אין איין זאך, אַז איר האָט

מיך פּאַרכאַפט אין אַ מאַמענט פון ווילדער רציחה און פאַרצווייפ-

לונג... און איצט וויסט איר אַליין נישט, וואָס מיר צו

טון?

— דאָס איז מיין זך! — האָט קמיטשיץ געזענאָפּערט —

און צי איך הייס נישט, וואָס צו טון, וועט בקרב זיך אַרויס-

שעלן.

אן אומגעדולד האָט זיך אַנגעשלאָגן אויפן פירשט באַגנז-

לאַז פּנימ.

— איר זענט נישט זייער באַרעדעוודיק, הער אַרשער כאַ-

ראַגוזי — האָט ער געזאָגט — אָבער ענטפערט מיר על-כ פּנים

אויפ-יכטיק אויף איין שאלה: צי זענט איר צו מיר קיין פאַלע-

סיג געפאַרן שוין מיט אַ פאַרטיקן פּלאַן מיך צו פאַרכאַפּן, אָדער

דאָס איז ערשט שפעטער, אין דער לעצטער רגע, אייך איינגע-

פאַלן?

— דערויף קען איך אייך אויפריכטיק ענטפערן, גנעדיקער

הער פירשט, וויל מיך אַליין ברייט אויך די צונג אייך צו זאָגן.

פאר-וועגס איך האָב אייך ארוע-געוואָפֿן און ווי לאַנג איך וועל
לעבן, ווי לאַנג דער אַטעם וועט מיר נישט אויסגיין, וועל איך
צי אייך מער נישט צוריקקערן. דער פירשט וואָיעוואָדע האָט מיך
נאָרפירט און קודם פֿאַ אויסגענארט פֿון מיר אַ שבועה אויפֿן צלם.
אַז איך וועל אים ביז צום טוט נישט פאַרלאָזן...

— זייער שיין האַלט איר טאַקע די שבועה... נישטאַ וואָס
צו זאָגן! ...

— יאָ! — האָט קמיטשיץ אויפגעבראַכט אויסגעזרופֿן —
אויב איך האָב די נשמה פאַרלוירן, אויב איך מוז זיין פאַרשאַלאָן,
איז עס דורך אייך... אָבער איך האָב בטחון אין גאָטס גנאָד...
און וויל בעסער די נשמה פאַרלוירן, כּווייל בעסער אייביק ברע-
נען, איידער לענגער זיגדיקן ביזדעם אין גוטווייליק, איידער
לעגער דינען, וויסנדיק, אַז איך דין דער זינד אין דער בנידה.
זאָל זיך גאָט דערבאַרעמען איבער מיר... כּווייל בעסער ברענען!
כּווייל הונדערט מאָל בעסער ברענען... ווייל איך וואָלט סיי-ווי
געברענט, ווען איך וואָלט באַ אייך געבליבן. איך האָב גאַרנישט
וואָס אַנצווערן... אָבער דאָס וועל איך ווייניקסטנס פאַר גאָטס
משפּה זאָגן: „האָב נישט געוואַכט, אויף וואָס כּהאַב געשווירן,
זון ווען איך האָב זיך גנאַפֿט, אַז איך האָב געשווירן בונד צו
זיין אין פאַטערלאַנד, זונטערצוברענגען דעם פּוילישן נאָמען,
דאַמאָלס האָב איך די שבועה גיבראַכן... איצט משפּט מיך,
האַר גאָט!“

— צו דער זאָך! צו דער זאָך! — האָט פירשט פּאַ-טו-
לאָוו רויק געזאָגט.

אָבער הער אַנדזשעי האָט שווער געאַטעמט און איז אַ
געוויסע צייט גפּרן שיל-ווייגנדיק, מיט אַ גער-נצלטן שווערן,
מיט אויגן אייב עגראָבן אין דער ערד, ווי אַ מענטש, וואָס ווערט
בון אַן אומגליק צוגעדריקט.

— צו דער זאָך! — האָט פירשט באַגויסלאָז איבערגע-
חזרט.

קמיטשיץ האָט זיך אויפגעכאַפֿט ווי פון שלאָף, האָט אַ
שקל-געזון מיטן קאָפּ און געזאָגט:

— כהאָב געגלייבט דעם הער פירשט העטמאָן, ווי אָן
אייגענעם טאָטן. כ'געדענק יענעם באַנקעט, ווען ער האָט אונדו
צום ערשטן מאל געזאָגט, אָז ער האָט זיך מיט די שוועדן באַ-
האַפּטן. וואָס איך האָב דאָמאָלס איבערנעלייטן, וואָס איך בין אויס-
געשטאַנען, ווייטט איין גאָט! אַנדערע, איידעלע מענטשן, האָבן
אים געוואָרפן די שזאַבן צו די פיס. שטעלנדיק זיך אויף דער
זייט פון פאַטערלאַנד, און איך בין געשטאַנען, ווי אַ גולם, מיטן
שטאַב, פיל מיט חרפה און בושה, אין הכנעה, אין פיי... ווייל
מ'האָט מיר אין די אויגן צריין געזאָגט: בוגד! ... און ווער האָט
געזאָגט! ... ע! ... בעסער נישט דערמאָנען, פדי איך זאָל זיך
נישט פאַרגעסן, פדי כ'זאָל נישט משוגע ווערן און אייך, גנעדי-
קער הער פירשט, דאָ באַלד אין קאַפּ אַריין נישט שיסן... איר
בוגדים, פאַרקויפטע נשמות, האָט מיך דאָס דערצו דער-
פירט!

דאָ האָט הער קמיטש זי גענומען מיט מוראדיקע אויגן יוקן
אויפן פירשט און אַ שנאה האָט אים פון דער טיפּסטער טיפעניש
פון דער נשכה אויפן ננים אַרויפגעשלאָגן, ווי אַ שלאַנג, וואָס
קריכט אַרויס פון אַן אונטערערדישער הייל אויף דער ליכטיקער
שיין, און דער פירשט באַג סלאָוו האָט געקוקט אויפן ינגן רי-
טער מיט אַ רויקן, אומדערשראָקענעם בליק און צום סוף גע-
זאָגט:

— אָט דאָס, הער קמיטש זי, אינטערעסירט מיך. . . רעדט
ווייטער...

קמיטשיץ האָט אָפּגעלאָזט די לייצעס פון פירשטס פערד,
האָט אַראָפּגענומען דאָס היטל, ווי ער וואָלט וועלן דעם ברענענ-
דיקן קאַפּ אָפּ וילן.

— אין דערזעלבער נאַכט — האָט ער געזאָגט — בין איך
אַזעק צום פירשט העטמאָן, ווייל ער האָט אַליין אויך געהייסן
מיך רופן. כהאָב זיך געטראַכט: כ'זועל אים קינדיקן די דינסט,
כ'זועל ברעכן די שבועה. כ'זועל אים דערשטיקן מיט די דאָזיקע
הענט, כ'זועל קיידאָני מיט פּוילוער אויפרייסן, און דערנאָך זאָל
געשען וואָס עס וויל! ער האָט איך געווסט, אָז איך בין גרייט

אויף אלץ — ער האט מיך גוקענט! כ'האָב גאַנץ גוט געווען,
ווי ער האָט מיט די פינגער זיך געשפילט אין קעסטל, אין וועלכן
די פיסטאַלעטן זענען געלעגן. שאַדט נישט — האָב איך זיך גע-
טראַכט — אָדער ער וועט נישט טרעפן, אָדער ער וועט מיך
דערהרגענען! אָפּזען ער האָט אין מיר גענומען אַריינגעדן,
הרים ונבחות מיר, דעם פּאַסטן מענשאַן, צוזאַגן, פאַר אַזאַ
גואל זיך פאַרשט גלן, און איר ווייסט, וואָס עס אז גע-
שען?

— ער האָט איבערגעדברט דעם בחיר! — האָט באַגוסלאָן

געזאַגט.

— און איך בין אים צו די פיס געפאַלן — האָט קאַטשיין
אויסגעשייגן — און דעם פאַטער, דעם איינציקן גואל פון פאַ-
טערלאַנד אין אים געזען, איך האָב זיך אים איבערגעגעבן, ווי
דעם טייל, מיט דער נשמה און מיט לייב און לעבן, איך בין
גרייט געווען פאַר אים, פאַר זיין ערלעכקייט, פון קינדאָנער טו-
רעם מיטן קאַפּ אַראָפּ זיך צו וואַרפן!

— כ'האָב זיך אָנגעשטויסן, און דער סוף וועט אַזוי זיין! —

האַט באַגוסלאָן באַמערקט.

— וואָס איך האָב פאַרלוירן אין דערדאַזיקער דינסט, וועגן
דעם וועל איך נישט רעדן, אָבער איך האָב אים געטון וויכטיקע
טובות: כ'האָב געהאַלטן אין דער מורא מיין פולק, וואָס איז איצט
דאָרט געבליבן — הלואי אים צום טויט! — אַנדערע, וואָס האָבן
זיך געבוטעוועט, האָב איך אויסגעוילעט. . . כ'האָב פאַרפאַטשקנט
די הענט אין ברודערלעכן בלוט. גלייבנדיק, און די גויט פון פאַ-
טערלאַנד פאַדערט עס! אָפט האָט מיר דאָס האַרץ ווי געטון,
ווען איך האָב געזיין גוטע זעלנער דערשייט; אָפט האָט זיך
די שלאַכעצקע נאַטור אים אַנטקעגנגעשטעלט, ווען ער האָט איי-
נמאַל און אַ צווייט מאַל עפעס מיר צוגעזאַגט און דערנאָך נישט
מקיים געווען. אָבער איך האָב זיך געטראַכט: איך בין אַ נאַר, ער
איז קלוג! — עס מוז אַזוי זיין! איצט ערשט, ווען איך האָב
זיך וועגן יענע פאַרגיפּטונגען פון די בריוו דערוואַס, האָט מיך
אַזש אַ שוידער בין מאַך פון די בייגער דורכגענומען! היתכן?

אזוי האלט איר דאס מלכה: **וילע איר גאר זענער פאסטמן?**
און אזוי טוט א הזטמאן? און **איר טוט א ראד, יודל?** און איר
זאל דאס אזעלכז בריוו פירן? ...
— איר קענט זיך נישט אויף פליטיק, ריטער — האט
באגוסלאוו איבערגעהאקט.

— זאל-זשע זי א דונער טרעפן! זאלן-זשע די שווינדל-
רישע איטאליענער מאכן פאליטיק, און נישט א שליאכטשיק, ווי
מען גאט האט מזכז געווען מיט אן איידעלערן בלוט, ווי צנדע-
רע, ער האט אויף אים אבער אויך דעם חוב ארויפגעלייגט, אז
ער זאל מיט דער שווערט, און נישט מיט דער אפטייק מלחמת-
פירן אין דעם נאמען נישט מאכן צו שאד און צו שפאט!
— די דאזיקע בריוו, הייסט עס, האבן אייך אזוי געקרענקט.
אז איר האט באשלאסן די ראדיווילס צו פארלזן?

— נישט די בריוו! כוואלט זיי געווען דעם תלין אפ: -
געבן, אדער אין פייער אריין געווארפן, וויל אז ליכז שליחות,
זענען נישט פאר מיר, אבער נישט די בריוו! כוואלט זיך געווען
אפזאגן פון דער שליחות, צובר פון ראדיווילן, וואלט איר נישט
געווען אפגעטרעטן. ווייס איר דען וואס איר וואלט געטון! כוואלט
געגאנגען אפילו אין די זיג-ר-פולק, אדער כוואלט א נייע מחנה
צינוי געקליבן און ווידער כאזאנסקי, ווי אנומעלט, אין רוקן
אונ-ערגעקומען. אבער מיר איז באלד איינגעפאלן א חשד: אין
אפשר ווילן זיי גאר אויך דאס פאטע-לאנד פארסמען, פונקט ווי
יענז זעלבע? ... גאט צו דאנקען, וואס איר האב נישט א זיס-
געפלעצט, הגם דער קאפ האט מיר געברענגט, ווי א גראנאט, וואס
איר דאט זיך באוועלטטיקט, וואס איר האב געהאט די מאכט זיך צו
זיג: צי אים פאר דער צוג אין דו וועסט דעם גאנצן א ת דער-
גיין — הייז נישט צרויס, וואס דו פי סט אין הארנן, גיב זיך
אן פאר אן אפטריוניקן, פאר אן ערג-רן: אך פון די ראדיווילס א זיין
און צי פאר דער צונג.

— וועמען? מיך?
— יא! און נאט האט מיר געהילף, אז איר, א פראצעסער
מענטש, האב א מלוכה-מאן אין באד נריינגעפירט, אז האלטנדיך

מיך פאר די געמיינסטע בריאה, האָט איר, גנדיקער הער פירשט,
 קיין גיין געמיינהייט אייערע פאר מיר נישט פארהוילן, אין אלץ
 זיך מודה געווען, אלץ אויסגעזאָגט, ווי אויף דער האַנט אויפגע-
 שרייבן! די האַר אויפן קאָפּ האַפן זיך געשעצט קאפּויר, אָבער
 כּהאַב געהערט און אויסגעהערט ביז צום סוף! ... אָ, בוגדים!
 אָ, רשעים! אָ, נאַע-ר-מערדער! ... ווי צווי האָט אייך קיין דו-
 בער ביז איצט נישט טויט-געשלאָגן? ... איר מאַכט גאָר י-אחת
 מיט כּמיעל ציך, מיט די שוועדן, מיטן קירפירשט, מיט ראַקאָט-
 שין און מיטן טייל אַליין, פּ... די רעפּובליק אומצובענגען? ...
 ווילט איר גאָר אַ מאַנטל זיך פון איר אויסשניידן? פאַרשאַכערן
 זי? צעטיילן? צעפּילן, ווי די וועלן, די מאַע אייערע? אַזוי
 דאַנקט איר דאָס אָפּ פאַר אַלע חזדים, מיט וועלכע זי האָט אייך
 באַשאַטן, פאַר אַלע אַמזן, הויכע טיטלען, גיטער, סטאַראַסטוועס,
 פאַר אַזעלכע עשירותן, מיט וועלכע די אויסלענדישע מלכים זע-
 נען אייך מקנא? ... און עס רירן גיין גאַרנישט אירע טרערן,
 איר פּיין, אירע צרות: וווּ האָט איר דאָס געוויסן? וווּ איז נאָמנות,
 וווּ איז יושר? ... וואָס פאַר אַ פאַרזעעניש האָט אייך אויף דער
 וועלט געבראַכט? ...

— הער ריט ר — האָט פירשט באַגוסלאָוו קאַלט איבער-
 געריסן — איר האָט מיך אין דער האַנט זון קענט מיך הרגענען,
 אָבער איך בעט אייך איין זאך: גורעט מיך נישט!

זיי זענען ביידע אַנטשוויגן געוואָרן.

אָבער פון קמיטשיצס ווערטער האָט זיך קלאָר אַרויסגע-
 שטעלט, אַז דער זלנער האָט באַוווּן פון דיפּלאָמאַט דעם גאַנצן
 נאַקטן אמת אַרויסצוציען און אַז דער פירשט איז ב גאַנגען אַ
 גרויסן אימאַזינטיקייט, אַ גרויסן פּאַלער, וואָס ער האָט אויס-
 געגעבן די גלייכמאַס פּענער, זיבן אייגענע און דעם העט-
 מאַנס. דאָס האָט שוואַרק באַליידיקט זיין אייגנליבן און נישט
 באַזען דיק יך אפּלו צו באַהאַלן זיין שלעכטע שטימונג האָט
 ער געזאָגט:

— שטעלט דאָס נאָר נישט אויפן חשבון פון אייער איי-
 גענע חכה, הער קמיטשיץ, אויב איר האָט פון מיר דעם אמת

אויסצוקומען. כ'האָב גזרעדט אָפּן, ווייל כ'האָב געמיינט, אַז דער פירשט וואָיעוואָדע קען זיך בעסער אויף מענטשן און וועט שיקן אַ מענטש, וואָס פארדינט פארט ויען.

— דער פירשט וואָיעוואָדע האָט גושיקט אַ מענטש, וואָס פארדינט פארטרויען — האָט קמיטשיץ געענטפערט — אָבער איר האָט אים שוין פארלוירן. פון איצט אָן וועלן נאָר געמיינע ברויגים אייך דינען!

— אויב דער אופן, דורך וועלכן איר האָט מיך פארכאפט, איז נישט געווען געמיינ, זאָל מיר אין דער ערשטער שלאכט די שווערט צו דער האנט צוואַקסן!

— דאָס איז אַ קינד! אין אַ הארטער שול האָב איך עס מיך אז סגעלערגט. איר האָט, גנעדיקער הוצר פירשט, געוואָלט דערקענען קמיטשיץ, האָט איר אים! כ'וועל נישט פאָרן מיט ליידיקע הענט צו אונדזער גנעדיקן האר קעניג.

— און איר מיינט, אַז יאָן קאָשימיעזש וועט מיר עפעס

טון?

— דאָס וועלן שוין די שופטים פסקענען, און נישט

אייך!

מיטאמאָל האָט קמיטשיץ דאָס פערר פארהאַלטן.

— העין! — האָט ער געזאָגט — און דער בריוו פון פירשט וואָיעוואָדע? איר האָט אים גנעדיקער הער פירשט, באַ זיך?

— אַז איך וואָלט אים געהאַט, וואָלט איך אים אויך נישט געגעבן! — האָט דער פירשט געזאָגט — די בריוו זענען גע- בליבן אין פילוווישק.

— באַזוכן אים! — האָט קמיטשיץ אַ געשריי געטון.

די זעלנער האָבן ווידער אַ כאַפּ געטון דעם פירשט אונ- טער די אַרעסט, און סאַראַקא האָט גענומען באַ אים זוכן אין די קעשענעס. אין אַ וויילע אַרום האָט ער דעם בריוו געפן- גען.

— אָט איז איין דאָקומענט קעגן אייך און אייערע מעשים — האָט הער אַנדושעי געזאָגט, נעמענדיק דעם בריוו — דער פון-

לישער קעניג וועט זיך פון אים דערוויסן, וואָס איר פלאַנט, דער
שוועדישער קעניג וועט זיך דערוויסן. אז הגם איר דינט אים,
באזאָרגט זיך אָבער שוין דער פירשט וואַיעוואָדע די פרייהייט
צוריקצוציען זיך, אויב באַ די שוועדן וועט זיך אַ פּיס אויסלעגן-
קען. עס וועלן אַנטפלעקט ווערן אלע אייזרע בגידות, אלע מאַ-
כינאציעס. און איך האָב דאָך נאָך אַנדערע בריוו צום שוועדישן
קעניג, צו וויטעמבערגן, צו ראַדזשעיאָוסקין. . . גרויס זענט איר
און מעכטיק, אָבער איך ווייס גישט, צי ס'וועט אייך גישט ענג
זיין אין דאָזיקן פּאָטערלאַנד, ווען ביידע קעניגן וועלן טראַכטן
וועגן אַ פּאַר-פּאַרדינטן שר פאַר אייערע בגידות.

אין פירשט באַגוסלאַזיס אויגן האָט אויפגעפלייצט אַ ביין
פיעער, אָבער אין אַ וויילע אַרום האָט ער דעם פּעס גראַד געזען
און געזאָגט:

— גוט, ריטער! אויף טויט און אויף לעבן צווישן אונדז! . . .
מיר וועלן זיך באַנעגענען! . . . איר קענט פאַרמערן אונדזערע
דאנות און אַ סך צרות אונדז אַנטון, אָבער דאָס איינע וועל איך
איך זאָגן: קיינער האָט ביז איצט גישט געוואָגט אין דאָזיקן
לאַנד צו טון דאָס, וואָס איר האָט געטון און וויי איז צו אייך
און צו אייערע מענטשן!

— איך אלײן האָב אַ שווערט אויף צו פאַרטידיקן זיך,
און מיינע מענטשן האָב איך מיט וואָס אויסצוקויפן! — האָט
קמיטשיץ געזאָגט.

— אַך! איר האַלט מיך פאַר אַ משכּוֹן! — האָט דער
פירשט געזאָגט.

און גישט קוקנדיק אויפן גאַנצן פּעס, האָט ער ריזק אָפּ-
געאַטעמט; ער האָט פאַרשטאַנען איין זאך אין דערדאָזיקער רעגן.
אז אין קיין שום פּאַל דראַט זיין לעבן קיין שום סענה גישט,
ווייל זי פּערזאָן איז קמיטשיץ צו גויטיק. ער האָט באַשלאָסן
דערפון אַ נוצן צו ציען.

דערווייל האָבן זיי זיך ווידער געלאָט רייטן מיט קליינע
טריט און אין אַ שעה אַרום האָבן זיי דערזען צוויי רייטער, וואָס
יעדער פון זיי האָט געפירט צו אַ פאַר אָנגעלאָדענע פּערד. דאָס

זענען געווען קמיטשיצס מיזנטשן וועלכע זענען פריער ארויסגע-
שיקט געווארן פון פילחוישקי.

— און וואָס איז דאָרט? — האָט קמיטשיץ זיי געפרעגט.

— די פערד זענען אונז שטאַרק פאַרמאַטערט געוואָרן.

געדיקער הער, ווייל מיר האָבן ביי אײַצט נישט גערוט.

— מיר וועלן באַלד רוען! ...

— מיזעט דאָ אַ כּײַטע אויפן עק וועג, אפשר איז דאָס אַ

קרעטשע.

— זאָל דער וואַכמייסטער צום ערשט צוועק אַהין און צו-

גרייטן פאַשע. אַ קרעטשמע, דער נישט אַ קרעטשמע, מען דאַרף

זיך אָפּשאַלן! ...

— ווי איר באַפעלט, הער קאַמענדאַנט.

סאַראַקא האָט אַ טרייב גוטן דאָס פערד, און זיי זענען

אײַם גאַנצאַם נאַכגעפאַרן. קמיטשיץ איז געפאַרן פון אײַן זייט

פירשט, צווייטע זייט פון דער צווייטער זייט. דער פירשט האָט זיך

פולשטעדיק באַרויקט און מער נישט קמיטש צו קיין עמועס נישט

אַנגעקניפט. ער האָט אויסגעזען צו זיין פאַרמאַטערט פון וועג,

אַדער גאָר פון מ. ב. אין וועלכן ער האָט זיך געפונען, און ער

האַט דעם קאָפּ אַ ביסל צו דער ברוסט אַראָפּגעבויגן, און די

אויגן געהאַלטן צוגעמאַכט: כונדעסטוועגן האָט ער פון צייט צו

צייט געאַרפן פון אַ זייט בליקן דאָ אויף קמיטשיץ, דאָ אויף

צווייטע זייט, וועלכע האָבן געהאַלטן די לייצעס פון זיין פערד,

בלייבן ווי ער וואַלט זיך אומגעקוקט, וועמען עס וועט לייכטער זיין

אַראָפּצו אַרפן, פּדי זיך צווייטע זייטן אויף דער פריי.

דערזווייל זענען זיי צוגעקומען צום בנין, וואָס איז געלעגן

באַם וועג, באַם עק פון וואַלד. דאָס איז נישט געווען קיין קרעטשע,

נאָר אַ שמידעריי און ראָד-מאַכעריי אינײַנעם, וווּ די, וואָס פאַרן

מיטן טראַקט, האָבן זיך פאַרהאַלטן אויף צו שמידן די פערד

און צורעכט צומאַכן די וועגס. צווישן דער שמידעריי גופא און

דעם וועג האָט זיך אויסגעשפּרייט אַ גרויסער פּלאַץ, וואָס איז

מיט קיין פּלויט נישט געווען אַרומגעצוימט און איז נאָר שיטער

געווען פאַוואַקסן מיט אויסגעטרעטענעם גראַס; טיילן פון וועגס.

און צעזאכענע רעדער זענען דא אין דאָרט געלעגן צעזאָרפן
אויפן פלאץ. אָבער כּוון דורכזאָרגר איז קיינער נישט געווען,
ג.ר. סאָראָקאס פערד איז געשטאַנען צוגעבונדן צו אַ סלופ סאַ-
ראַ אַ אליין האָט פאַר דער שאַידעריי גערעדט מיטן שמיד דעם
טאָזער אין מיט זיינע צוויי געהילפן.

— קיין צו רייכע פאַשע וועלן מיר נישט האָבן — האָט
דער פירשט געזאָגט מיט אַ שמייכל — מען וועט דאָ גאַרנישט
קריגן.

— מיר האָבן לעזנס-מיטלען און ברעגן מיט זיך — האָט
קביטשיץ געזאָגט

— איז גוט! מיר וועלן זיך דאָרפן מיט כוחות אָנבע-
מען.

דערווייַל האָבן זיי זיך אָפגעשטעלט. קמיטשיץ האָט דעם
פיסטאָלעט אין די גארטל אַריינגעשטעקט, איז אַראָפגעשפרונגען
פון זאָטל און איבערגעבנדיק דאָס פערד אין סאָראָקאס האַנט,
האָט ער ווידער אָנגעזאָגט די לייצעס פון פירשט פערד, וועל-
כאַס לייצעס האָט איבעריקום פון די האַנט נישט אַרויסגעלאָזט
פון דער צווייטער זייט.

— דער גנדיקער הער פירשט וועט מיהל זיין פון פערד
אַראָפן! — האָט הער אַנדזשעי געזאָגט.

— צו וואָס עפעס? כּוועל עסן און טרינקען אויפן זאָטל —
האָט דער פירשט געזאָגט, אַראָפזייגנדיק זיך צו אים.

— זייט מיהל אויף דער ערד זאָטל! —

— און דו אין דער ערד אַריין! — האָט דער פירשט מיט
אַ שרעקלעכער שום אַ גזשריי געטון און אַרויסרייסנדיק מיט
דער שנעלקייט פון אַ בלץ דעם פיסטאָלעט פון קמיטשיצס גאַרטל,
האָט ער אים אַריינגעקלאָט גלייך אין פניס אַריין.

— יעזוס, מאַריאָ! — האָט קמיטשיץ אויסגעשריגן.

אין דער רגע האָט דאָס פּוּרר אונטערן פירשט באַקומען
אַ קלאָפּ מיט די שאַרנס אין זיך אַזוי מיט די פּעדערשטע פיס
אונטערגעהויבן, אַז עס האָט זיך כּמעט פולשטענדיק אויסגלייכט,
אין דער פירשט האָט זיך ווי אַ שלאָנג אַ דריי אויסגעגעבן

אויפן זאמל צו לוביעניצען און מיט דער גאנצער קראפט פון מעכטיקן אָרעם אים מיט דער לופע אַ זעץ געטון צווישן די אויגן.

לוביעניצען האָט מוראדיק אַ געשריי געטון און אַראָפּגע- פאלן פון פערד.

נאָך איידער די איבעריקע האָבן געקענט פאַרשטיין, וואָס עס איז געשען, נאָך איידער זיי האָבן דעם אַטעם געכאַפט, נאָך איידער אַ געשריי פון ערעק איז אָפּגעשטאַרבן אויף זייערע ליפּן, האָט באַגוסלאָוו זיי צערודערט ווי אַ שטורעם, איז אַרויסגעפאלן פון פלאַץ אויפן וועג אַרויס און אַ פלי-געטון ווי אַ היכער צו פילתישקי-צו.

— כאַפּט! האַלט! שלאָגט! — האָבן זיך דערהערט וויל- דע קולות.

דריי זעלבער, וואָס זענען נאָך געזעסן אויף די פערד, האָבן זיך געלאָזט אים נאָכיאָגן; אַבער סאַראַקא האָט אַ כאַפּ געטון די ביקס, וואָס איז געשטאַנען אויף דער וואַנט אָנגעשפּאַרט, און גענומען ציילן אין אַנטוויפּנדיקן, און גיכער אין זיין פערד.

דאָס פערד האָט זיך אויסגעצויגן ווי אַ סאַרבע און איז גע- לאָפּן מיט דער שעלקייט פון אַ פייל פון בויגן, אַ שאַס האָט אַ קנאַל געטון. סאַראַקא האָט זיך אַ וואַרף געטון דורכן רויך, פּדי בעסער צו דערזען דעם רעזולטאַט; ער האָט די אויגן מיט דער האַנט פאַרשטעלט, אַ וויילע געקוקט און צום סוף אויסגעשריגן:

— נישט געטראָפּן!

אין דער רגע האָט באַגוסלאָוו זיך אַריינגעדרייט אין וועג און איז געלם געוואָרן און נאָך אים זענען נעלם געוואָרן די נאָכיאָגער.

דאָמאַרס האָט דער וואַכמיסטער זיך געווענדעט צום שמיד און צו זיינע געהילפּן, וועלכע האָבן ביז איצט געקוקט מיט אַ שטומען פחד אויף דעם אַלעם, וואָס האָט זיך פאַרלאָפּן, און אויסגערופן:

— וואַסער!

די שמידן האָבן אַ שפּרונג-געטון צום ברובעם, און סאַרְאָ-
 קאַ האָט אַנידערגעקויט באַז הער אַנדזשעי, וואָס איז געלעבן
 אומבאוועגלעך. קמיטשיצס פנים איז געווען פאַרקאַפּטשעט פון
 שאַס אין באַדעקט מיט צאַפנס בלוט — די אויגן זענען גאַ
 אים געווען צוגעמאַכט די ליינקע ברעם, דאָס אויגן-לידער און
 די ליינקע וואָנס אָפּגעסמאַליעט. זיער וואַכמייסטער האָט קודם-פּל
 לייכט מיט זי פינגער דעם קאַפּ אים באַטאַפּט. ער האָט געטאַפּט
 לאַנג און פאַרויכטיק, און דערנאָך אַ ברום-געטון:
 — דער קאַפּ איז גאַנץ...

אַבער קמיטשיץ האָט גישט אַרויסגעוויזן קיין סימן פון
 לעבן און דאָס בלוט האָט זיך אים פון פנים שאַרק געגאַסן.
 דערווייל האָבן די שמידן געבראַכט אַן עמער וואַסער און שמאַ-
 טעס אויף אָפּצוווישן. סאַראַקאַ האָט זיך געלאָסן און פאַרויכטיק
 גענומען אַרומצווואַשן קמיטשיצס פנים.

צום סוף האָט די וויד זיך באַזיין פון אונטערן בלוט
 און ריט. די קויל האָט טיף צעאַקערט קמיטשיצס ליינקע פּאָק
 און אינגאַנצן אַראָפּגעריסן דעם עק פון אויער. סאַראַקאַ האָט
 גענומען בודק זיין, צי דער ביין פון דער באַך איז גישט צו-
 האַקט.

אין אַ וויילע אַרום האָט ער זיך איבערצייגט, אַז גישט און
 ער האָט טיף אָפּגעאַטעמט. צו דערזעלבער צייט האָט קמיטשיץ
 אונטער דער ווירקונג פון קאַלמן וואַסער און פון די יסורים גע-
 נומען ווייזן סימנים פון לעבן. דאָס פנים האָט אים גענומען צו-
 די ברוסט האָט זיך געהויבן באַם אַטעמען.

— ער לעבט!... ס'וועט אים גאַרנישט זיין! — האָט סאַ-
 ראַקאַ מיט שמחה אויסגערופן.

און אַ טרער האָט זיך אַראָפּגעקייקלט איבער דעם רוצחיש
 פנים פון האַכמייסטער.

דערווייל האָט זיך אויפן עק וועג באַזיין בילאָוס, איינער
 פון די דריי זעלבער, וואָס האָבן זיך געיאָגט נאָכן פירשט.

— גו, וואָס? — האָט סאַראַקאַ געפרעגט.

דער זעלבער האָט אַ מאַך געטון מיט דער האַנט.

— גאָרנישט!

— און יענע וועלן באַלד צוריקקומען?

— יענע וועלן נישט צוריקקומן.

דער וואַכמייסטער האָט מיט ציטערדיקע הענט קמטשיצן
קאָפּ אויף דער שוועל פֿון דער שמידעריי אַזעקנעלייגט און זיך
גיך אויף די פיס גישעלט.

— וואָס הייסט?

— הער וואַכמייסטער, דאָס איז אַ מכשף! דער ערשטער
האָט אים אָנגעגאָט זאָרמאָטינסקי, ווייל ער האָט געהאַט דאָס
בעסטע פּערד און דערפאַר, וואָס ער האָט אים געלאָזט זיך אָנ-
יאַגן. פאַר אונדזערע אויגן האָט ער אים די שווערט פֿון דער
האַנט אַרויסגעריסן און דורכגעשיטן. מיר האָבן קוים געהאַט צייט
אַ געשריי צו טון. וויטקאָוסקי איז געווען בענטער און איז גע-
שפרונגען צו הייף. .. אָבער יענער האָט אים פאַר מיינע אויגן
אַ שניט געטון. .. ווי אַ דונער וואָלט אין אים אַריינגעשלאָגן! ...
ווי האָט אפילו קיין זשיפיע נישט געטון. .. און איך האָב נישט
געוואָרט אויף דער ריי. .. הער וואַכמייסטער! ער וועט נאָך צו-
רייקומען אויך!

— מיר האָבן דאָ נישט וואָס צו טון! — האָט סאַראַקאָ
אַ געשריי געטון — צו די פּערד!

און אין דערזעלבער רגע האָבן זיי צווישן די פּערד גענו-
מען צופינדן אַ טראַג-בעט פאַר קמיטשיץ.

צוויי מענטשן האָבן אויף סאַראַקאָס באַפּעל זיך אַוועקגע-
שטעלט מיט ביקסן אויפן וועג מורא האַבנדיק, אַז דער שרעק-
לעכער מאַן זאָל נישט צוריקקערן.

אָבער דער פירשט פּאַגוסלאָוו, וועלכער איז געווען איבער-
צייגט, אַז קמיטשיץ לעבט נישט, האָט רוזק צוריקגעקערט קיין
פילווישק.

פּאַרנאָכט האָט אים שוין פּאַגעגוט אַ גאַנצע אָפּטיילונג רייטער,
וואָס איז אַרויסגעשיקט געוואָרן דורך פּאַטערסאָנען, וועלכער האָט
זיך באַאמרוזקט צוליב דעם פירשטס לאַנגע אַפּוועזנהייט.

דערווענדיק דעם פירשט איז דער אָפיציר צו אים צוגע-
שפּרונגען.

— גנעדיקער הער פירשט... מיר האָבן נישט געאוסט...
— עס איז גאַרנישט געווען! — האָט דער פירשט איי-
בערגעהאַקט — איך האָב זיך דורכגעריטן אויפן פּערד אין
דער געזעלשאַפט פון דעם ריטער, פון וועלכן איך האָב עס גע-
קויפט.

און אין אַ וויילע אַרום האָט ער צוגעגעבן:
— און האָב גוט באַצאַלט.

ו ן צװײטן טײל

